

**SUBOTIČKA
DANICA**

**KALENDAR
2013.**

SUBOTIČKA DANICA

**Kalendar
za 2013. godinu**

SD

Subotica, 2012.

SUBOTIČKA DANICA
kalendar za 2013. godinu
godište XCII.

Uredničko vijeće:

**mr. sc. Andrija Anišić, Stjepan Beretić, mr. sc. Ervin Čeliković,
Katarina Čeliković, Franjo Ivanković, Vesna Huska,
Dragan Muharem, mr. sc. Mirko Štefković i Željka Zelić**

Objavljuje:

Župni ured Sv. Terezije
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Glavni i odgovorni urednik:

Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Lektorica:

Katarina Čeliković

Korektura:

Željka Zelić

Tehnički urednik:

mr. sc. Ervin Čeliković

Tisak:

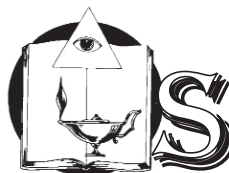
Štamparija „Printex“
24000 Subotica, Segedinski put 86

Subotica, 2012.

Benediktus PP XVI

*Papa Benedikt XVI.,
poglavar Katoličke crkve*

Siječanj – Januar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 NOVA GODINA; Marija Bogorodica
 S 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
 Č 3 Ime Isusovo; Geneveva, Anastazija S.
 P 4 Dafroza, Angela F., Borislava
 S 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
N 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja); Gašpar
 P 7 Rajmund P., Rajko, Zoran
 U 8 Gospa brze pomoći; Severin, Teofil
 S 9 Julijan, Miodrag, Živko, Bl. Alix
 Č 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X.
 P 11 Honorat, Neven, Higin
 S 12 Ernest, Tatjana Rimska
N 13 KRŠTENJE ISUSOVO; Hilarije, Veronika
 P 14 Feliks, Srećko, Veco
 U 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija, Stošija
 S 16 Honorat, Marcel, Oton, Mislav
 Č 17 Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav
 P 18 Margareta Ug., Priska, Premila
 S 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
N 20 2. N.K.G.; Fabijan, Sebastijan
 P 21 Agneza, Janja, Neža, Ines
 U 22 Vinko đak. i muč., Anastazija, Irena R.
 S 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
 Č 24 Franjo Saleški, Bogoslav
 P 25 **OBRAČENJE SV. PAVLA** ap.; Ananija
 S 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
N 27 3. N.K.G.; Anđela M., Pribislav
 P 28 Toma Akvinski, Tomislav
 U 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
 S 30 Martina, Gordana, Darinka
 Č 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

DECEMBAR 2012. / JANUAR 2013. - pravoslavni
 U 19 Sveti mučenik Bonifacije
 S 20 Sv. Ignjatije Bogon., (Pretpraz. Rožd.)
 Č 21 Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijevski
 P 22 Sv. velikomučenica Anastasija
 S 23 Sv. 10 m. Kritskih (Tucindan)
N 24 31.po D.; Sv. ppm. Evgenija -Badnji dan (Oci)
P 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIC
U 26 Sabor Presv. Bogorodice
S 27 Sv. prvomučenik i arhiđakon Stefan
 Č 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
 P 29 Sv. 14.000 mladenaca Vittejemskih
 S 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora Kesarijska.
N 31 32. po D.; Pp. Melanija, (Odanije Rožd.)
P 1 JAN-Obrez.G.I.Hr.; sv. Vasilije V., Nova god.
 U 2 Sv. Silvestar, (Pret. Bogojavljenja)
 S 3 Sv. pr. Malahije, sv.m. Gordije
 Č 4 Sabor 70 sv.ap.,sv. Jevstatije
 P 5 Sv.m. Teopempt i Teona - Krstovdan
S 6 Bogojavljenje
N 7 33.po D.;Sabor sv. Jovana Krst. -Jovanjdan
 P 8 Sv.m. Julijan i Vasilisa, Pp. Georgije Hoz.
 U 9 Sv.m. Polievkt, sv. Filip Moskovski
 S 10 Sv. Grigorije Niski, pp. Dometijan M.
 Č 11 Pp. Teodosije V., pp. Mihailo
 P 12 Sv. mučenica Tatijana
 S 13 Sv.m. Ermil i Stratonik (Odan. Bogojav.)
N 14 34. po D.; Sv. Sava prvi, arhiiep. srpski
 P 15 Pp. Pavle, pp. Gavriilo L.
 U 16 Časne verige apostola Petra
 S 17 Pp. Antonije Veliki
 Č 18 Sv. Atanasije Veliki

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	22
11.	07	35	16	33
21.	07	29	16	46
31.	07	19	17	00

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	5.	04	59
Mladak:	11.	20	45
Prva četvrt:	19.	00	46
Uštap (pun mjes.):	27.	05	40

Veljača – Februar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Sever, Brigita, Miroslav
 S 2 **SVIJEČNICA**; Svjetlana, Marin, Marijan
 N 3 **4. N.K.G.; Blaž, Oskar, Dubravko** ☾
 P 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini
 U 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
 S 6 Pavao Miki i dr., Doroteja, Dorica
 Č 7 Bl. Pio IX. papa, Držislav, Rastimir
 P 8 Jeronim E., Jozefina Bakhita, Jerko
 S 9 Apolonija, Sunčana, Borislava
 N 10 **5. N.K.G.; Bl. Alojzije Stepinac** ●
 P 11 Gospa Lurdska, Mirjana
 U 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
 S 13 **CISTA SRIJEDA (Peplnica) post**
 Č 14 Valentin, Zdravko, Valentina
 P 15 Klaudije Col., Georgija, Agapa
 S 16 Julijana, Onezim, Miljenko, Đula
 N 17 **1. KORIZ (Čista); 7 ut. Reda sl. BDM** ☽
 P 18 Bernardica, Šimun, Gizela
 U 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko
 S 20 Leon, Lav, Lea (*kvatre*)
 Č 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir
 P 22 Katedra sv. Petra, Trvrko (*kvatre*)
 S 23 Polikarp, Grozdan, Romana (*kvatre*)
 N 24 **2. KORIZ. (Pačista); Montan, Modest**
 P 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje, Darko ○
 U 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
 S 27 Gabriel od Žalosne Gospe, Tugomil
 Č 28 Roman, Teofil, Radovan, Bogoljub

JANUAR / FEBRUAR - pravoslavni
 P 19 Pp. Makarije Egipatski, Sv. Marko Efeski
 S 20 Pp. Jevtimije Veliki
 N 21 **35. po D.; Pp. Maksim Isp., sv.m. Neofit**
 P 22 Sv.ap.Timotej, ppm. Anastasije
 U 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
 S 24 Pp. Ksenija Rimljanka, Sv. m. Vavila
 Č 25 Sv. Grigorije Bogoslov, pp. Publije
 P 26 Pp. Ksenofont i Marija
 S 27 Prenos mošt. sv. Jovana Zlatousta
 N 28 **36. po D.; Pp. Jefrem Sirin**
 P 29 Prenos moštiju sv. Ignatija
 U 30 **Sveta tri Jerarha**
 S 31 Sv. besrebrenici Kir i Jovan
 Č 1 FEB - Sv. muč. Trifun (Pretp. Sretenija)
 P 2 **Sretenije Gospodnje**
 S 3 Sv. Simeon i Ana, sv. Jakov arhiepiskop
 N 4 **37 po D.; Pp. Isidor Pelusiot**
 P 5 Sv. mučenica Agatija, sv. Polievt
 U 6 Sv. Fotije i Vukole Smirni
 S 7 Sv. Partenije Lampsakijski
 Č 8 Sv. Teodor Stratilat, sv. Sava II
 P 9 Sv. mučenik Nikifor (Odanije Sretenja)
 S 10 Sv. svm. Haralampije
 N 11 **0 mitaru i fariseju; Sv. svm. Vasilije**
 P 12 Sv. Meletije Antiohijski
 U 13 Prep. Simeon Mirotočivi
 S 14 Pp. Avksentije
 Č 15 Sv. ap. Onisim i pp. Jevsevije Pustinjak

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	18	17	02
10.	07	06	17	15
20.	06	50	17	30
28.	06	36	17	41

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	03.	14	57
Mlađak:	10.	08	21
Prva četvrt:	17.	21	32
Uštap (<i>pun mjes.</i>):	25.	21	27

žujak – Mart

KATOLIČKI

- P 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
 S 2 Janja Pr., Lucije, Iskra, Čedomil
N 3 3. KORIZ. (Bezimena); Marin, Zvezdan
 P 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro ☾
 U 5 Euzebije, Teofil, Vedran, Lucije
 S 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana
 Č 7 Perpetua i Felicita
 P 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
 S 9 Franciska Rimska, Franjka, Franika
N 10 4. KORIZ. (Sredoposna); Emil, Krunoslav
 P 11 Eutimije, Kandid, Firmin, Tvrtko ●
 U 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard, Budislav
 S 13 Kristina, Rozalija, Modesta, Ratka
 Č 14 Matilda, Miljana, Borislava
 P 15 Klement, Veljko, Vjekoslava
 S 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje
N 17 5. KORIZ. (Gluha); Patrik, Domagoj
 P 18 Ćiril Jeruzalemski; Cvjetan, Ćiro
 U 19 JOSIP, zaručnik BDM; Joso, Josipa ☽
 S 20 Niceta, Dionizije, Vladislav, Klaudija
 Č 21 Serapion, Vesna
 P 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
 S 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen
N 24 CVJETNICA; Latin, Simeon, Javorka
 P 25 BLAGOVIJEST; Marija, Maja, Marijan
 U 26 Emanuel, Sabina, Montan i Maksima
 S 27 Lidija, Rupert, Lada ○
 Č 28 VELIKI ČETVRTAK; Priska, Sonja, Nada
 P 29 VELIKI PETAK (post i nemrs)
 S 30 VELIKA SUBOTA; Kvirin, Viktor, Vlatko
N 31 USKRS (VAZAM); Benjamin, Amos

Sunce u ožujku:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	35	17	42
11.	06	16	17	56
21.	05	57	18	10
31.	05	38	18	23

PRAVOSLAVNI

FEBRUAR / MART - pravoslavni

- P 16 Sv m. Pamfil, Porfirije i drugih 12 muč.
 S 17 Sv. vm. Teodor Tiron
N 18 0 bludnom sinu; Sv. Lav Rimski, Teodor K.
 P 19 Sv. ap. Arhip, Filimon i Apfija
 U 20 Sv. Lav Katanski
 S 21 Pp. Timotej, sv. Evstatije
 Č 22 Sv. mučenici u Evgeniji
 P 23 Sv. svm. Polikarp Smirnski
 S 24 I i II obret. glave sv. Jovana Krst. (Zaduš.)
N 25 Mesopusna; Sv. Tarasije Carigr. (Mesne pokl.)
 P 26 Sv. Porfirije, episkop Gaski
 U 27 Pp. Prokopije Dekapolit
 S 28 Pp. Vasilije Ispovednik, pp. Jovan Kasijan
 Č 1 MART - Sv. ppm. Evdokija
 P 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski
 S 3 Sv. m. Evtropije, Kleonik, Vasilisk
N 4 Siropusna; Pp. Gerasim Jord. (Bele poklade)
 P 5 Sv. m. Konon, pp. Marko Podviž. (poč. posta)
 U 6 Sv. 42 mučenika iz Amoreje
 S 7 Sv. 7 svm. hersonskih
 Č 8 Sv. Teofilakt Ispovednik
 P 9 Sv. 40 m. sevastijških - Mladenci
 S 10 Sv. muč. Kordat Korint. - Teodorova subota
N 11 1. posta - Čista - Pravoslav.; Sv. Sofronije Jer.
 P 12 Sv. Grigorije Dvojeslov
 U 13 Prenos mošt. sv. Nikifora Carigradskog
 S 14 Pp. Benedikt Nursijski
 Č 15 Sv. mučenik Agapije i drugi s njim
 P 16 Sv. Aristovul
 S 17 Pp. Aleksije - čovek Božji
N 18 2. posta - Pačista; Sv. Kiril Jerusalimski

Mjesečeve mijene u ožujku:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	04.	22	54
Mladak:	11.	20	52
Prva četvrt:	19.	18	28
Uštap (pun mjes.):	27.	10	28

I ravanj – April

KATOLIČKI

P 1 **USKRS. PONEDJELJAK**; Hugo, Teodora
 U 2 Franjo Paulski, Dragoljub
 S 3 Rikard, Cvijeta, Radojko, Ratko ☾
 Č 4 Izidor, Žiga, Strahimir
 P 5 Vinko Fer., Berislav, Mira
 S 6 Vilim, Celzo, Rajko, Petar
N 7 2. USKRSNA; Ivan de la Salle, Herman
 P 8 Dionizije Kor., Alemka
 U 9 7 srijem. muč.; Marija Kleof., Demetrije
 S 10 Ezekijel, Apolonija, Sunčica ●
 Č 11 Stanislav, Stana, Radmila
 P 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
 S 13 Martin I. papa, Ida
N 14 3. USKRSNA; Maksim, Tiberije, Valerijan
 P 15 Damjan, Anastazija, Bosiljka
 U 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica
 S 17 Rudolf, Robert, Innocent, Šimun, Paula
 Č 18 Eleuterije, Amadej ☽
 P 19 Konrad, Ema, Rastislav, Marta, Leon
 S 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub
N 21 4. USKRSNA; Anzelmo, Goran, Fortunat
 P 22 Soter i Kajo, Teodor
 U 23 Juraj, Bela, Đuro, Đurđica, Adalbert
 S 24 Fidelis, Vjera, Vjerko
 Č 25 Marko ev.; Ervin, Maroje ○
 P 26 Kleto i Marcelin, Zorko
 S 27 **Bl. Ozana Kotorska**; Jakov Zadr.
N 28 5. USKRSNA; Petar Chanel, Euzebije
 P 29 Katarina Sijenska, Kata
 U 30 Pio V. papa, Josip Cottolen., Benedikt

PRAVOSLAVNI

MART / APRIL - pravoslavni
 P 19 Sv. m. Hrizant, Darija i drugi
 U 20 Pp. oci pobijeni u manast. Sv. Save
 S 21 Pp. Jakov Ispovednik
 Č 22 Sv. svm. Vasilije Ankirski
 P 23 Sv. ppm. Nikon i drugi
 S 24 Pp. Zaharije (Pretprazništvo Blagovesti)
N 25 3. posta - Krstopoklona; Blagovesti
 P 26 Sabor sv. arhang. Gavrila (Odan. Blagov.)
 U 27 Sv.m. Matrona Solunska
 S 28 Pp. Ilarion Ispovednik
 Č 29 Pp. Marko Aretuski
 P 30 Pp. Jovan Lestvičnik
 S 31 Pp. Ipatije Gangrijski
N 1 4. posta - Sredoposna; APR - Pp. Marija Egip.
 P 2 Pp. Tit Čudotvorac
 U 3 Pp. Nikita Ispovednik
 S 4 Pp. Josif Himnograf (Prvo bdenije)
 Č 5 Sv. m. Agatopod i Teodul
 P 6 Sv. Evtihije Carigradski (Drugo bdenije)
 S 7 Pp. Georgije Mitilenski
N 8 5. posta - Gluvna; Sv. ap. Irodion, Agav, Ruf
 P 9 Sv. m. Evpsihije
 U 10 Sv. m. Terentije, Pompije i dr.
 S 11 Sv. svm. Antipa Pergamski
 Č 12 Pp. Vasilije Ispovednik
 P 13 Sv. svm. Artemon
 S 14 Sv. Martin Ispov. - Lazareva Subota (Vrbica)
N 15 6. posta - Cvetna; Ulazak G.Isusa Hr.u Jerus.
 P 16 Sv. m. Agapija, Hionija i Irina
 U 17 Pp. Simeon Persijski

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	36	18	24
10.	05	19	18	36
20.	05	01	18	49
30.	04	45	19	02

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	03.	05	38
Mlađak:	10.	10	36
Prva četvrt:	18.	13	32
Uštap (pun mjes.):	25.	20	58

Svibanj – Maj

KATOLIČKI

S 1 Josip radnik; Sigismund, Žiga, Jeremija
 Č 2 Atanazije, Eugen, Boris C
 P 3 Filip i Jakov ap.; Mladen
 S 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta
N 5 6. USKRŠNA; Anđelko, Irena, Silvana
 P 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
 U 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
 S 8 Marija Posrednica, Bratoljub, Celestin
 Č 9 SPASOVO (UZAŠAŠĆE); Pahomije, Herma
 P 10 Bl. Ivan Merz; Gospa Trsat., Antonin ●
 S 11 Mamerto, Franjo Hieronym
N 12 7. USKRŠNA; Leopold Mandić; Bodgan
 P 13 BDM Fatim.; Servacije, Ema, Vjerko
 U 14 Matija ap.; Matko, Matiša, Bonifacije
 S 15 Izidor, Sofija, Sonja, Jakov
 Č 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad
 P 17 Paskal, Paško, Bruno, Akvilin
 S 18 Ivan I. papa, Kristijan A. ☽
N 19 DUHOVI; Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
 P 20 Marija Majka Crkve; Bernardin Sijenski
 U 21 Andrija B., Dubravka
 S 22 Helena, Jagoda, Riša, Eugen (kvatre)
 Č 23 Deziderije, Željko, Željka
 P 24 BDM Pomoćnica, Suzana (kvatre)
 S 25 Beda Časni, Grgur VII., Urban (kvatre) ○
N 26 PRESVETO TROJSTVO; Filip N., Zdenko
 P 27 Augustin Canter., Vojtjeh
 U 28 German, Vilim, Velimir, Ana Marija P.
 S 29 Ervin, Euzebijije, Polion
Č 30 TIJELOVO; Ivana Arška, Srećko
 P 31 Pohod BDM, Krunoslava, Vladimir C

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	43	19	03
11.	04	29	19	16
21.	04	18	19	28
31.	04	10	19	38

PRAVOSLAVNI

APRIL / MAJ - pravoslavni
 S 18 Pp. Jovan
 Č 19 Veliki četvrtak (veliko bdenije)
 P 20 Veliki petak; Pp. Teodor Trihina
 S 21 Velika subota
N 22 Vaskrsenje Gospodina Isusa Hrista (VASKRS)
P 23 Vaskrs. pon.; Sv. vm. Georgije - Đurđevdan
U 24 Vaskršni utorak; Sv. Sava Stratilat
 S 25 Sv. ap. i jevanđelist Marko - Markovdan
 Č 26 Sv. svm. Vasilije Amasijski
 P 27 Spalj. mošt. Sv. Save na Vračaru - Istočni petak
 S 28 Sv. ap. Jason i Sosipatr
N 29 2. vaskrs. - Tomina; Sv. Vasilije Ostr. Čud.
 P 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev (Pobus. poned.)
 U 1 MAJ - Sveti pr. Jeremija
 S 2 Sv. Atanasije Veliki
 Č 3 Sv. m. Timotej i Mavra
 P 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
 S 5 Sv. velikomučenica Irina
N 6 3. vaskrs. - Mironosica; Pp. Jov
 P 7 Pojava časnog Krsta u Jerusalmu
 U 8 Sv. ap. i jevanđelist Jovan Bogoslov
 S 9 Prenos moštiju sv. Nikolaja
 Č 10 Sv. ap. Simon Zilot, pp. Isidora
P 11 Sv. Kirilo i Metodije
 S 12 Sv. Epifanije, sv. German
N 13 4. vaskrs. - Raslabljenog; Sv. m. Glikerija
 P 14 Sv. mučenik Isidor
 U 15 Pp. Pahomije Veliki
 S 16 Pp. Teodor; (Prepolovljenje)
 Č 17 Sv. ap. Andronik i Junija
 P 18 Sv. mučenik Teodor Ankirski

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	2.	12	15
Mlađak:	10.	01	30
Prva četvrt:	18.	05	36
Uštap (pun mjes.):	25.	05	26
Posljednja četvrt:	31.	19	59

Lipanj – Juni

KATOLIČKI

S 1 Justin, Mladen
N 2 9. N.K.G.; Marcellin i Petar, Blandina
 P 3 Karlo Lwanga i drugovi, Dragutin
 U 4 Kvirin Sisački, Predrag, Optat
 S 5 Bonifacije, Valerije, Darinka
 Č 6 Norbert, Neda, Paulina
 P 7 Presveto Srce Isusovo; Robert, Sabinijan
 S 8 Presveto Srce Marijino; Medard, Vilim ●
N 9 10. N.K.G.; Pelagija, Efrem, Ranko
 P 10 Margareta, Greta, Biserka, Bogumil
 U 11 Barnaba ap.; Borna, Borko
 S 12 Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko
 Č 13 Antun Padovanski, Tonko, Antonija
 P 14 Rikard, Rufin, Elizej
 S 15 Vid, Jolanka, Ferdinand, Amos
N 16 11. N.K.G.; Franjo R., Zlatko, Borko ☾
 P 17 Emilija, Laura, Bratoljub, Inocent
 U 18 Marko i Marcellijan, Ljubomir, Grgur
 S 19 Romuald, Rajka, Bogdan
 Č 20 Naum Ohrid., Goran
 P 21 Alojzije G., Vjekoslav, Slavko
 S 22 Ivan Fisher, Toma M., Paulin Nol.
N 23 12. N.K.G.; Sidonija, Josip C., Zdenka ○
 P 24 Rođenje Ivana Krstitelja; Krsto
 U 25 Vilim, Henrik, Adalbert, Eleonora
 S 26 Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran
 Č 27 Ćiril Aleks., Ladislav Ugar., Ema, Toma
 P 28 Irenej, Mirko, Smiljan
 S 29 **PETAR I PAVAO**; Krešimir, Krešo, Beata
N 30 13. N.K.G.; Rimski prvomučenici ☾

PRAVOSLAVNI

MAJ / JUN - pravoslavni
 S 19 Sv. svm. Patrikije
N 20 5. vaskrs. - Samarjanke; Sv. m. Talalej
P 21 Sv. car Konstantin i carica Jelena
 U 22 Sv.m. Jovan Vladimir knez srpski
 S 23 Pp. Mihailo Ispovednik (Od. Prepolov.)
 Č 24 Pp. Simeon Divnogorac
 P 25 III obretnje glave sv. Jovana Krstitelja
 S 26 Sv. apostol Karp i Alfej
N 27 6. vaskrs. - Slepoga; Sv. svm. Terapont
 P 28 Pp. Nikita Ispovednik
 U 29 Pp. m. Teodosija Tirska
 S 30 Pp. Isakije Dalmatski (Odanije Pashe)
Č 31 Vaznesenje Gospodnje - Spasovdan
 P 1 JUN - Sv. m. Justin Filozof
 S 2 Sv. Nikifor, Sv. svm. Erazmo Ohridski
N 3 7. vaskrs. - Svetih Otaca; Sv. m. Lukijan i dr.
 P 4 Sv. Mitrofan, sv. miron. Marta i Marija
 U 5 Sv. svm. Dorotej
 S 6 Pp. Visarion i Ilarion Novi
 Č 7 Sv. svm. Teodot Ankirski
 P 8 Sv. vm. Teodor Stratilat (Odan. Vaznes.)
 S 9 Sv. Kirilo Aleksandrijski - Zadušnice
N 10 DUHOVI - Pedesetnica - Trojice
P 11 Duhovski pon.; Sv. ap. Vartolomej i Varnava
U 12 Duhovski utorak; Pp. Onufrije Vel i Petar A.
 S 13 Sv. m. Akilina i sv. Trifilije Levkusijski
 Č 14 Sv. prorok Jelisej
P 15 Sv. m. knez Lazar, svi svm. srpski - Vidovdan
 S 16 Sv. Tihon Amatuntski - Čudotvorac
N 17 1. po D. - Svih svetih

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	09	19	39
10.	04	06	19	45
20.	04	06	19	49
30.	04	09	19	50

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	8.	16	58
Prva četvrt:	16.	18	25
Uštap (pun mjes.):	23.	12	33
Posljednja četvrt:	30.	05	55

Srpanj – Juli

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
 U 2 Oton, Matinijan, Višnja, Bernardin
 S 3 Toma apostol; Tomo, Leon
 Č 4 Elizabeta Portugal., Elza, Jelica, Neven
 P 5 Ćiril i Metod, Antun M., Zakarija
 S 6 Marija Goretti, Bogomila
N 7 14. N.K.G.; Vilibald, Klaudija, Lovre
 P 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen ●
 U 9 **Bl. Marija Petković;** Kraljica mira
 S 10 Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
 Č 11 Benedikt opat, Benko, Dobroslav
 P 12 Mohor, Suzana C., Ivan G.
 S 13 **Majka Božja Bistrička;** Henrik, Hinko
N 14 15. N.K.G.; Kamilo, Katarina, Miroslav
 P 15 Bonaventura, Vladimir K., Roland
 U 16 Gospa Karmel., Elvira, Karmela ☽
 S 17 Andrija, Branko, Nadan
 Č 18 Fridrik, Jadviga, Natko, Miroslav
 P 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
 S 20 Ilija prorok, Iljko, Margareta
N 21 16. N.K.G.; Lovro Brind., Danijel, Danica
 P 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka ○
 U 23 Brigita zašt. Eu., Apolinar, Ivan Cas.
 S 24 Kristina, Mirjana, Kunigunda
 Č 25 Jakov st. ap.; Kristofor, Krsto
 P 26 Joakim i Ana roditelji BDM; Anica
 S 27 Kliment Ohridski i dr., Natalija
N 28 17. N.K.G.; Viktor, Beato, Nevinko
 P 29 Marta, Flora, Blaženka, Mira, Olaf ☾
 U 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
 S 31 Ignacije Loyol., Zdenka, Vatroslav

JUN / JUL - pravoslavni
 P 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul (Poč. posta)
 U 19 Sv. ap. Juda i pp. Pajsije Veliki
 S 20 Sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohridski
 Č 21 Sv. m. Julijan Tarsijski
 P 22 Sv. svm. Jevsevije
 S 23 Sv. m. Agripina
N 24 2. po D.; Rođ. sv. Jovana Krst. - Ivanjdan
 P 25 Sv. ppm. Fevronija
 U 26 Pp. David Solunski
 S 27 Pp. Sampson Stranoprimalac
 Č 28 Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
P 29 Sv. ap. Petar i Pavle - Petrovdan
 S 30 Sabor svetih 12 apostola - Pavlovdan
N 1 3. po D.; JUL - Sv. m. besr. Kozma i Damjan
 P 2 Polaganje rize Presv. Bogorodice
 U 3 Sv. m. Jakint i pp. Anatolije
 S 4 Sv. Andrej Kritski i pp. Marta
 Č 5 Pp. Atanasije Atonski
 P 6 Pp. Sisoje Veliki
 S 7 Pp. Toma Malein, sv. m. Nedelja
N 8 4. po D.; Sv. vm. Prokopije
 P 9 Sv. svm. Pankratije, sv. Teodor
 U 10 Sv. 45 mučenika iz Nikopolja
 S 11 Sv. vm. Evfimija i blažena Olga
 Č 12 Sv. m. Proklo i Ilarije
 P 13 Sabor sv. arhangela Gavrila
 S 14 Sv. pa. Akila, Pp. Nikodim
N 15 5. po D.; sv. m. Kirik i Julita
 P 16 Sv. svm. Atinogen, sv. m. Julija
 U 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
 S 18 Sv. m. Emilijan i Jakint

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	10	19	49
11.	04	17	19	45
21.	04	26	19	37
31.	04	38	19	26

Mjesečeve mijene u srpnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	8.	08	16
Prva četvrt:	16.	04	20
Uštap (pun mjes.):	22.	19	17
Posljednja četvrt:	29.	18	45

Kolovoz – August

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

Č 1 Alfons de Liguori, Vjera, Nada
 P 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
 S 3 **Bl. Augustin Kažotić**; Lidija, Aspren
N 4 18. N.K.G.; Ivan Marija Vianney
 P 5 Gospa Snježna; Nives, Snježana
 U 6 **Preobraženje Gospodnje**; Predrag ●
 S 7 Siksto papa, Darko, Donat
 Č 8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda
 P 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
 S 10 Lovro đakon, Lovorko, Erik, Laura
N 11 19. N.K.G.; Klara, Jasna, Ljiljana
 P 12 Anicet, Hilarija, Veselka, Ivana Fr. Ch.
 U 13 Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan
 S 14 Maksimilijan Kolbe, Euzebije, Alfred ☾
Č 15 UZNESENJE BDM - Vel. Gospa; Marija
 P 16 Sv. Rok; Stjepan Kralj; (za opću Crkvu)
 S 17 Hijacint, Liberat, Miron, Jacek
N 18 20. N.K.G.; Jelena Križarica, Jelka
 P 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla, Donat
 U 20 Sv. Stjepan kralj, Krunoslav
 S 21 Pio X. papa, Hermogen, Anastazija ○
 Č 22 BDM Kraljica, Vladislava, Mavro
 P 23 Ruža Lim., Filip B., Zdenko
 S 24 Bartol apostol; Bariša, Emilija
N 25 21. N.K.G.; Ljudevit kralj, Josip K., Lajčo
 P 26 Sv. Bernard
 U 27 Monika, Honorat, Časlav
 S 28 Augustin, Tin, Gustav, Zlatko
 Č 29 Glavosjek Ivana Krstitelja
 P 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
 S 31 Rajmud, Rajko, Optat, Željko

JUL / AVGUST - pravoslavni
 Č 19 Sv. Stefan i pp. Evgenija
P 20 Sv. prorok Ilija - Ilindan
 S 21 Sv. prorok Jezekilj
N 22 6. po D.; Sv. Marija Magdal. (Blaga Marija)
 P 23 Sv. m. Trofim, Teofil i drugi
 U 24 Sv. mučenica Hristina
 S 25 Uspenije sv. Ane
 Č 26 Ppm. Paraskeva (Trnova) - Petka
 P 27 Sv. vm. Pantelejmon
 S 28 Sv. Prohor i Nikanor, Timon i Parmen
N 29 7. po D.; Sv. m. Kalinik i Serafima
 P 30 Sv. svm. Valentin, pp. Angelina
 U 31 Sv. Evdokim i sv. m. Julita (Gospoj. poklade)
 S 1 AVG - Izn. Časnog Krsta, Makaveji (poč. posta)
 Č 2 Prenos mošt. sv. pm. i arh. Stefana
 P 3 Pp. Isakije, Dalmat i Faust
 S 4 Sv. 7 mučenika u Efesu
N 5 8. po D.; Sv.m. Evsignije (Pret. Preobraž.)
P 6 Preobraženje Gospodnje
 U 7 Sv. ppm. Dometije i pp. Or
 S 8 Sv. Emilijan Ispovednik
 Č 9 Sv. ap. Matija i sv. m. Antonije
 P 10 Sv. m. arhidakon Lavrentije
 S 11 Sv. m. i arhanđel Evplo
N 12 9. po D.; Sv. m. Fotije i Anikita
 P 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
 U 14 Sv. prorok Mihej (Pretzap. Uspenija)
S 15 Usp. Presv. Bogorodice - Vel. Gospojina
 Č 16 Sv. Jevstatije, pp. Roman
 P 17 Sv. m. Miron i Patroklo
 S 18 Sv. m. Flor, pp. Jovan Riiski

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	39	19	25
10.	04	50	19	12
20.	05	02	18	56
30.	05	14	18	38

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Mlađakt:	6.	22	52
Prva četvrt:	14.	11	57
Uštap (pun mjes.):	21.	02	46
Posljednja četvrt:	28.	10	36

Rujan – Septembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

N 1 22. N.K.G.; Egidije, Branimir, Tamara
 P 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
 U 3 Grgur Veliki, Gordana
 S 4 Ruža Viterpska, Rozalija, Dunja, Ida
 Č 5 **Bl. Majka Terezija; Lovro Just., Borko** ●
 P 6 Zaharija, Boris, Davor
 S 7 **Marko Križevčanin; Blaženko**
N 8 23. N.K.G.; ROĐENJE BDM (Mala Gospa)
 P 9 Petar Claver, Strahimir
 U 10 Nikola Tolentinski, Tara, Pulherija
 S 11 Hijacint, Cvjetko, Miljenko
 Č 12 Ime Marijino, Gvido, Dubravko ☽
 P 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
 S 14 Uzvišenje sv. Križa; Višeslav
N 15 24. N.K.G.; Gospa Žal.; Melita, Dolores
 P 16 Sv. Eufemija, Kornelije i Ciprijan
 U 17 Robert Belarmin, Rane sv. Franje
 S 18 Josip Kupertin., Sonja, Irena (kvatre)
 Č 19 Januarije, Suzana, Emilija ○
 P 20 Andrija Kim, Svjetlana, Pavao Ch. (kvatre)
 S 21 Matej ap. i ev.; Matko, Mato (kvatre)
N 22 25. N.K.G.; Toma Vilan., Mavro, Žarko
 P 23 Sv. Pio iz Pietrelcina, Lino, Tekla
 U 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko
 S 25 Firmin, Zlata, Kleofa, Rikarda
 Č 26 Kuzma i Damjan, Damir, Justina
 P 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav ☾
 S 28 Vjenceslav, Većeslav, Veco
N 29 26. N.K.G.; Mihael, Gabriel i Rafael
 P 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

AVGUST / SEPTEMBAR - pravoslavni
N 19 10. po D.; Sv. m. Andrej Stratilat
 P 20 Sv. prorok i svm. Samuilo
 U 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vasa sa decom
 S 22 Sv. mučenik Agatonik
 Č 23 Sv. svm. Irinej i m. Lup (Odan. Uspenija)
 P 24 Sv. svm. Evtihije, sv. m. Sira
 S 25 Sv. ap. Vartolomej
N 26 11. po D.; Sv. m. Adrijan i Natalija
 P 27 Pp. Pimen Veliki
 U 28 Pp. Mojsije Murin i Sava Pskovski
S 29 Usekovanje glave sv. Jovana Krstitelja
 Č 30 Sv. Aleksandar Nevski
 P 31 Polag. pojasa Presv. Bogorodice
 S 1 SEP - Pp. Simeon Stolpnik - Crkv. nova god.
N 2 12. po D.; Sv. m. Mamant, sv. Jovan Postnik
 P 3 Sv. svm. Antim, sv. Joanikije
 U 4 Sv. svm. Vavila, pr. Mojsej
 S 5 Sv. pr. Zaharija i praved. Jelisaveta
 Č 6 Čudo sv. arhangela Mihaila
 P 7 Sv. m. Szont (Pret. Rođ. Presv. Bogorod.)
S 8 Rožd. Presv. Bogorodice - Mala Gospojina
N 9 13. po D.; Sv. pravedni Joakim i Ana
 P 10 Sv. Minodora, Mitrodora i Nimfodora
 U 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
 S 12 Sv. svm. Avtonom - (Od. Rožd. Presv. Bogor.)
 Č 13 Sv. svm. Kornilije - (prepr. Vozdviženja)
P 14 Vozdviženje Časnog Krsta - Krstovdan
 S 15 Sv. m. Lukijan, pp. Jevtimije
N 16 14. po D.; Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
 P 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav i majka im Sofija

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	17	18	34
11.	05	29	18	15
21.	05	42	17	55
30.	05	53	17	38

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:	h	m
Mladak:	5.	12	37
Prva četvrt:	12.	18	10
Uštap (pun mjes.):	19.	12	14
Posljednja četvrt:	27.	04	57

Listopad – Oktobar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 Terezija od Djeteta Isusa
 S 2 Anđeli Čuvari, Anđelko, Anđela
 Č 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard
 P 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
 S 5 Flavijan, Placid, Miodrag, Gala ●
N 6 27. N.K.G.; Bruno, Fides, Verica, Vjera
 P 7 BDM od Krunice (Ružarija); Rosario
 U 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
 S 9 Dionizije Areop., Ivan Leonardi, Denis
 Č 10 Franjo Borgia, Daniel, Danko
 P 11 Bl. Ivan XXIII., Emilijan, Prob
 S 12 Serafin, Maksimilijan, Makso ☽
N 13 28. N.K.G.; Eduard, Hugolin, Edo
 P 14 Kalist papa, Divko, Divna
 U 15 Terezija Avilska; Zlata, Rezika
 S 16 Hedviga, Marija Margareta Alacoque
 Č 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav
 P 18 Luka ev.; Lukša, Svjetlovid
 S 19 Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak Jogues ○
N 20 29. N.K.G.; Vendelin, Irena, Miroslava
 P 21 Uršula, Zvezdan, Hilarija
 U 22 Bl. Ivan Pavao II.; Marija S., Dražen
 S 23 Ivan Kapistran, Borislav, Severin
 Č 24 Antun M. Claret, Jaroslav
 P 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
 S 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
N 27 30. N.K.G.; Sabina Avil., Gordana ☾
 P 28 Šimun i Juda ap. Tadej; Siniša, Tadija
 U 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
 S 30 Marcel, Marojko, Ferdinand, German
 Č 31 Alfons Rodriguez, Volfgang, Vuk

SEPTEMBAR / OKTOBAR - pravoslavni
 U 18 Sv. Evmenije Gortinski i sv. m. Ariadna
 S 19 Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
 Č 20 Sv. vm. Jevstatije
 P 21 Sv. ap. Kodrat - (Odanije Воздвиženja)
 S 22 Sv. svm. Foka i sv. pr. Jona - Zadušnice
N 23 15. po D.; Začeće sv. Jovana Krstitelja
 P 24 Sv. pm. Tekla
 U 25 Pp. Efrosinija i Sv. Sergije Radonješki
 S 26 Sv. ap. i jevandelist Jovan Bogoslov
 Č 27 Sv. m. Kalistrat
 P 28 Pp. Hariton Ispovednik
 S 29 Pp. Kirijak Otšelnik - Miholjdan
N 30 16. po D.; Sv. svm. Grigorije i sv. Mihail
 P 1 OKT - Pokrov presvete Bogorodice
 U 2 Sv. svm. Kiprijan
 S 3 Sv. svm. Dionisije Areopagit
 Č 4 Sv. Stefan i Jelena Štiljanović
 P 5 Sv. m. Haritina i svm. Dionisije
 S 6 Sv. apostol Toma - Tomindan
N 7 17. po D.; Sv. m. Sergije, Vakho - Srdevdan
 P 8 Pp. Pelagija i Taisa
 U 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Slep
 S 10 Sv. m. Evlampije i Evlampija
 Č 11 Sv. ap. Filip, sv. Teofan Načertani
 P 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
 S 13 Sv. m. Karp, nm. Zlata Meglinska
N 14 18. po D.; Pp. mati Paraskeva - Sv. Petka
 P 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
 U 16 Sv. m. Longin Kapetan
 S 17 Sv. prorok Osija, Ppm. Andrej Kritski
 Č 18 Sv. ap. i jevandelist Luka

Sunce u listopadu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	54	17	36
10.	06	06	17	19
20.	06	19	17	01
30.	06	33	16	45

Mjesečeve mijene u listopadu:

	Dan:	h	m
Mladak:	5.	01	36
Prva četvrt:	12.	00	03
Uštap (pun mjes.):	19.	00	39
Posljednja četvrt:	27.	00	42

Studeni – Novembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 SVI SVETI; Svetislav, Sveto
S 2 Dušni dan; Dušica, Duško
N 3 31. N.K.G.; Martin P., Hubert ●
P 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
U 5 Emerik, Mirko, Elizabeta, Srijemski muč.
S 6 Leonard, Sever, Vedran, Vedrana
Č 7 Engelbert, Anđelko
P 8 Gracija Kotorski; Bogdan
S 9 Posveta lat. Bazilike, Ivan Lateranski
N 10 32. N.K.G.; Leon Vel., Ivan S., Lav ☺
P 11 Martin biskup, Davorin
U 12 Jozafat, Emilijan, Milan
S 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak
Č 14 Nikola Tavelli; Ivan Trogirski, Zdenko
P 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
S 16 Margareta, Gertruda, Agneza As.
N 17 33. N.K.G.; Elizabeta Ug. (za opću Crkvu) ○
P 18 Posveta bazil. sv. Petra i Pavla, Karolina
U 19 Elizabeta Ug., Krispin, Severin, Matilda
S 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund, Veco
Č 21 Prikazanje BDM, Gospa od Zdravlja
P 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
S 23 Klement, Milivoj, Blagoje
N 24 KRIST KRALJ; Krizogon, Krševan
P 25 Katarina Aleksand., Kata, Erazmo ☾
U 26 Konrad, Leonard, Dubravko
S 27 Maksim, Severin, Virgilije
Č 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav
P 29 Iluminata, Svjetlana, Vlasta
S 30 Andrija apostol; Hrvoslav

OKTOBAR / NOVEMBAR - pravoslavni
P 19 Sv. prorok Joil
S 20 Sv. vm. Artemije - Zadušnice
N 21 19. po D.; pp. Ilarion Veliki
P 22 Sv. ravnoap. Averkije Jevropoljski
U 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerusalimski
S 24 Sv. vm Areta
Č 25 Sv. m. Markijan i Martirije
P 26 Sv. vm. Dimitrije - Mitrovdan
S 27 Sv. mučenik Nestor
N 28 20. po D.; Sv. vm. Terentije
P 29 Sv. Avramije Zatvornik, sv. Anastazija
U 30 Sv. kralj Milutin, Teoktist i Jelena
S 31 Sv. ap. Stahije, Amplije, Urvan i drugi
Č 1 NOV - Sv. Kozma i Damjan - Vračevi
P 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i drugi
S 3 Obn. hrama sv. Georgija - Đurđić
N 4 21. po D.; Pp. Joanikije V., sv. svm. Nikandar
P 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
U 6 Sv. Pavle Ispovednik
S 7 Sv 33 m. u Melitini, pp. Lazar
Č 8 Sabor sv. arhang. Mihaila - Arandelovdan
P 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
S 10 Sv. ap. Olimp, Erast Rodion i drugi
N 11 22. po D.; Sv. m. Mina
P 12 Sv. Jovan Milostivi
U 13 Sv. Jovan Zlatoust (Božićne poklade)
S 14 Sv. ap. Filip
Č 15 Sv. m. Gurije, Samon i Aviv (poč. posta)
P 16 Sv. ap. i jevanđelist Matej
S 17 Sv. Grigorije Čudotvorac

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	36	16	42
11.	06	50	16	29
21.	07	04	16	19
30.	07	15	16	13

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Mlađak:	3.	13	51
Prva četvrt:	10.	06	58
Uštap (pun mjes.):	17.	16	17
Posljednja četvrt:	25.	20	29

rosinac – Decembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

N 1 1. N. DOŠ.; Elegije, Natalija, Božena

P 2 Bibijana, Živka, Blanka, Lara

U 3 Franjo Ksaverski, Klaudije ●

S 4 Barbara, Ivan Damašč., Kristijan

Č 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka

P 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir

S 7 Ambrozije, Dobroslava, Agaton

N 8 2. N. DOŠ.; BEZGREŠNO ZAČEĆE BDM

P 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel ☽

U 10 Gospa Loretska, Judita, Julija

Š 11 Damaz, Damir, Sabin (*kvatre*)

Č 12 Ivana Franciska de Chantal, Franjica

P 13 Lucija, Jasna, Svjetlana (*kvatre*)

S 14 Ivan od Križa, Špiro (*kvatre*)

N 15 3. N. DOŠ. - Materice; Drinske mučen.

P 16 Adela, Etela, Zorka

U 17 Lazar, Florijan, Zrinka ○

Š 18 Gracijan, Bosiljko, Dražen

Č 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir

P 20 Amon, Eugen i Makarije

S 21 Petar Kanizije, Snježana

N 22 4. N. DOŠ. - Oci; Honorat, Časlav

P 23 Ivan Krakovski, Viktorija, Vita

U 24 Badnjak; Adam i Eva, praroditelji

Š 25 BOŽIC; Anastazija, Božidar ☾

Č 26 SV. STJEPAN; Krunoslav

P 27 Ivan ap. i ev.; Janko, Fabiola

S 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka

N 29 SVETA OBITELJ; Toma B., Davor, David

P 30 Trpimir, Sabin, Liberije

U 31 Silvestar papa; Silvije, Goran

NOVEMBAR / DECEMBAR - pravoslavni

N 18 23. po D.; Sv. m. Platon, Roman i Varul

P 19 Sv. pr. Avdija, pp. Varlaam i Joasaf

U 20 Pp. Grigorije - (Pretprazn. Vavedenja)

Š 21 Vavedenje Presvete Bogorodice

Č 22 Sv. ap. Filimon, sv. m. Kikilija

P 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije

S 24 Sv. vm. Ekaterina

N 25 24. po D.; Sv. svm. Kliment (Odan. Vaved.)

P 26 Sv. Alimpije Stolpnik

U 27 Sv. mučenik Jakov Persijanac

Š 28 Sv. ppm. Stefan Novi

Č 29 Sv. mučenik Paramon i Filumen

P 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani

S 1 DEC - Sv. prorok Naum i sv. Filaret

N 2 25. po D.; sv. car Uroš, sv. Joanikije D.

P 3 Sv. prorok Sofonija i pp. Jovan Čutljivi

U 4 Sv. vm. Varvara, pp. Jovan Damaskin

S 5 Pp. Sava Osvećeni

Č 6 Sv. Nikola - Nikoljdan

P 7 Sv. Amvrosije, pp. Grigorije Gornjački

S 8 Pp. Patapije, sv. ap. Sosten, Apolos i dr.

N 9 26. po D.; Začecje svete Ane (Detinjci)

P 10 Sv. m. Mina, sv. Jovan despot

U 11 Pp. Danilo Stolpnik

Š 12 Sv. Spiridon Čudotvorac ☾

Č 13 Sv. m. Evstratije, sv. Gavriilo i Nikodim

P 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon i dr.

S 15 Sv. svm. Eleverije, pp. Pavle

N 16 27. po D. - Praotaca; Sv. pr. Agej (Materice)

P 17 Sv. prorok Danilo, ppm. đ. Avakum

U 18 Sv. m. Sevastijan, sv. Modest i drugi

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	17	16	13
10.	07	26	16	11
20.	07	34	16	13
31.	07	37	16	20

Mjesečeve mijene u prosincu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	3.	01	23
Prva četvrt:	9.	16	13
Uštap (<i>pun mjes.</i>):	17.	10	29
Posljednja četvrt:	25.	14	49

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODACI ZA 2013. GODINU

Proljeće počinje 20. ožujka (marta) u 12 sati i 2 minute; **ljet**o 21. lipnja (juna) u 6 sati i 4 minute; **jesen** 22. rujna (septembra) u 21 sat i 44 minute; a **zima** počinje 21. prosinca (decembra) u 18 sati i 11 minuta.

POMRČINE SUNCA I MJESECA TIJEKOM 2013. GODINE

Tijekom 2013. godine dogodit će se tri pomrčine Mjeseca i dvije pomrčine Sunca.

U petak **10. svibnja 2013.** godine **prstenasta** pomrčina Sunca, vidljiva u Australiji, Novom Zelandu, na središnjem Pacifiku i Solomonskim otocima. U nedjelju **3. studenog 2013.** godine **hibridna** pomrčina Sunca, vidljiva je na istoku Sjeverne i Južne Amerike, u južnoj Europi, Africi i na Atlantskom oceanu. U četvrtak **25. travnja 2013.** godine **djelomična** pomrčina Mjeseca, vidljiva u Europi, Africi, Aziji i Australiji. U subotu **25. svibnja 2013.** godine pomrčina Mjeseca **polusjenom**, vidljiva u obje Amerike i Africi. U petak **18. listopada 2013.** godine pomrčina Mjeseca **polusjenom**, vidljiva u obje Amerike, Europi, Africi i Aziji.

KAKVO ĆE VRIJEME BITI U 2013. GODINI

Prema „Stoljetnom kalendaru“ vladajući planet u 2013. godini bit će **Mjesec**. Dobar je i sretan samo u posljednjoj četvrti. Po naravi je ženstven i uvijek nestalan, u traženju nečeg novoga. Osjećajan je i razdražljiv, oprezan i praktičan, idealist, ali nikad shvaćen. Simbol je vječne promjene.

Njegova je boja bijela, od kovina mu pripada srebro, od dragoga kamena biser, a od brojeva 2 i 7. Od dana pripada mu ponedjeljak, a od noći četvrtak.

Kakvo će biti vrijeme u 2013. godini? Godina će biti više vlažna nego suha, više topla nego hladna. Za pojedina godišnja doba „Stoljetni kalendar“ predviđa:

Proljeće: vlažno i toplo, s povremenim valom hladnoće.

Ljeto: toplo, ali često i hladno.

Jesen: vlažna i hladna.

Zima: studena i mokra, s dosta oborina.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj: do 11. trajno hladno, od 12. do 18. oblačno i blago, 19. studeno, od 20. do 23. vedro i hladno, od 24. do 26. kiša, 27. pljusak, od 28. do 31. oblačno i suho.

Veljača: 1. vjetrovito, 2. i 3. kiša, 4. promjenjivo, od 5. do 10. oblačno i vjetrovito, 11. nestalno, 12. i 13. jaka bura i nevrjeme, 14. snijeg, 15. i 16. kiša s vjetrom, od 17. do 19. hladno, od 20. pa do kraja mjeseca vrijeme se prolještava i bit će vedro i toplo.

Ožujak: od 1. do 5. oštro hladno, od 6. do 10. toplo, 11. kiša, od 14. do 16. lijepo i vedro, od 17. do 19. ujutro oštra hladnoća, a po danu toplo, 20. i 21. nestalno, 22. zahladnjenje i bit će hladno do 29., 30. promjenjivo, a 31. kiša.

Travanj: od 1. do 9. oblačno, vjetar s kišom, od 10. do 13. kiša, od 14. do 18. veće zahladnjenje, od 19. do 21. promjenjivo, 22. lijepo i tako sve do 26., a tada se vrijeme mijenja i pretvara u oblačno i kišovito do kraja mjeseca.

Svibanj: od 1. do 7. toplo, 8. i 9. vedro i sunčano, od 10. do 19. topli val i vrućine, od 20. do 23. zahladnjenje s kišom, 24. hladno i mraz, od 25. do 27. oblačno i neugodno, 28. i 29. hladno, a 30. i 31. toplo.

Lipanj: od 1. do 3. lijepo i toplo, 4. i 5. oblačno i maglovito, 6. nestalno, 7. kiša, od 8. do 26. toplo i suho vrijeme, od 27. do 29. kišovito, 30. vrlo hladna noć, a topao dan.

Srpanj: 1. jaka magla, 2. promjenjivo, 3. i 4. vrijeme se ustaljuje pa će biti lijepo do 6., kada će pasti kiša, od 7. do 13. vjetrovito, 14. kiša, a od tada do kraja mjeseca lijepo, toplo i sunčano vrijeme.

Kolovoz: do 3. lijepo i toplo, od 4. do 9. nestalno, od 10. do 13. zahladnjenje, noću mraz, 14. kiša, 15. i 16. lijepo i toplo, od 17. do 19. sve toplije, a 20. velika vrućina, od 22. do 26. promjenjivo s kišom, 27. nestalno, a od 28. do 31. lijepo vrijeme.

Rujan: od 1. do 6. lijepo i toplo, 8. mraz, 9. oblačno i hladno, od 10. do 12. promjenjivo, od 13. do 16. lijepo, a od 17. se vrijeme pogoršava te je do kraja mjeseca promjenjivo, oblačno i kišovito.

Listopad: sve do 14. promjenjivo, oblačno i vjetrovito vrijeme, 15. nastupa zahladnjenje i do 23. je neuobičajeno hladno, 24. i 25. promjenjivo, 26. nešto kiše, 27. i 28. nestalno, 29. i 30. hladno, a 31. kiša.

Studeni: od 1. do 9. kišovito, od 10. do 14. ugodno i lijepo vrijeme, 15. i 16. ponovno kiša, do 22. nestalno vrijeme, 23. vedro i hladno, 24. blago, od 25. do 28. postupno zahladnjenje, 29. i 30. postaje studeno.

Prosinac: 1. hladno, 2. i 3. tmurno i hladno, 4. snijeg, od 5. do 10. jake i obilne kiše koje stvaraju poplavu, od 11. do 14. kišovito, od 15. do 20. promjenjivo oblačno, 21. snijeg, a od 22. sve jače zahladnjenje te će do kraja mjeseca i godine biti studeno.

To su predviđanja „Stoljetnog kalendara“ o vremenu u 2013. godini. Koliko su točna, moći ćemo se i sami uvjeriti. Živi bili pa vidjeli!

Stare jeronimske „Danice“ obično bi takva vremenska predviđanja popratile riječima: „Ovako *Stoljetni kalendar*, a kakvo će nam dragi Bog dati vrijeme, to je u Njegovoj svemožnoj ruci.“

ZAPOVJEDNI BLAGDANI

Zapovjedni blagdani su **sve nedjelje** u godini (ovamo, naravno, spadaju i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti i Božić**. Više **nisu zapovjedni** blagdani: Sveta tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo, Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrješno začeće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih i dalje rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post i nemrs** na **Pepelnicu** (Čistu srijedu) i na **Veliki petak**. **Zakon nemrsa** obvezuje i na **sve petke u godini**, osim onih kad bude svetkovina, ali u izvankorizmene petke može se umjesto nemrsa odabrati **drugo djelo pokore** ili **kakvo karitativno djelo**.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina** pa do konca života, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli 60. godinu. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA BENEDIKT XVI.

Vodi Crkvu od 19. travnja 2005.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem Papom.

PRVI OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je 321. godine u Niceji. Posljednji opći koncil održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski koncil.

SINODA BISKUPA uži je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put takva se sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji, u kojoj oni združeno vrše svoju pastirsku službu među njezinim vjernicima.

RIMSKA KURIJA

P a p a je na čelu vrhovne uprave Katoličke Crkve (Sveta Stolica).

K a r d i n a l i su najviši Papini savjetnici. U svijetu ima više od 150

kardinala koji, kad Papa umre, ako nisu navršili 80 godina, biraju njegova nasljednika.

Državni tajnik (kardinal Tarcisio Bertone) najbliži je Papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET KONGREGACIJA

1. Kongregacija za nauk vjere; u njezinu sastavu nalaze se Središnja teološka komisija i Papinska biblijska komisija, a na čelu joj je prefekt – kardinal Gerhard Müller; 2. Kongregacija za istočne Crkve; 3. Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Kongregacija za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Kongregacija za biskupe; 6. Kongregacija za evangelizaciju naroda (misije); 7. Kongregacija za klerike; 8. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute, 9. Kongregacija za katolički odgoj.

PAPINA SUDIŠTA

1. Rimska rota, 2. Apostolska signatura, 3. Apostolska pokorničarna.

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćanstva, 3. Vijeće za obitelj, 4. Vijeće za pravdu i mir, 5. Vijeće za karitativnu djelatnost (*Cor unum*), 6. Vijeće za pastoral migranata i ljudi na putovanju, 7. Vijeće za pastoral osoba u službi bolesnika, 8. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona, 9. Vijeće za kulturu i za dijalog među religijama, 10. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja.

UREDI DOBARA

1. Apostolska komora, 2. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 3. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALA TIJELA I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Prefektura papinske kuće; Služba za Papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; Vatikanski tajni arhiv; Vatikanska tajna knjižnica i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATSKOJ

ZAGREBAČKA METROPOLJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Varaždinsku, Sisačku i Bjelovarsko-križevačku te Križevačku eparhiju. Zagrebački nadbiskup i metropolit: kardinal JOSIP BOZANIĆ; pomoćni biskupi: msgr. VALENTIN POZAIĆ, msgr. IVAN ŠAŠKO, msgr. MIJO GOR-

SKI. Varaždinski biskup: msgr. JOSIP MRZLJAK. Sisački biskup: msgr. VLADO KOŠIĆ. Bjelovarsko-križevački biskup: msgr. VJEKOSLAV HUZJAK. Vladika križevački: msgr. NIKOLA KEKIĆ.

ĐAKOVAČKO-OSJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Đakovačko-osječku nadbiskupiju, Srijemsku i Požešku biskupiju. Nadbiskup metropolit đakovačko-osječki: msgr. MARIN SRAKIĆ; pomoćni biskup: msgr. ĐURO HRANIĆ. Biskup srijemski: msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ. Biskup požeški: msgr. ANTUN ŠKVORČEVIĆ.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup metropolit splitski: msgr. MARIN BARIŠIĆ. Biskup dubrovački: msgr. MATE UZINIĆ. Biskup hvarski: msgr. SLOBODAN ŠTAMBUK. Biskup šibenski: msgr. ANTE IVAS.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup metropolit riječki: msgr. IVAN DEVČIĆ. Biskup krčki: msgr. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski: msgr. DRAŽEN KUTLEŠA, biskupi u mirovini: msgr. IVAN MILOVAN i msgr. ANTUN BOGETIĆ. Biskup gospičko-senjski: msgr. MILE BOGOVIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ŽELIMIR PULJIĆ, nadbiskup zadarski.

VOJNI ORDINARIJ: msgr. JURAJ JEZERINAC, biskup.

CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Saraevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkansku i Skopsko-prizrensku (*ad instar*) biskupiju. Kardinal VINKO PULJIĆ nadbiskup je i metropolit vrhbosanski; msgr. PERO SUDAR, pomoćni biskup. Biskup banjalučki: msgr. FRANJO KOMARICA; msgr. MARKO SEMREN, pomoćni biskup. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski msgr. RATKO PERIĆ. Biskup skopski i egzarh za katolike istočnog obreda u Makedoniji: msgr. KIRO STOJANOV. Kosovska apostolska administratura: msgr. DODE GJERGJI. Egzarh za katolike istočnog obreda u Srbiji i Crnoj Gori: dr. ĐURO DŽUDŽAR.

CRKVA U CRNOJ GORI

BARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ZEF GASHI, nadbiskup barski.

KOTORSKA BISKUPIJA: msgr. ILIJA JANJIĆ, biskup kotorski (Splitska metropolija).

CRKVA U SRBIJI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolit msgr. STANISLAV HOČEVAR.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: msgr. JÁNOS PÉNZZES.

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: msgr. LÁSZLÓ NÉMET.

*****

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je fra JOSIP BEBIĆ.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju. Predsjednik Hrvatske biskupske konferencije je msgr. Marin Srakić, a bosanskohercegovačke kardinal Vinko Puljić.

Papa Ivan Pavao II. potvrdio je ustanovu Međunarodne biskupske konferencije „Sv. Ćirila i Metoda“ Srbije i Crne Gore, Makedonije i Grkokatoličkog egzarhata Srbije i Crne Gore. Za predsjednika je izabran msgr. STANISLAV HOČEVAR, a za potpredsjednika msgr. JÁNOS PÉNZZES. Biskup kotorski msgr. Ilija Janjić i biskup srijemski msgr. Đuro Gašparović njezini su članovi.

APOSTOLSKE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izašlanik Papin) u Srbiji i Crnoj Gori: nadbiskup msgr. ORLANDO ANTONINI.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj: nadbiskup msgr. ALESSANDRO D'ERRICO.

Apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori msgr. LUIGI PEZZUTO.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Msgr. NIKOLA ETEROVIĆ, generalni tajnik Sinode biskupa.

Msgr. PETAR RAJIĆ, apostolski delegat na Arapskom poluotoku.

Msgr. BERISLAV GRGIĆ, biskup u Tromsou (Norveška).

Msgr. MARTIN VIDOVIĆ, apostolski nuncij u Bjelorusiji.

Msgr. STANISLAV KARLIĆ, kardinal, umirovljeni nadbiskup grada Parana (Argentina).

Msgr. EMILIO OGNJENOVIĆ, umirovljeni nadbiskup u gradu Mercedesu (Argentina).

Msgr. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup u Rancaque (Čile), predsjednik Čileanske biskupske konferencije.

Msgr. TOMISLAV KOLJATIĆ-MAROEVIĆ, biskup linareske biskupije (Čile).
Msgr. PEDRO OSSANDON BULJEVIĆ, pomoćni biskup nadbiskupije Concepción (Čile).

Msgr. BLAŽ ČUPIĆ, biskup u Rapid Cityju (SAD).

Msgr. GERARD ŽERDIN, biskup u Peruu.

Msgr. SALVADOR PINERIO-CALDERON NESANOVIĆ, vojni ordinarij države Perua.

Msgr. JORGE CARRION PAVLIĆ, biskup u Punu (Peru, jezero Titicaca).

Msgr. JOSE ANTONIO EGUREN BRESANI, nadbiskup grada Piere (Peru).

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA **2013. godina = 5773./5774. židovska godina**

PURIM (izbavljenje od pokolja u perzijskom zatočeništvu):	..... 24. II.
PESAH (spomen za izlazak iz egipatskog ropstva):	..... 26.III. – 2. IV.
JOM HAŠOA (spomen na holokaust):	..... 7. IV.
ŠAVOUT (spomen na objavu Deset zapovijedi):	..... 15./16. V.
ROŠ HAŠANA (Nova, 5774. godina):	..... 5./6. IX.
JOM KIPUR (pomirenje naroda s Bogom):	..... 14. IX.
SUKOT (Dan sjenica, hodočasnički blagdan):	..... 19. – 25. IX.
SIMHAT TORA (svršetak godišnjeg liturgijskog čitanja Tore):	..... 27. IX.
HANUKA (pobjeda Jude Makabejca i ponovno posvećenje Hrama):	..... 28. XI. – 5. XII.

VAŽNIJI DATUMI U HIDŽRETSKOM (MUSLIMANSKOM) **KALENDARU TIJEKOM 2013. godine**

ROĐENJE MUHAMEDA (Mevlud):	..... 24. I. 2013.
LEJLETUL-BERAT (noć oprostaja grijeha):	..... 24. VI. 2013.
POČETAK ISLAMSKOG POSTA:	..... 9. VII. 2013.
RAMAZANSKI BAJRAM (prvi dan):	..... 8. VIII. 2013.
KURBAN-BAJRAM:	..... 15. X. 2013.
NOVA HIDŽRETSKA, 1435. godina:	..... 4. XI. 2013.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćenje sv. Pavla:	..... 25. I. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića:	..... 16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	..... 24. IV.
Obljetnica posvete biskupa dr. Ivana Pénzesa:	..... 18. VI.
Dan o. Gerarda Tome Stantića:	..... 24. VI. (Sombor – karmelićani)
Blagoslov svijeća od groma:	..... 26. VI. (Bač – Sombor)
Dužijanica:	..... 11. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje:	..... 24. i 25. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	..... 28. i 29. IX.
Obljetnica posvete katedrale:	..... 14. X.
Sv. Terezija Avilska – zaštitnica katedrale i Grada Subotice:	..... 15. X.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI

HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje časopis:

- HKR „MARULIĆ“, dvomjesečnik za književnost i kulturu

Periodične publikacije drugih naših nakladnika:

- ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulare, Zagreb
- BETANIJA, časopis za bolesnike, Zagreb (5 puta godišnje)
- BILTEN PETRA BARBARIČA, list vicepostulare, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BRACKA CRKVA, list župa na otoku Braču, Supetar
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulare, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK HRVATSKOG KATOLIČKOG LJJEČNIČKOG DRUŠTVA, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesecnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulare, Zagreb
- KACIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, Zagreb
- KATOLIČKI TJEDNIK, Sarajevo
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LADONJA, vjerski informativno-kulturni list, Pazin
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesecnik „Glasa Koncila“ za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesecnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesecnik, Zagreb
- MOSTOVI, list Slunjskog dekanata, Slunj
- NAŠA OGNJIŠTA, katolički mjesecnik, Tomislavgrad
- NOVI SVIJET, mjesecnik Pokreta fokolara
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- POLJICA, list Poljičkog dekanata, Gata
- RADOSNA VIJEST, misijski časopis, Sarajevo
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SLUŽBA BOŽJA, liturgijski časopis, dvomjesečnik, Makarska
- SVETA BAŠTINA, informativni list, Tomislavgrad
- SVJETLO RIJEČI, mjesecnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesecnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK BISKUPIJE ZAGREBAČKE, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE, mjesecnik, Đakovo
- ZVONA, mjesecnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički mjesecnik, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, glasilo Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral, Zadar
- ŽUMBERAČKI KRIJES - godišnjak Žumberačkog vikarijata

(Preuzeto iz „Danica 2013 – hrvatski katolički kalendar“, str. 36)

Msgr. dr. Ivan Péntzes, subotički biskup

Dragi štioc!

Krhkog je čovjeka Gospodin Isus izabrao da bude na čelu apostolskog zbora. Petru, prvaku apostolskom je rekao: „Kad k sebi dođeš, učvrsti svoju braću“ (Lk 22,32). Na Petrovu mjestu stoji starac Benedikt XVI. Kroz ovu *Danicu* govori naš Papa o vratima vjere, o vjeri. Fra Zvezdan Linić veli: „Vjera je misterij. Vjera je dar odozgo, a u isto vrijeme je i osobni čin ljudske volje kojim se prijanja uz misterij. Misterij – to nisu zatvorena vrata na koja se kuca. To je naprotiv otvorenost, objava o nečemu što je neiscrpivo. I kad krenemo hrabro u to objavljeno a neiscrpivo, mi smo u avanturi vjere...“. Vjera nas uvodi u susret s osobom Isusa Krista. „Vjera ostvaruje osobni, ljudski i životni susret s Bogom. Vjera vodi u prijateljstvo. A ono može dovesti do ljubavi“ (Večernji list, 11. X. 2012.). Vjera je kao dragocjeni posjed: „A vjera je već neko imanje onoga čemu se nadamo“ (Heb 11,1). U danima i godinama svjetske gospodarske krize dobro je imati nešto sigurno i snažno u rukama. Ništa značajnijeg i ljepšeg nema od vjere. „Pobjeda što pobijedi svijet: vjera naša“ (1 Iv 6,4). Eto, vjera daje pobjedu i sigurnost. *Danica* izdvaja ponešto iz Papinih kateheza, ali *Danica* svjedoči i o snazi vjere. Tko se ne bi dao našem Papi, da ga učvrsti u vjeri!

Sveto je Pismo živa Božja Riječ, ali je ono puno svirke, plesa i pjesme. Biblija veli da „vino i glazba vesele srce“ (Sir 40,20). Uzmite *Danicu* kako biste vidjeli ljepotu glazbe i pjesme. Uostalom, pogađa nas svirka kad se veselimo, dobro dođe i kad se žalostimo. Glazba uljepšava i liturgijske sastanke. Naša božićna pjesma veli da je Isus svijeta Razveselitelj. Isus i danas donosi Radosnu vijest svijetu. Naš Papa veli: „Drugi vatikanski sabor poziva da svaki dan iznova otkrivamo ljepotu svoje vjere, da ju podrobno upoznamo radi čvršćeg odnosa s Gospodinom te da možemo u dubinu živjeti svoj kršćanski poziv“. *Danica* je Vesela vijest i zato što je otvorila svoje stranice novoj evangelizaciji.

Danica je doznala što o vjeri govori biskup Ivan Antunović. Karmelićanin, Otac Ante Stantić je u sedmom desetljeću svoga svećeništva. On nam i ove godine približava Slugu Božjega Gerarda Stantića.

Latite se ove *Danice*, da vidite kako se živi u Plavni na obali Dunava, čitajte i o tome kako su se tamošnji Hrvati oblačili. Naći ćete i članak o somborskim prelima ali i o sonćanskoj korizmi. Kako su hodočastili subotički Hrvati – čitajte na domaćoj ikavici.

Tonči Petrasov Marović je postavio pitanje cvijetu: „Cvite! Ča od tebe još lipše miriše? – Dite“. Djeca ljepše mirišu od cvijeta. Dobro je rekao Dante: „Tri stvari su nam ostale od raja: zvijezde u noći, cvijeće po danu i dječje oči“. Čitajući ovu *Danicu* naći ćete i zvijezde i cvijeće i oči koje vole. Sveti Franjo Saleški veli: „S djecom je potrebna čašica mudrosti, bačva razuma i more strpljenja“. Za dječju rubriku *Male Danice* ne treba strpljenja! Albanci kažu: „Dijete je slavuj u kući“. Otvorite *Danicu*, da čujete kako pjevaju mali slavuji! Riječ djeteta je pjev slavuj, jer Majka Terezija reče „svako dijete je neprocjenjivo vrijedno. Svako je Božje stvorenje“. Osim toga, Goethe nas uvjerava: „Najveći čovjek uvijek ostaje dijete“.

Emerson reče: „U mladosti se oblačimo u duge i idemo hrabro kao zvezde“. Što kažu naši mladi, je li njihova budućnost radosna, šarena duga, jesu li hrabri kao zvezde. Zvonimir Balog poručuje: „mladima..., da se ne daju istjerati tako lako iz djetinjstva. Neka budu što dulje tamo, a ako već budu protjerani, neka ne zaborave da bi život trebalo urediti tako da on izgleda kao neka igra“. Pročitajte rubriku mladih jer „mladost je bogatstvo koje se može imati u svako doba, čak i onda kad smo mladi“ (Goldoni). Pjesmom, prozom i slikom naši mladi govore o našoj mladosti.

Kako žive naše obitelji – možda znade ova *Danica*. Što je mati u obitelji, odgovorio je Napoleon: „Majka je odgojni sustav u jednoj riječi“. A Victor Hugo kaže: „Majčine ruke su satkane od nježnosti i djeca na njima sigurno spavaju“. Abraham Lincoln pak priznaje: „Sve što jesam, i što se nadam da ću biti, dugujem svojoj majci“. *Danica* ima lijepo slovo o obitelji. Čitajte.

Otvora *Danica* svoje stranice svijetu kulture, domaćem hrvatskom govoru, domaćoj knjizi. Obilje stihova, puno proze, puno svjetlosti iz prošlosti. Puna je *Danica* perspektive. Iz povijesti ćemo doznati kako se rodila Škapularska bratovština i kako je pod brižnom rukom oca Gerarda Stantića stasao Karmelski svjetovni red u Somboru. *Danica* je doznala zanimljive pojedinosti o somborskoj Bratovšini malog Praškog Isusa. Spominje se *Danica* i slavnog Subotičanina: dominikanca Tome Vereša. Ubava i lijepa seoska župna crkva u Plavni broji dva stoljeća. U kronici ćemo doznati što se zbivalo kod nas i oko nas od prošle *Danice*.

Dragi Štioče, evo još jedne *Danice*! Primi je onom ljubavljui kojom su je njezini auktori radili. Neka *Danica* unese novu nadu i novo svjetlo u Tvoju dušu. *Danica* naviješta, donosi i pruža danje svjetlo. *Danica* raspršuje tminu. Uzmi i čitaj!

Stjepan Beretić, urednik

Papa govori Crkvi i svijetu

Iz Papinih kateheza o vjeri

(listopad – studeni 2012.)

Papa Benedikt XVI. najavio je za audijencije na Trgu sv. Petra u Rimu da će do zatvaranja Godine vjere uobičajene kateheze srijedom posvetiti temi vjere. Za rubriku „Papine riječi“ u ovogodišnjoj našoj *Danici* izdvojili smo izvatke iz njegovih kateheza koje je održao u mjesecu listopadu odnosno studenom ove godine. Iznad pojedinog citata stavili smo po jednu rečenicu koja predstavlja misao vodilju navedenog teksta.

Papine želje i namjere

U katehezama tijekom ove Godine vjere želim ponuditi pomoć, da bismo se ponovno vratili i produbili središnje istine vjere o Bogu, čovjeku, Crkvi, o cjelokupnoj društvenoj i kozmičkoj stvarnosti, meditirajući i razmišljajući o tvrdnjama sadržanim u Vjerovanju. Želim da bude jasno kako su ti sadržaji ili istine vjere (*fides quae*) izravno vezani uz naš život; zahtijevaju jedno obraćenje života, koje daje životu novi način vjerovanja u Boga (*fide qua*). O poznavanju Boga, susretu s njim, produbljivanju crta njegova lica ovisi naš život, jer On ulazi u duboke dinamizme ljudskog bića. Neka put koji ćemo proći u ovoj godini učini da svi porastemo u vjeri i ljubavi u Krista, da naučimo živjeti, u svojim svakodnevnim odlukama i djelovanjima, dobar i lijep život evanđelja.

S vjerom se mijenja sve u nama

Imati vjere u Gospodina nije nešto što se tiče samo našeg uma, područja intelektualne spoznaje, već je promjena koja zahvaća život, sve ono što jesmo: čuvstva, srce, um, volju, tjelesnost, emocije, ljudske odnose. S vjerom se uistinu mijenja sve u nama i za nas i jasno se otkriva naše buduće određenje, istina o našem pozivu u povijesti, smisao života, svijest da smo putnici prema nebeskoj domovini.

Kršćanska vjera čini život potpuno ljudskim

Tamo gdje vladaju gospodarenje, posjedovanje, izrabljivanje, porobljavanje drugoga zbog vlastite sebičnosti, tamo gdje se pojedinac u svojoj nadutosti zatvara u samoga sebe, čovjek biva osiromašen, degradiran i izobličan. Kršćanska vjera, djelatna u ljubavi i snažna u nadi, ne ograničava, već očovječuje, produhovljuje život, štoviše čini ga potpuno ljudskim... Vjerovati znači prihvatiti tu preobražavajuću poruku u našem životu, znači prihvatiti objavu Boga, koji nam daje spoznati tko On jest, kako djeluje, koji su njegovi planovi za nas.

Situacija u svijetu – opasnosti po vjeru

Danas živimo u društvu koje se stubokom promijenilo također u odnosu na nedavnu prošlost i koje je u stalnom gibanju. Procesi sekularizacije i rašireni nihilistički mentalitet, u kojem je sve relativno, ostavili su duboki trag na način razmišljanja i shvaćanja svih ljudi. Život se često živi olako i površno, bez jasnih ideala i čvrstih nada, unutar promjenjivih i prolaznih društvenih i obiteljskih veza. Prije svega se mlade naraštaje ne uči traženju istine i dubokog smisla života koji nadilazi prolazno, postojanosti na afek-

tivnom polju, povjerenju. Naprotiv, relativizam navodi ljude da nemaju čvrstih uporišta, sumnjičavost, nestalnost i hirovitost uzrokuju lomove u međuljudskim odnosima, dok se život živi u sklopu eksperimenata kratkoga vijeka, bez preuzimanja odgovornosti. Ako se čini da individualizam i relativizam vladaju u srcima mnogih suvremenika, ne može se reći da su vjernici ostali potpuno imuni na te opasnosti, s kojima se suočavamo u prenošenju vjere. Istraživanje provedeno na svim kontinentima prigodom Biskupske sinode o novoj evangelizaciji, ukazalo je na neke od njih: vjera življena na pasivan i privatna način, odbacivanje vjerskog odgoja, raskid između vjere i života.

Kršćanin često ne poznaje čak ni osnove svoje katoličke vjere, Vjerovanja, tako da ostavlja prostor određenom sinkretizmu i religijskom relativizmu, bez jasnog poznavanja istina u koje treba vjerovati i spasenjske jedincatosti kršćanstva. Nije danas tako daleka opasnost da se gradi, tako reći, jedna „uradi sam“ vjera. Moramo se, naprotiv, vratiti Bogu, Bogu Isusa Krista, moramo otkriti poruku evanđelja, pustiti da ono uđe duboko u naše svijesti i u svakodnevni život.

Što znači vjerovati?

Vjera nije puki čovjekov pristanak uz pojedine istine o Bogu; to je čin kojim slobodno stavljam svoje pouzdanje u Boga koji je Otac i koji me ljubi; to je prijanjanje uz jedan „Ti“ koji mi daje nadu i pouzdanje. Sigurno da to prijanjanje uz Boga nije lišeno sadržaja: njime smo svjesni da nam se sam Bog pokazao u Kristu, dao je vidjeti svoje lice i postao stvarno blizak svakome od nas. Štoviše, Bog je objavio da je njegova ljubav prema čovjeku, prema svakom od nas, neizmijerna: na križu, Isus iz Nazareta, Sin Božji koji je postao čovjekom, na jasniji nam način pokazuje dokle seže ta ljubav, do darivanja samoga sebe, do potpune žrtve. Otajstvom smrti i uskrsnuća Kristova, Bog se spušta sve do našeg čovječtva da ga ponovno vrati sebi, da ga uzdigne u svoje visine. Vjera znači vjerovati u tu Božju ljubav koja se ne umanjuje pred čovjekovom opakošću, pred zlom i smrću, već je kadra preobraziti svaki oblik ropstva, dajući mogućnost spasenja. Imati vjere, dakle, znači susresti taj „Ti“, Boga, koji mi pomaže i daje mi obećanje neuništive ljubavi koja ne samo da teži vječnosti, već je i daje; imati vjere znači pouzdati se u Boga poput djeteta, koje dobro zna da se unatoč svim teškoćama, svim problemima može osjećati sigurnim u krilu svoje majke. A ta mogućnost spasenja po vjeri je dar koji Bog daje svim ljudima.

Vjera je Božji dar i slobodni ljudski čin

Vjera je Božji dar, ali je također duboko slobodni i ljudski čin. To se jasno kaže u Katekizmu Katoličke Crkve: „Nemoguće je vjerovati bez milos-

ti i unutarnje pomoći Duha Svetoga. A ipak nije ništa manje istinito da je vjera izvorno ljudski čin. Ne protivi se slobodi niti čovjekovu razumu, da čovjek povjeruje Bogu i prione uz istine koje je on objavio“ (154). Štoviše, ona uključuje i uzdiže, u jednom životnom ulogu koji je poput izbavljenja naše slobode iz okova ropstva: to je jedno izlaženje iz samih sebe, iz vlastitih sigurnosti, iz vlastitih mentalnih shema i pouzdavanje u djelovanje Boga koji nam pokazuje svoj put koji vodi k zadobivanju prave slobode, našeg ljudskog identiteta, prave radosti srca, mira sa svima. Vjerovati znači pouzdati se u potpunoj slobodi i s radošću brižnom Božjem naumu o povijesti, kako je to učinio Abraham, kako je to učinila Marija iz Nazareta. Vjera je dakle pristanak kojim naš um i naše srce kažu svoj „da“ Bogu, ispovijedajući da je Isus Gospodin. I taj „da“ preobražava život, otvara mu put prema punini smisla, čini ga tako novim, ispunjenim radošću i pouzdanom nadom.

Kršćani za naše vrijeme

Naše vrijeme traži kršćane koji su privučeni Kristom, koji rastu u vjeri zahvaljujući dobrom poznavanju Svetog pisma i sakramenata, osobe koje su poput otvorene knjige koja pripovijeda o novom životu u Duhu Svetom, prisutnosti onoga Boga koji nas podupire na našem životnom putu i otvara nas vječnom životu.

Vjera je osobna i zajednička

Ne mogu graditi svoju osobnu vjeru u privatnom dijalogu s Isusom, jer mi je vjeru podario Bog po zajednici vjernika koja je Crkva i ona me pridružuje mnoštvu vjernika u zajednici koja nije samo društvena, već je ukorijenjena u vječnu Božju ljubav koja je u samoj sebi zajednica Oca, Sina i Duha Svetoga, to je trojstvena ljubav. Naša je vjera doista osobna, jedino ako je također zajednička: može biti moja vjera, samo ako se živi i kreće u „mi“ Crkve, samo ako je naša vjera, vjera Crkve. Nedjeljom, na misnom slavlju, moleći Vjerovanje, mi se izražavamo u prvom licu, ali zajednički ispovijedamo jednu vjeru Crkve. To pojedinačno izrečeno Vjerovanje pridružuje se onom Vjerovanju nebrojenog mnoštva u vremenu i prostoru, u kojem svatko doprinosi, tako reći, složnom višeglasju vjere.

Čežnja za Bogom upisana je u čovjekovo srce

Promišljanje o vjeri dovodi do razmatranja jednog zadivljujućeg aspekta ljudskog i kršćanskog iskustva: čovjek nosi u sebi tajanstvenu čežnju za Bogom. Katekizam Katoličke Crkve, na vrlo znakovit način, započinje upravo sljedećom tvrdnjom: „Čežnja za Bogom upisana je u čovjekovo srce, jer je od Boga i za Boga stvoren. Bog nikada ne prestaje čovjeka privlačiti sebi.

Samo će u Bogu čovjek pronaći istinu i blaženstvo za čime neprekidno traga“ (br. 27).

Čežnja nas vodi otkupljenju i pravom dometu vjere

Dinamizam čežnje uvijek je otvoren otkupljenju. Pa i onda kada se zaputi stranputicom, kada trči za umjetnim rajevima i čini se da gubi sposobnost da teži pravom dobru. Ni u ponoru grijeha u čovjeku se ne gasi ona iskra koja mu omogućuje prepoznati pravo dobro, kušati ga i započeti tako ponovni uspon, na kojem mu Bog, darom svoje milosti, neće nikada uskratiti svoju pomoć. Svi, uostalom, trebamo proći taj put čišćenja i ozdravljenja te čežnje. Mi smo putnici prema nebeskoj domovini, prema onom punom, vječnom dobru koje nam nitko neće moći oduzeti. Nije riječ, dakle, o gušenju čežnje koja je u čovjekovu srcu, već o njezinu oslobađanju, kako bi mogla postići svoj pravi domet.

Putovi koji vode spoznaji Boga – svijet, čovjek, vjera

Koje je odgovore pozvana dati vjera, s „blagošću i poštivanjem“, na ateizam, skepticizam, ravnodušnost prema vertikalnoj dimenziji, kako bi se čovjek našeg doba nastavio propitkivati o postojanju Boga i zaputio se putovima koji vode njemu? Želim spomenuti neke putove, koji proizlaze bilo iz zdravorazumskog razmišljanja, bilo iz same snage vjere. Sažet ću ih u tri riječi: svijet, čovjek, vjera.

Prvi put – svijet. Sveti Augustin, koji je u svom životu dugo tražio Istinu i bio privučen Istinom, napisao je jedan prelijep i glasoviti tekst, u kojem kaže: „Pitaj ljepotu zemlje, mora, nepregledna nebeska prostranstva i zrak što se stere posvuda: pitaj ljepotu neba..., pitaj sve te stvarnosti. Sve će ti odgovoriti: samo nas gledaj i primijeti kako smo lijepe. Njihova je ljepota kao neki himan hvale. Ta tako lijepa, a ipak promjenjiva, stvorenja, tko je stvorio ako ne onaj čija je ljepota nepromjenjiva?“. Mislim da se moramo ponovno vratiti i pomoći današnjem čovjeku da vrati sposobnost razmatranja stvorenog svijeta, njegovu ljepotu, njegovu strukturu. Svijet nije neka bezlična magma, već što ga više poznamo i više otkrivamo njegove čudesne mehanizme, to više uočavamo jedan naum, vidimo da postoji neki stvaralački um. Albert Einstein je rekao da se u prirodnim zakonima „otkriva jedan tako superioran razum da je čitava racionalnost ljudske misli i ljudskih poredaka u usporedbi s njim potpuno beznačajna“. Zato je prvi put koji vodi otkrivanju Boga pažljivo i pomno kontemplirati stvoreni svijet.

Drugi put – čovjek. Isti sveti Augustin ima jednu slavnu rečenicu u kojoj kaže da je Bog dublje u meni od moje najdublje nutrine. Otud on formulira poziv: „ne izlazi iz sebe, vrati se u samoga sebe: u unutarnjem čovjeku prebiva istina“. To je drugi vidik kojeg mi riskiramo izgubiti u bučnom

i rastresenom svijetu u kojem živimo: sposobnost da se zaustavimo i zagledamo duboko u same sebe i otkrijemo onu žeđ za beskonačnim koju nosimo u sebi, koja nas tjera da se izdignemo iznad sebe i koja upućuje na Nekoga koji je može utažiti. U Katekizmu Katoličke Crkve se kaže sljedeće: „Svojom otvorenošću prema istini i ljepoti, svojim smislom za moralno dobro, svojom slobodom i glasom svoje savjesti, svojom čežnjom za beskonačnim i za srećom čovjek postavlja pitanja o Božjoj opstojnosti“ (br. 33).

Treći put – vjera. Prije svega u stvarnosti našeg doba ne smijemo zaboraviti da je put koji vodi spoznaji i susretu s Bogom življenje po vjeri. Onaj koji vjeruje sjedinjen je s Bogom, otvoren njegovoj milosti, snazi ljubavi. Tako njegov život postaje svjedočanstvo ne samog sebe, već Uskrsloga, i on se ne boji svoju vjeru pokazati u svakodnevnom životu, u svojoj je vjeri otvoren dijalogu koji izražava duboko prijateljstvo prema svakom čovjeku i zna donijeti svjetla nade onima koji osjećaju potrebu za oslobođenjem, srećom, vedrom budućnošću. Vjera je, naime, susret s Bogom koji govori i djeluje u povijesti i koji stubokom mijenja naš svakodnevni život, preobražavajući u nama mentalitet, vrijednosne sudove, odluke i konkretna djela. To nije nipošto iluzija, bijeg od stvarnosti, ugodno utočište, sentimentalizam, već je uključenost čitavog života i navještaj evanđelja, Radosne vijesti koja je kadra osloboditi čitavog čovjeka. Kršćanin, zajednica koji su djelatni i vjerni naumu Boga koji nas je prvi ljubio, predstavljaju povlašteni put za one koji su ravnodušni i koje muče dvojbe u pogledu vlastitog života i djelovanja. To, međutim, traži od svakog vjernika da njegovo svjedočenje vjere bude sve transparentnije i da očisti vlastiti život kako bi bio suobličan Kristu.

Priredio: Andrija Anišić

TOTUS TUO

Jedan smiješak mi Gospodin udijeli
da se prolazniku mogu nasmiješiti.

Obrađuj me bilo čime
da nekom sitnicom obrađujem najbliže.

Daj mi snage na krivudavom putu
da potporom poslužim palom čovjeku.

Utjeha i nada vazda si mi Ti,
podari mi umijeće potrebitog utješiti.

Sebe nesebice daruješ meni
jer u cijelosti želim pripadati Tebi - Totus Tuo!

Ana Feđver

Piše: o. mr. Mato Miloš, OCD.

Vjera koja pobjeđuje svijet Navještaj Krista današnjem svijetu

Uvod

Na 13. sveopćoj Sinodi biskupa, koja je trajala od 7. do 28. listopada u Rimu, na kojoj se govorilo o potrebi nove evangelizacije, te o spomenu 50. godišnjice početka zasjedanja Drugog vatikanskog sabora, papa Benedikt XVI. svečanom misom na trgu svetoga Petra, 11. listopada 2012. godine, otvorio je Godinu vjere. Tom prigodom, Papa je u svojoj propovijedi izrekao vrlo zapaženu rečenicu koju su brojni novinari odmah prenijeli u svijet kao prvorazrednu senzaciju: „Ovih desetljeća uznapredovalo je duhovno opustošenje“. Otvorenje Godine vjere velika je potreba. Svaki dan vidimo što znači život i svijet bez Boga. U svijetu vlada velika duhovna praznina. Stoga je potrebno iznova otkriti radost vjerovanja i njegovu životnu važnost. „Potrebne su nam osobe vjere“, nastavlja Papa, „koje samim svojim životom, pokazuju put prema Obećanoj zemlji i tako budnom drže nadu. Vjera koja se živi otvara srce Božjoj milosti koja oslobađa od pesimizma“.

Kriza vjere zahvatila je ne samo zapadni svijet, već i veliki dio svijeta koji i dalje žeda za Bogom, koji „mora biti pozvan i doveden za stol kruha života i žive vode, poput Samaritanke koja je došla na Jakovljevi zdenac i razgovarala s Isusom“, kaže Papa u svojoj propovijedi. Razgovor Isusa sa Samaritankom rezultirao je time da je Samaritanka u Isusu iz Nazareta prepoznala Mesiju koji ima doći te otrčala u grad i navijestila Mesiju svim sugrađanima. Susret s Isusom kao živom osobom koja gasi žeđ srca, mora dovesti do želje da s drugima podijelimo radost Isusove prisutnosti među nama, da i oni sami dođu to takvog iskustva.

Vjera u Boga je dar koji nam je dan da ga s drugima dijelimo. Vjera je talent kojeg smo primili zato da donese ploda. Vjera je svjetlo koje se ne

ANNO DELLA FEDE 2012
2013

smije staviti pod posudu nego da svijetli svima u kući. Vjera je najvažniji dar koji nam je dan i kojega ne smijemo zadržati samo za sebe.

Prema Novom zavjetu vjera *koja spašava* i *koja pobjeđuje svijet* nije općenita vjera u Boga stvoritelja ili vjera u onostrani život, već vjera u Isusa Krista Sina Božjega i u njegovo vazmeno otajstvo. U svjetlu tumačenja sv. Pavla apostola i sv. Ivana evanđeliste, kao i iskustva apostolske Crkve, u ovoj Godini vjere, želja nam je razmišljati o sadašnjoj situaciji vjere u Krista i o izazovima s kojima se danas susrećemo.

Prema Pavlovim i Ivanovim tekstovima, ti izazovi vjere su nam bliski s onima s kojima su se susretali apostoli na prvim počecima Crkve. To znači da za novu evangelizaciju svijeta post kršćanskog doba, trebamo uzeti kao uzor one metode koje su oni slijedili u evangelizaciji predkršćanskog vremena.

1. „Što kažu ljudi, tko je Sin Čovječji“?

Vjera u Krista na počecima Crkve i danas

Mislim da nema ljepšeg načina pozdraviti početak Godine vjere u Krista, nego li na temelju načina izražavanja Petrova primata. Sveti Augustin parafrazira riječi Kristove: *Na toj stijeni sagradit ću vjeru koju si ispovjedio. Na činu kojeg si izrekao: „Ti si Krist Sin Boga živoga“, sagradit ću Crkvu svoju.*¹

Prisutnost – odsutnost Krista

Koje mjesto Isus zauzima u našem društvu i našoj kulturi? Slobodno se može reći da se radi o njegovoj *prisutnosti* i *odsutnosti*. Općenito govoreći na razini medija, Isus Krist je prisutan kao Zvijezda „Superstar“. Snimaju se razni filmovi o Isusu. Pišu se knjige o njemu, mnogi pisci manipuliraju osobom Isusa Krista „novim“ otkrićima i nazovi „dokumentima“, poput Da Vinčijeva koda. To je prava literarna moda.

Sveti Augustin piše – nisu li tako činili i pogani? Oni su raznim stvorenjima pridavali ime božanstva: božica Venera, bog Mars itd. Slično se ponavlja i danas u susretu s Kristom i to je jedan od zabrinjavajućih znakova povratka poganstvu. Možemo reći da je na neki način Isus Krist jako prisutan u našoj kulturi. No, pogledamo li ozračje vjere, odakle ono najprije dolazi, primjećujemo jednu uznemirujuću odsutnost; iako se Isusa izričito ne odbija, on je odsutan. U koga to stvarno vjeruju oni koji se definiraju „vjernicima“ u Europi i šire? Vjeruju u postojanje jednog najuzvišenijeg Bića, u jednog Stvoritelja, vjeruju da postoji „nešto“. To je deistička vjera, to još nije kršćanska vjera. To je, kako kaže Karl Barth, „religija“, to još nije „vjera“. Različita sociološka istraživanja u zemljama stare kršćanske tradicije govore da je Isus Krist odsutan iz religioznog života mnogih.

Dijalog između znanosti i vjere koji je danas aktualan, stavlja pod navodnike osobu Isusa Krista. Povijesna osoba Isusa iz Nazareta nema više mjesta. Slično se događa i s dijalogom s filozofijom koja se bavi više metafizičkim pojmovima nego povijesnim stvarnostima. Na pozornici svijeta ponavlja ono što se sv. Pavlu dogodilo propovijedanjem na Aeropagu u Ateni. Dok je Pavao govorio o Bogu *koji je stvorio svijet i sve što postoji iz „kajih korijena potječemo“*, atenski su učenjaci pozorno slušali Pavla. Kada je Pavao počeo govoriti o Isusu Kristu *uskrnulom od mrtvih*, odgovorili su mu: *O tome ćemo te slušati drugi puta* (Dj 17,22-32).

Dovoljno je samo malo zaviriti u Novi zavjet kako bismo shvatili koliko smo daleko od izvornog značenja riječi *vjera*. Za Pavla, vjera koja opravdava grešnike i daje Duha Svetoga (Gal 3,2), to jest vjera koja spašava, je vjera u Isusa Krista u svome vazmenom otajstvu smrti i uskrsnuću. I za sv. Ivana apostola, *vjera koja pobjeđuje svijet* je vjera u Isusa Krista: *Tko pobjeđuje svijet, ako li ne onaj tko vjeruje da je Isus Sin Božji* (1Iv 5,4-5).

U ovakvoj situaciji prva zadaća vjernika jest da hrabro ispovijedaju svoju vjeru: *Hrabri budite, ja sam pobijedio svijet*, kaže Isus. (Iv 16,33). Dakle, nikakav strah ili mirenje sa sudbinom. Smiješna su razna proročanstva o nadolazećem nestanku Crkve i kršćanstva u tehnološkom društvu budućnosti. Mi imamo autentično proročanstvo: *Nebo će i zemlja proći, ali moje riječi nikada neće proći* (Mt 24,35).

Ne smijemo biti nesigurni. Moramo odgovoriti današnjem svijetu primjerenim načinom na izazove vjere u Krista. Za novu evangelizaciju svijeta

potrebno je poznavati put kojeg su apostoli slijedili u evangelizaciji poganskog svijeta. Kako se predstavila prva evangelizacija? Koji put slijedi vjera u Krista danas u evangelizaciji svijeta?

2. Najprije treba naviještati Krista

Pisci Novoga zavjeta ukazuju na postojanje i spoznaju jedne zajedničke tradicije koja se odnosi na zemaljskog Isusa. Ta tradicija predstavlja dvije komponente: *propovijedanje*, ili navještaj (*kerygma*) koja proglašava ono što je Bog izveo u Isusu iz Nazareta, i druga: *pouka* (*didache*) koja predstavlja etičke norme za ispravno postupanje vjernika.² Razni spisi sv. Pavla upućuju na sadržaj prvog kerigmatskog dijela, iz kojega proizlazi drugi dio, praktičnog karaktera. Propovijedanje ili (*kerygma*), naziva se *evanđelje*.³ Pouka ili (*didache*), naziva se *zakon* ili Kristove zapovijedi koje se ostvaruju u ljubavi.⁴

Dakle, *kerygma*, ili evanđelje je ono što daje izvornost Crkvi, a *zakon* ili ljubav koji proizlazi iz evanđelja, je ono što označava Crkvu, ideal moralnog života, koji *oblikuje* vjeru Crkve. U tom smislu Pavao razlikuje svoje propovijedanje kao *oca*, od *odgojitelja* u vjeri svojim vjernicima Korinćanima: *Ta u Kristu Isusu po Evanđelju ja vas rodih* (1Kor 4,15).

Dakle, vjera kao takva, cvjeta samo iz prisutnosti navještaja: *Ali kako da prizovu onoga u koga ne povjerovaše? A kako da povjeruju u onoga koga nisu čuli? Kako pak da čuju bez propovjednika?* (Rim 10,14), te zaključuje: *Vjera po poruci, a poruka riječju Kristovom* (Rim 10,17), gdje se *propovijedanje* podrazumijeva istom stvari, odnosno *evanđeljem* ili *kerygmom*.

U knjizi *Uvod u kršćanstvo*, sadašnji papa Benedikt XVI. je još kao profesor teologije u svezi ovoga zapisao: „Štoviše, u formuli *vjera se stječe slušanjem* dana je trajna strukturalna izjava o onome što se tu zbiva. U njoj se očituje temeljna razlika vjere i obične filozofije, razlika koja uostalom ne riječi da vjera u svojoj nutrini pokrene filozofsko traženje istine... Uistinu, vjera se stječe *slušanjem*, a ne kao u filozofiji *umovanjem*... U filozofiji misao prethodi riječi, jer filozofija je produkt umovanja, koje se naknadno pokušava obući u riječi... nasuprot tome, vjera proizlazi čovjeku izvana, i za nju je bitno upravo to da dolazi izvana... nije rezultat mog vlastitog umovanja, već nešto što mi je rečeno, nešto što me pogađa kao nedomišljeno i nedomisljivo, nešto što me zove i obvezuje“.⁵

Vjera, dakle, dolazi od slušanja propovijedanja. Ali što je zapravo objekt „propovijedanja“? Iz Isusovih riječi znamo da je to velika novost i da iz tih riječi proizlazi čitav Isusov nauk: *Približilo vam se Kraljevstvo Božje!* Koji sadržaj propovijedanja proizlazi iz apostolskih usta? Odgovor glasi: djela Božja u Isusu iz Nazareta. Istina, ali ima li još nešto više, poput pluga koji prodire u dubinu zemlje? Da, ta dubina jest: *Isus je Gospodin!* Otajstvo ove riječi je u tome što ona ne može biti izrečena *osim u Duhu Svetom* (1Kor

12,3). Ona sama dozvoljava ući u spasenje onomu tko vjeruje u njegovo uskrsnuće: *Jer, ako ustima ispovijedaš da je Isus Gospodin, i srcem vjeruješ da ga je Bog uskrisio od mrtvih, bit ćeš spašen* (Rim 10,9).

Ono što je u Isusovu propovijedanju bio usklik: *Približilo vam se Kraljevstvo Božje*, u propovijedanju apostola je usklik: *Isus jest Gospodin!* Reći: *Isus jest Gospodin*, znači da se u Isusu raspetom i uskrsnulom ostvarilo kraljevstvo i vladanje Boga u svijetu.

Ovo je potrebno dobro razumjeti kako ne bismo pali u nestvarnu rekonstrukciju apostolskog propovijedanja. Nakon Izlijevanja Duha Svetoga

apostoli nisu krenuli u svijet samo ponavljajući riječi: *Isus je Gospodin!* Ono što su činili kada su po prvi puta, u određenom prostoru navješćivali vjeru, jest to da su proglašavali dvije činjenice: Isus je umro – Isus je uskrsnuo. Razlog tih dvaju čina jest da je Isus: *umro radi naših grijeha*; i da je uskrsnuo *radi našeg opravdanja* (1Kor 15,4; Rim 4,25).

Pavao podsjeća Korinćane na ono što im je u svome prvom dolasku navijestio: *Doživljem vam, braćo, u pamet Evanđelje koja vam navijestih, koje primiste, u kome stojite, po kojem se spašavate, ako držite što sam vam navijestio: osim ako uzalud povjerovaste. Doista, predadoh vam ponajprije što i primih: Krist umrije za grijeha naše po Pismima; bi pokopan i uskrsnuo treći dan po Pismima* (1Kor 15,1-4). To je, dakle, ono što on naziva *evanđeljem*. To je i bit Petrovog propovijedanja u Djelima apostolskim: *Vi ste ubili Isusa iz Nazareta, Bog ga je uskrisio i postavio Gospodinom i Kristom* (Dj 2,22-36).

Navještaj *Isus jest Gospodin* nije drugo, nego izričiti zaključak kratke povijesti uvijek propovijedane u živom i novom obliku, bitno identičnom, i u isto vrijeme ono što ta povijest sažima i postaje djelotvorna onomu tko ju

sluša: *Isus Krist... sam sebe oplijeni... poslušan do smrti, smrti na križu. Zato Bog njega preuzvisi i darova mu Ime... I svaki će jezik priznati: „Isus Krist jest Gospodin na slavu Boga Oca“* (Fil 2,6-11).

Navještaj: *Isus jest Gospodin* ne sadrži čitavo propovijedanje, ali je ono duša i sunce koje rasvjetljuje i grije. Ono uspostavlja zajedništvo s Kristovom poviješću preko „čestice“ riječi i poziva na slično razmišljanje zajedništva koje se ostvaruje s Kristovim tijelom, preko „čestice“ euharistijskog kruha. Doći do vjere neočekivano je i začuđujuće otvaranje očiju tome svjetlu. Tertulijan opisuje svoje obraćenje kao izlazak iz velike utrobe mraka i neznanja, u svjetlo Istine.

3. Ponovno otkrivanje navještaja

Podsjetimo se na pojedine bitne karakteristike kršćanske *kerygme*, koja ima autoritativni i uvjeravajući, a ne dijalektički karakter. Nema potrebe opravdavati se filozofskim i apologetskim razlozima. Ili se prihvaća ili se ne prihvaća. Nije nešto o čemu se može odrediti, jer ono sve određuje. Ne može biti temeljeno na nečemu, jer je Bog sam onaj koji to utemeljuje i ono je temelj postojanja. To je proročanski govor u najvišem smislu riječi.

Poganin Celzo je u 2. stoljeću prezirno pisao: „Kršćani se ponašaju kao oni koji vjeruju bezrazložno. Neki od njih ne žele niti dati niti prihvatiti razlog za ono u što vjeruju. Oni tvrde: „Ne raspravljati nego vjerovati; vjera će te spasiti. Mudrost ovoga svijeta je zlo a ludost je dobro“.⁶ Celzo, poput modernih pobornika, želi da kršćani predstave svoju vjeru na način prihvatljiv filozofskom razmišljanju koje će uvijek biti provizorno i otvoreno.

Kršćani ne razmišljaju poput Celza. Kršćani su uvjereni da je vjera djelo Duha Svetoga a ne umovanja. Još od apostolskog doba kršćani su slijedili učenje sv. Petra: *Naprotiv, Gospodin – Krist neka vama bude svet, u srcima vašim, te budite uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama, ali blago i s poštovanjem, dobre savjesti, da oni koji ozloglašuju vaš dobar život u Kristu, upravo onim budu poštiđeni za što vas potvaraju* (1Pt 3,15).

Druga karakteristika *kerygme* je eksplozivnost ili nabubrenost, sličijem sjemenu koji daje početak biljci, koja još ne daje ploda. Još nije postiglo srž tradicije, ali je na neki način već sve tu prisutno, od toga će se razviti sve ostalo, uključujući i sva četiri evanđelja koja su napisana kasnije kako bi prikazala *kerygmu*. To sličijem onome kada mi donosimo djecu na krštenje. Ta djeca još nisu u stanju ispovijedati vjeru, ali je sjeme vjere posađeno u njih i kako rastu u dobi i mudrosti, tako i vjera potpomognuta životom i primjerom njihovih roditelja i kumova, polagano raste u njima do potpune zrelosti.

Slična je situacija danas snažno urezana u evangelizaciju. Crkve, kao zajednice sa snažnom dogmatskom i teološkom tradicijom, kakvu ima Kato-

lička crkva, riskiraju da izumru, ako povrh bogatog naslijeđa znanosti, zakona i institucija, ne pronađu onu prvotnu jezgru sposobnu probuditi vjeru u sebi.

Predstavljajući se današnjem čovjeku, koji nedovoljno poznaje Krista, sa svom lepezom znanja, Crkva je slična onima koji na leđa malog djeteta tovore teško breme. Sposobniji smo biti „pastiri“, nego li „ribari“ ljudi. Više smo spremni hraniti narod koji dolazi u Crkvu, nego li dovoditi nove članove Crkvi, ili ponovno loviti one koji su se udaljili od Crkve, ili žive na rubu. To je uzrok zbog čega u pojedinim dijelovima svijeta mnogi katolici napuštaju Crkvu i prelaze u evanđeosku ili pentekostnu zajednicu. Više ih privlači jednostavno i učinkovito naviještanje evanđelja koje ih izravno povezuje s Kristom i vodi ih iskustvu snage Duha Kristova.

S jedne strane nas veseli da su te osobe ponovno pronašle življenu vjeru, a s druge strane nas žalosti to što su napustile svoju Crkvu. Sa svim poštovanjem koje trebamo imati prema tim kršćanskim zajednicama, koje sve nisu sekte, s kojima Katolička crkva vodi ekumenski dijalog, treba reći da mnoge od njih nemaju sredstva koja ima Katolička crkva za odgajanje osoba u savršenstvu kršćanskoga života. Svaka osoba koja iskreno traži Krista mora proći, od početka do kraja, od obraćenja ili novog rođenja, kroz odgoj katehezom i duhovnim napredovanjem, kroz odreknuće samoga sebe, tamnu noć i križ, sve do uskrsnuća. Katolička crkva posjeduje prebogatu duhovnost, mnogobrojne svece, učiteljstvo i iznad svega sakramente.

Za dubinski navještaj evanđelja, potrebno je proći kroz novu evangelizaciju. Zahvaljujući pojedinim crkvenim pokretima danas, koji se ozbiljno bave novom evangelizacijom, mnoge odrasle osobe mogu lakše obnoviti svoje vlastito krsno posvećenje, svjesno izabrati Krista kao vlastitog Gospodina i osobnog spasitelja, te nastojati aktivno živjeti život Crkve.

Navještaj Isusa kao Gospodina treba pronaći svoje uzvišeno i časno mjesto u svim jakim trenucima kršćanskog života. Najbliža prigoda toga su i sprovodi, jer pred smrću čovjek sam sebi postavlja pitanja, ima otvoreno srce, i manje je rastresen kao u drugim prigodama. Nitko ne može čovjeku progovoriti o smrti tako kao kršćanski navještaj. U času smrti na križu, Isus je predao Crkvi svoju oporuku. Potrebno je da Crkva nikada ne postane zatvorena tvrđava iz koje ne može izaći njezina radosna poruka, evanđelje.

Glavna prepreka *trčanju* Riječi jest podijeljeno kršćanstvo, *pregrade razdvojnice* (usp. Ef 2,14), koje je Isus u trenutku svoje smrti porušio, a kršćani su ih ponovno podigli. Prepreke su također i pretjerana materijalna dobra i vjera u ljudske moći, velika bremena koja opterećuju poruku evanđelja (usp. Lk 10,4), kao i traženje vlastite slave koja je pogibeljnija od samog bogatstva. Tu ubrajamo također i pretjeranu birokraciju i klerikalizam koji nagriza Riječ i udaljuju je od života, nejasni i nerazumljivi govor koji sadrži nesavladivu zapreku evanđelju.

4. Ponovno izabrati Isusa kao Gospodina

Razmišljali smo o pitanju: *Koje mjesto zauzima Isus Krist u sadašnjem društvu?* Zaključimo ovo razmišljanje osobnim pitanjem: *Koje mjesto zauzima Isus Krist u mom životu?* Prisjetimo se razgovora Isusa i apostola u Cezareji Filipovoj: *Što kažu ljudi tko je Sin čovječji?... A vi, što vi kažete?* (Mt 16,13-15). Za Isusa nije najvažnije to što ljudi misle o njemu, nego što njegovi učenici, intimni prijatelji, misle o njemu.

Reći *Isus jest Gospodin*, odlučni je naš osobni čin. To je kao da želimo reći: Isus Krist je *moj* Gospodin. Priznajem da ima pravo na mene, potpuno se uzdam u njega i predajem mu svoj život. Ne želim više živjeti *za sebe samoga* nego *za njega koji je umro i uskrsnuo za mene* (usp. 2Kor 5,15).

Zaključak

Proglasiti Isusa za vlastitog Gospodina znači podložiti mu čitavo svoje biće, dopustiti da evanđelje prodre u sve ono što činimo i što jesmo. Znači, ono što je na početku svoga pontifikata rekao bl. papa Ivan Pavao II.: „Otvoriti širom vrata Kristu“. Pred velike blagdane i kada znamo da će nam doći gosti, čistimo sve kutke naše kuće da se gosti osjećaju dobrodošlima. I Isusu trebamo otvoriti sve „prostore našega neurednoga života“ da on uđe u njih i potpuno ih očisti. Dopustiti mu da nas očisti i preobrazi u sebe. Ili, kako kaže naš sluga Božji otac Gerard Tomo Stantić: „Isuse, preobrazi me u sebe, kao vodu u vino u Kani Galilejskoj“. Tako ćemo mu pripremiti ugodni boravak i drugovati s njime. Na taj način ćemo živjeti i slaviti Godinu vjere.

---

¹ Sv. Augustin, Govor 295, 1 (PL 38, 1349).

² Usp. C. H. Dodd, *Storia ed Evagelo*, Paidea, Brescia 1976, str. 42.

³ Usp. Mk 1,1; Rim 15,19; Gal 1,7.

⁴ Usp. Gal 6,2; 1Kor 7,25; Iv 15,12, 1Iv 4,21.

⁵ J. Ratzinger, *Uvod u kršćanstvo*, KS Zagreb 1970, str. 65-66.

⁶ Origen, *Contra Celsum*, 1,9.

Piše: Dragan Muharem

Glazba u Bibliji

*Slavite ga glazbalima zvonkim i frulom!
Hvalite ga cimbalima zvučnim,
Slavite ga cimbalima gromkim!
Sve što god diše, Jahvu neka slavi! (Ps 150)*

Religija i glazba od pamtivijeka stoje u čvrstoj međusobnoj povezanosti. Sama glazba ima svoje početke u sakralnom – kultnom. Usmjerenost kulta prema znakovima čini ga srodnim s umjetnošću. I umjetnosti je svojstvena simbolika. Ona materiju (tj. vidljive i čujne elemente) pretvara u simbole, u znakove nečeg duhovnog. Govor pretvara u pjesmu, glas u pjevanje, hod u ples, boju u sliku, a kamen, bronzu i drvo u kip. Kult je tako skup vidljivih i čujnih djelotvornih znakova, koji predstavljaju nešto nevidljivo i nečujno, odnosno teže prema duhovnom i nadnaravnom učinku.

Mitsko uvjerenje da je Orfej glazbom stišavao ne samo strasti u ljudima već i bijes životinja, označuje unutarnje svojstvo glazbe da smiruje, čisti i raduje. To napose vrijedi za glazbu koju nazivamo sakralnom. Na Starom istoku glazba je neprestano bila povezana s vjerskim ceremonijalom, kao njegov sastavni dio. Primitivne religije znale su glazbenu umjetnost pripisivati božanstvu ili pobožanstvenjenim ljudima. U starih naroda promatrana je pod astrološkim i mističnim vidom, razmatrali su je vračevi, fizičari i filozofi. Položaj glazbenika vezanih uz hramsku muziku bio je vrlo značajan i oni su uživali poseban ugled u društvu, te su na taj način dolazili u dodir sa svećenicima koji u isto vrijeme bijahu stručnjaci u matematici, astronomiji i filozofiji. Uz njihovu pomoć ti su kulturni glazbenici dali temelje teoriji zvuka.

Izvori za poznavanje glazbe u Bibliji razni su: prije svega sam biblijski tekst, a osim njega Talmud, apokrifi, crkveni oci, kumranski tekstovi te tekstovi i predmeti pronađeni u arheološkim iskapanjima. U svojem jedinstvenom kontinuitetu povijest hebrejske glazbe daje nam najbolji uvid u evoluciju glazbene umjetnosti. Da biblijska religija pridaje veliko značenje glazbi, vidi se iz toga što je riječ „pjevati“ (pjesma, po) jedna od najčešće upotrijebljenih riječi u Svetom pismu: u Starom zavjetu 309 puta dok u Novom zavjetu 20 puta, ali se u 12 slučajeva to odnosi na pijetla koji je zapjevao, zapravo zakukurikao nakon što je Petar zatajio Isusa. Omjer je skoro „šaljiv“.

Izraelski je narod bio narod pjevača i glazbe. Pjevali su rado i mnogo, uostalom to je značajka svih pastira. Hebreji su voljeli glazbu i razvili je do zamjerne visine. Na tom području, na sreću, nisu imali nikakvih zabrana. Glazba je u njih zauzimala i u građanskom i u vjerskom životu vrlo istaknuto mjesto. Kao najveću kaznu Božju proroci su naviještali da će umuknuti pjesme po judejskim gorama (Iz 16,10; Jr 7,34; Ez 26,13) ili se pretvoriti u jauk i zapomaganje (Am 8,3).

Iz vremena osvajanja kanaanske zemlje, prije uspostave monarhije i gradnje Hrama, imamo malo podataka o glazbi. Glazba izraelskih plemena kao nomada i polunomada mogla je uglavnom biti pastirska glazba. Prema najstarijoj predaji u Petoknjžju (jahvistička), praotac svih koji sviraju na liru (kinor) i sviralu ('ugab) bio je *Jubal*. On je pronašao glazbalo u isto vrijeme kad su njegova braća Jabal i Tubal-Kain uveli govedarstvo i preradu metala (Post 4,21). Vidimo, dakle, da se radi o tri skupine društvenih zanimanja: pastiri, glazbenici i kovači. Prema tome, već prije naseljenja u gradove Kanaana, Izraelci su poznavali glazbu, poznavali su glazbene instrumente kinor i 'ugab. Pretpostavlja se da su nomadska plemena Izraelova velikim dijelom preuzela običaj pjevanja, sviranja i plesanja od starosjedilaca Kanaanaca kad su se s njima zajedno pomiješali za stalno se naselivši u Kanaanu, najprije na visoravni a potom i u kanaanskim gradovima. Kao što su od starosjedilaca preuzeli kanaanski jezik, način poljodjelstva, naučili razne obrte, tako su od njih naučili i pjevati i svirati na glazbalima. Veliki događaj je bio osvajanje grada Jeruzalema 1000. godine i uspostava monarhije po mladom kralju Davidu. S gradom Jeruzalemom Izrael je postao baštinikom kanaanske kulture (jezik, književnost, elementi religije, običaji, uprava, obrti, trgovina, glazba). Glazba je u velikim gradovima Kanaana (Bet Šemeš, Bet Šean, Megido, Hazor...) bila u službi bogoštovlja i vezana uz svetišta. Počela je intenzivna inkulturacija Izraela u kanaansku kulturu.

Premještanjem kovčega saveza u Jeruzalem David stvara od Jeruzalema religijsko središte Izraela. Prijenos kovčega saveza bijaše vrlo svečan čin (2 Sam 6). U procesiji David je *igrao iz sve snage pred Jahvom... kličući i trubeći u rog*.

Građenje Hrama zahtijevalo je uspostavu hramske bogoštovne glazbe. Iz 1 Kr 10,12 saz-

najemo da su u Hramu postojali pjevači s glazbalima (citre i harfe) koje je kralj Salomon doveo iz susjednih zemalja (Fenicije i Egipta). Već je kralj David postavio pjevače koji su se trebali brinuti za pjevanje u Prebivalištu Jahvinu kad je kovčeg ondje našao svoje počivalište. Postavio je one koji su služili pred Prebivalištem, šatorom sastanka, pjevajući. Oni su obavljali službu

Božju po „redoslijedu“ (1 Ljet 6,16-17; 2 Ljet 23,18). Za levite je izričito rečeno da su bili „vični glazbalima“ (2 Ljet 34,12). U hramu su se svakodnevno prinosite žrtve na žrtveniku. Za taj ritual bila je potrebna glazba (Ljet 29,27). Ovdje je sažeto opisana liturgija u Hramu u kojoj je glazba imala istaknuto mjesto. Za pjevanje u Hramu imamo zanimljiv podatak povjesničara Josipa Flavija: on nam spominje da je u Hramu pjevalo oko 200.000 pjevača. Iстина, Josip Flavije koji put pretjeruje u brojkama. Međutim, sigurno je da je u Hramu bilo angažirano vrlo mnogo pjevača i vrsnih svirača.

U isto vrijeme u Izraelu se njegovala i *profana* glazba. Prilikom proslava obiteljskih ili narodnih blagdana bili bi pozvani svirači i pjevači da svirkom i pjesmom proslave svečanost. Profanu glazbu njegovali su među ostalima osobito kraljevi: za kralja Davida se spominje da je na dvor doveo iz inozemstva izvrsne svirače (2 Sam 19,35). Prorok Amos osuđuje glazbu u vrijeme kad joj nema mjesta (Am 5,23; 6,4-5), i prorok Izaija također (Iz 5,11-12). Pučko je pjevanje bilo vezano osobito uz poljodjelske svečanosti: svršetak žetve ječma i pšenice, berba grožđa i maslina (Iz 16,10), Pjesma nad pjesmama je najboljim svjedokom za to. U toj knjizi imamo niz prekrasnih pjesama koje su pjevali u određeno doba godine: u proljeće (Pj 2,8), za vrijeme berbe voća (7,12), ples mačeva (4,4; 5,10), na svadbi (5,12-16). Glazba je služila i za izražavanje tuge i žalosti: jadikovke i mrtvačke pjesme (Suci 11,40; Iz 16,11; Jr 48,36). Glazbom su liječili neke bolesti, osobito one psihičke naravi (tako mladi David tjera glazbom zloduha iz Šaula: 1 Sam 16,16). Zvucima roga osvajali su naselja i gradove (Još 6; Am 2,2; Sef 1,16...).

Najbolju sliku o glazbi i plesu u Izraelu daju nam psalmi. Po sadržaju i strukturi vrlo su različiti: himne, zahvalnice, hodočasnički psalmi, poučni psalmi, razmatranja... A svi su nadahnuti, u službi su bogoštovlja i pučke pobožnosti. Psalmi su strukturirani paralelizmima (sintetski, antitetški i analoški) što je uvjetovalo glazbenu dihotomiju. Psalm je bio pjevana pjesma, liturgijska popijevka. Pjevalo se uz zvuke harfe i drugih instrumenata (1 Ljet 6,16; 25,6). Za ilustraciju hramske glazbe spomenimo Ps 150.

Aleluja!

Hvalite Boga u Svetištu njegovu,

Slavite ga u veličanstvu svoda nebeskog!

Hvalite ga zbog silnih djela njegovih,

Slavite ga zbog beskrajne veličine njegove!

Hvalite ga zvučima roga,

Slavite ga harfom i citrom!

Hvalite ga igrom i bubnjem,

Slavite ga glazbalima zvonkim i frulom!

Hvalite ga cimbalima zvučnim,

Slavite ga cimbalima gromkim!

Sve što god diše, Jahvu neka slavi!

Aleluja!

Psalam je sažetak hramske glazbe i uporabe glazbala u njem. Upadni su parovi glazbala: harfa i citara, glazbala zvonka i frule. Čitajući pozornost taj psalam, možemo si dočarati glazbu u bogoslužju. Iz naslova psalama saznajemo nešto: a) o glazbalima uz koja su pjevači pjevali psalme, b) o načinu pjevanja psalma, o vrsti psalma, o osobama koje su upravljale pjevanje i sviranje i c) o melodiji prema kojoj je psalam trebalo pjevati. Naglasci kojima su psalmi bili označeni i koji su upućivali na to kako ih treba pjevati začeci su glazbenih neuma, nota.

Glazbala

U psalmima se spominju razne vrste glazbala: rog, harfa, citara, bubanj, cimbali, frula... To su vrste glazbala koja su nam poznata iz arheoloških iskapanja u Palestini, Mezopotamiji i Egiptu. Biblijska glazbala možemo podijeliti na žičana glazbala (kordofon), puhačka glazbala (aerofoni) i glazbala s membranama (membrafoni).

Žičana glazbala:

1. **Kinor:** lira, gitara, mandolina ili citara. Spada među najstarija glazbala (Ps 136,2; Post 4,21). Na nj su svirali prigodom raznih svečanih, radosnih i žalosnih prilika. Koristio se u bogoslužju i izvan njega. Imao je u početku četiri strune, a kasnije osam i deset struna. Sviralo se rukom ili udaraljkom (1 Kr 16,23).

2. **Nebel:** harfa. Često se spominje zajedno sa lirom (gitarom). Imala je deset ili dvanaest žica. Bila je velika, čak veličine čovjeka. Građene su s prekrasnim ukrasima. (Ps 33,2; 92,4; 144,9).

3. **Sambuka** (hebr. sabka), slična harfi, s četiri do pet žica.

4. **Pesanterin:** psalterij (od grč. Psalterion).

Puhačka glazbala:

1. **Halil:** frula. Glazbalo slično i flauti i oboi. Izuzetno prastaro. Egipćani su ga poznavali već oko 3000. godine pr. Kr.

2. **Ugab:** nešto slično poput dipli. Sviralo je bilo načinjeno od trske ili od rogoza. To je najstarije glazbalo u Izraelu što ga mi znamo (Post 4,21; Ps 150,4). Većinom su ga pastiri koristili.

3. **Šofar:** rog. Često se spominje u Bibliji. Imao je važnu ulogu u bogoslužju. Bio je pravljen obično od kože ili vola. Služio je i za davanje signala u ratu. Uz znak roga proglašen je Sinajski savez, pale su jerihonske zidine. U rog se trubilo obično za velike blagdane. Još i danas se u Izraelu služe rogom.

Glazbala s membranom:

1. **Tof:** bubanj, ručni bubanj koji se držao u ruci (Post 31,27; Ps 149,3; 150,4). Arheološki pronalasci nam pokazuju da su veoma slični našim bubnjevima. To je bilo glazbalo žena, vrlo rašireno na drevnom istoku. Nije se samo u liturgiji koristio već osobito pri plesu.

2. **Celcelim:** cimbali, činele. Zvuk se proizvodio udaranjem ploče o ploču. Jedna vrsta se vezivala uz prste i donji dio ruke. Na to glazbalo misli biblijski pisac kad kaže: „Narodi, plješćite rukama!“

3. **Mene'an'im:** čegrtaljke, zvečke.

Glazba u novozavjetno vrijeme

Isus i njegovi učenici su kao Židovi pjevali i slušali glazbu kao i svi njihovi sunarodnjaci u to vrijeme. Isus je često zalazio u sinagogu pa je vjerojatno dobro poznao sinagogalnu glazbu. Je li Isus osobno izvrsno pjevao ili nije, nisu nam zabilježila Evanđelja. Ali pisac poslanice Hebrejima na Isusa primjenjuje citat Svetog pisma o pjevanju kad kaže: *Navijestit ću ime tvoje braći svojoj, usred skupštine ću ti pjevati hvale* (Hebr 2,12). Na temelju Mt 26,30 i Mk 14,26 znamo da su Isus i učenici na Posljednjoj večeri pjevali psalme: *Poslije pjevanja psalama iziđoše na Maslinsku goru.*

Prvi su kršćani po uzoru na Židove mnogo i često pjevali u svojoj kućnoj liturgiji. O tome nam svjedoče brojni hvalospjevi (*Magnificat, Benedictus, Nunc dimittis, Gloria in excelsis* i drugi) i neka mjesta u Djelima apostolskim i Pavlovim poslanicama. Pavao je sa Silvanom u noći *molio i pjesmom slavio Gospodina* (Dj 16,25). Pavao bodri Efežane da jedni drugi-

ma govore u psalmima, hvalospjevima i nadahnutim pjesmama. Pjevajte Gospodinu u svom srcu i slavite ga! (Ef 5,19). To isto poručuje kršćanima u Kolosu: Na poticaj milosti pjevajte Bogu u svojim srcima psalmima, hvalospjevima i nadahnutim pjesmama! (Kol3,16).

Pjevanje i pjesma prati spašene u kraljevstvu nebeskom, gdje više neće biti ni tuge, ni jauka, ni boli jer stari svijet prođe (Otk 21,4), nego će ostati samo pjesma: Pjevali su nešto slično novoj pjesmi pred prijestoljem, pred četiri Bića i pred Starcima. Nitko nije mogao naučiti te pjesme osim onih sto četrdeset i četiri tisuće

koji su otkupljeni sa zemlje (Otk 14,3). U kraljevstvu Božjem prema Otkrivenju postoji „nebeski zbor“ koji pjeva pred Janjetom pjesmu novu, pjesmu Janjetovu: *Oni pjevaju pjesmu Mojsija, sluge Božjega, i pjesmu Janjeta: 'Velika su i divna tvoja djela, Gospodaru, Bože, Svemoguću! Pravedni su i ispravni putovi tvoji, Kralju naroda! Tko da te Gospodaru ne poštuje i tvoje ime ne slavi? Ti si naime jedini svet; da, svi će narodi doći i pokloniti se pred Tobom, jer si pokazao svoja pravedna djela'* (Otk 15,3-4).

Postojano je srce moje, Bože,

Postojano je srce moje,

Pjevat ću i svirati!

Probudi se, dušo moja!

Probudi se, harfo i citaro!

Probudit ću zoru jutarnju!

Ps 57,8-9

Literatura:

Budućnost s tradicijom, Zbornik radova prigodom 40. obljetnice rada Instituta za crkvenu glazbu „Albe Vidaković“ Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ured. Katarina Koprek, Glas Koncila, Zagreb, 2005.

A Rebić., *Glazba u Bibliji*, u: Sveta Cecilija 61 (1991.) str. 72-75.

A. Rebić, *Biblijske starine*, KS, Zagreb, 1992.

M. Škvorc, *Vjera i nevjera. Problem naših duša i misterij naših dana*, FTI, Zagreb, 1983.

J. Ratzinger, *Duh liturgije. Temeljna promišljanja*, Ziral, Mostar-Zagreb, 2001.

Religijske teme u glazbi, Zbornik radova međunarodnog simpozija održanog u Zagrebu 15. prosinca 2001., ured. Marijan Steiner, FTI, Zagreb, 2003.

V. Zagorac, *Glazba kao faktor aktivnog komunitarnog sudjelovanja u liturgiji*, u: Sveta Cecilija 43 (1973.) str.3.

P. Troia, *La Musica e la Bibbia*, Atti del Convegno Internazionale di Studi promosso da Bibbia e dall'Accademia Musicale Chigiana Siena 24-24 agosto 1990., Garamond, 1992.

C. Sachs, *La musica nel mondo antico*, Sansone Editore, Firenze, 1981.

E. Wellesz, *Musica antica e orientale*, Feltrinelli Editore, Milano, 1957.

Nova evangelizacija za budućnost Crkve i čovječanstva

U posljednjih godinu dana osobno sam puno govorio o novoj evangelizaciji. Isticao sam da sam „zaražen virusom nove evangelizacije“. Pokušavao sam tim istim virusom „zaraziti“ i druge. Donekle sam i uspio. Održali smo lijep i sadržajan seminar nove evangelizacije koji je predvodio prof. Tomislav Ivaničić. Moji suradnici, Marija i Silvester Bašić, i ja govorili smo o novoj evangelizaciji vjernicima na Bikovu u okviru trodnevnice uoči njihovog proštenja Velike Gospe. Nedavno smo održali tribinu u Đurđinu, a u župi sv. Roka pokrenuli smo susrete nove evangelizacije koji se održavaju redovito svakog ponedjeljka. Na tim susretima, osim što okupljene dobro informiramo o tome što je nova evangelizacija, pokušavamo i sudionike oduševiti i uključiti u novu evangelizaciju.

Opširno sam o novoj evangelizaciji pisao u Zvoniku, a ovdje samo kratka povijest, te neki naglasci Sinode biskupa o novoj evangelizaciji. U prikazu tijekom Sinode i njezine jeke služio sam se tekstovima hrvatske Informativne katoličke agencije (www.ika.hr).

Što je nova evangelizacija?

Prvi put je pojam „nova evangelizacija“ upotrijebio papa Ivan Pavao II. 9. svibnja 1979. godine u Novoj Huti u Poljskoj gdje je pozvao Crkvu da umorno kršćanstvo prihvati novi zamah koji se očitovao u svetom Pavlu.

Sam zahtjev onoga što se misli pod novom evangelizacijom donosi već II. vatikanski sabor u Konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu „Radost i nada“ (*Gaudium et spes*). Ta Konstitucija u broju 21. kaže: „Crkva treba učiniti prisutnim, tako reći vidljivim, Boga Oca i njegova utjelovljenog Sina time što se pod vodstvom Duha Svetoga neprekidno obnavlja i čisti“.

Izraz „nova evangelizacija“ izrijeком je upotrijebio i Pavao VI.: „Neka Marija bude zvijezda uvijek nove evangelizacije, koju Crkva mora proučavati i izvršavati, naročito u ova tako teška vremena koja su ujedno puna nade!“ (EN, br. 82).

Nadalje, Vijeće biskupskih konferencija Europe u svom dokumentu „Evangelizirati sekulariziranu Europu“ (1985) naziva novu evangelizaciju „drugom evangelizacijom“ ističući: „jedna od karakteristika koje su vlastite Europi jest pokršćanska situacija u kojoj se ona nalazi od Atlantika do Urala. Evangelizacija će dakle biti uvijek „druga“ evangelizacija koja za razliku od prve polazi od ateizma i agnosticizma. Ona se s pravom može nazvati „druga evangelizacija“. U istom dokumentu biskupi za tu „drugu evangelizaciju“ traže nove metode i novi tip evangelizatora.

Ivan Pavao II., 1988. godine u enciklici „Kristovi vjernici laici“ (*Christi-fideles laici*) jasno imenuje „drugu evangelizaciju“: „Kucnuo je čas za potvrat nove evangelizacije. Porast čiste i duboke vjere moći će se osigurati jedino novom evangelizacijom“ (br. 34). Isti papa je poslije proslave velikog Jubileja 2000 godina kršćanstva u enciklici „Ulazeći u novo tisućljeće“ (*Nuovo millennio ineunte*) godine 2001. naglasio: „Toliko sam puta ponavljao u ovim godinama poziv na novu evangelizaciju. Ponovo to činim sada. Tko je uistinu susreo Krista, ne može ga držati za sebe, nego ga mora naviještati. Potreban je novi apostolski zamah življen svakodnevno kao zauzetost zajednica i kršćanskih skupina“ (br. 40). A u postsinodalnoj pobudnici o „Crkvi u Europi“ (2003) Ivan Pavao II. obvezuje Crkvu: „Crkvo u Europi, nova evangelizacija je zadaća koja stoji pred tobom“ (br. 45).

Što mora biti novo u novoj evangelizaciji?

Nova evangelizacija treba nove metode, nove sadržaje i nove evangelizatore.

Evangelije koje se naviješta je isto u svako vrijeme. Međutim, postoje različiti načini ostvarivanja tog istog navještaja. Već je II. vatikanski sabor u spomenutoj konstituciji „Radost i nada“ u br. 19 upozorio: „Nemali udio u

nastanku ateizma mogu imati vjernici jer treba reći da zanemarivanjem vjerskog odgoja ili pogrešnim izlaganjem nauka ili nedostacima svoga religioznog, ćudorednog i društvenog života pravo lice Boga i religije prije zakrivaju nego li otkrivaju“.

To je razumljivo, jer Crkva je kvasac društva, sol zemlje, svjetlo svijeta. Iz onoga što je već Krist upozorio (usp. Mt 5,13-16), možemo jasno zaključiti zašto je Koncil u pravu. Stoga je glavni problem Crkve upravo to što ona, što kršćani nisu ni kvasac, ni sol, ni svjetlo i zato nova evangelizacija mora početi od njih uključujući dakako u to i hijerarhiju Crkve.

Jeka Sinode biskupa o novoj evangelizaciji

Papa Benedikt XVI. otvorio je 8. listopada radove XIII. redovne opće Biskupske sinode koja se održava u Vatikanu, rekavši kako je evangeliziranje nutarnja vatra Božja i njezino odvažno paljenje u svijetu. Evangelizatori mogu biti samo oni koji su svjesni Božjega djelovanja u Crkvi i koji izgaraју od strasti da svijetu naviještaju Krista, ustvrdio je Sveti Otac, otvarajući radove Biskupske sinode o novoj evangelizaciji. U nastavku svoga izlaganja papa je naglasio važnost tri elementa koji su potrebni za uspješnost nove evangelizacije.

Tri elementa za uspješnost nove evangelizacije

Molitva. Nisu apostoli stvorili Crkvu „izrađujući ustav“, ustvrdio je Sveti Otac, nego okupljajući se na molitvu u iščekivanju Duha Svetoga. Mi ne možemo stvoriti Crkvu, samo možemo svjedočiti ono što je Bog učinio. Crkva ne počinje s našim djelovanjem, nego Božjom riječju i djelovanjem. Samo Bog može stvarati Crkvu. Ako Bog ne djeluje, naše djelovanje nije dostatno. Samo Bog može svjedočiti da govori i da je govorio.

Javno priznavanje vlastite vjere. Taj je čin više od ispovijedanja vjere u Krista. Riječ priznavanje ima mučeničko obilježje, svjedočenje pred onima koji su neprijateljski raspoloženi prema vjeri, svjedočiti unatoč mogućoj muc i smrti. A u tomu i je vjerodostojnost: priznavanje nije nešto što se može izostaviti. Priznavanje zahtijeva spremnost žrtvovanja života, prihvatanja mučeništva. Priznavanje ima biti vidljivo, očitovati se po ljubavi.

Ljubav. Ona je najveća snaga i treba plamsati u srcu svakog kršćanina, iz toga plamena treba buknuti vatra evanđelja. Naša se strast za naviještanjem mora napajati na vjeri, a vjera se ima preobraziti u vatru ljubavi. Kršćanin ne smije biti mlak. Vjera u nama mora postati plamen ljubavi, plamen koji doista zahvaća moj bitak i postaje njegova velika strast te tako zahvaća i mojega blišnjeg. U tomu je bit evangelizacije.

Tri temelja nove evangelizacije

Glavni relator sinode kardinal Donald William Wuerl pozvao je na novo pouzdanje. Kršćani, naime, imaju nadvladati sindrom smetenosti u naviještanju jednostavnoga, istinskoga bogatstva prijateljstva s Isusom. Taj navještaj, međutim, valja svjedočiti u životu, jer evangelizirati znači pružiti iskustvo Isusove ljubavi, a ne filozofsku tvrdnju o ponašanju, napomenuo je kardinal te istaknuo tri temelja evangelizacije: **antropološki**, koji kaže da je svaki čovjek stvoren na sliku i priliku Božju, te u sebi ima naravnu želju za zajedništvom s nadnaravnim; **kristološki**, po kojemu Krist nije sociološka tvorevina ili teološka zabluda, nego se objavio; te **ekleziološki** temelj, koji Kristovo spasenje donosi u Crkvu i po Crkvi.

Četiri obilježja novih evangelizatora

Na kraju je kardinal istaknuo četiri obilježja današnjega evangelizatora: imati hrabrosti, onu „miroljubivu hrabrost“ svetoga Maksimilijana Kolbea ili Majke Terezije iz Kalkute; biti u zajedništvu s Crkvom i solidarni sa svojim pastirima; radosno naviještati Božju poruku; te osjetiti hitnu potrebu za prevažnim poslanjem zbog kojega se ne može gubiti vrijeme.

Glavna pitanja sinode u 57 točaka

Sinodski oci saželi su u 57 točaka glavna pitanja i izazove nove evangelizacije s kojima se Crkva u svijetu mora suočiti na tome području. Oni su 25. listopada predstavljeni pred 258 sinodskih otaca, koji su bili nazočni na 19. općoj kongregaciji 13. redovne Biskupske sinode. Kardinal Wuerl i posebni tajnik Pierre-Marie Carre potom su pročitali 57 prijedloga što su ih koncilski oci prošlih dana sastavili po skupinama.

Poruka Božjem narodu

Na svršetku Sinode biskupa o novoj evangelizaciji u Papinoj nazočnosti pročitana je „Poruku Božjem narodu“, kao sažetak radova Biskupske sinode. Dokument ističe kako je nova evangelizacija žurnost svijeta a poziva kršćane da odvažno naviještaju evanđelje, da vjerom pobijede strah.

Voditi suvremeno čovječanstvo Isusu

Narod Božji – opisan kao često rastresen i zbunjen i u opasnosti od pogubnih razočaranja – prikazan je poput Samaritanke na bunaru opisane u Ivanovu evanđelju: s praznom amforom. U njemu je žeđ i nostalgija za Bogom, a njemu Crkva mora ići ususret da mu donese Boga. A poput Samaritanke – kaže se u dokumentu – tko sreće Isusa biva svjedokom navještaja spasenja i evanđeoske nade: voditi suvremeno čovječanstvo Isusu prijeka je potreba cijeloga svijeta.

Kršćanin mora biti evangeliziran da bi mogao evangelizirati

Ipak Crkva tvrdi da treba biti evangeliziran ako se želi evangelizirati i poziva sve – polazeći od sebe – na obraćenje jer slabosti i osobni grijesi Isusovih učenika uvjetuju vjerodostojnost poslanja. Kršćani stoga vjerom trebaju pobijediti strah i vedrom hrabrošću gledati svijet jer, iako je pun proturječnosti i izazova, Bog ga uvijek ljubi.

Nema mjesta pesimizmu

Nema dakle mjesta pesimizmu: globalizacija, sekularizacija, migracije, ateizam, kriza političkog vodstva i države, unatoč njihovim teškoćama i patnjama, trebaju biti prigoda za evangelizaciju. Jer nije riječ o iznalaženju novih strategija za širenje evanđelja kao tržišnog proizvoda, nego o otkrivanju načina kako osobe približiti Isusu.

Obitelj – naravno mjesto evangelizacije

Stoga se sinodski oci u poruci obraćaju obitelji kao naravnom mjestu evangelizacije i poručuju da Crkva, politika i društvo moraju podupirati obitelj. U obitelji se ističe posebna uloga žena, potvrđuje odgovornost oca i podsjeća na bolno stanje nevjenčanih parova, rastavljenih i ponovno oženjenih: premda je potvrđena stega glede pristupanja sakramentima, istaknuto je da ih Gospodin ne napušta i da je Crkva gostoljubiva kuća za sve.

Župa – centar nove evangelizacije

Sinodski dokument potom navodi župe kao bitne centre evangelizacije a spominje važnost posvećena života i trajne formacije za svećenike i redovnike, pozivajući i laike na naviještanje evanđelja, u zajedništvu s Crkvom. Posebna je pozornost posvećena mladima – sadašnjosti i budućnosti čovječanstva i Crkve – potičući slušanje i dijalog s mladima da se potiče, a ne kroti, njihov zanos.

Široki obzor nove evangelizacije – dijalog sa svima

Nova evangelizacija ima široke obzore kao i svijet – kaže se nadalje u poruci Biskupske sinode – stoga je od temeljne važnosti sveobuhvatan dijalog: s kulturom, kojoj je potreban novi savez između vjere i razuma; s odgojem, za cjeloviti razvoj osobe; s društvenim komunikacijama, gdje se često oblikuju savjesti i koje pružaju novu prigodu da se dođe do ljudskog srca; sa znanošću, jer biva saveznica u humaniziranju života kada ne zatvara čovjeka u materijalizam.

Osim toga, dijalog je bitan i s umjetnošću koja kroz ljepotu očituje duhovnost, sa svijetom gospodarstva i rada, da rad ne bude nepodnošljivi teret ili nesigurna perspektiva, nego da promiče ljudski razvoj; s politikom, od koje se zahtijeva nesebična i transparentna skrb za opće dobro, poštivanje dostojanstva osobe, obitelji utemeljene na braku između muškarca i žene, vjerske i odgojne slobode, odstranjivanje uzroka nepravdi i nejednakosti. Osim toga, od temeljne je važnosti i međureligijski dijalog koji pridonosi miru, odbacuje fundamentalizam i osuđuje nasilje protiv vjernika i teško kršenje ljudskih prava.

Kontemplacija i služenje siromašnima

Za novu evangelizaciju posebno su znakovita dva očitovanja vjerskog života: kontemplacija, gdje tišina omogućuje bolje prihvaćanje Božje riječi, te služenje siromašnima, jer se u njihovim licima može prepoznati Krista.

Nova evangelizacija i Crkva diljem svijeta

U posljednjem se dijelu dokumenta govori o Crkvama u raznim dijelovima svijeta, svakoj su crkvi upućene riječi ohrabrenja za naviještanje evanđelja: Crkvama na Istoku Sinoda želi da mogu u miru i vjerskoj slobodi živjeti vjeru, od Crkve u Africi zahtijeva da razvija evangelizaciju u susretu sa starijima i novim kulturama, a pozivaju se vlade da okončaju sukobe i nasilja.

Kršćani Sjeverne Amerike, koji žive u kulturi često udaljenoj od evanđelja, moraju gledati na obraćenje i biti otvoreni prihvaćanju doseljenika i

izbjeglica. Poziva se Latinska Amerika na trajnu misiju da se može suočiti s izazovima sadašnjega siromaštva, nasilja, i u novim okolnostima vjerskoga pluralizma. Crkvu u Aziji, premda je manjina i često na rubovima društva i progonjena, ohrabruje se i potiče na čvrstoću vjere, a očitovana je blizina kršćanima kontinenta na kojem je, u Svetoj zemlji, rođen, umro i uskrsnuo Isus.

Europa je, premda je zatrovana agresivnom sekularizacijom i ranjena dugotrajnošću režima i ideologija neprijateljski nastrojenih prema Bogu i čovjeku, stvorila humanističku kulturu koja je oblikovala dostojanstvo osobe i izgradnju općega dobra; ne trebaju dakle sadašnje teškoće obeshrabriti europske kršćane, naprotiv treba ih shvatiti kao izazov. Od Oceanije se pak zahtijeva da još osjeća obvezu naviještanja evanđelja. Poruka je zaključena povjeravanjem Mariji, zvijezdi nove evangelizacije.

Nova evangelizacija zahtijeva kreativni pastoral

Misom u bazilici sv. Petra u Rimu, 28. listopada 2012. godine završila je radom Sinoda biskupa. Katolička Crkva, prema riječima pape Benedikta XVI., mora se žurno potruditi oko ljudi koji su kršteni, ali su se potom odvratili od vjere. Tradicionalnim pastoralom, kao i novim kreativnim metodama, treba im prenositi radost vjere i opet ih vratiti prakticiranju vjere u crkvenoj zajednici.

Na poseban način je u sekulariziranim zapadnim zemalja, s drevnom kršćanskom tradicijom, „svjetlo vjere postalo slabo“, naglasio je Papa tije-

kom završne mise u Bazilici sv. Petra. Mnogi ljudi su se udaljili od Boga i više ga ne smatraju važnim za svoj život. No, time su „izgubili siguran životni orijentir“. Istodobno su „postali prosjaci koji traže smisao života“, rekao je Benedikt XVI., osvrćući se na nedjeljno evanđelje o ozdravljenju slijepog prosjaka.

Nova evangelizacija tiče se cijelog života Crkve, naglasio je Papa. Crkva mora svoju poruku naviještati svim ljudima koji još ne poznaju Krista. To se odnosi na „prvi navještaj vjere“ u područjima Afrike, Azije i Oceanije. Uslijed globalizacije i seljenja stanovništva danas je potrebno vjeru naviještati i u tradicionalno kršćanskim zemljama. „Svi ljudi imaju

pravo upoznati Isusa Krista i njegovo evanđelje.“ U skladu s time svi kršćani – svećenici, redovnici i laici – imaju dužnost naviještati kršćansku poruku. No, i aktivne župne zajednice moraju „biti više oživljene ognjem Duha Svetoga“, naglasio je Papa. Pripremama za primanje sakramenata krštenja, potvrde i euharistije treba posvetiti posebnu pažnju.

Sinoda je kao središnji zadatak prepoznala evangelizaciju krštenih osoba „koje svojim načinom života ne odgovaraju zahtjevnostima krštenja“, rekao je Papa. Takvih ljudi ima na svim kontinentima, pogotovo u najviše sekulariziranim zemalja. „Crkva im posvećuje posebnu pažnju, kako bi Isusa Krista ponovno susreli, da bi opet otkrili radost vjere te se vratili i prakticirali svoju vjeru u zajednici vjernika“. Osim hvalevrijednih tradicionalnih metoda Crkva se pokušava služiti i „novim načinima izražavanja, koji su prilagođeni različitim kulturama svijeta“. Benedikt XVI. konkretno je istaknuo misije u gradovima, zatim inicijativu „Predvorje naroda“ kao i kontinentalne misije. Time se želi doprijeti do ljudi „koji su se udaljili ili koji su u potrazi za smislom života, srećom pa i za samim Bogom“.

XIII. redovna sinoda biskupa o „novoj evangelizaciji za prenošenje kršćanske vjere“, s 262 biskupa sudionika, bila je najveća do sada održana sinoda.

Sinoda – snažni trenutak crkvenog zajedništva

U svom nagovoru uz molitvu *Andeo Gospodnji*, u nedjelju 28. listopada 2012. Papa je ovako ocijenio rad Sinode o novoj evangelizaciji:

Tijekom protekla tri tjedna smo razgovarali o stvarnosti nove evangelizacije za prenošenje kršćanske vjere: čitava je Crkva bila predstavljena i, dakle, uključena u taj pothvat, koji će zasigurno dati svoje plodove, milošću Gospodnjom. Ipak, Sinoda je prije svega uvijek snažni trenutak crkvenog zajedništva i zato želim zajedno sa svima vama zahvaliti Bogu, koji nam je još jednom dao iskusiti kako je lijepo biti Crkva i kako je lijepo biti to upravo danas, u ovom svijetu kakav jest, u ovom svijetu s njegovim teškoćama i njegovim nadama.

Vrlo je znakovita također koincidencija te sinode s 50. obljetnicom otvorenja Drugoga vatikanskog koncila a zatim i s početkom Godine vjere. Bilo je vrlo korisno ponovno se u mislima vratiti na blaženog Ivana Pavla II., slugu Božjega Pavla VI., na doba koncila, jer nam je to pomoglo prepoznati kako nova evangelizacija nije neko naše iznašašće, već je dinamizam koji se razvijao u Crkvi napose od 50-ih godina prošlog stoljeća, kada je postalo razvidno da su i zemlje drevne kršćanske tradicije postale, kako se običava reći, „misijski krajevi“. Tako se javila potreba za novim naviještanjem evanđelja u sekulariziranim društvima, pri čemu smo bili sigurni u dvije stvari: s jedne strane, da je samo on, Isus Krist, prava novost koja odgovara na očekivanja čovjeka svakog doba, a s druge, da njegovu poruku treba pronositi na primjeren način u promijenjenim društvenim i kulturnim kontekstima.

Što možemo reći na završetku tih intenzivnih radnih dana? Što se mene osobno tiče, ja sam čuo i sabrao mnoge poticaje za razmišljanje i mnoge prijedloge koje ću, uz pomoć Tajništva Sinode i mojih suradnika, pokušati srediti i obraditi, kako bih pružio čitavoj Crkvi sustavnu sintezu i povezane smjernice. Već od sada možemo reći da iz ove sinode izlazi osnažena zauzetost za duhovnu obnovu same Crkve, kako bi mogla na duhovan način obnoviti sekularizirani svijet; a ta obnova će doći iz ponovnog otkrivanja Isusa Krista, njegove istine i njegove milosti, njegova „lica“, tako ljudskog i ujedno tako božanskog, na kojem blista transcendentni misterij Boga.

Povjerimo Djevici Mariji plodove rada netom završene sinode. Neka nas ona, Zvijezda nove evangelizacije, uči i pomaže sve privesti Kristu, s hrabrošću i radošću.

Priredio: Andrija Anišić

Piše: mr. sc. Andrija Anišić

Poruka vjere biskupa Ivana Antunovića

Budući da sam čitave godine bio duboko uronjen u misli i djela biskupa Ivana Antunovića, najlakše mi je bilo za ovogodišnju *Subotičku Danicu* izabrati nešto od bogatstva koje je on ostavio. Želim povezati njegovu misao s Godinom vjere u kojoj se nalazimo. Neka ovaj članak ujedno bude mali doprinos obilježavanju 125. obljetnice smrti biskupa Ivana Antunovića (2013.).

U ovom članku služim se svojim bilješkama kao i citatima koje je Matija Evetović u svojoj knjizi „Biskup Ivan Antunović“ skupio iz svih Antunovićevih djela i novinskih članaka (osim onih iz „Bunjevačkih i šokačkih novi-

na“, koje mu nažalost u njegovom radu nisu bile dostupne).

Mogli bismo reći da biskup Antunović nauk Katoličke crkve o vjeri sustavno razlaže u svom najopsežnijem djelu, kojemu navodim potpuni naziv: *Bog s čovikom na zemlji. Djelo predstavljajuće trojedina Boga u doticaju s'čovikom, u svih njegovih vjerskih i društvenih odnosajih. Napisał i izdao Ivan Antunovich, Kaločko-Bačke biskupije svećenik*. Tiskom G. Serédy Obrtna Zavoda Gluhoniemih, u Vacu, 1879. Veličina, 4*, VI + 774 str.

Ovu zamašnu knjigu možemo s pravom nazvati svojevrsnim katekizmom Katoličke crkve Antunovićevoga vremena. U njoj možemo sagledati što je Antunović „propovijedao“ o vjeri i moralu. Sveto pismo je vjerodostojan izvor vjere i morala. Ono čini okosnicu njegovog dogmatsko-moralnog učenja. On daje konkretne upute za čitanje Svetoga pisma kako bi ga vjernici čitali s velikim poštovanjem i razumijevanjem. Uči ih da se prije čitanja trebaju na koljenima pomoliti Duhu Svetom. A ako bi u čitanju naišli na poteškoće i nerazumijevanje, onda trebaju potražiti savjet duhovnog pastira

koji će im protumačiti stvarni smisao pojedinog dijela Svetoga pisma.

Osim toga, Antunović vjernike i psihološki priprema kako bi lako prihvatili nauku vjere i morala koji je sadržan u Bibliji. On je umio, u suradnji s milošću Božjom, otkrivati puninu svetopisamske riječi nutarnjim iskustvom, željan da ona prodre i obuzme dubinu njegova bića.

U svom djelu *Bog s čovikom na zemlji* dogmatsko-moralni nauk izlaže u tri bloka. U prvom bloku govori o Bogu stvoritelju i čovjeku koji je stvoren na Božju sliku i priliku. Opisujući i tumačeći razne događaje Stroga saveza, Antunović upozorava vjernike što treba izbjeći a što činiti kako bi iskazali dostojno služenje Bogu. U drugom bloku iznosi teme koje se odnose na jednoga Boga u Trojstvu osoba, na Isusa Krista, utjelovljenje Božje riječi, na djelo otkupljenja. Nakon izlaganja tih istina vjere tumači kakav bi trebao biti suživot vjernika s Bogom koji ih je u krštenju po Isusu Kristu učinio svojom djecom. Sljedeća tema u ovom bloku je čovjekova suradnja s Bogom koja je nužna da bio mogao biti dionik djela otkupljenja. To se ostvaruje milosnim životom, izražavanjem svoje vjere, prihvaćanjem i provođenjem u djelo Kristovog evanđelja, primanjem sakramenata, čuvanjem od grijeha. Ovaj blok završava eshatologijom, naukom Crkve o vječnom životu, uskrsnuću tijela, raju, čistilištu i paklu. U trećem bloku svog dogmatsko-moralnog naučavanja Ivan Antunović obrađuje konkretne teme življenja i prihvaćanja Katoličke crkve koju vodi Duh Sveti.

Antunovićeve su pouke o vjeri i moralu konkretne i praktične. Radi se o tzv. biblijskim katehezama, koje su se tada tek počele primjenjivati. Mogli bismo reći da je njegovo opsežno djelo *Bog s čovikom na zemlji* uspješni priručnik tih biblijskih kateheza. To svjedoči da je Antunović bio vrlo suvremen i da je pratio teološke tokove svoga vremena.

Za ovo je Antunovićevo djelo karmelićanin o. Ante Stantić ustvrdio da ga „možemo bez oklijevanja nazvati enciklopedijom katoličke teološke misli primijenjene na život vjernika u tadašnjim vremenskim okolnostima.

Isto tako puno o vjeri možemo saznati iz njegovog drugog po važnosti teološkog djela: *Čovik s Bogom u svojih molba i prošnja*. Napisao Ivan Antunovich, Kaločko-bačke biskupije svećenik. U Kaloči, nakladom pisca. Tiskom Franje Holmeyera, 1884. Veličina 8*, VII + 897 str. To je molitvenik za kršćanski narod. U „Uvodu“ spominje kako je nastao ovaj molitvenik. „Od kako sam u posvećeni stališ stupio, od onda me je neprestano pratila goruća želja, virmim u ruke dati Molitvenik, u kom su molbe i prošnje ljudske, u svih odnošajih društvenih, po nutarnjih i vanjskih potreboća izražene, na temelju naših u Katekizmu, sakupljenih virskih istina, u duhu kršćanske poniznosti i ditinjega ufanja, Svemogućemu predstavljaju“.

I o Antunovićevom molitveniku o. Stantić izrazio se se vrlo pozitivno: „Nije manje vrijedan njegov molitvenik *Čovik s Bogom u svojih molba i prošnja* u kojem pretače u egzistencijalni život vjernika svu vjeru i moral, sve probleme života, kako bi naučio vjernika konkretno živjeti u susretu s Bogom, s Kristom, kako ustrajati u vjeri u svakidašnjem mukotrpnom životu i da bi stigao u vječno blaženstvo“.

Zanimljiva su zapažanja i o. Mate Miloša, također karmelićanina, koji u ocjeni Antunovićeve duhovnosti ističe da je promicao i podupirao sve ono novo što je Crkva donosila kao i sve ono što se događalo na kulturnom polju a što može doprinijeti obnovi i napretku. Takvim svojim stavovima može se reći da je Ivan Antunović bio preteča nauka II. vatikanskog sabora, ističe o. Miloš, jer „želi buditi svoj kršćanski i katolički narod na aktivni vjerski i duhovni život Crkve svoga vremena, koji vodi u budućnost, prema onome što mi danas živimo nakon obnove II. vatikanskog koncila“. Svojim načinom razmišljanja i djelovanja Antunović je na neki način „karika u lancu povijesti duhovnosti Crkve, jer veže starinu sa svojom suvremenošću, utirući put obnovljenoj sadašnjosti“. Zato su njegova pisana djela i danas aktualna, osobito „poradi svoje jasnoće naučavanja na temeljima Sv. Pisma, patristike, crkvenog učiteljstva i lakoćom stila kojim je pisao da ga može najprije prostiji puk razumjeti. Cilj Antunovićevog djelovanja i pisanja bio je opismenjivati svoj narod te širiti kulturnu, vjersku i duhovnu izobrazbu. Možemo ustvrditi da se nije mirio s postojećim stanjem duhovne izobrazbe i vjerske prakse svoga naroda kao i sa stanjem u prosvjeti. „Vješto je znao skakati u vlak koji će ga povesti u zdravu obnoviteljsku crkvenu i kulturnu budućnost, na čemu smo mu zahvalni“, zaključuje o. Miloš.

Antunovićeva tvrdnja u Predgovoru knjige *Bog s čovikom na zemlji*: „Vjeru u narodu utamanit, jest u čovieku uzbudit oholost i uzglasticu neradinosti prostr“, te tvrdnju: bez vjere se „narod ne podiže, već svakim danom dublje pada“ možemo nazvati temeljnim polazištem njegovog zauzimanja za svoj narod, kako glede rasta u vjeri tako i u prosvjetiteljskom i preporoditeljskom smislu. Sam je naglasio da je cilj pisanja tog njegovog najopsežnijeg djela ljubav prema njegovom „milom i dragom Rodu“. Taj cilj izražava riječima: „Jedna je u meni čvrsta želja: svoj rod ovdje u službi

Božjoj revnim i vjernim, u radu marljivim, u užitku umjerenim učiniti i u vječnije blaženstvo uvest“. Antunović je svjestan da je nemoguće voljeti ono što ne poznaješ i stoga nastoji poučavati svoj narod u vjeri. Svoje zauzimanje za rast u vjeri njegovog naroda pisanom riječi poduzima i stoga što „nezanjanje (nepoznavanje) vjere“ ima za posljedicu „ne obdržavanje Božjih i crkvenih zapovijedi“, a takav život onda postaje „najugodnijim gnjezdom neprijatelja, u kojem on po volji hara i kršćanski odgoj onemogućuje“.

Antunovićeve pouke nisu bile suhoparne. U svemu se prepoznaje njegovo praktično-pastoralno usmjerenje. Nakon pouke o temeljnim istinama katoličke vjere davao je i konkretne duhovne savjete i upute kako treba živjeti i sve to ostvariti u svojoj svakidašnjici. Na taj način on je svom milom Rodu želio približiti cjelokupni kršćanski nauk pa i onaj koji se odnosi na dogmu i moral. Pri tom je imao pred sobom vrijeme u kojem je živio, društveno-političke okolnosti, ne zanemarujući ni crkvene strukture, u čiji je rad bio aktivno uključen, jer su i one često zapostavljale njegov narod.

U svojim djelima Antunović veliko značenje pridaje i učiteljstvu Crkve, kojemu je bio u svemu vjeran. U raspravi o novoj dogmi o Papinom primatu slijedi nauk I. vatikanskog sabora. Nauk enciklike pape Pija IX. iz 1864. godine *Quanta cura (Syllabus)*, zastupa kad tumači kakav treba biti odnos Crkve i države. Na isti dokument se poziva i kad govori o raznim, tada suvremenim, društvenim gibanjima kao što su racionalizam, indiferentizam, socijalizam, komunizam. Posebnu pozornost posvetio je pojavi etatizma koji je zahtijevao monopol u školstvu a vršenje crkvenog autoriteta želio učiniti ovisnim od autorizacije građanske vlasti. Isti etatizam zagovarao je i rastavu Crkve od države i smatrao napretkom ako ljudska društva ne poštuju religiju. Ivan Antunović je imao dalekosežne poglede kamo će dovesti Crkvu i kršćanstvo takav smjer. Istisnuti Boga i vjersku pouku iz škola i društva, znači oduzeti prirodno pravo vjernicima da Boga upoznaju, da budu poučeni u vjeri i moralu, sakramentalnom životu i životu Crkve i zato je pisao: „Neka se u virske poslove ne pača svitovna ruka, ma da bi ona baš i carska bila. Jerbo nije po Isusu na to ovlaštjena. Pa zato kadgod se tamo maša, sigurno je da nikad ne zidja, već uvijek ruši, ne oživotvorava, već živo umorava“. A da bi narod pripremio na te pokušaje i upozorio na opasnosti koje im prijete, poučavao ga je kako treba nauk učiteljstva primijeniti na obiteljski, društveni pa i politički život. Ono što je sam činio, Antunović predlaže i vjernicima i to s puno detalja, da što lakše i što prije shvate kako trebaju to ostvariti u svakidašnjem životu.

Sljedeća odlika Antunovićevog dogmatsko-moralnog učenja bilo je njegovo pastoralno obilježje. I dogmu i moral stavlja u službu pastorala, u službu vjerskog odgoja, u službu kršćanske kulture i kršćanskog pogleda na svijet. Tako osposobljuje svoj narod da se na pravi način suprotstavi i odupre protukršćanskim pogledima koji su sve više prodirali i u njegovu sredinu. Antunović je dakle osim u katehetskim poukama, Bibliju vrsno primje-

njivao i u pastoralu, ali se ujedno služio i psihološkim i asketskim razmišljanjima da ohrabri puk i potakne ga da prihvati nauk Svetog pisma i primijeni ga na svakidašnji život. Antunović slijedi liturgijske pokrete svoga vremena, osobito glede česte svete pričesti. Euharistija je za njega izvor jedinstva vjere i Crkve, zajedništva ljubavi, pravde i milosrđa u ljudskoj obiteljskoj zajednici. I zato se što češće treba dostojno pričješćivati. Potiče vjernike na duhovnost povezanu s liturgijom. Zato opširno tumači značenje svete mise i svih sakramenata. Zalaže se za podjelu sakramenata pod svetom misom.

Antunović je dakle promicao i podupirao sve ono novo što je Crkva donosila kao i sve ono što se događalo na polju kulture i prosvjete a onda i na području gospodarstva i tehničkog napretka. Na taj način želi buditi svoj narod i poticati ga na aktivni vjerski i duhovni život Crkve svoga vremena, koji vodi u budućnost.

Sve to potvrđuje njegovu veličinu i originalnost. Bio je doista veliki pastir duša. Stalo mu je do spasenja njegova naroda kao i svih pripadnika drugih naroda koji su mu bili povjereni.

Antunović zaključuje da čovjek kršćanin treba sve činiti na Božju slavu i s njegovim blagoslovom: „E, da mi uvijek vršimo tako poslove svoje, naželi bismo više ploda i ne bismo toli često uništenu vidjeli nadu svoju. Al budući ponajviše zidjamo jel na svojoj jel na tudjoj pomoći, tušta putah se u posao naš umieša crv, pa nam poremeti sve ufanje, imavši korijen u čovjeku samom“ (*Poučne iskricе*).

Nakon ovog osvrta na nauk biskupa Ivana Antunovića o vjeri, donosim niz citata iz njegovih članaka i djela. Jezički sam ih neznatno preradio da budu jasniji. Na početku citata sam stavio misao vodilju, a na kraju naznačio odakle je citat uzet. Antunovićeve misli neću komentirati. Sami o njima razmišljajmo, meditirajmo a poruku našeg velikog Biskupa prihvatimo i u djelo provedimo. Bit će to veliki doprinos produbljivanju naše vjere u Godini vjere.

Pabirci biskupa Ivana Antunović o vjeri

O nepoštivanju nedjelje

Država koja zažmirenim ili baš otvorenim očima gleda gdje se nedilja po veliki i mali tare, ko što i onda ako trpi da se vjera govorom i pismom kalja, ruži i grdi, podkopava sve one temelje na kojima se osniva ljudsko društvo. (*Oružani proletariat, puko siromaštvo, u: Bunjevačke i šokačke novine, 3(1873), br. 51., str. 201.*)

O pravoju pobožnosti

Ipak da razgovitniji budemo moramo kazat šta mi za kršćansku pobožnost smatramo. Nas ne izdovoljava ona koja samo ide u crkvu pak svete obi-

čaje vrši, a kod kuće i van kuće tvori kanda mu sviest nikad nije bila u zdencu krštenja zamočena, već ona: koja posiduje živu vjeru, a ova se očituje u dobrim dilima. Ono je kršćanska pobožnost koja u čovjeku natoliko uzbudi svijest da mu vjera upravlja misli, riječi i čine na svakom mjestu i u svim okolnostima. (*Oružani proletariat, puko siromaštvo, u: Bunjevačke i šokačke novine, 3(1873), br. 51., str. 201.*)

ANNO DELLA FEDE 2012
2013

Protiv psovke

Ako se kod nas zaista psovka i kletva uselila u starca i staricu, u muža i ženu, u oca i mater, u momka i djevojku, u dječaka i curicu, što se žalibože ne smije tajiti, onda nemojmo drugo ni misliti već ostajmo uvjereni da je kod nas vjera obamrla. (*Bogogrdje u psovki i kletvi, Vila, br 5(1874), str. 17.*)

Kršćanske djevojke – nada budućnosti

Divojke! Mi uslied ovih plemenitih svojstvih s kojima razpolazete... pred vašu ljepotu idjemo, vama se klanjamo i pred cilim svjetom priznajemo da je naša vjera, i naša ljubav koju podhranjivamo prema budućnosti našeg naroda, u vaše srce usadjena. Ako ove naše kriepesti vi uzplodile budete, onda će naši roditelji revno pohadjat crkvu, sakramente primat i sveto evanđelje slušat, onda će naši sinovi učit da budu svećenici i učitelji, al ne kano najamnici, već kao pravi narodni pastiri i učitelji. (*Divojke II, Bunjevačka i šokačka vila, IVd (1874), br. 23, str. 90.*)

Uvjete za valjanu ženidbu određuje Crkva

Svatko komu se mozag jošter poremetio nije, prisiljen je pripoznati da je ženitba duhovni čin koji se u prvom redu sv. Majke Crkve tiče. Ona uzdržaje vjeru i čudorednost na svietu a jerbo svi koji vjerovati, čudoredno živiti i tako kraljevstvo Božje na zemlji širiti moraju, iz ženitbe izlaze: slijedi da

jedino sv. Majka Crkva ima odlučivati i uredjivati, kakova treba da je ženitba u bitnosti. Ona mora da pokaže one okolnosti i slučajeve poradi kojih se ženitba ne može sklapati buduć da bi se inače kraljevstvo Božje napadalo te vjera i čudorednost podkapala. (*Bog s čovjekom, str. 532*)

Vjerom protiv nevolje i siromaštva

Vjera, radinost, marljivost, šetdljivost i strpljivost jesu čuvari svake obitelji da se odbije nevolja i puko siromaštvo. (*Novo ljeto, mladi Božić, Bunjevačka i šokačka vila, III(1873), br. 1., str. 2.*)

Vjera je izvor svih obiteljskih kriposti

Svagdi, u svačemu, kod svakog u osobi, u obitelji, u narodu, u ljudstvu treba vjere, pa ako ove nije, onda je sve izgubilo svoju cieniu... Bez ove neima pouzdanja ni smilenja, bez ove neima sigurnosti, marljivosti, poštenja, kriposti, već mjesto ovih bilo bi lanacah i bokadžiah s kojima bi se penjali robovi ljudski, da obstoje u obitelji, u državi. Bez nje ne bi bilo svojine, ne bi bilo marljivosti, ne bi vrline, ne bi slobode. (*Da li je moguće da se narodno spasimo, Bunjevačka i šokačka vila, III(1873), br. 1., str. 2.*)

Opasnost bezbožnog društva

Nevjera može razoriti obitelj, općinu i raztrošiti državu, upropastiti građanina s čovjekom, al ne umi ništa u svijetu učvrstit. Ipak neopisivu nanaša štetu i čovjeku i građaninu jel kad mu iztrgnu vjeru, ostat će nasamo ko putnik kog su na pustom otoku izmetnuli; strasti će ga gonit bez milosrdja ko valovi morski brod lišen kompasa. ... Nevjera kako nema Boga, vrila pravde, tako nema ljubavi i sažaljenja za čovieka. (*Hajka na svećenike, Bunjevačka i šokačka vila, IV(1874), br. 10., str.38.*)

Vjera svakomu i svemu daje pravu vrijednost

Pa ako čovjeku svi dnevi teku po volji, ipak mu treba vjere, ufanja i ljubavi da ne skapa u dvojnosti, riječju – svagdi u svačemu kod svakog – u osobi, obitelji, u narodu, u ljudstvu – treba vjere, pa ako ove nije onda je sve izgubilo svoju cijenu, ko što bi svaki čovjek za nesriću smatro ako bi se ubrojio u onako društvo ljudsko u kom ne bi vladala ljubav. (*Vjera i znanost, Bunjevačka i šokačka vila, IV(1874), br. 18., str. 69.*)

Znanost bez Boga

Ako ljudi Boga izbace iz znanosti brat će vrlo loše plodove jer to znači čovjekove misli, osićanja, riječi i čine propuštati priko vražijeg masla ljudske oholosti... pa će biti svakog zla u svijetu... Brat neće bratu vjerovat, kći materi neće smjet ništa povjeriti, jel bit će izdaje, privare, u kući, obćini i državi... Platjat će se svake godine veći porez al će se nemilo trošiti i neće doticati. Snovat, umnažati će se male i velike škole, al će ipak malo biti svjet-

losti, manje oduševljenja, najmanje čudorednosti. (*Vjera i znanost, Bunjevačka i šokačka vila, IV(1874), br. 18., str. 70.*)

Vjera – svagdanja potreba

Vjera nije svečana oprava da se njom kitimo, već je svakdanja potreba. (*Odmetnik, str. 174.*)

Vjeru ispovjedati djelima

Vjeru svojih otaca ispovjedamo ne samo riječju već i činom. (*Odmetnik, str. 228*)

Vjera je važnija od nacionalnosti

Ta narod je tijelo, koje nije nikako dopušćeno većma štovati i cijeniti nego li vjeru. Zato upravo nepametno i opako čine oni koji zhapušćajuć vjere, samo narodnost uzvisivati i raširivati nastoje. (*Bog s čovikom, str. 127.*)

Nevjera pomračuje um

Tko dopusti da mu u srce unidje nevjera, onoga se pamet na toliko zamrači da već niti najsvijetlije istine ne vidi. (*Bog s čovikom, str. 268.*)

Vjera - izvor mira u srcu

Duh, srce i volja naša bila ma čim uzrujana, kada izusti ovu nebesku rič „virujem“, tako se umiri, kano ono uzburkano more koje se na rič Isusovu utišalo. (*Čovik s Bogom, str. 189*)

Vjera u Boga – vjera u čovjeka

Bez vire u Boga nema na zemlji pokoja, a bez vire u čovika nema blaženstva. (*Čovik s Bogom, str. 480*)

Vrijednost čovjeka se mjeri vjerom

Naša je vridnost tolika kolika nam je vira. (*Bog s čovikom, str. 540*)

Vjera – za ljubav

Gdje umom ne vlada vjera, tamo u srcu ne stanuje ljubav. (*Bariša Kitković, str. 360*)

*****

*U nastavku donosim poruku vjere biskupa Antunovića
dijelovima jedne njegove molitve.*

Dilo vire

(Bog s čovikom, str. 298-302)

Ja virujem, Bože, sve što si nam dao virovati po svetoj majki Crkvi. Neprocijenjeno je ovo dobro, koje si nam u viri podililo te se u njoj i po njoj upokojava naša pamet, naše srce i podlaže naša volja.

Od svakog onog kog si čudnovatim načinom izličio, želio si da viruje. A što da viruje? Ne drugo, već da nas je Bog Otac stvorio, Bog Sin odkupio, a Bog Duh Sveti posvetio.

I pošto bez vire nema spasa ni duši ni tilu: zato k tebi uzdišem, priljubljeni Isuse s onim izličnim slipcem: pomози, Gospodine i podupri mi viru.

Da si ti jedan u biću a troj u osobama, i što nije zlo, to da je sve od tebe, zato imam nadalje virovati da bez tebe nema znanosti, nema svitlosti uma, nema blagosti i dobrotivosti srca, t.j. lipote čudorednosti; nema sklada medju čovikom i čovikom, u obitelji, u domovini; jer gdi nije Boga, tuj nema sridišta svakog ublažujućeg ujedinjenja.

O, Bože, pomози mi virovati! Ta znam da su bez tebe svi puci, prije narodjenja Isusova, viru, dakle i pojam o naravi ljudskoj izgubili; znam da je ugašena luč svitlosti uma ljudskoga u Adamu, a u Isusu užežena te će sjati do skončanja svita, a gdi nije ove tamo je i u danu mračno, pa niti zna um, što da misli, a da se ne zabuni, niti srce što da želi, a da se ne otruje, niti volja, kako da se odlučuje a da ne pomrsi red u obitelji i državi.

Ti si, Isuse, metnuo na zemlju svetu majku Crkvu, pa uzalud prostiru tmine naduveni mudraci svita: svagdi je svitlo, gdi uči sveta majka Crkva.

Ah, premilosrdni Isuse! Dakle ja sam pravi tvoj, provorodjeni sin, pa dobivam sva ona prava koja si od Oca nebeskoga na svit donio. Zato si rekao da gdi si ti s Ocem tamo će biti i učenici tvoji. /.../

Tebe dakle molim, o Isuse, da me učvrstiš u ovoj jedinjoj, katoličkoj, svetoj i apostolskoj, rimokatoličkoj viri, da ostanem u njoj čvršći no i samo nebo i sama zemlja, jer znam da će se i nebo i zemlja pokrenuti, ali tvoje riči ostaju dovika...

Da, ljubljени, Isuse! Tako me učvrsti da uz moj um, uz moje srce, uz moju volju ništa ne prione što nisi ti, Bože!... Ne dozvoli da mene nadvlada napast kruha, napast posida ili napast dostojanstva. Već, ako bi se sve izredalo što strasti ljudske zaištu, što svit u nidrih svojih sadržaje, sve, čim nas djavao zamamljuje – da na sve odgovorim: „Odlazi, sotono, udalji se od mene!“ /.../

Ja dakle virujem, što god nam sveta majka Crkva predstavlja da virujemo, jer u njoj jedinjoj pribiva vazda i dušom i tilom Isus Nazaranin, u kom je za jedne spas a za druge pokaranje, kako naime jedini virovali a drugi ne virovali budu u Isusa-Isuskrsta, našeg Spasitelja, na vike vika. Amen.

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Piše: o. Ante Stantić, OCD.

Čovjek snuje, a Bog određuje

Služim se naslovom izraženim poslovicom kako bih prikazao povijest nastanka karmelskoga reda u Somboru i preko Sombora u Hrvatskoj, u kojem se pothvatu Providnost poslužila jednim Hrvatom, Bunjevцем s bačkih ravnica. Protagonist u Božjim rukama bio je sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić, rođen u Đurđinu 1876. godine, član karmelskog reda kojega je obnovila sv. Terezija Avilska skupa sa sv. Ivanom od Križa, u Grazu (Austrija). Kao mnogi drugi katolički redovi, i karmelski je red tijekom povijesti pretrpio ukinuća. Tako su, primjerice, od četiri karmelske provincije u Austriji, Poljskoj i Mađarskoj, ostala samo četiri samostana: dva u Austriji, Linz i Graz, u Cerni u Poljskoj, te u Győru u Mađarskoj. U drugoj polovici 19. stoljeća spomenuta četiri samostana podignuta su na stupanj Provincije u Austro-Ugarskom carstvu. Tako je samostan u Grazu služio za sve kao novicijat, Linz kao sjedište provincijala, a Győr u Mađarskoj

kao kuća teološke naobrazbe mladih redovnika koji su stupali u karmelski red iz cijelog Austro-Ugarskog carstva.

Naš sluga Božji je zapravo pošao u sjemenište u Kalačkoj nadbiskupiji kojoj je tada pripadala subotička regija. Sestra Peić iz Družbe Naše Gospe je tvrdila kako je Gerard želio biti „učeni isusovac“. Taj podatak odudara od skromnog Gerardova duha. Nema ni naznaka koje bi potvrdile taj podatak. Nije u Kalači stanovao u sjemeništu nego u jednoj obitelji s više sjemeništara.

Već nakon prve godine, to jest poslije sedmog razreda sjemenišne kalačke gimnazije koju su vodili Isusovci, po svojoj prilici, uputom kalačkog kanonika Schweizera, koji je bio Gerardov ispovjednik, Tome Stantić je stupio u karmelski novicijat u Grazu 1876. i dobio ime Gerard od sv. Stjepana kralja. U ono doba kandidat nije mogao birati redovničko ime.

Iako su nakon nekog vremena Poljaci obnovili svoju provinciju, odijelili su se od austrijske provincije, samostani u Mađarskoj ostali su u sklopu austrijske provincije karmelićana sve do 1903. godine. Tada je osnovana polu-provincija mađarska, sa samostanima u Győru i Budimpešti. Kako je tada Gerard postao član mađarske karmelske polu-provincije s dva samostana, u Győru i Budimpešti, a trebao im je još jedan samostan kako bi, osim kuće za novicijat u Győru i provincijalat u Budimpešti, imali prikladno sjedište za naobrazbu podmlatka, za studij filozofije i teologije, mađarski su karmelićani prihvatili crkvu sv. Stjepana kralja u Somboru i dozidali samostan. Bilo je to moguće jer su među članovima imali jednog Hrvata Bunjevca, u osobi o. Gerarda Stantića, koji se mogao posvetiti pastoralnom radu među Bunjercima Hrvatima, tada većinskim stanovništvom Sombora. Stigao je u Sombor nakon Velike Gospe 1904. godine kako bi se posebno posvetio vjernicima Bunjercima Hrvatima.

Nitko tada nije mislio da je Providnost Božja, osnutkom karmelićana u Somboru, imala mnogo širi plan. Godine 1918., poslije I. svjetskog rata, grad Sombor je potpao pod Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, koja je kasnije dobila ime Jugoslavija. Kako se zbog političkih odnosa između Mađarske i Jugoslavije provincija mađarskih karmelićana nije mogla služiti somborskim samostanom, uprava mađarske provincije je predložila generalnoj upravi da se somborski samostan izdvoji iz mađarske provincije i stavi pod neposrednu upravu generala reda. Taj je prijedlog bio usvojen od Generalne uprave u Rimu u jesen 1924. godine.

Tako se od 1924. godine somborski karmelski samostan malo pomalo priprema na svoje novo poslanje: na širenje karmelskoga reda u Hrvatskoj. Godine 1926. osnovali su dječačko sjemenište. Sjemeništarcu pohađaju somborsku gimnaziju. Stupanjem u red, u novicijat mladih iz Bačke, nastaje problem odgoja i teološke naobrazbe. Nastojanjem sluga Božjega o. Gerarda poljska karmelska provincija pruža pomoć tako da u poljskoj provinciji karmelićana prvi pitomci somborskih karmelićana primaju formaci-

ju od novicijata pa do teološke naobrazbe. Godine 1938. prvi karmelićanin, Somborac, o. Vilko Dorotić postaje svećenikom. Godine pak 1939. još trojica, dvojica u Poljskoj i jedan u Rimu, postaju svećenici. Neki studiraju na Gori Karmelu, neki u Rimu, u karmelskom učilištu „Teresianum“. Sazrijeva vrijeme da se Karmel proširi u Hrvatskoj. Krajem godine 1939. sluga Božji odlazi u Zagreb gdje se susreće s bl. Alojzijem Stepincom, zagrebačkim nadbiskupom, te kupuje gradilište na kojem je trebao biti zidan prvi karmelski samostan u Hrvatskoj. Međutim, II. svjetski rat odlaže širenje reda u Hrvatskoj. Nastojanja oko osnutka karmelskog samostana u Hrvatskoj će se ostvariti 1960. u Remetama pri svetištu Majke Božje „Zagovornice Hrvatske“. Bio je to dar kardinala Alojzija Stepinca što je karmelićanima predao kard. Franjo Šeper 1960. godine, nasljednik kard. Stepinca na stolici zagrebačkih nadbiskupa. Gerardu svakako pripada zasluga da je pokušao Karmel presaditi u Hrvatsku u Zagreb. Kupovanje gradilišta u Zagrebu financirala je Janja Prčić iz Subotice, koja je polusestra Gerardova oca. Gerardova baka, naime kao udovica, udala se za Vecu Prčića. U tom braku se rodila Janja Prčić.

Htio bih u ovom kratkom osvrtu posebno istaknuti kako je sluga Božji imao ne samo glavnu ulogu u širenju karmelskoga reda u Hrvatskoj, već je bio i pisac o duhovnosti nadahnjujući se na djelima mistika Karmela sv. Terezije Avilske i sv. Ivana od Križa. Ostavio nam je brojne rukopise na hrvatskom, mađarskom i njemačkom jeziku. Držim da je svojim pismenim djelima obogatio našu duhovnu literaturu na hrvatskom jeziku, što je novina jer obrađuje teme o kojima su pisali učitelji Crkve Terezija Avilska i Ivan

od Križa, španjolski mistici. Rukopisi su pisani bunjevačkom ikavicom i mađarskim jezikom, već prema jeziku vjernika kojima se obraćao u somborskoj karmelskoj crkvi ili svjetovnom karmelskom redu. Značenje i važnost tih rukopisa je u tome što je sluga Božji tim rukopisima, na hrvatskom i mađarskom jeziku, upoznao našu javnost s mistikom španjolskih mistika kao nitko prije njega. Ono pak što mi se čini važnim istaknuti je činjenica da nauk spomenutih učitelja Crkve sluga Božji prenosi običnim govorom koji je bio pristupačan i razumljiv puku jedva pismenom u njegovo doba. Za Gerardova poglavarstva Fran Binički preveo je djela sv. Terezije i sv. Ivana od Križa na hrvatski jezik. Tako su djela sv. Terezije ugledala svjetlo dana na hrvatskom jeziku godine 1933. u prijevodu Frana Biničkog, koji je preveo i djela sv. Ivana od Križa. Djela sv. Ivana od Križa i sv. Terezije Avilske trebala je publicirati „Istina“ oo. Dominikanaca. Međutim, prijevod je izgleda izgorio tijekom bombardiranja dominikanskog samostana u Zagrebu za vrijeme II. svjetskog rata.

Možemo na koncu zaključiti kako u o. Gerardu imamo čovjeka, redovnika i svećenika koji ne samo da svijetli uzornim životom, nego u njemu imamo i svećenika koji je pridonio da se karmelski red proširi u Hrvatskoj. On je govorom i pisanjem obogatio našu duhovnu literaturu time što je na hrvatskoj ikavici, prilagodivši to običnom puku, znao prenijeti učenje triju učitelja Crkve: svetih Terezije od Isusa, Ivana od Križa i Terezije od Djeteta Isusa.

Hvala za dar

Vama hvala braćo Česi
za Dar koji nam crkvu resi.
Vaš Dar je divan, lip:
Malog Praškog Isusa kip

kojeg je otac Gerard mio
na Gospin oltar postavio
na Polnočki prije godina sto
dok je narod gledao to.

Ne možemo radost kriti,
uskoro ćemo proslaviti
predivni Jubilej taj
raduje se cijeli kraj.

Navedena proslava gornja
u crkvi sa dva tornja
u tom Somboru gradu
budi nama novu nadu.

Ivan Pašić

Narodno blago

Narodni običaji šokačkih Hrvata u Plavni

U Plavni su oduvijek živjeli Hrvati – Šokci koji su stoljećima poznati po lijepim i raznolikim narodnim običajima. Ti su običaji često bili vezani uz katoličke blagdane ili, pak, uz poljodjelske radove, kao što su, primjerice, žetva ili berba. Neki su običaji karakteristični za godišnje doba, među kojima je dominirala zima kao najpogodnije doba za različite oblike druženja i zabava, a u čijem je središtu bio Božić s nizom događanja, od kojih su nastali brojni crkveno-svjetovalni običaji. Nažalost, već desetljećima, zbog raznih razloga, mnogi su ovi običaji zanemareni, zaboravljeni, a poneki su bili i zabranjivani.

Osnutkom hrvatske kulturne udruge „Matoš“ u ovom selu, 17. siječnja 2008. godine, započela je obnova dijela šokačkog narodnog blaga, koji je sastavni dio identiteta Hrvata u ovome mjestu. Ovaj plemeniti čin podrazumijeva prikupljanje svega što je vezano uz nekadašnje običaje, te stvaranje građe za javno predstavljanje šokačke kulturne baštine, objavljivanje pisanih radova na ovu temu, sakupljanje fotografija, narodne nošnje, predmeta ručne izrade, zapisivanje kazivanja starijih mještana o starim običajima i arhiviranje svih detalja koji svjedoče o stoljetnom boravku Hrvata – Šokaca u ovome kraju. Na ovu djelatnost potiču i riječi pokojnog muzikologa Julija Njikoša, koje je on svojedobno kazao o Plavni: „To selo ima izrazito folklornu fizionomiju sa svim elementima šokačkog narodnog života, u ikavskom govoru, u pjesmi i plesu, u narodnoj nošnji i u narodnim običajima. Nivelizacijom koju provodi civilizacija ti su folklorni elementi potiskivani, njih pomalo nestaje, ali jezgra je još uvijek ondje i neće još dugo odumrijeti“.

Badnjak u Plavni

Vjerski život u Plavni i običaji koji ga prate i obogaćuju, u predbožićno i božićno vrijeme dostigne svoju kulminaciju. Tada to postanu dani zanosa i radosti. Prema kazivanju Kuzme Mišića, 1980. godine, o Badnjaku kao obi-

čaju o Božiću, ovaj dan ima više svjetovni karakter, ali se završava svetom misom polnočkom i dobiva duhovnu dimenziju:

– Kako se približava Božić domaćin i domaćica s djecom se raduju dolasku ovog velikog bagdana. Dan prije Badnjaka, otac obitelji ode u šumu i odsiječe jelku te je donese kući. Mater na drvo naviša šećera, svićica i prethodno pozlaćeni oraha. Na sam Badnjak ujutro domaćin pripremi jedan veliki naramak slame koji će se to večere uniti u sobu. Taj dan, to jest Badnjak, od pamtivijeka se posti u obiteljima, pa se i takva posna jela pripremaju. Uveče prije same večere svi se okupe u sobi i otac obitelji unaša slamu koju je to jutro pripremio. Na vratima ga dočekuje domaćica s upaljenom svićom. Domaćin pozdravlja: „Faljen Isus i Marija, čestitam vam Badnje večer Adama i Evu“. Domaćica i svi prisutni odgovaraju: „Navike, živio“. Domaćin stavlja slamu nasrid sobe a, prije nego se slama poširi po sobi, izvlače se pune vlati koje se stave u čašu i na stol. Neke vlate se stavlju pod čaršap na stolu. Zatim se slama poširi po cijeloj sobi, a dica čestitaju starijima Badnje večer i poljube ih u ruku. Na stolu je već pripravljena čaša sa zrnima žita i tri sviće u njima, koje se sada pale. Najmlađi član obitelji se okreće oko sebe držeći u desnoj ruci čašu s upaljenim svićicama. Kada se okrene oko sebe, stane, pozdravi prisutne s: „Faljen Isus i Marija, čestitam vam Badnje večer.“ To čini tri puta, iza trećega čestitanja stavi čašu s upaljenim svićicama na stol, puhne u njih i ugasi ih. Onaj, na koga ide dim s ugašeni svićica će, prema predaji, prvi umrići. Sada se pristupa večeri koja je posna, a sastoji se od perki (negdi se to zovu i tašci), rizanaca s makom, kompota od šljiva, meda, oraha i suvoga grožđa. Iza večeri najmlađi članovi obitelji – dica odlaze kod rođaka i prijatelja noseći „betlem“. Kada dođu u kuću spuste betlem i pivaju božićne pisme, zatim čestitaju Božić, starije poljube u ruku, a ovi ih darivaju novcem, jabukama, orasima, suvim šljivama ili smokvama. Najstariji nose darove. Dobivene darove će svi skupa podijeliti. Stariji posli večere malo prilegnu na slamu, ili otiđu k prijateljima ili u komšiluk, da tamo dočekaju vrime do polaska na ponoćku. Prid ponoć svit sa svih strana žuri prema župnoj crkvi na ponoćku. Ponoćki se najviše raduju dica. Iza ponoćke pred crkvom jedni drugima čestitaju rođenje Isusovo. Kada se vrati kući čestitaju onima koji nisu bili na ponoćki rođenje Isusovo, a dica poljube starije u ruku.“

Prela i pokladni običaji – tute u Plavni

Od Tri kralja pa do čiste srijede u Plavni su nekada postojali razni pokladni običaji. Danas je jedva nešto od te bogate tradicije ostalo. Prije svega, to su oblici kućnih zabava koje zasigurno možemo nazvati prelima. Vrijeme svinjokolja uglavnom je završeno i sada je pravi trenutak za okupljanje i zabavu u domovima. Stariji mještani dobro se sjećaju da su u Plavni, kao i u većini mjesta gdje žive Hrvati, bila tri načina održavanja prela. Prvo

je ono prelo kad se žene sastanu te uz preslicu i vreteno ispunje dan radom, divanom i pjesmom. Drugo je prelo koje se održava u kući gdje ima djevojaka, a treće je prelo upriličeno odmah nakon svinjokolja.

O tomu kako su nekada izgledala zimska prela pripovijeda nam Katica Đurković – Šuntrina, rođena 1927. godine u Plavni:

– Kad se jedared završe poslovi, odmah nakon Svi sveti, počnu prela. Na Mrtve dane se ispekla pogača i to je početak prela. U našem društvu bilo je nas šest parova pa smo se redali. Išli smo svaku večer u drugu kuću. Muški su se obično kartali a volili su crnu rotkvu sitno nasickanu i posoljenu pa su mogli na to popit koju čašicu vina više, a mi smo radile naše ručne radove. Svaka žena koja je bila domaćica prelu pripremila je nešto i za pojist: kokica, kuvani kukuruza, bugarke, kolače – što ko pripremi. Radili smo, divanili pa i pivali. Bilo je uvijek veselo. Od ručnih radova neke su vezle il šlingale, merkale, necale, štrikale, a neke su prele na preslicama. Sve smo to radile pri svićama ili lampama, još nije bilo struje u svim kućama. Često smo pivale razne pisme: Pogledaj me nevirnice, Na te mislim, Kad ja počoh na bemašu, Ko je srce u te dirno... Prela su trajala sve do Poklada. Prid Poklade smo pravili večeru. To je bilo završno prelo koje se zvalo Refena. Ljudi bi znali ići pišice priko zaleđenog Dunava po ribu. Neki su znali jako lipo skuvat ribu u kotliču. Subotom i nediljom nije bilo prela na kojima se radilo, nego smo tada išli samo na druženje, pivanje i kartanje. Od kako smo nabavili prve televizore, prela se sve manje održavaju, a ljudi se sve manje družu – svjedoči Katica.

Iako pokladno vrijeme traje, kako je navedeno, od Bogojavljnja od Pepelnice, u Plavni se pokladni običaji svode na svega tri dana: nedjelju, ponedjeljak i utorak, pred Čistu srijedu. Plavanjci smatraju da je to oproštaj od veselja, plesa, lijepog oblačenja pa i dobre hrane i pića. Zato se u ta tri dana treba još dobro zabaviti, provešeliti, najesti i izludirati. U Plavni su u

vrijeme poklada Šokci, Nijemci i Mađari odlazili jedni drugima u bircuze, sjedili jedni s drugima za istim stolom, zabavljali se i plesali. Za pokladnu nedjelju svi bi se, a naročito momci i djevojke, oblačili u najljepše ruho, gostionice su toga dana bile punije, a žene su za ručak više i bolje kuhale i pekle.

Pokladna nedjelja

Na nedjeljnoj pokladnoj misi crkva je uvijek bila ispunjena župljanima obučenim u šokačku, mađarsku, njemačku i slovačku narodnu nošnju – u Plavni ih zovu **lipe tute**. Uvijek je plavanjska narodna nošnja privlačila veliku pozornost, ali ona je dugo vremena visila u ormarima ili je bila složena u kutijama, čekajući da je eventualno netko jednom i obuče. Iako se čini da je to samo vanjski čin, zacijelo je ovakva sveta misa bila mnogo svečanija, a

susret s Gospodinom dublji i bogatiji. Tako bi lipetute pridonijele jačanju vjere, ljubavi prema bližnjemu i našoj prošlosti, a samim tim ojačale i temelje naše budućnosti. Lipetute bi uvijek nakon svete mise prošetale kroz središte sela i na taj način prikazale svu ljepotu narodnoga ruha.

Pokladni ponedjeljak

Pokladni je ponedjeljak bio dan posjećivanja. Ako je bilo snijega, ljudi su upregli saonice i njima se vozili po selu uz šale, smijeh i pjesmu. Navečer toga dana priređivao bi se bal za koji su se osobito pripremale djevojke. Svirci su obično prvo zasvirali kolo a zatim bi se plesalo „po dvoje“. Poslije toga na balu su se plesale razne igre među kojima i „dame biraju“. Djevojke i momci otišli bi kućama presvući se za večeru. Dok su plesači večerali, svirci su svirali onima koji su sjedili za stolom. Zabava je trajala duboko u noć, a neki bi ostali do jutra u gostionici. U popodnevним satima organizirala bi se dječja povorka tuta koja bi privlačila mnoge radoznale mještane, koji bi sa zanimanjem pratili ovaj veseli prizor. Dječja skupina tuta, obučena u svagdanju narodnu nošnju bi prošetala ulicama sela, a u nekim kućama domaći bi ih počastili kiflama, krofnama i slatkišima.

Pokladni utorak

U pokladni utorak iz središta sela bi krenula organizirana skupina „gadnih tuta“ uz pratnju brojnih promatrača i djece. Maskirani u razne liko-

ve, mnogi s metlom u ruci, našminkanih obraza i s promijenjenim glasom, bili su teško prepoznatljivi. Ovu radosnu i bučnu povorku često prate tamburaši te razni zvuci zvona, bakaruša, klepetala... Sve bi to privlačilo pozornost brojnih žitelja mjesta a poneki bi izlazili iz svojih kuća i pozdravljali sudionike povorke.

Navečer se priređivala večera s druženjem koje bi trajalo sve do 23 sata, kada bi netko od tamburaša predložio da se popije i pojede sve što je na stolu. Potom bi se počistili stolovi, a *beqa* bi se postavila na pripremljen odar kao pokojnik koga bi zatim žene oplakivale. Četvorica ljudi bi odnijeli *begu* u jedan kut dvorane i pokrili je stolnjakom. Ovim činom završava pokladno vrijeme, nakon koga će nastupiti smirivanje i povratak duhovnim vrijednostima, jer započinje korizma.

Momčenje i ženidbeni običaji u Plavni

O momčenju i ženidbenim običajima Hrvata Šokaca u Plavni pronađen je jedan zapis prema kazivanju pokojnog zvonara župne crkve, Kuzme Mišića, zabilježen potkraj prošloga stoljeća:

– Kada dječak priđe petnaest godina, onda se počne momčiti. Svake nedilje prije podne u devet sati lipo se spremi i krene u selo. Momak obuče na sebe košulju i to lipu bilu čistu dereklijanu s imenom i prezimenom izvezenim naprid. Zatim obuče lipe štofane pantalone i svileni prošluk. Na glavu stavi crni šešir. Od mame dobije bilu ili šarenu naramicu, a na noge obuče šarene čarape i lipe sandale. Mama isprati momka na šor. Prid crkvom se skupilo već više momaka, koji međusobno razgovaraju. Na jednoj strani stoje momci a na drugoj divojke. Kada zazvoni treće zvono momci idu gori

na kor, a divojke naprid prid veliki oltar. Po završetku mise razilaze se momci i divojke svojim kućama. Posli podne se sastaju momci kod jednoga od njih i zatim zajedno svi idu u selo. Stariji momci su navečer išli na igranku u bircuz, mladi momci i divojke nisu smili ići nego su se sastajali kod jednoga od njih, šalili se, pivali i svirali, tako da je nediljno večer brže prolazilo.

Prošnja s jabukom: Kad momak navrší osamnaest godina onda se ubraja među prve momke u selu. Svi momci koji mogu doći u crkvu nediljom su dolazili, a bili su obučeni u bile derekliane košulje opeglane i šlingane sa svilenim proslukom na ramenima. Svaki momak koji je bio za ženidbu, a bio je malo mogućniji, lipo se nosio. Po završetku devetnaest godina momak bi došao ocu i rekao mu da bi se ženio. A otac bi ga pitao je li našao divojku. Momak bi odgovorio da je našao i morao je opisati ocu iz kakve je obitelji i koja je to divojka. Ako bi roditelji pristali da se momak oženi tom divojkom, išli su kod roditelja divojke raspitati se hoće li oni dati divojku za njihova momka. Ako su se složili i roditelji divojke pristali, onda su ugovorili kada će momak doniti jabuku. Ugovorenoga dana otac i majka momka, i momak sam, uzeli su jednu lipu jabuku i novaca i otišli kod divojkine kuće u prošnju. Kad su došli u divojkinu kuću, lipo su se pozdravili s roditeljima divojke, a zatim su rekli zašto su došli, to jest, je li oni imaju divojku za udaju. Ako su roditelji divojke rekli da imaju, pitali su hoće li se udati za njihova momka. Ako je ona dala potvrđan odgovor, svekar je pružio jabuku okićenu novcem, a momak koji je došao sa svojim roditeljima, stavio je divojki prsten u znak da je zaručena. Tako je cura isprošena za momka. Odmah su se dogovorili kad će biti svatovi. Nedilju dana prije nego će biti svatovi, diverovi su pozivali svatove i to ovako: „Hvaljen Isus i Marija, pozdravili su vas snaša i đuevigija i zovu vas u svatove, na vinčanje koje će biti slideće nedilje.“ Zatim su otvorili čuture i ponudili ukućane rakijom ili vinom.

Svatovi: Ugovorenog dana ujutro već rano, kupe se svatovi kod đuevigije, a i kod snaše. Prije nego će poći snaši i na vinčanje, diverovi sa svircima idu po kuma kući kumovoj. Kad je kum došao kod đuevigije, svi svatovi idu zajedno kod snaše, snašinoj kući. Putem se vesele. Kada stignu snašinoj kući, ulazna vrata su zaključana. Na vratima stoje četiri divojke i traže otkupninu za snašu. Kum i diver se pogađaju za snašu. Kad su se pogodili, kum plaća divojkama novac za koji su se pogodili. Sada snašin diver (većinom je to njezin brat rođeni ili najbliži rođak) izvodi snašu prid svatove. Svatovi krenu na vinčanje. Snaša ide s diverom, a đuevigija s diverušom. Prvo se vinčaju u mjesnom uredu, a potom idu u crkvu. Kad je završeno vinčanje u crkvi, izlaze iz crkve i sada idu po prvi put ruku pod ruku snaša i đuevigija.

Na ulasku u dvoranu di će se održati večera, ređuše su na vrata postavile korito i u njemu vode, i svatko tko želi ići unutra mora platiti (baciti koji novčić u korito). Kada se dođe u dvoranu,

snaša i đuvegija sidnu u pročelje za stol, sa strane đuvegije – njegovi svatovi počevši s kumom, a sa strane snašine – njezini svatovi s njezinim kumom. Sada sledi večera, a iza večere se prikazuju darovi koje je snaša dobila prigodom vinčanja. Darove prikaziva prikumak. Kada prikaže dar on kaže: „Svim svatovima na glas, a snaši na dar!“ Prid ponoć se igra takozvani „snašin tanac“. Igru započima diver, a zatim se iza njega riđaju drugi svatovi, koji plaćaju za igru sa snašom. Kada su se svi svatovi izriđali igrajući sa snašom, dođe đuvegija i odvede snašu. Snaša se sada pribuče iz biloga u nošnju udane žene. Ujutro bi se snaša obukla u šokačku narodnu nošnju i sa svim svatovima bi išla kroz selo, prema svom novom domu. Iza toga bi se svatovi razišli svojim kućama.

Zvonimir Pelajić

Šokačka narodna nošnja u Plavni

Plavanjci su ponosni svojom šokačkom narodnom nošnjom koju smatraju jednom od najbogatijih i najljepših u Bačkoj. O tome svjedoče vrijedni podaci i fotografije iz prošlosti kao i sačuvane nošnje u pojedinim obiteljima.

Nekada se nije mogla lako kupovati roba te se nošnja izrađivala ručnim radom. U zimskim večerima, kada žene nisu imale posebno velikog posla, sastajale su se na prelima gdje su vezle i spremale nošnju.

Evo kako izgleda i od čega se sastoji nošnja djece i odraslih.

1. Dječja

Dječak:

Dugačka košulja, od vrata do peta – od čistoga

Zapunjci, oko ruku

Muška kragna, oko vrata, po njoj se razlikuje dječak od djevojčice

Šarene pepule, na nogama, napletene od vune raznih boja

Djevojčica:

Dugačka košulja od čistoga

Oko rukava ekle i dolje na košulji ekle

Mala kecelja

Šarene pepule, na nogama, napletene od vune raznih boja

2. Momačka i djevojačka

Momačka:

Košulja, dereklijana

Gaće, dereklijane s eklama dolje

Zapunjci, oko ruku, vezeni sa zlatom

Prsa, vezena sa zlatom

Prosluk, svileni, u kome prevladava crvena svila

Crni šešir na glavi, ukrašen kosicama, kvrčicama i ružicama

Vunene čarape na nogama, papuče ili lakirane cipele

Djevojačka:

Skute u sedam ili osam pola, dereklijane, šljokane ili vezene s eklama

Oplećak, dereklijani, šljokan ili vezen, s taclijama

Svilena marama od crvene svile

Prosluk od crvene svile

Tri kraja pantljike za vrat, rađene zlatom
 Škude, srebrne, stavljaju se oko vrata
 Biser, stavlja se pod vrat
 Tkanica
 Kecejla od crvene svile
 Čarape na nogama, bile, eklane na gukice i šarene pepule
 Pletenice i vinac na glavi, od bisera ili zlata

3. Mlađi muškarci i mlađe žene

Mlađi muškarci:

Šešir na glavi a za šeširovom kita umjetnog cvijeća napravljena od papira
 Košulja od derelija ili čistoga
 Prosluk, somotski
 Marama, mala svilena, oko vrata
 Gaće od čistoga, dolje šlingane i eklane
 Debele čarape i papuče

Mlađe žene:

Šamija i konča

Brunduk, sastoji se od daščice, zlata, visuljka, zatim dolazi perje od ćurana, trepčani, probode se biserje, te zaušnjaci od kvrčica, male gombice

Oplećak derekljani, vezeni s vulom ili šljokani, taclije (na ruke) zatim narukvice od bisera i vune

Prosluk od svile i svilena marama, pantljike za vrat, a pod vratom biseri i škude ili petokrune

Skute, derekljane s upeglanim eklama, na skutama suknja, bila, kašmarinska ili svilena

Svilena kecelja ili „molovana“

Čarape, kupovne ili rađene ručnim radom.

4. Stariji muškarci i starije žene

Stariji muškarci:

Gaće od čistog, rasplitane, s eklama dolje

Košulja od čistoga i vezeni zapunjci

Prosluk, crni, somotski sa srebrnim dugmadima

Debele čarape i papuče

Crni šešir na glavi.

Starije žene:

Zavijene u konđu i šamiju. Konđa se pravila od divlje loze (okvir), zatim se opšivala platnom

Oplećak od nica (čisto platno izvezeno s plavom i crvenom pređicom, negdje se ta pređica nazivala tiftik - Vajska)

Prosluk, crni somotski opšiven crvenom čojom

Marama na vrat – križare, trojickrajnica

Skute od čistoga, vezene tiftikom, a ekle dolje

Suknja, crna od štofa, čoje ili crnog brokata

Crna kecelja od crnog satena

Eklane ili štrikane čarape na nogama, te pepule ili somotske papuče.

Zvonimir Pelajić

Prelo somborski Bunjevaca*

Posli Božića i Nove godine, kad se soba opremi i počisti od slame i prašine, što su dica sigranjem i skakanjem nabrložila, unese se i sastavi ponovo stan (razboj) za tkanje, jer je zbog božićni blagdana bio sklonit. Vraća se i kolovrat na čošak banka nuz peč i ženska čeljad nastavi vridno svoje poslove. Sveta voda, koju su na Tri kralja doneli, doliva se u svetonicu, poškropi se cila kuća i staje i blago, te u ime Božije život u novoj godini otpočne.

Kako je prava zima tek počela, snig pada a oštri mrazevi šaraju mala pendžerska stakla, čeljad su najviše u kući uz peč i svako nađe sebi poso koji se u to doba radi. Ako majka štrika rukavice i čarape, mama tka za stanom ponjavice il šta drugo, teta ili strina predu za kolovratom, a muškarci, kad zgotove namirovinu i donesu ogriva, pletu kaku štrangu za potrebe oko konja ili vežu metle od korova, kojeg je svaki na salašu odgajo. Te su posle obavljali u kujni di se loži peč ili u pokućaru ako je zdravo ladno. Dica se sigraju oko peći, malo izađu na snig protrčati, napraviti koju „jezušku“ (legnu na snig rašireni ruka i noga i ostave otisak) pa biž u sobu, u zapečak da se ugriju. Kad se počne smrkavati, a poso napolju gotov, reduša spremi večeru, upali sviću pa posli ila ponovo rade svoje posle. Često bi dici sasuli na astal gromilu gra da ga tribe, jel triba pripravi za pijacu a i za kuvanje, da se ne mora tribit onda kad triba reduši kuvat. Kad dici dosadi poso, onda se lekaju ili pak sa koncom se sigraju – priskidanja – sa ruke na ruku. Dida puši lulu ili čibok i pripovida dici pripovitke iz svoje mladosti, pa o višticama, zmajovima, vilama i kraljevima, te se dica tako umore i osanjave a onda

* Ovo je dio neobjavljenog rukopisa „Somborski garavi salaši“

i majka opremi u krevet, pomoli Boga s njima, poškropi svetom vodom, a dica brzo utonu u san ušuškani u tople dunje i jastuke.

Kako je vrime za prela, u kući se divani o tomu ko će prvi ić na prelo, i kada će ko njima na prelo doć. Ako je u kući nova snaja, onda je svekrova sprema i šalje na prelo njenoj mami, jer se zna da je tamo jedva čekaju i da će se okupit kod mame i druge ćeri i snaje, ali i tetke i strine i ujne, jel da čuju kako joj je u novoj kući, kaka je svekrova i svekar, šta ima novo u pre-teljskoj familiji i komšiluku. Kad se snaja sa prela vrati kući, onda dolaze gosti njima. Udate ćeri sa dicom, pa snaje i tetke i drugi rođeni, da bi oni opet vidili i čuli kako je nova snaja, šta ima novo u salašu i oćel biti beba u novoj godini.

Kad dođu prelaši, cila se kuća uzbuni. Dica moraju spavati na daščica-ma popriko i u zapečku. Majka da krevet gostima pa spava na klupici, koje od veće dice s didom a mlade u čistoj sobi da bi se mogle izdivanit sa sestrama ili snajama.

Ranom zorom ulože peć, pa metnu krompira i bundeva da se ispeku jer će taj dan još peć ložit bar dva puta. Za ručak narižu smrznite slanine i kobasice, onda pečeni krompir pa sira i kajmaka. Posli ručka reduša ide u pokućar spremati šta će za užinu kuvat, a gošće se laćaju svoji ručni radova. Ako je koja mlada došla sa malim ditetom, onda baš i nije mogla veliko radit već sidi, dadilja dite i divani. Kad su muškarci namirili josag uđu unutra ili se bolje u pokućaru kartaju i pomalo diraju balon sa vinom koji je tu ispod astala da im se nađe pri ruki. Dica se sigraju doli pod daščicama na rastroj opakliji, a ona veća malo uteknu i napolje, na snigu se grudvat i valjat, dok ne ozebu. Za užinu bude krumpirača ili kaki pivčiji paprikaš, kupusa sa mesom ili čorba pa iz nje mesa i sosa od višanja ili paradajz. Majka su lipo otezali za prisnac i bundevaru ili misili kaku debelu gibanicu sa makom i orasima. Posli užne opet rade svoje donete ručne radove, uspavaju malo malu dicu i tio raspredaju o svemu i svaćemu. Naprave prekid poslu tek kad

reduša unese zdilu sa dvi, tri fele dunca da bi se okripili i koštali kaki im je dunc. Kad se smrači, a ljudi napolju porade, ostane poso da mole Boga, a onda upale sviću pa večeraju i opet svako na svoj poso. Rade, šale se, svašta divane pa i zapivaju.

Ako je na prelu i koja od stariji tetaka ili strina, navale na novu mladu da jim piva, da joj čuju glasa. Brzo svi private nuz nju pa se ori salaš, još ako su posli večere malo gucnuli dobrog vina. Prelaši za dan, dva odu, a onda dođu drugi, kogod od stariji. Kad dođe „Marin“, kogod iz salaša ide u crkvu svetit sviću. I čajanke su mladi spremali jer se u domu u Nenadiću uvik na „Marin“ ili Blaža držala igranka i čajanka. Posli „Marina“ škulska dica ponovo posli ferija kreću u škulu te se sirota u gumenim čizmama probijaju kroz visoki snig u njivama. Daleko je bilo grušit snig po njivama, prilazit smrznute bare, oko četiri duži do škole. Nisu salašarska dica imala dobru opravu za zimu pa su se sirota smrznita i mokra često vraćala kući. Ženskoj dici bi obukli parkecku ili čojanu aljinu pa cveter, a priko njega vunenu maramu svezanu natrag unakrst, pa na glavu suknenu maramu, čorape sa štrupandlama, više kolina, vunene zokne u gumene čizme i hajd! A deranima na glavu šubaru, cajgove čakšire, cveter i pršnjačić ili debeli vuneni prusluk, čorape u čizme i eto. Bila su ta dica ipak jača i zdravija, drugačija od varoške dice.

Na Debeli četvrtak prid poklade majka je misila debelu gibanicu sa orasima i makom, a dida je moro svezati ljuljačku na bagrem ili ora, već di je bilo zgodnije. Ako je vrime bilo zdravo rđavo, pado snig ili duvo kaki vitrina, onda je moro ljuljačku vezati u šupi, sam da se dica za poklade ljuljaju. Za poklade su se na salaši vrlo spremali jer će na prelo doći koja stara ujna ili tetka, da budu u gostima, dok su mladi na velikom prelu. Na vrime je bačo spremio buđelar jer je tribalo ponovit momke i divojke. Bogate divojke su ponavljale svile i kadife a ako već nema vezenog zlata onda bome i koji dukat ili seferin, da se vidi čija je i da je za udaju. Sirotije divojke su kupovale mal lošije, jeftinije ruvo. Obično kaka suknena, pliš ili lošija svila. Ma koliko bili siroti, bačo bi dao i poslidnji dinar da ponovi curu pogotovo ako je već prava divojka, ako je prešla šesnaest godina a kadgod su se cure mlade udavale. Kad bi prošle šesnajstu, već bi se koji momak usudio pitat ili bi se njegovi raspitivali o curi ako jim se sviđa.

Kad su, dakle, ponovite, cure se sa mamama spremaju za prelo. Ujutro rano se pakuju pa i bačo nosi sonicama na češljanje. Često su cure iz komšijski salaša išle zajedno na češljanje. Posli podne se boksaju čizme i cipele, vadi ruvo iz šifonjera pa ređa u čistoj sobi na krevet da se prigleda, peglaju košulje i donje suknje te majka daje savite divojkama kako da se drže doveče na prelu.

Bačo upregne konje u sonice, posidaju mama i cure, neritko i komšiske, pa se sankaju do varoši a tamo u bircuzu kod „Holperta“ ili „Dudaša“ ispregnu konje, cure se oprave, u sobi za taj poso, u svečano ruvo koje su u bućoru donele, naštrikaju se pa idu u Hrvatski dom na Bunjevačko prelo.

Oni salašari koji su sebe držali za bogate Bunjevce išli su na prelo u Bunjevačko kolo di sirotinja baš nije dobro došla.

Na prelo, u Hrvatski dom, dolazili su momci iz okolni salaša i sela kao što su: Lemeš, Bajmak, Tavankut... te su tako bili upoznati i odabrati koju curu iz somborski salaša. Tu se u Domu na prelu dočekivala zora uz igru i pismu a kadgod se desilo da je koja cura i „uskočila“ (pobigla) a puno su nana i baća šacovali sebi snaju ili zeta te se o njima raspitivali baš na takim prelima. Na pokladni utorak je bila igranka u salašima ali i u Somboru u Domu, kad se saranjivo begeš jer nema više pisme i igre do Uskrsa - korizma je.

Kadgod su bili i balovi pod maskama na taj dan.

Za vrime poklada su se i na salašima gostili i pravili prela te se ti dana i bolje kuvalo. Tako je bio adet da se na pokladni ponediljak peku listići a u utorak kolačići (fanci). Za utorak se reklo da reduša triba da uvati prvu kokoš koja joj dođe pod ruku, pa da je kuva na čorbu, jel ako bira biće nesriće. U utorak su pekli kolačiće i paštrili se da su lipi rumeni i da imadu široku pantljiku, da se cure ne sramote kad i odnesu na igranku da se prije ponoći pojidu jer počinje post, Čista srida. To večer se igra u kolu do prid ponoć, onda svirač svira „jastuk tanc“ pa se dile kolačići i razlaz. Koja od stariji žena, a koja je to volila, povede pisme (bečarac) a onda je svi drugi slide:

*Avaj jade, odoše poklade
i nako mi nestalo pomade!
Poklade su i ljudi su dani
a moj dika sa mnom ne divani!
Čista srida donela mi jida
tri marame, sve tri poderane!*

Mladi se dogovore di će i kod koga početi „branc“ kad više nema igranka, a i kako ćedu ić na pridike u varoš.

Katarina Firanj

Korizma u Sonti

Korizma ili četrdesetnica dio je liturgijske godine u kojem se kršćani pokornički pripremaju za blagdan Uskrsa. Pokora traje 40 dana, ali korizma zbog raznih prilagodbi danas tehnički traje nepuna 44 dana.

Korizma počinje Pepelnicom, a završava pred Misu večere Gospodnje na Veliki četvrtak kojom počinje Vazmeno trodnevlje. Kršćani se pripremaju za slavljenje Uskrsa molitvom, postom, slušanjem i čitanjem Božje riječi te dobrim djelima. U korizmi, kršćani pristupaju sakramentu ispovijedi, da pomireni s Bogom i ljudima radosnije mogu slaviti Uskrs. Značajka misnih nedjeljnih slavlja kroz korizmu je ljubičasta boja liturgijske odjeće.

Unutar korizme ima 6 nedjelja i svaka ima svoje ime. Prva korizmena nedjelja zove se Čista, druga je Pačista, treća Bezimena, četvrta Sredoposna, peta Gluha (Glušna), a šesta je Nedjelja muke Gospodnje ili Cvjetnica.

U Sonti bi se svi oblici društvenoga života u korizmi svodili na neophodni minimum. Svadbe se nisu uopće održavale, a u tom razdoblju čak se nisu organizirala ni prela, niti bilo kakva masovna druženja. No, poslovi ne bi stali, sve radne aktivnosti odvijale bi se u vlastitoj kući. Radili su se svi ručni radovi, koji bi se u vrijeme prije Korizme radili na prelama, ali se najviše sjedilo za stativama i tkalo. Radilo bi se u tišini, nije bilo uobičajenoga

158. KALVARIJA SA KAPELOM 1910.

pjevanja i pošalica. Na prvi dan Korizme, na *čistu sridu* ili Pepelnicu, paori su s *oglava* svojih konja skidali *zvonca*, *gombice* i *kitice*, a vraćali bi ih tek poslije Uskrsa. *Gombice* bi se skidale i s dijelova pokućstva koje se njima ukrašavalo, poput ključeva od ormara i kredenaca. Sva zrcala u kući prekrivala bi se crnim rupcima. Kuhinjsko posuđe ritualno bi se oribalo u *pepe-li*, a u mnogim kućama u vrijeme korizme se ne bi pripremala kuhana jela.

Izjutra bi se išlo na misu u crkvu sv. Lovre. Mnogi od vjernika bi, u svrhu pokore, put od ulaznih vrata do oltara prelazili na koljenima. Na Križni put se išlo *na Kalvariju*. Na mjesnom groblju, na prostoru ispred kapele Srca Isusova, bilo je četrnaest malih kapelica, po sedam s lijeve i desne strane, odnosno četrnaest postaja Križnoga puta, a petnaesta je bila na krovu kapele. Te ozidane kapelice bile su oličene u bijelo, a u nepisanom pravilu, održavale su ih sestre Franjinog svjetovnog reda. Nažalost, koncem osamdesetih godina prošloga stoljeća ove kapelice su uklonjene, a slike iz njih, simboli postaja, postavljene su na bočne zidove unutar crkve sv. Lovre. Danas se u Sonti križni put prolazi organizirano, a nekada ga je svaki vjernik prolazio zasebno, bilo prije, bilo poslije mise, izuzev petka. Svakoga petka vjernici bi se u poslijepodnevnim satima okupljali na groblju i u tihoj molitvi obilazili grobove svojih najbližih. U petnaest sati bi zazvonila zvona i na crkvi i na Kalvariji, što bi bio znak za formiranje procesija. U procesiji bi se išlo od postaje do postaje, molitvom se opominjući na muku Isusovu. Puno vjernika bi Križni put prolazilo klečeći, pa bi najčešće obilazak završili i okrvavljenih koljena. To bi za njih bio dokaz postojanosti vjere i odanosti Isusu Kristu.

Kroz cijelo vrijeme korizme odijevalo bi se u ruho u koje se odijeva i u vrijeme *kajanja*, odnosno žalosti.

Starije žene su se odijevale u skute od *svrijana* sa crnim vezom. Na *skute* bi se opasivala *bošća* (široka *ponjavka na falte*) ili *pregača* (manji čilim zagasitih boja), a *gore* bi se odijevao *plećak* sa crnim aplikacijama. Obuvale bi se *ljope* i to crne ili zagasito šarane na crnoj podlozi. Na glavi bi se nosila kapica, preko kapice *krpa* (zagasito-plavi rubac), s tamno-plavim aplikacijama jabuke, kruške, cvjetica i *piknji*, na još tamnije-plavoj podlozi. Na misu bi se umjesto *čilimca* nosio *guberac*, a umjesto šarene, nosila bi se *crnomanjasta* torbica, u kojoj su bili molitvenik i tamno-smeđe ili crne patrice. Za vrijeme korizme žene su same u svojim kućama izrađivale patrice. Sjeme od *Božjih korica* sušile bi, odnosno zapekle u pećnici, dok ne bi dobilo tamno-smeđu boju. Kad se ohladi, žene bi kroz njega ugrijanom iglom probušile rupicu i nizale ga na tanki laneni ili kudjeljni konac.

Mlađe žene bi se odijevale u *skute* od *čistoga* sa *porankama*, *plećak* sa crnim aplikacijama, *pregač* zagasito-plavi s aplikacijama krušaka i čipkom iste boje. Na glavi su nosile rubac bez kapice, ili kopicu bez ikakvih ukrasa. Umjesto *pulane tkanice*, nosile su zagasiti pojas.

Jako mlade cure odijevale su se u *plećak* i *skute* iz jednoga dijela, stavljale bi i *pregačić*. Oko rukava i oko donjeg dijela *skuta* bila je samo najjednostavnija čipka, bez ikakvih šara. U vrijeme korizme skidale su se i *gombice*, kojima je mladež rado ukrašavala *ljope* i torbice.

Za cijelo vrijeme Korizme puno Sonćana petkom nije ništa ni jelo ni pilo od izlaska do zalaska sunca, a ostalim danima priređivala su se isključivo posna jela. Jedino bi se nedjeljom kuhao grah začinjjen s jako malo masti. Poneke obitelji od Pepelnice do Uskrsa uopće ne bi jele ništa kuhano.

Radnim danima bi se obično doručkovalo i večeralo, bez ručka. Za doručak bi se u zidanim pećima najčešće peklo krumpira i bundeva, a kućanice bi za svoju obitelj često pripremale i *papulu*. Grah bi se skuhao i izgnječio, dodala bi se sol, sitna, crvena paprika i sitno isjeckan češnjak. *Papulom* bi se mazao kruh ili *prova*. Kruha se peklo rjeđe, više se pekla pogača i *prova*. Za vrijeme korizme i *prova* se pekla posna. Kad bi se *papula* pripremila za doručak, voda u kojoj je skuhan grah ne bi se bacala, nego bi se u njoj za večeru zakuhali rezanci. Za večeru bi se često pripremla i *orišca*. Sjeme od bundeve bi se očistilo, malo izgnječilo i namočilo u hladnu vodu. Tako namočeno malo bi odstojalo dok ne bi pustilo boju, sve bi se skupa prokuhalo, a onda bi se u nju zakuhali rezanci. Ova tečnost je bila bijela poput mlijeka, pa danas mnogi pogrešno *orižac* nazivaju *rizancima prokuvanim u mliku*. Sjeme se moglo i ispeći, pa očistiti od omotača, usitniti u *stupi* i njime začiniti rezance. Ovo jelo danas je vrlo rijetka slastica, gotovo da ga nitko i ne sprema, a nekad je bilo vrlo česta sirotinjska hrana. Pripre-

mali su se i rezanci s makom, orasima, pekmezom i krumpirima. Priprema-
lo se još i *puraka*, *žmare*, *žganaca*, *gomboca*, *kašikom valjušaka*, *sušarni
krumpira* i *rizanaca*, i *sosini rizanaca*, sve posno. Kolači se u korizmi nisu
pekli. I jaja su se u ishrani slabo rabila. Iako je u svakoj kući bio solidan broj
peradi, jaja su se u ishrani upotrebljavala vrlo štedljivo, jer su bila proizvod
koji se u svako doba lako prodao, pa bi bar bilo novaca za malo kućnih
potrepština. Obično bi se jaja skupljena kroz tjedan subotom nosila *u dućan*
gdje su se otkupljivala, a za dobiven novac kupovalo bi se petroleja za ras-
vjetu, te osnovnih kuhinjskih potrepština.

Prvo masno jelo poslije Korizme bilo bi *svetenje*, koje se jelo za uskrs-
ni doručak, a voda u kojoj bi se šunka, kobasice i jaja kuhali, ostavljala bi
se, pa bi se u danima poslije Uskrsa u njoj za doručak ili večeru obario
kruh, po čemu je i nazvana *obarine*.

Poslije Uskrsa ljudi bi se vraćali ustaljenom načinu života i u većini bi
počinjali s dugom sezonom poljoprivrednih radova. Danas se u Sonti samo
rijetki, oni najstariji, sjećaju izvornih korizmenih običaja. Stoga je krajnje
vrijeme da se u pisanoj formi sačuvaju za sva vremena.

Ivan Andrašić

POZNAJEM TI

Poznajem ti po koraku,
po merisu kike
kojega vitar nosi.
Poznajem ti po nemiru
koji u mene vlada.

Poznajem tvoj pogled,
koji se stravom rani
jel želji da to
sve nadvlada.

Poznajem svu tvoju
nemoć i tugu
i želju da sve to nestane
a ja ostajem u tuge i jadu
u samoće i nemiru.

Poznajem ti
a ostaje mi
samo nada.

Agata Rižanji

Hodočašće bunjevačkih Hrvata iz subatičkog kraja

Idemo na Jud

Hodočašće

Hodočastiti (hodom častiti) za virnika znači pokornički ić do kojeg svitog mista na čeg ga potiče vira. Hodočašće je zadata pokora kad pokornik ostavi sve za sobom jel iđe Bogu u susret, da pokorom okaje grije i kući se vrati s odrišenim grisima. Od sridnjeg vika počele su nicat (nastati) gostione (svratišta) na putu hodočašća¹, pa su oprost dobili i čeljad iz svratišta, jel su i oni podneli žrtvu kad su ugostili hodočasnike. Ovo je bilo važno čeljadima koja su ugostili hodočasnike, jel duža i naporna putovanja nije moglo podnet svačije tilo. Hodočastili su virnici u svim vrimenima, zemljama i virama. Zna se da su u antičkom vrimenu hodočastili Egipćani, Indijci, Perzijanci, Kinezi, Grci, Rimljani, Židovi, posli i kršćani i dr. Ono se obavljalo pišće da se što duže ostane s Bogom.

U Bibliji se spominje najstarije hodočašće u Šilo (1 Sam 1,1-7), pa za njim prinos žrtve kralja Solomona u Gibeonu za njegovu mudrost (1 Kr 3,4). Židovima je bilo *Zakonom* određeno kad su muškarci tribali hodočastit. Židovi koji su živili u drugim mistima morali su makar jedared za života hodočastit u Jeruzalem. Toma Akvinski je umro na hodočasnom putu u Sabor...

U *Novom Zavjetu* spominju se i *starozavjetna* hodočašća: Isusovo hodočašće na *Blagdan sjenica* (Iv 7,1-17), a za *Pashu* je Isus svečano ušo u Jeruzalem (Mt 21,1-10).

Ivan Antunović pak upućuje na obhod (hodočašće):

„... U Starom je zakonu zapovidio Bog Jozui, da grad Jeriko, zajedno sa svim pukom, sedam putah obidje, te će se isti po tom – kao što se je uistinu i dogodilo – u ruke Izraelaca predati. A pokle je Bog na gori Siona sebi mjesto i prebivalište odabrao, gdje mu se vas puk klanjao, i prošnje svoje

---

¹ Vrimenom su nastale tzv. hodočasničke ceste, putovi kojima su hodočasnici išli, a di se moglo najvećim dilom su tabanali. Po tom su na glasu rimske ceste, pa jakobinski putovi kojima su hodočasnici išli u Santiago de Compostela (Španjolska). Iako ne toliko po velikom glasu u ovom tekstu se spominje i put Đurđinara kad su hodočastili u Doroslovo. Onda njim je svratište bilo u švapskim kućama u Bačkom Brestovcu. Jeto adet iz sridnjeg vika poštivo se i u Bačkoj u prvoj polovici XX. vika.

prinašao: to su Izraelci, prilikom svakog većega svetca iz najveće daljine hitili u Jerusolim, da tamo srca svoja Gospodinu Bogu otvore, i tamo svoje darove njemu prikažu. Ovaj su običaj i kršćani odmah iz prvine prama Jerusolimu i Rimu poprimili, i sve do današnjeg dana zadržali. Obhodi su s kršćanstvom u jedno te isto vrijeme postali, i s njime se, kao čovičeanstvu koristni, rasprostranili.“ (*Bog s' čovikom* str. 662).

U kršćanstvu hodočašće je običaj. Hodočastilo se u Jeruzalem, Svetu zemlju, na Sveti grob, a vrimenom se počelo hodočastiti i u Rim². Zapadnim kršćanima, posli Jeruzalema i Rima najstarije hodočasničko mjesto je od sridnjeg vika Santiago de Compostela u Španjolskoj di je početkom IX. vika prineto tilo sv. Jakova Starijeg. Hodočasnici su u ovo svetište išli jakobinskom cestom.

Bliže kraja sridnjeg vika već je bilo više svetišta (Loreto, Częstochowa i dr.). Vrimenom su nastala i druga marijanska svetišta: Trsat, Marija Bistrica i dr.), a u XIX. i XX. viku postaju poznata svetišta: Lourdes, Fatima, Međugorje i dr.

U Austro-Ugarskoj našim starima bila su najpoznatija svetišta Jud (Máriagyúd, kod Harkanja /Harkány/, danas u Madžarskoj)³ i Bunarić. Išlo se i na Malu Gospojinu u Vodice kod Baje. Dosta virnika je hodočastilo i u Hajoš (Hajós), Radna i Segedin (Szeged) i naritko i u Maria Zell (Austrija).

Posli I. svickog rata, pa sve do II. svickog rata, Subatičani su u Jugoslaviji hodočastili na Bunarić kod Subatice, Doroslovo, Bili Aljmaš (Aljmaš kod Osijeka), Tekije i dr., a posli II. svickog rata u Mariju Bistricu, i u novije vrime u Međugorje.

Pohodi svetim mistima su stari virski adet kršćana. Kao virski čin hodočasnik ga obavlja radi osobnog spasenja, često radi okajanja grija, al i da se vidi s ljudima iz drugi krajeva. Hodočašće je ispunjeno molitvom, postom i obredom kojeg propisuje vira i lokalni hodočasni adeti⁴.

---

² U povisti hodočašća triba istaknit 1200. godinu, koja je bila jubilarna, sveta godina. Te godine se hodočastilo najviše u Rim, vidit sveto lice tj. Veronikin rubac na kojem je osto otisak lica Isusa. Rubac je Veronika pružila Isusu da otare znoj sa lica kad je nosio križ na Kalvariju. Taj rubac se čuva u crkvi sv. Petra.

³ U spisima nisam našo opisan put kudan su hodočasnici išli od naše varoši do Juda. Uvidom u stare austro-ugarske zemljovidne karte iz našeg kraja do Juda za tabananje i zaprežnim kolima najkraći put je bio (možda): Bajmak – Stančičkim putom do Kačmara-Gara-Čatalja-Mohač-Vilanj-Sikloš-Harkanj-Jud. Dunav su kompom prišli kod Mohača, a ovim putom do Juda je približno oko 120 km. Ako su išli putom: Bajmak-Bezdan-Batina-Donji Miholjac-Harkanj-Jud, prvo noćenje njim je bilo u Lemešu.

⁴ U lokalni adet mož spominit i adet virnika iz župe na Bikovu koji na Čistu sridu, posli virskog obreda, u prošijunu odtabanaje u bikovačku pustaru, od crkve na oko

Hodočasnik svoju zafalu pokaziva zavitnim darom ili natpisom, obično na kamenoj ploči koja se čuva u virskom svetištu.

Virnici u prošijunu ili obaško, ali u velikom broju, hodočaste i u *sveta prošteništa* radi pokore i onih nedila koja se ne ispovidaje ali ih virnik-pokornik molitvom i dobrim dilima želi okajati. To su *sveta prošteništa*, kako ih je zvao puk. Ova prošteništa su u sastavu crkve u naseljima, a često i dalje od nji, u šumi ili u šumnjaku (npr. Bunarić, Doroslovo), a katkad i brez crkve, ali s kipom Blažene Dvice Marije. Prošteništa su ona mesta koja je Crkva ozvančila svetim posli više osvidočeni viđenja i čuda.

Sveta prošteniša su po značenju dvostruka: ili su vezana za izvirak čijom vodom su se bolesnici čudotvorno izličili (npr. Bunarić i dr.), ili su vezana za čuda nastala posli molitve posvećenom kipu ili slici Blažene Dvice Marije (npr. Vodice u Baji). Često su ta dva značenja sjednana (npr. Doroslovo). Iako u početku nisu imali izvirak, vrimenom je on nasto skoro u svim marijanskim prošteništima u kojima se voda hasnira i za ličenje ali su i znak okajanja nedila (npr. Bunarić).

U Crkvi su poznata *crkvena proštenja* kada se slavi svetkovina sveca kojem je crkva posvećena (kapela Sv. Ane u Gornjem Tavankutu, kapela Sv. Ane u Kerskom groblju u Subatici i dr.). Odlika crkvenih proštenja je da su domaćini u župi tim dičniji što imadu više gostivi (npr. 1. svibnja crkva Sv.

---

3 kilometera, pod atarski križ obitelji Jurić. Pod obnovljenim i od porušeni salaša opustešenoj pustari pod Jurićevim križom plebanoš njim pridvodi molitvu, tušta njima i pokoru, pa se po sumraku vrate u plebaniju da se odgriju i odu na svoje salaše.

Josipa Radnika u Đurđinu⁵ i dr.), pa su crkvena proštenja najčešće skup gošćenja s obilnim *ićom* i *pićom*. Ova proštenja su vremenom izrasla u važan društven događaj. Ugošćavaju se rodovi, ali i prijatelji. Po adetu taka gošćenja se uzvrćaju, pa su radi tog važni za okupljanje ljudi, ali i da se niguju prijateljske i rodbinske veze.

Hodočašće do Prvog svickog rata

Idemo na Jud

Do Prvog svickog rata Bunjevci i Šokci iz južni krajova Austro-Ugarske najviše su hodočastili u svetište na Jud.

Subatičani su u Jud najčešće hodočastili na drugi dan Dova, ali su uvijek stigli dan ranije. Natrag su se vratili na treći dan Dova di su ji dočekale kraljice i paprikaš na salašu kod Jakopčičevog križa na mistu razioda. Varošćane su kraljice dočekale na varoškoj kapiji somborskog puta, ili su očle prid nji na početak Malog Bajmaka.

*Kada Bunjevac ili Šokac ime „Jud“ čuje, onda ga oko srca nika toplina oblije, a ujedno se u njemu uzbudi želja, te bi volio što prija i što više puta onamo otići*⁶. Moja mater (1901.) mi nikoliko puta spominjala talovan adet:

---

⁵ Do sad nepoznato iz povisti ove crkve:

Prilog msgr. dr. Andrije Kopilovića

Jedna zanimljivost iz povijesti Crkve na Đurđinu je sljedeća: Crkva na Đurđinu je posvećena sv. Josipu – zaštitniku Svete Crkve. Taj se blagdan nekada slavio srijedom u drugom tjednu Uskrsa. Međutim, dalekovidni biskup Lajčo Budanović, u vrijeme komunizma, kada je vidio prenatlašeni komunistički način slavljenja Dana rada (1. maj), on je „lukavo“ preimenovao 1956. naslovnika crkve u „Sv. Josip Radnik“ i tako je ustvari 6 godina prije službenoga uvođenja toga blagdana – kojega je uveo bl. papa Ivan XXIII. – „proročki“ označio važnost rada i kršćanski, a ne samo socijalistički.

* * * * *

Koristim priliku izreći još jednu zanimljivost. Biskup Budanović osnivajući nove župe u Subotici, jednu je naslovio još 1936. „Isus Radnik“. Kada je kardinal Giovanni Batista Montini – kasniji papa Pavao VI. u Milanu sagradio crkvu u čast Isusa Radnika, cijeli je svijet pisao o dalekovidnosti te osjetljivosti na radnička pitanja. Tada sam kao ceremonijar biskupa Matije Zvekanovića nagovarao biskupa da napiše kardinalu Montiniju ljubazno pismo i ispriča mu da kod nas već postoji crkva Isusa Radnika. Biskup se dugo opirao, konačno je vrlo stidljivo napisao pismo u kom samo obavještava da postoji crkva i da se raduje novoj. Veličina kardinala Montinija pokazala se plemenitom kada je na to pismo odgovorio i zahvalio na upozorenju da crkva koju je on gradio nije prva s tim naslovom u svijetu. Tada je čestitao nama na toj dalekovidnoj pastoralnoj razboritosti biskupa Budanovića.

* * * * *

⁶ Petreš, Ivo: *Sveto misto Jud (Gyúd)*, Danica, Budimpešta 1925.

svako čeljade prija neg se udomi, mora makar jedared otić na Jud. To mi je potvrdio i Lazo Lučić (1903.). Posli kad su se udomili, kao roditelji su makar jedared na Jud vodili dicu, pa su s njima i većina odrasli više puta hodočastili u to svetište. U ono vrime to njim je bila ritka prilika da se otisnu malo dalje od svog kraja, da vide i drugi svit, i da štogod uoće ili nauče, o čemu će posli pripovidat drugima. O hodočašću na Jud mi pripovido i Đurđinar Veco Jaramazović (1924.) kako su spremili bućur pod šatru s arnjevim na dugačkim parasničkim kolima, na kojima su njegovi roditelji išli na Jud. Naši stari su tamo volili hodočastiti, a to je sačuvano u adetu kad su ispraćali Judčane ričima: *pozdravite Gospu, tio je kazat: s tilom i dušom sam s vami, al mi okolnosti zasad ne dopuštaju, da stvarno na Jud idem* (v. Ivo Petreš).

U Jud su hodočastili od kasnog prolića do rane jeseni, kada poljodilce nisu pripušali ratarski poslovi. Velika hodočašća bila su na Dove, na Spasovo, na Veliku i Malu Gospojinu. Na hodočašće su dospili ić iz svakog sela i pustare, makar i s desetak kola sa šezdesetak do stotinak čeljadi. A kad su bila veća hodočašća, onda je išlo i više čeljadi.

Po adetu, Judčane su s križom ispratili su iz crkve zvonom, ili sa više zvona ili sa svi zvona, i posli zajedničke svete mise domaćina i hodočasnika, kad je svaki virnik poljubio križ za pozdrav Gospi, rastanak i srićan put. Na misi su zazivali Blaženu Divicu Mariju za pomoć hodočasnicima da srićno stignu na Jud, da se provedu kako priliči i da se srićno vrate. Dio puta su odtabanali, a posli su posidali u, za tu priliku udešena parasnička kola ili u drugi privoz, često od štacije do štacije. Nadomak svetišta oblikovali su prošijun i u njega utabanali, a tako su pošli i natrag, i došli u misto otkaleg su pošli i stigli u misto di njim je bio raziod.

Jud

Jud je starovinsko hodočasno misto. U pismenima se kapela spominje 1147. godine. Madžarski kralj Géza je umisto kapelice dao saziđat veliku crkvu u koju je doveo benediktince. U Jud su hodočastili do 1543. kad su ga zauzeli Turci i pridali ga pravoslavcima. Posli reformacije u XVI. viku, crkva je pripala kalvinima, ali je malo posli crkva srušena. Istraga veli da su 1689. rimokatolici i kalvini bili svidoci čudne pojave: u ruševini su vidili čudno treperenje, pa je zapovodnik Sigetvara (Szigetvár) crkvu uzo od kalvina i vratio je rimokatolicima. Godine 1689. šikloški (Siklós, blizo Juda) gvardijan otac Tomo Kraljović iz Koprivnice, prino je čudotvorni kip Blažene Divice Marije i smistio ga na velik oltar. Od tog vrimena virnici hrle na Jud jel su više nji stekli milost moleći se prid ovim kipom. U vrime Rakocijeve bune⁷ kip BDM prinet je u Osijek di su ga fratri smistili u crkvu. No, posli

---

⁷ Rákóczi Ferenc II. (1676. – 1735.) erdeljski knez, sin Ferenca I., vođa bune protiv Habsburgovaca (1701. i 1703 – 1708.). Nacionalni heroj Mađarske.

bune Rakocija, Osječani nisu tili vratiti kip. Judčani su se sporili s njima do Rima, ali je papa prisudio u korist Osječana, da se virnici ne pobune. Misto starog čudotvornog kipa pečuški biskup Radonay 1702. dao je zgotoviti isti taki kip koji i danas stoji na velikom oltaru. Šikloški gvardijan, otac Ante Fabčić, dao je povećati svetište i saziđati franjevcima nov samostan, a 1742. postavio je temelj sadašnjoj crkvi s dva torana. U pomaganju zidanja ove crkve najviše se istakao grof Karlo Boćan (Bottyányi Károly), bivši hrvatski ban.

U svetištu se čuvaje od voska salivene figure nogivi, rukivi, prsa, vratova i drugi dilova tila koji su izličeni čudotvornom moći Judske Gospe.

U Jud je najviše hodočastio puk iz Bačke i Baranje, ali i iz drugi županija Austro-Ugarske.

Zabrana hodočašća

Kad je subotička župa data na skrb svjetovnim popovima, za prvog plebanoša imenovan je dr. Stipan Ranić, energičan i učen popo. On se marno staro da puk poštiva naredbe crkveni i svitovni vlasti. U početku se ova zadaća lako poštivala, ali su je sve više otežavali rast broja stanovnika, pa i oni koji su došli iz drugi krajeva države, koji su sa sobom doneli svoje adete i slabosti. To je uticalo i na ponašanje lokalnog puka, a kako se stanje nije moglo olako smirit, bilo je sve više ispada, pa je to dovelo da je dr. Ranić smenjen.

Novim prilikama u društvu pomogo je i olaki odnos crkveni vlasti prema ovakom stanju. Na priliku: narod je sebi dozvolio veliku slobodu u ponašanju na vašarima i blagdanima, pa je 1772. vlast pozvana na strogo poštivanje naredbi dvora. Na kraju XVII. vika u Austro-Ugarskoj je pokolebano slušanje virnika, širio se neposluš, slabije se išlo na vironauk, a slabilo je i poštivanje zakona. Takom stanju je doprino i car Josip II. (1741. – 1790. car od 1765.) koji se umišo i u unutrašnje uređenje Crkve, čak se umišo i u obavljanje virski obreda. Na priliku, zapovidio je drugačije držanje uobičajenog crkvenog obreda na Veliki petak.

Car je 1780. zapovidio da se ne smi hodočastiti u ona mista di puk ne mož stignit za jedan dan. U to vrime Subatičani su rado hodočastili na Jud, a po toj naredbi su se morali odreć svog omiljenog svetišta. No, to nije spričilo virnike da ne hodočaste u Jud brez pope, ali sa križom i crkvenim barjakovima.

Posli smrti cara Josipa II. njegove naredbe koje su minjale nadležnost Crkve izgubile su važnost pod uticajom slobodarskih gibanja u kojima je izbio i rat u Francuskoj. Iz spisa 1818. u arhivi župe, doznaje se da su se hodočasnici s blagom nakanom na Jud bezobrazno i skandalozno ponašali, pa su crkveni pridnjaci zabranili hodočašće ako hodočasnike ne vodi popo i ne idu sa križom i crkvenim barjakovima.

Polagano su zdušnim trudom crkvena i svitovna vlast uspili donekle ublažiti otetu i nedoličnu slobodu. U tom je najveću ulogu imala kraljevska komisija koja je potakla gradski senat na stvaranje komisije koja će ponuditi sredstva kojima će se ocigurat jačanje duhovnog života i iskorenit zloupotrebe u nepoštivanju zapovidi vlasti. Ovoj nakani je uveliko pomogla pošast kolere 1831., koja je potakla narod da se mora popraviti u ponašanju. (Tormásy, V. Fejezet, 35§, 37§).

Put u svetište

Najstarije hodočašće u proštenište podikoji virnici su u prošijinu tabanali, išli pišće. Držali su da je tabananje zapravo pokora i zato su taj umor lakše podneli, a i bili su utrveni u dugačko tabananje jel su onda najviše tako išli kojekuda. Vrimenom su u prošijun primili i parasnická kola, osobito za udaljena svetišta. U kolima su nosili bućur, ranu, a ako ih je uvatila kiša sklonili su se u zakrilje ispod šatre, ponjave metnute priko savijeni arnjeva. No, kola ko pomoć nisu bila samo zakrilje od nevrimenta već i virnicima za otpočinak i nastavak puta ako su se podbili, ojili, našuljili ili drugačije onemoćali.

U XX. viku, najviše posli II. svickog rata, spominju se (štivo iz *Cumanie*) i hodačšća na kolima, na kojima su skratili vrime puta najviše na tri dana. Putom su se zadržavali samo na onim mistima koja su bila za zajedničku molitvu, za otpočivanje, za ilo hodočasnika i abrokovanje konja.

Posli I. svickog rata kad su granice država prikrojene, s narodom su razljućili i naviknuta marijanska svetišta. Hodočasnici su u svetišta počeli dolaziti gvozdenim putom do najbliže gencije, a otaleg su do svetišta odtabanali. Kad se počo razvijat promet onibusima, hodočasnici su čak i u dalekim svetištima obavili ophod za dan-dva (Marija Bistrica, Međugorje, Lourdes, Fatima, Loreto, Częstochowa i dr.).

Pridnjaci hodočasnika

Hodočasnike iz našeg kraja skupio je i u proštenište vodio najčešće plebanoš nuz pomoć kapelana⁸. No, zna se i da se katkad za pridnjaka

---

⁸ Do Drugog vatikanskog koncila (Rim 1962-65.) duvne nisu išle u hodočašće, a posli često pomažu i u organizaiji i vođenju hodočašća.

manjeg prošijuna hodočasnika podmetnio trećoredac⁹, na glasu po svetom životu, koji je hodočasnike više puta vodio u svetišta.

Svećenici su znanjom i ugledom hodočasnike duhom i tilom unaprid pripremili da ih brez brige, razmirica, cigurno i dostojanstveno, desetinama godina pa i vikovima ustaljenim putom odvedu u prošteništa. Kadgod su hodočasnike vodili u prošteništa di su mogli stignit, pišce i zaprežnim kolima, za najviše dva dana, ritko kad malo duže. U novije vrime s pomoću željeznice i onibusa doprli su brže, lakše i dalje, čak i do daleki svetišta. Otkad se mogu hasnirat novijim privozom, hodočasnici u jednom danu obave pohod i u ona svetišta do koji njim je kadgod tribalo barem dva dana. Bilo kako da su išli putom u svetište uvijek su utabanali u prošijunu.

Iako se ko pridnjak hodočasnika spominje i tzv. *sveti čovik* obično trećoredac, iz pismena i pripovidanja starije čeljadi nemamo cigurnog saznanja da je iz našeg kraja i on vodio hodočasnike. Ako ih je vodio pridnjak, od njega je zavisilo kako će uspiti hodočašće. Hodočasnike je vodio do svetišta već poznatim putom. Većinom su udivanili da pridnjak u dogovoru s hodočascima mož i udaljiti hodočasnika nedoličnog ponašanja.

Po adetu, hodočasnici su na put uvijek očli s jednog mista iz crkve posli svete mise, a kadgod i u pustarama posli zajedničke molitve ispod najbližeg atarskog križa. Kad su tabanali u prošijunu, s malim razlikama ali svudan išli su istim redom:

- * naprid je išo križonoša. Za virnika je bila velika čast ko će nosit križ, koji je bio lak al dosta velik da patibulum križa nadvisi glavu čeljadeta koji ga nosi. Okitili su ga pantljikama i cvićom. Za križom su išli

- * barjaktari, momci koji su nosili po nekoliko barjakova najčešće napravljeni za tu priliku, laki i toliko veliki da malo nadvisu barjaktara. Obično su žene unaprid spremile na postavu ošlingovan bili barjak okičen pantljikama i cvićom. Za barjakom su išli

- * momci i divojke, a za njima

- * trećoredac ili kogod drugi koji je pridmolio krunicu i druge molitve. Za njima

- * vođa pivača i pivači s pukom.

- * Na kraju prošijuna išli su kočijaši sa zaprežnim kolima.

Kad su putom naišli na groblje, obično su se prid ulazom nakratko pomolili za pokoj duša, a prid križom nuz put ili prid crkvom pomolili se Blaženoj Divici Mariji za zagovor kakoj nakani. Molili su molitve koje njim pridnjak izabro. U naseljima je zvonjavom zvona iz crkve navišćen prošijun hodočasnika, narod je izašo i pogledom, a po di ko i molitvom, dočekao hodočasnike, a križonoša je mavanjem desno-livo križom pozdravio puk, a po di ko je i poljubio križ i tim uputio pozdrav Gospi.

---

⁹ Treći red – udruga katoličkih svjetovnjaka, koji u duhu nekoga crkvenog reda teže za duhovnim savršenstvom. Nastoj je u XIII. viku. Najpoznatiji su treći red franjevača i dominikanaca.

Kad su digod zanočili, bilo je virnika koji su to vrime proveli u bdijenju, molitvi i drimanju.

U svetištu

Kad su se hodočasnici primakli svetištu, kogod je iz prošijuna unaprid javio zvonaru nek crkvenim zvonima „na sav glas“ (gromoglasno) navisti nov prošijun hodočasnika. Na to su tušta virnika iz svetišta u špaliru dočekali prošijun, da pozdrave hodočasnike i vide otkaleg su stigli, koliko ih je i kako su opravljani, imal koga poznatog i sl.

U svetištu su se hodočasnici ponašali po uputi svog pridnjaka. Ako su uveče ili noćom stigli u svetište, ispovidili su se čim prija, ali najkasnije ujutru prija svete mise. Posli čišćenja duše, obavili su i čišćenje tila. Na izvirku čudotvornom vodom oprali su ruke, umili se, oprali noge, kupili svíce koje će posvetiti u crkvi. Kod pranja čudotvornom vodom hodočasnici su s njom kvasili i bolesne zakriljene dilove tila. Vrime do svete mise proveli su u zazivnim molitvama prid spoljašnjim kipovima svetaca ili kojim križom isprid ili oko crkve. U crkvu je prošijun ušo onim redom kako je i došo i s pivanjem pozdravne pisme BDM. U više svetišta bio je adet da se iz crkve izađe natraške, s pogledom na kip ili sliku BDM¹⁰.

Kojim su redom virnici išli u prošijunu, tim su redom i obavili op-hod svetišta. Vecina prošijuna su na zatravljenoj kalvariji posli dnevnog obavili i noćni op-hod križnog puta.

¹⁰ Zna se da i Cigani hodočaste BDM na Veliku Gospojinu. Kadgod su hodočastili u Letnicu (Kosovo), a kako tamo ne mogu lako otići, onda hodočaste i u druge crkve. Jedno vrime su hodočastili i u subatičku katedralu, a kad u nju nisu mogli ući, dolazili su u vrime kad je bila zatvorena, pa u Subatici najčešće hodočaste u Staru (fratrovsku) crkvu. Kad su obavili molitve i Gospi ostavili darove, najčešće ručnik i novac, Cigani, baš kao i virnici u Mariji Bistrici i u drugim prošeništima, iz crkve izlaze natraške jel neće da okrenutim leđima ostave svoju Gospu. To je još jedan od narodni adeta kako se iskaziva štovanje Gospi.

Bilo je vrnika koji su obaško molili križni put, a koji su mogli pokorom su štacije obalazili na kolinima. Taki ophod križnog puta mogo se vidit i u nezatravljenim kalvarijama (npr. Lourdes i dr.). Spominje se da je i među Judčanima bilo hodočasnika koji su prid oltar BDM dolazili na kolinima, i taki koji su na kolinima obalazili oko oltara BDM (Bálint-Barna str. 192).

Hodočasnicima u vičnom sićanju ostane zauvik lip prizor noćnog zajedničkog prošijuna sjednani svi hodočasnika s molitvom i pivanjom sa upaljenim svićama u ruki, kada noćni mir remeti milozvučno pivanje marijanski sveti pisama sa pripjevom *Ave, Ave, Ave Maria...* U prošijunu su šaroliki hodočasnici sjednani u štovanju BDM, među njima su izbrisane sve virske i socijalne razlike. Taki su manji prošijuni sa odjedared, u jednom danu, po nikoliko hiljada vrnika (npr. Bunarić), i veliki do sto hiljada pa i više hodočasnika (npr. Lourdes).

4

Hodočasnici su u Judskom prošteništu za molitve i pivanje sveti pisama imali vodič-knjigu, napisanu na kraju osamdesetih godina XIX. vika, u Judskom franjevačkom samostanu: *A máriagyüdi zárándokok ima - és énekes könyve* (Judske hodočasne molitve i pis-

5

me), koje su hasnirali hodočasnici i u drugim svetištima (Bálint-Barna str. 256-257).

Vrime je zdravo imalo udila u tom kako će se hodočasnici provest na putu i osobito kako će ispovidit štovanje Gospe. Ako je vrime bilo ružno, a i to se trevilo, štovanje Gospe svojim običajima su morali skratit i sklonit se što prija od nevrimenta.

Slobodno vrijeme u prošteništu

Hodočasnici su u prošteništu imali i slobodnog vremena kojeg su izhasnirali po volji. To vrijeme su većina vjernika proveli u molitvi najčešće križnog puta, u drimanju i kupovanju bučufije i svića¹¹ koje su posvećene u crkvi. Iz svetišta su hodočasnici, osobito žene, po starovinskom adetu ponele grančice raslinja (Jud, Doroslovo, Bunarić i dr.) koje su imale značenje da

njim se duša u hodočašću obnovila, takoreći procvitala Božjom milošću.

Sa Bunarića su se nosile stabaljike trske s kuninom, a u okolici prošteništa u Doroslovu bralo se lišće travnatog raslinja koje po virovanju samo tamo raste. Raslinje je sa zelenim listovima, odozgor isflekani crvenim pigama koje su, po virovanju, tragovi misećnice BDM. Kadgod su ritki hodočasnici iz Bačke, u Mariji Bistrici od lišća pitomog kestena svrtili vinac oko vrata. (Néprajz VII. str. 390 – 393).

Raslinje su osušili, obično skuvali teju i kad je trebalo hasnirali za oblogu ili su je pili.

Legende, pojave i čuda

Za povist nastanka većine prošteništa vezane su razne pojave čuda, izličenja i ukazanja, koje su kroz usmene legende potakle dolazak hodočasnika. Posli dužeg vremena okupljanje vjernika počeli su opisivat u štivima.

Tušta se legendi vezivaje za ukazanje Gospe dici-pastirima u kojima su se posli dogodila čudesna ozdravljenja od vode iz svetog izvirka, bilo da se ona pije, s njom umiva ili pere dio tila. Na jačanje vire i još brojnijeg pohađanja hodočasnika prošteništima, velikog je uticaja imalo 1858. u Lurdu ukazanje BDM baskijskoj pastirci Bernardeti Soubirous.

Jedan od primera oživljavanja hodočašća je i sveti izvirk u Doroslovu, u kojem je po legendi iz kraja XVIII. vika, jednom slipom čoviku u snu BDM

¹¹ U svetištu kupljenu ukrašenu sviću su posvetili i po adetu je najčešće držali običenu nuz priliku, jer se virovalo da će na sudnjem danu svitliti samo ta svića.

svitovala nek se umije u izvirku vode, posli čega je on progledo. U to proštenište su hodočastili i Bunjevci iz Bačke. Hodočašće u Doroslovo počelo je slabit posli bujanja hodočašća na Bunarić kraj Subatice, na prilazu XIX. u XX. vik, da bi ga posli II. svickog rata sve manje posićivali. Od Đule (Julije) Rakić – Vizin (1922.) znamo za hodočašće Đurđinara u Doroslovo di je s roditeljima ko dite i posli ko divojka više puta hodočastila do 1941. Đurđinari i Žedničani su na dan prid Malu Gospojinu, posli svete mise u crkvi sv. Marka u Starom Žedniku u prošijunu pošli za Doroslovo. Po već opisanom redu vođeni žedničkim plebanošom u prošijunu su odtabanali za proštenište. Prid veče su stigli u Bački Brestovac di su zanočili, a Đula Vizin i njezini roditelji prinočili su u velikoj kući Švabe Fajfera (Pfeiffer). U selu su ih čekali otvorene kapije od avlija u čije će kuće svratiti hodočasnici. Ispregli su konje, večerali, izdivanili se, i kako pripovida Đula spavali su u čistoj sobi¹² u krevetima i s takom rubeninom od koje *lipču ne mož smislit*. Ujtru rano su u prošijunu očli u obližnje Doroslovo¹³, di su obavili virski adet za svetište i poslipodne pošli natrag. Opet su ji dočekali domaćini, koji su ji pošćivali kao virnike koji su se otisnili na tako dalek put radi šćovanja BDM. Domaćini su u to vrime držali da i oni čine pokoru s tim što su ugošćili hodočasnike. Gosti su svakog u kući domaćina darivali nabožnim darovima iz svetišta, kao pozdravom od Gospe, čemu su se domaćini radovali, osobito čudotvornoj svetoj vodi.

Veliku grupu hodočašća čine šćovanja slike Madone, npr. Vodice kod Baje, Vodice kod Čavolja i dr. Po legendi iz kraja XVIII. vika momak putnik je sio da otpočine pod jednim drvetom na kojem je visila slika BDM (Vodice u Baji). Primitio je da slika plače, jer su mu na ruku kapale suze iz koji je posli nasto čudotvoran izvirk.

U ovu grupu prošteništa može se naređat i Bunarić. Nema taćnog podatka kad je Bunarić posto hodočasno proštenište. Godine 1883. u tisku

---

¹² U bunjevaćkoj kući ili salašu „čista soba“ je odaja u kojoj se čuva spremljena prćija za divojku, suvišno perje koje je žena donela u prćiji, svećano odilo, ruvo i rubenina. U njoj su spavali samo viđeni gosti, a u njoj je bio i odar za mrca. Soba je bila čista da joj se nema šta zabavit i prid njezinom pragom izuvala se obuća.

¹³ Sićanje Hilde Heinrich: Mater moje pokojne svekrove, Kámán Erzsébet (r. 1896.), živila je u Baćkom Brestovcu. Kad je 1966. g. imala oko 70 g., pošćelila je da je autom odnesemo u Doroslovo, na prošćenje, di je kadgod kao mlada hodočastila u svetište. Digod na po puta, spazila je bircuz (čardu), pa je zahtivala da u njeg svratimo, na okripu i odmor. Kazala je da njim je svaki put, kad su tudan išli, bito običaj svratit u čardu. Ispid nje, kočijaš je izdeklemovo konjima: „Áj meg Sárğa, itt a csárda – Stani, Žuti, tu je čarda“. Sad nam je to majka izdeklemovala i lice joj se ozarilo, jel je u dubokoj starosti još jedared prikoracila prag čarde. Ostavili smo je na miru. Po licu joj se vidilo da se mislima vratila u mladost i još jedared u sićanju oživila kako je kadgod bilo kad su išli u Doroslovo hodočastit i na prošćenje.

se spominje nekoliko izviraka na obodu šandorskog¹⁴ pašnjaka, nuz Senčanski put¹⁵, od koji voda iz dva izvirka može izličit bole očiju i noga. Godinu dana ranije u katastarskom crtežu ovo je mesto označeno je kao Sveti bunar (Szent kút). Prvi temeljniji opis Bunarića objavljen je u Subotičkoj Danici 1911. (Skender: *Šandorski bunarić*) iz kojeg znamo da su na tom mestu otpočivali putnici sa ondašnjeg Petrovaradinskog puta (Péterváradi út), danas Beogradskog puta. Putnici i čobani su uočili likovitu moć izvirka. Katolici i pravoslavci su mislili da radi čudesne likovite moći vode ovaj izvirak treba štovati kao sveti. Virnici su od vlasti zahtivali da se ovo mesto posveti, ali toj molbi nije tila udovoljit ni Katolička ni Pravoslavna crkva. Posli je dobrotom virnika podignut drven križ i uzidano zakrilje za sliku BDM, a pravoslavni paroh je posvetio mesto. Onda su odlučili da će slavu Vodice držati na Veliku Gospojinu.

Šandorski katolici su posli pet godina isto podigli drveni križ, ali ga nadležni plebanoš nije tio posvetit. Katolici su 1900. saziđali zakrilje za sliku BDM. U to vrime su pravoslavni virnici masovno pohodili virski obred na Veliku Gospojinu. Poslipodne na veselje s igrankom dolazilo je tušta mladi obadvi vire, ali katolici nisu dolazili na slavu već na proštenje. Od onda ovo proštenište štiju virnici obadvi Crkve.

Bunarić je kao katoličko proštenište unapridio kerski plebanloš Blaško Rajić kad je tražio i dobio zemlju za proširenje svetišta da sve masovnij dolazak virnika na proštenje ne pravi štetu na okolnim njivama. Valéria Beszédes ukazuje da se iz molbe Blaška Rajića iz 1928. posredno može doznat da je Bunarić posvetila Katolička crkva 1926. godine.

Posli II. svickog rata Bunarić je posto poznato proštenište i van Bačke. Nalazi se blizo autoputa, noćom je osvitljen, pa radi otpočivanja a i duhovne okripe u njeg vraćaju putnici takoreći danjom-noćom. Po lipom vrimenu tušta Subotičana, osobito virnika, na Bunarić dolazi radi duševne okripe i mira.

Kočijaši i bućur

Kočijaši su za hodočašće udesili velika (najduža) parasnička kola, da imaju što više mesta pod šatrom, di će njim stat (smistit) sav bućur, u stražnje šarage rana za konje i još da se čeljad stisnu ako ih uvati kiša. Spolja su

¹⁴ Taj dio katastarski je pripadao Šandoru (Aleksandrovo), subatičkom predgrađu. U crnjevinu između senčanskog puta i jezera Palić bili su vinogradi do kraja osamdesetih godina XIX. vika, dok ih pošast filoksera (žiložder) nije uništila. Od onda su to ratarske njive.

¹⁵ Ovim putom je najkraća veza između Subatice i Sente priko Trešnjevca. Put je dobio najpre narodno, posli i zvanično ime po tom što su subatičke čete vojnika ovim putom išle u Sentu pomoći Eugenu Savojskom da nadobije Turke u bitki 11. rujna 1697.

na lotra povišali sve ono čemu neće smetat ako pokisne: kablovi za abrokovanje konja, pića za konje, voda u čobanjama i sl. Misto pridnjeg sica metnili su kovčeg sa zaklopcom u kojem su nosili ranu za čeljad.

Nije svim hodočasnicima doticalo da imadu svoja kola, pa su se i po nekoliko njih udružili i pogodili kočijaša koji je imo za tu naminu udešena kola, koji je ja za novce nosio virnike.

U kufer su spakovali ruvo, odilo i obuču za prisvlačenje u svetištu. Da svečanije izgledaje kola su okitili zelenim granama, po di ko i cvičom. Priko lotra su metnili barem dva reda cološki dasaka popriko, na koje će sist čeljad ako se tribali sklonit od kiše. Kočijaši su dekal konje za prošijunom i, kad je tribalo u kola su primili umorne starije i ozliđene hodočasnike. O tom kako će tirat i kad će abrokovat konje, staro se pridnjak hodočašća.

Svako je nosio bućur ali sa što manje odila ili ruva. U jednom su išli, a u svečanije su se opravili kad su bili u svetištu. Podikoja žena je svečano ruvo metnila u tkanu torbu (ko pregača) i pribacila priko ramena da joj se ne zgužva. Obično su tabanali bosu ili u papučama na bosu nogu, a u svetištu su se svečanije opravili. Paštrili su se da njim bućur bude što manji rad mista u kolima ali i zato ješ su na putu proveli samo nekoliko dana.

Rana

Hodočasnici su ili (jeli) svako svoju suhu ranu iz torbe. Za nekoliko dana na putu više su postili i uzdržavali se od ila, pa se o rani nisu morali oboško starat. Bilo ih je dosta koji su kao zavit hodočastili samo o kruvu i vodi. Najpodesnije njim je bilo vodu nosit u čobanji i iz nje je pili na trsku. U kovčegu misto sica, nosili su kruv, sir i drugu suhu ranu i ilo za kuvanje: taranu, krumpir i sude iz koji će ist, pa i pribor za kuvanje u kojem su bili kastrona sa zaklopcom, sadžak i kotlič.

Kad su se hodočasnici iz veće daljine vraćali, a prošijun zasto radi otpočinjanja čeljadi, katkad su njim kočijaši u kotliču skuvali ranu: naritko ili nagusto taranu, ritku čorbu s tistom, krumpirom i lukom, pa i guljašku čorbu, a spominje se i ovčiji paprikaš – *ako se odkaleg stvorila ovca* („... *kerű-között valahun egy-egy birge*“. *Cumania*) koju su ili hodočasnici iz velike daljine, ali taku ranu nisu spominjali Judčani.

Kad su do svetišta išli izdaljeg, a put trajo više dana, po di ko je pono slanine ili šunke, koja je friško poidena – podiljena s poznatima, a o tom ima i danas izreka: *Na Jud sa šunkom, s Juda s dudom* (dr. Mandić) tj. u stihu:

Na Jud idem, šunku idem,

S Juda idem, duda idem.

Zaustavili su se ist na putu di je bilo podesnog lada i di su u otpočinjanju mogli i malo odrimat. Ritko kad su se zadržali u kojem naselju kod prijatelja.

Prosjaci

Svetišta su napunili i prosjakovi¹⁶. Hodačasnici su njim bili skloni, potaknuti starovinskim adetom da prosjaku triba udilit milostinju, jel ko nije nužan prosiť, ima više od prosjaka. Med njima su se mogli vidit i invalidi iz ratova, ali i slipci, herlavi i drugačije onemoćali koji su se tako rodili ili stradali i ostali unakaženi, pa postali prosjaci. Među prosjakovima je bilo i sviraca koji su svirkom molili milostinju. U pismenima se spominju s namirrom osakaćeni pa i oslipljeni prosjaci, među kojima je bilo najviše onih koje su, dok su bili mala dica, ukrali i osakitili Cigani-čergari i posli prisilili da njim prose, a naprošene milodare su prisvojili. Žaloban je bio život ovi prosjakova, a te su najviše darivali hodočasnici, pa su bili od velike hasne njevim skrbnicima koji su ji hasnirali za sticanje novaca.

Raziod - Natrag u svakodnevicu

Hodočasnici su se od Gospe u prošteništu opraštali i vraćali onim redom kako su u njeg i došli, s tim što su sad molili i pivali molitve i pisme za oprost od Gospe i zafalni jer njim se ispunila hodočasna nakana. Posli jutarnje mise, oprosní izlazak iz svetišta prvi je imo najudaljeniji prošijun pa onda drugi za njim, istim redom kako su došli.

Radost vraćanja virnika bila je dvostruka: najpre jel njim se ispunila nakana hodočašća i sad ojaćani u viri, jedva čekaje da stignu kući i svu radosti doživljaja podile sa svojom čeljadi.

Zvonjavom crkveni zvona navišćeno je puku da se prošijun hodočasnika primako bliže mistu otkaleg su krenili. Bio je znak je da ukućani krenu prid nji, u susret križu da ga poljube jel se s njim doneo i pozdrav Gospe, pa će zajedno zafalit Bogu na srićnom putu hodočasnika. U pustarama daleko od crkava raziod su obavili zajedničkom molitvom pod križom otkaleg su pošli.

Jedno od mista hodočasnika iz pustara otkaleg su pošli i di je bio raziod; bio je i Jakobčićev zavitni križ „kod zvončeta“ na Somborskom putu posli Male Bosne, u kraju Crnjevine, s desne strane prema Tavankutu. Nuz zavitni križ je i zvonce s kojim su zvonili za rastiravanje ledonosni oblakova, navišćivali nailazak prošijuna, i u drugim prilikama.

Jakobčićev križ je jedinstven u našem kraju, pa i šire. Na križu je uklesan testament iz 1864. g. u kojem su Josip Jakobčić i supruga Katarina Horvatović ostavili salaš i deset lanaca zemlje s obavezom da onaj ko uživa blagodati života na salašu i po svojoj volji hasnira zemlju, mora naranit

---

¹⁶ Prosjaci su sastavni dio virski adeta, jel je molitva, post i milostinja dio vire, pa je po tom i obveza hodočasnika davanje milostinje potrebitima, prosjacima.

(paprikašom – svidočenje moje matere i Lučića) čeljad iz prošijuna kad se vraćaje iz Juda¹⁷. U križu je uklesan testament:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE EMELTÉK EZEN KÖRÖSZTÖT IDŐSEB JAKABCSICS JÓZSEF ÉS NEJE HORVÁTOVITS KATALIN HOZZÁ ADVÁN TÍZ LÁNC FÖLDET AZ RAJTA LÉVŐ HÁZZAL MELYNEK JÖVE-DELMÉBÖL ELVARODNAK AZ GYŰDI BÚCSÚRÓL KÖRÖSZTEL VIS-
SZA JÖVŐ ÁJTATOS LELKEK. 1864.

(„Na slavu Božju podigli su ovaj križ stariji Josip Jakobčić i supruga Katarina Horvatović dodajući da se iz prihoda od deset lanaca zemlje i na njemu podignute kuće ugoste bogobojazne duše koje se vraćaju s križom iz Judskog hodočašća 1864.“)

Nažalost istražitelji nisu uspili ući u trag o daljoj sudbini uživalaca testamenta jel je imanje Jakobčičevih konfiskovano. Dosad još nije istraženo i ko su sve bili uživaoci imanja i ko je nadziro poštivanje testamentalne obveze.

Križ je počelo nagrizat vrime, pa se danas (2011.) tekst mož proštit samo povlačenjem prsta priko slova, ali i onda nuz pomoć ovog teksta kojeg sam zapiso prija dvade-

setak godina. Po uklesanom testamentu križ je zavridio obnovu jel je ridak i zato zdravo vridan za povist. Mi smo ga urednog talovali, pa je red i da ga takog u tal ostavimo našem pokolenju.

¹⁷ Moja mater je ko divojka dvared hodočastila na Jud. Pripovidala mi kako su se zaustavili kod zvonceta di je nuz molitvu zafale bio raziod, a onda se posli paprikaša sa roditeljima na kolima vratila u Bajmak. Više desetina čeljadi najlakše je naraniti dobrom ranom ako njim se skuva paprikaš od friškog mesa podesnog za paprikaš. Časkom se ilo mož izdilit u zdilice i poisti nuz kruz s kašikom. Do danas važi svaćanje da se najbolja ila idu (jedu) kašikom, a med njima pridnjači paprikaš, dika panonske kujne.

Bučufia

Svetišta su imala važnu ulogu u prodaji porteka zanatnika i trgovaca, a s tim i u nastanku i oblikovanju prometnica između svetišta i gradova oko njega. Na mistima di se skuplja svit to je i zgoda za razmenu roba. Nuz molitvu i okajanje grija u proštenišcima su stvorili i priliku da virnici kupe nabožne predmete, zatim korisne sitnije predmete za darivanje i čuvanje sićanja na pohod svetištu. Vrremenom su zanatnici i trgovci virnicima počeli nuditi drugu porteku.

Hodočasnici na put nisu krenili praznog buđelara. Dapače, dobro su se spremili da njim alvatnije dotekne troška za ilo pa i za kupovanje koječeg za čega nisu trošili novaca kod kuće¹⁸. Zato se iz svetišta nisu vraćali brez bućufije, skromnog dara za sićanje na proštenišće i hodočašće. To su obično bile male đuge za vodu (dici), lončići, svetnjače, očenaše, križići, svete slike i prilike, sveta voda u boćici s likom BDM, slika svetišta, zemljave *kasice-prasice*, licidarske i voskarske tvorevine, curicama beba, a muškarčićima na drvenom postolju s točkicama drveni konjić ili bićić za kondrljanje ili konjić na njihovkama za jašenje, zatim tica letačica koja guranjem po zemlji točkicama pokreće krila na klepetanje kao da se sprema poletiti, štapovi za odrasle i šareni štapići za dicu i tom nalik sitnim predmetima. Dicu su još darivali i s kojekakim šećerima (bombonima) i licidarskim medenjicama. Do II. svickog rata na proštenjima i u svetištima Cigani su prodavali dičija drvena kolica na jedan točkić za rasut teret, mala kola, spominjane tice letačice, čegrtaljke i sl. Ciganske sigračke su bile poznate po osobenim crvenim i modrim šarama s modrim vijugavim linijama i crvenim tačkicama u vijugama ili obratno.

U Judu su za svaku godinu pravili s natpisom u boji zemljave boćice za rakiju, nalik na svetu knjigu kojom su muškarci darivali prijatelje koji nisu bili u Judu.

Na proštenjima i u proštenišcima su šetali i prodavači ciduljica, u drvenom kovčežiću obišenom oko vrata, u kojima je morsko prase na zapovjed prodavača izvuklo jednu od ciduljica. Na njoj je bila kratko ispisana sudbina osobe koja je tila doznati šta je čeka. Naravno, to su uvijek bile lipe želje. U proštenišcima su veselje nudili sa ringišpilima¹⁹, potrevljanje loptom lon-

---

¹⁸ Bilo je proštenišću di su prodavali i šilježad i ovce. U štivima o hodočašću na više dana spominje se i da su se hodočasnici počastili i ovčijim paprikašom s taranom.

¹⁹ Još i sridinom trideseti godina XX. vika nije svim vlasnicima doticalo da kupe motor za okrećanje ringišpila pa su okrećala bosonoga dica u krug guranjem dorongi na daščanom postolju na vrvu. Kad su ga zaukali, onda su se dica za plaćenu ciduljicu vozikala po jednu turu, desetak krugova, u kolima /divojčice/, a muškarčići su jašili na razjarenim konjićima. Ko dite u bajmačkom petrovačkom proštenju, prid

čiča, nabacivanje karika na boce s pićom (pivo, kabezo), šiljak na sitnim predmetina i sl., i ko je nabacio kariku, njegov je bio predmet. S floberima su trevljali mete koje su u padu izazvale jak pucanj (pogođena meta je pala u dno na smešu sumpora i šalitre /törökmosó/, a to je izazvalo jak pucanj, a sve je to pratila nezaboravana svirka ko zna koliko ručni verglova. Da za svakog bude štogod, nastarali su se šećerari²⁰ s ko zna koliko feli šećera /bonbona/ i s obaveznom alvom.

Liti kad su dospile (sazrile) dinje i lubenice, nuz drugo voće, *bostan se prodavo „ko alva“*.

Ovo su samo nadvojenatroje naređane od velikog izbora vašarfije i bučufije koje su se većina zadržale do II. svickog rata.

* * * * *

Lucovom mijanom, s drugom dicom više puta smo po dvoje na jednoj dorongi okrećali ringišpil i posli svake osme-desete /toliko je bilo dorongi/ ture smo imali pravo da se jednu turu vozamo koju su okrećala druga dica, koja su stala u redu i čekala kada će doći na red i okrećati doronge. Kad se sitim, još i danas sam srićan jel sam bio med dicom koja su se lipo i zabadavad provela na tom proštenju. (Jedva smo mogli namoliti roditelje samo da nas same pušte na proštenje, a sačuvaj Bože da smo izustili da nam za provod dadu novaca.)

²⁰ Svakog ko je bio na vašaru ili proštenju dica su kod kuće dočekala darivanim šećerom /bonbonima/. Ko dici na dar nije kupio vašarfiju /bučufiju/ pravdo se „*potukli se šećerari*“. U to vrime su šećerari prodavali šećere i na komad. Kad nam je kogod kupio vašarfiju onda smo kao dica stali u red (bilo nas je četvoro) i počo je dilit po komad od najmanjeg diteta pa većem, dok je trajalo šećera /katkag vinac-dva smokava/. Uviek su najveći izvisili, njima nije doteklo toliko ko manjoj ili najmanjem ditetu.)

IZ RIČNIKA/RJEČNIKA

manje poznati riči i izraza

- abrokovat** – *mađ.* (abrak – zrnata ili krmna hrana za konje i goveda) hraniti konje ili goveda
- adet** – *tur.* (adet) običaj, način života, rada, ponašanja itd. koji se ustalio u nekoj zajednici i koji se kao takav poštuje i prenosi s naraštaja u naraštaj
- alva** – *tur.* (halva, helva) istočnjačka poslastica od brašna, meda ili šećera, masti i drugih dodataka, npr. oraha
- alvatan** – *tur.* (halvet) 1. prostran, širok, komotan; 2. izdvojen, zaseban; 3. *pren.* darežljiv
- arnjevi** – *mađ.* (ernyő) razapeto platneno ili slično natkrovlje, preko konstrukcije na kolima, za zaštitu od vremenskih nepogoda
- atar** – *mađ.* (határ – granica, međa) područje jedne države, grada, sela, *pustare* i sl.
- Bajmak** – Bajmok, selo blizu Subotice
- Bask** – pripadnik nekada velikog naroda na pirinejskom poluotoku
- benediktinci** – *lat.* (Ordo Sancti Benedicti – Red sv. Benedikta) najstariji katolički monaški red. Utemeljio ga je sv. Benedikt Nursijski (529). Ženski ogranak reda *benediktinke* osnovala je sv. Skolastika, Benediktova sestra. Geslo je reda: *ora et labora* (moli i radi); jedinstvo meditacije (zajednička molitva) i akcije (tjelesni i intelektualni rad). Odjeća im je crni habit, *škarpular* i kukuljica.
- bogobojazan** – pobožan, koji je pun vjere, prožet vjerskim osjećanjima [sa hodočašća se vratio obraćen i ~]
- bostan** – *tur.* 1. vrt, voćnjak; 2. vrt za dinje i lubenice (i sami ti plodovi)
- brime** - 1. zavežljaj slame ili sijena kojeg čovjek može ponijeti; 2. obveza, teškoća
- bućur** – *mađ.* (batyu) u maramu ili plahtu umotani zavežljaj rublja, odijela i sl.
- bućufija** – *mađ.* (búcsúfia) predmet sa simbolom prošteništa, kojeg su hodočasnici kupili za uspomenu
- buđelar** – *lat.* (pugillares – što je na dohvat ruke) lisnica, novčarka; *buksa col* (°) – palac, inč: anglosaksonska mjera za duljinu = 25,499 m/m; (bečka mjera 26,399 m/m), nekada primjenjivana i u subotičkom *ataru*
- Crnjevina** – dio pustare sa *černozemom* južno od *Kunbaje* do Kelebije koja se graniči sa pjeskovitim tlom u širini do puta Subotica – Bajmok
- čarda** – *mađ.* (csárda – krčma, birtija, posredovanjem Turaka iz persijskog rječnika otprilike znači: potkrovlje na četiri stuba) krčma u pustari
- čerga** – *tur.* (čerge) mali šator, osobito ciganski; **čergar** – Ciganin koji živi pod čergom i često mijenja boravište
- čegrtaljka** – naprava od drva koja se drži u ruci i okretanjem proizvodi zvuk (koristili su je vojnici u vježbi, navijači na sportskoj priredbi, čuvari voćnjaka i vinograda za plašenje ptica i sl.

čobanja – *mađ.* (csobolyó od *slav.* čban, džban, potiče od riječi *čoban*) 1. drveni sud za mlijeko i vodu, zapremine 15 – 20 litara, nalik na odsječenu bačvu; 2. *čovo*, smotuljak slame i sijena svezan na dugačkoj batini kojeg zapale i optrče njivu, *ledinu*... u vrijeme preskakanja vatre na *Ivanje*

dekata – upravljati konjskom zapregom

deklemovat – recitirati, *lat.* (recitare – čitati) javno-umjetničko kazivanje književnih djela, obično pjesama, *deklemovat*; recitacija – pjesma određena za javno-umjetnički govor

dominikanci – *lat.* (Ordo praedicatorum – red propovjednika) katolički red što ga je osnovao sv. Dominik 1206. u Toulousi, a potvrdio ga 1216. papa Honorije III. D. obdržavaju uobičajene zavjete siromaštva, čistoće i poslušnosti. Odjeća im je bijeli habit s kukuljicom preko kojeg oblače crni ogrtač: *bili fratri*

doprit – doprijeti, doći do mjesta ili do osobe uz napor koji je potrebno uložiti

doronga – *mađ.* (durung – /od naše riječi *drug/* – motka, batina, greda) 1. u sred *suvaže* ili druge naprave koja se okreće, ukopana velika *okrugljača*, visine oko 8 metara, na njoj su male *doronge* koje okreću konji ili ljudi, a odatle se snaga prenosi preko *kardana* na *žrvanj* ili drugu napravu; u nekim krajevima Vojvodine isto što i *štrajfla*; 2. visoko, nezgrapno čeljade, dugajlija; 3. visoka žena, *v. košpenda*

Dove – Duhovi, blagdan sedme nedjelje poslije Uskrsa

dunja – *mađ.* (dunna) pokrivalo u krevetu napunjeno perjem

duvna – *lat.* (domina – gospodarica) opatica, redovnica

đuga – glinena posuda za vodu, nalik na čupicu (mali čup), zapremine od oko 0,5 do 5 – 6 litara, *koršo*

filoksera – grč. (fýllon – list + xerós – suh, bez soka) *lat.* Phylloxera vastratix, trsna uš; uš koja živi na korijenu i lišću vinove loze, *žiložder*

flober – (po Francuzu Flobertu) malokalibarska puška kratkog dometa

fratar – *lat.* (*frater* – brat) brat, redovnik, franjevac (OFM), monah

frišak – *njem.* (frisch – svjež) 1. svjež; 2. žuran

gencija – željeznički kolodvor

Gospojina - Velika *Gospojina* (Uznesenje BDM - Velika Gospa, 15. VIII.), Mala *Gospojina* (rođenje BDM - Mala Gospa, 8. IX.)

guljaš – *mađ.* (gulyás – pásztor) pastir - govedar, onaj koji čuva goveda; naziv samo za govedara koji je mjesecima danjom/noćom čuvao goveda u *atu*;

guljaška čorba – jelo od sitno isjeckanog govedskog mesa, skuhanu u masti sa pirjanim lukom i krumpirom

gvozden put – željeznička pruga

hasnirat – *mađ.* (haszon – korist) koristiti, rabiti

herlav - šantav, nesiguran u hodu

iče – jelo, spominje se u izrazu: „iče i piće“, obilje jela i pića osobito u nečiju čast; gozba

ilo – jelo; ono što je priređeno tako da se može jesti

ist - jesti

- izvirak** – izvor, 1. mjesto gdje voda (nafta, plin i sl.) izlazi na površinu zemlje; vrela vrutak; 2. dokument, djelo i sl. koji služe za znanstveno istraživanje
- jedared** – jedanput
- kabezo** – vrsta nekadanjeg bezalkoholnog osvježavajućeg napitka
- Kalvarija** – *lat.* (calvus – ćelav, gol, *dakle* golo brdo) 1. isto što i *Golgota*; 2. mjesto u prirodi gdje je smješteno 14 postaja križnog puta. Obično se smješta na brežuljak: prva postaja je u podnožju, 12. sa raspećem i tri križa na vrhu, 13. i 14. pri spustu ili u samoj crkvi
- kalvinisti** – sljedbenici kalvinizma, grane protestantizma zasnovane na reformacijskim načelima XVI. st. i na teološkom učenju Jeana Calvina
- kapelan** – *lat.* (capellanus) u katoličkoj crkvi pomoćni svećenik, pomoćnik župnika
- kastrona/kastrola** –*franc.* (casserole), ljevena željezna posuda rukačica za kuhanje, iznutra emajlirana, *šerpenja*
- Ker** - južni dio Subotice, nekada III. kvart
- kočijaš** – od kočija *mađ.* (kocsi /koči/ po imenu mjesta Kocs u Mađarskoj, čit. Koč gdje su u15. stoljeću pojavilo prvo takvo vozilo) 1. osoba koja upravlja konjima; 2. probušen kraći komad drveta ili parožak drvenih vila kroz koje kočijaš provuče *kajase* i zabode ih u snop žitarica kada ih prevozi u *gumno*
- kolera** – *grč.* (cholē – žuč) 1. opasna srdobolja (proljevanje s povraćanjem i naglim opadanjem tjelesne snage), izgara; 2. propast, poguba; 3. *prenos.* »teška«, nepodnošljiva osoba
- kompa** – kompanija, *franc.* (compagie) 1. maleno društvo, družina; 2. trgovačko ili industrijsko udruženje; 3. *mađ.* (komp) *skela*, plitka lađa za prijevoz preko rijeke
- koršo** – *v. đuga*
- kost** - hrana, jelo
- kostirat** - hraniti nekoga
- kotlić** – mali kotao služi isključivo za kuhanje tjestenine (tarana i sl.), čorbaste hrane sa mesom (paprkaš, gulaš) i dr.
- krunica** – 1. katoličko molitveno pomagalo, brojanice; 2. katolički niz molitava koje se mole uz pomoć brojanica, sastoji je od 15 desetina, a svaka desetina obuhvaća jedan Očenaš, deset Zdravomarija i završni Slava Ocu. Kao uvod moli se apostolsko Vjeronanje, Oče naš i tri Zdravomarije
- Kunbaja** – selo (danas u Mađarskoj) i pustara (dio Skendereva u Vojvodini)
- kunina** - cvast trske
- lanac** – 1. mjera za površinu zemlje (10 motika tj. približno 0,72 ha); 2. etalon mjerila lanac duljine 10 hvati za mjerenje površine zemlje; po etalonu je i mjera dobila ime; 2. niz spojenih alki različitih oblika i izvedbi [običan, *gvozdarski* ~; *lađarski* ~; *ewart* ~; *galov* ~ itd.]
- lemeš** – 1. *plemenitaš*, plemić; 2. sječivo pluga, oštri dio koji siječe zemlju; raonik
- Lemeš** – raniji naziv za selo Svetozar Miletić (kod Sombora), preimenovano 1925. g.

licidar – licitar, *njem.* (Lebzelter) kolačar, medičar, obrtnik koji se bavi pripravljanjem medenih kolača i igračaka od tijesta, u Bačkoj (a i dalje) najčešće i voskar koji izrađuje svijeće

lotra – 1. stranice seljačkih kola; 2. zapremina tovarnog prostora između *lotra*
Madona – *lat.* (madonna – gospođa) u katolicizmu, talijanski oblik pučke varijante Marijina imena, osobito u renesansnoj ikonografiji (Madona s djetetom)

morsko prase – zamorče, *lat.* (*Cavia cobaya* Marcgr.) mala životinja glodar, koju je prodavalac ceduljica istine na sajmu, hodočasnom prošteništu i sl., obučio da za novac izvlači nasumice jednu ceduljicu sa napisanim predviđanjima sudbine, važnija događanja (obično ugodna) znatizeljne osobe

muvarika – muhar, krmna biljka namjenjena konjima *lat.* *Setaria viridis*

natraške – okrenut leđima u pravcu kretanja

odilo – u bunjevačkom govoru samo muški odjevni predmeti

ojist se – ojedina, mjesto na koži koje se je zajelo, iritirano mjesto, mjesto na koži koje se crveni i peče od djelovanja mokraće ili znoja

onibus – *lat.* (omnibus – svima, za sve) velika kola s većim brojem sjedala, autobus, šinobus, trolejbus

ophod – 1. obilaženje jednog mjesta do drugog, pohađanje raznih mjesta; 2. prelaženje zatvorene kružne putanje [- molitvom križnog puta]

opravit (se) – odjenuti se, lijepo se odjenuti

parasnik – *mađ.* (paraszt) seljak, paor: - **parasnička kola** – seljačka, zaprežna kola

paroh – *grč.* (párochos – suputnik; *lat.* parochus – nabavljač, opskrbljivač na usputnoj stanici) župnik, plebanuš (plebanoš), plovani; **parohija** – župa (pravoslavna ili katolička)

patibulum – rašljasto drvo, za koje su robove za ruke i za noge utvrđivali i tako razapinjali, vješali – u križu uspravni dio

perje – 1. pera kojima je pokriveno tijelo ptice; 2. skupni naziv za jastuke, *dunje* i perine

Petrov - Sv. Petar i Pavao, apostoli, spomendan 29. lipnja

pića - kabasta stočna hrana; krma

piga – pjega, na ljudskoj koži mrlja žućkaste boje

plebanoš – *mađ.* (plébános) župnik, *plovani* v. *paroh*

podbit se - na tabani, najčešće na peti, dobiti potkožni žulj

pogoditi – 1. ugovoriti cijenu i druge pojedinosti kupoprodaje, najma, 2. unajmiti nekoga da radi; 3. udariti u cilj pri gađanju, bacanju čega i t.d.

pokornik – 1. onaj koji vrši vjersku dužnost pokore; 2. onaj koji je prema nekome pokoran, poslušnik

ponjava – gusto široko i dugačko debelo tkano voštano platno

porteka – *mađ.* (portéka) roba u prometu

prćija – *grč.* (proix, proikós) imovina koju žena donosi u dar suprugu, miraz

pridnjak – predvodnik grupe ljudi u nečemu

prilika – sveta slika koja se vješa na zid

prošencija – svečana katolička vjerska povorka, *prošijun*, *sprohod*

prošijun – v. *prošencija, procesija*

proštenišće – mjesto *proštenja*

proštenje – 1. oprost, oproštenje; 2. crkveni *god* (dan crkvenog zaštitnika)

pustara – od *mađ.* (puszta – pust, ostavljen, od *slav.* pust – koji je bez ljudi, neobrađivan, prazan, beskrajn) veliki nenaseljen, nekultiviran, zatravljeni prostor, s rijetkim kolobarima od nekoliko stabala ili visokih grmova, većinom služi za napasivanje stoke; *pusta*

rana - hrana, jelo, *kost*

raziod – razlaz, odlazak na razne strane; razilaženje

ringišpil – *njem.* (Ringelspiel) vrteška, okretaljka

rubenina - rublje, donji dijelovi odjeće, ono što dolazi izravno na tijelo (gaće, potkošulja, košulja i dr.)

ruvo – bunjevačka ženska odjeća

sadžak – *tur.* (sadžajak) niski željezni tronožac na kojem se kuha; *tronožac*

sic – *njem.* (Sitz) sjedalo za *parasnička ili svečana kola* osobito pojedinačno sjedalo u kolima

sidit – sjedeti, biti u položaju u kojemu težinu tijela nosi donji dio trupa [~ u klupi, ~ za stolom]

sino – sijeno, trava pokošena i osušena za stočnu hranu

sjednat – sjediniti, sastaviti u cjelinu, spojiti jedno s drugim

skela – v. *kompa*

stabljika – stabljika, organ raslinja papratnjača i sjemenjača koji provodi vodu s mineralnim tvarima iz korijena do lista, a iz lista do drugih organa gotovu hranu (*škrob*); *vlat*

suvoja – mlin nalik na vjetrenjaču, *žrvanj* okreću konji preko *dorongi*

svetnjača – posuda na svetom vodnom, u sobi na zid obješena, u crkvi kod ulaznih vrata uzidana

Šandor - 1. Aleksandrovo, predgrađe Subotice; 2. muško ime Aleksandar, Aco
šarage – *njem.* (Schrage, *mađ.* saroglya) koš, 1. zadnji dio u kolima; 2. prednji i stražnji pomični dio seljačkih kola sa šipkama provučenim kroz drvene okvire 3. dio koji zatvara prostor između stranica kola

šatra – šator, *tur.* (čadyr) nastamba osobita oblika od čvrsto impregnirane tkanine, kože i sl.; služi za stanovanje na otvorenom

škapulir – škapular, *lat.* (*scapulae; arum* – lopatica, leđa; od *scapula* – meso između vrata i prednjih nogu), označava jaram Kristov. 1. U katolicizmu, komad odjeće koji pokriva rame, prsa i leđa te seže do ispod koljena. Nose ga neki redovnici (benediktinci, karmelićani, dominikanci i dr.). 2. Mnogi naši stari bili su od početka XX. vijeka pod utjecajem glasovitog karmelićanina Gerarda Stantića i ućlanili se u Bratovštine svetog škapulara karmelskog reda. Š. su dva komadića smeđeg ili tamnoga platna, s likom Gospe od Karmela, spojena ujedno dvjema platnenim vrpcama prebaćenim preko vrata

štacija – (*lat.* statio) postaja, zaustavno mjesto

tabanat – pješačiti, ići pješke, hodati

tirat – 1. poticati, prisiljavati, tjerati; 2. okretati, davati pogon nekom stroju; 3. ponavljati riječi, misli

trevit - 1. pogoditi nečime u nešto; 2. naći se u određeno vrijeme na određenom mjestu

toran - toranj

trevit - pogoditi nečime u nešto

vašar – *madž.* (vásár – sajam) 1. sastanak prodavača i kupaca u određeno vrijeme godine ili na određeni dan radi izravnog trgovanja [*Matijski* ~, prve nedjelje poslije spomen dana sv. Matije apostola, slavio se 24. II.; *Petrovački* ~ sv. Petar i Pavao 29. VI. , zeleni /jesenski/ ~ itd.]; 2. velika poslovna priredba općeg ili specijaliziranog tipa; 3. *iron.* veliki nered sa neuredno složenim stvarima

vašarfija – *mađ.* (vásárfia) sitni darovi kupljeni na sajmu

vergl – *tal.* (vergula) mehanički instrument s jednom ili dvije melodije na kojem se svira ručkom okretanjem bubnja s malim ispupčenjima, koja trenjem o tanke metalne pločice proizvode tonove melodije

viden – ugledan, koji uživa ugled; uvažen cijenjen, istaknut

vlat – klas, cvast na stabljici žita u kojem se razvija zrno

zdravo – vrlo, veoma, jako

zob – 1. ovas, omiljena zrnata krana konja; 2. zbirni naziv za svu hranu konjima koje jedu u jednom obroku

žrvanj/žervanj – mlin na okrugle kamenove, gornji se okreće a donji stoji u mjestu, između njih se melje zrno

* * * * *

Kazivači, hodočasnici:

Moja mater Justina (1902.) Bajmak, Đurđin

Lazo Lučić (1903.) Subotica

Đula (Julija) Rakić – Vizin (1922., moja sestra od tetke) Đurđin, Tavankut

Veco Jaramazović (1924.) Đurđin.

Fotografije: 02, 04, 07 i 08 su iz knjige Bálint – Barna, a 01, 03, 05 i 06 snimio A. Stantić.

Ovaj je referat održan na Međunarodnom okruglom stolu – Urbani Šokci 6, Marijanska svetišta – Osijek, 9. lipnja. 2011.

Lektorica: Hilda Heinrich

Alojzije Stantić

Zadovoljština Grga Patarčića

Zima je uvila sve u bijelo. Davno nije bilo takvoga snijega na salašima oko Nenadića. Ni hladnoće. Izgrađen na *gredi*, Grgin se isticao položajem i veličinom. Očuvan je još uvijek bio. Mar i ponos u njegovu nisu dopuštali propadanje obiteljskoga naslijeđa. Noć je nadolazila. Nigdje ničega. Sjeverac se jaki jedini čuo. *Garó se zavuko pod čardak.*

Grga Patarčić je rano lijegao. S mrakom je ulazio u krevet, a sa *Suncom ustajo*. Na salašu nije bilo drugoga. Od kad mu je *žena* Janja umrla, živio je sam. Od *komšija* Matarića je bila. Kći jedinica Jozefina, u Somboru je živila *udana*. Tamo se i *skućila*, rijetko je navraćala ocu. Kao i unučad.

– *Sviko sam se, govorio je sa sjetom, nikako da sam sâm. Sudbina tako štogod zna donet, a protiv nje čovik teško mož, pa mu je podnosit.*

Od starine su Patarčići cijenili zemlju i život na salašu. Od rada nisu bježali, pa im se *imanje vrimenom* uvećalo. Osim radom, napredak su osiguravali i znanjem. Isprva su ga *najvećma sticali* iz knjiga. Počeli su dolaziti do njih *priko rasturivača* koje je po somborskim salašima u vrijeme Grgina dječastva organizirala Hrvatska seljačka stranka.

U *kredencu* je na *vidnom mistu* bila držana jedna s potpisom Stipana Radića. Na poklon ju je *dida* Ivan dobio od, kako se to u obitelji s ponosom govorilo, *samog Stipice kad je bio ode na zboru*. Dao mu je u *dar* kao jednom od prvih članova stranke u somborskom kraju. *Prdačno* je zato *dida* Ivan zvan *Radićevac*.

– *Posli smo je morali sakrit na tavan, da je ne nađu. I uspili smo je sačuvat! Eno je i sad na istom mistu di je je držo i dida, hvalio se kasnije Grga rijetkim posjetiteljima u koje je imao povjerenja.*

Grgi je *bačo* Stipan u *tal* ostavio 60 *lanaca*. Umro je *prid rat* od *jeptike*, mlad. Trideset i treća mu je bila. Nikad ga nije Grga *pribolio*. *A ko bi i mogo? Odranila* ga je mama, udovica Krista, hrabra i odlučna žena. Ta nije bila za života mažena, no u *pravdu* je sve radila. Mudrosti se naučila od života. Za vrijeme mađarske vlasti pokazala se i vještom u vođenju gazdinstva.

Mudrost joj, kao ni poštenje, nije bila od velike pomoći ni nakon što su *komuništi* došli na vlast. *Tamo oma posli rata protiv Mađžara i Nimaca*. U njem je Krista još i brata Josu izgubila. Na Batinji je s *nikim* Rusima *poginjo*.

Zemlja je Patarčićima onda, *ko i većini drugi*, bila oduzeta. Bez zemlje, kao da je ostala bez ičeg svog. Samo se na radišnost mogla oslonit.

– *Nevolja ne ide nikad sama* – govorila je pomirbeno. Salaš *dida* Ivanov s velikom *avlijom* – ledina je bila *do dola*, nisu dirali. Grgin cijeli svijet.

– *Ako se naš čovik oće razbaštinit, onda samo triba udarit na ono što je njegovo*, rekao je Kristi župnik Lajčo nakon što mu se *posli svega očla* požaliti i tražiti savjet. Grga je to dobro upamtio, no tada nije znao što ono znači. Kasnije mu se *sve kazlo samo*.

Od *tog vrimena* Krista je imala jedino muku, Grgu i sjećanje na dobar, lijep život u prošlosti. Strah im, *zbog zatečeni i privređeni* nevolja i naglog siromaštva, nije bio stran. Grga je posebno bio osjetljiv na omalovažavanja i vrijeđanja vršnjaka *dok je išo u škulu*. I poslije je toga bilo, *no nikako se moralo naviknit*.

Nadu je Kristi čuvala vjera. Stamena u njoj bijaše ona. Bila je karmelska trećoredica još od *divojački* dana. Upisala ju je kod patera Gerarda, *našeg čovika*, kako se na poseban način isticalo med somborskim *salašarima*, i uvela u pravila reda najstarija *teta* Luca, neudana žena.

– *Grga je poslu bio naučen, a to što je posto vridan, moralo je doć posli samo*, hvalila se kasnije Krista svojim jedincem.

Zemlju je, *malo-pomalo*, nanovo stjecao. Kupovao je onu blizu salaša. Očev uzor bdio je nad njim. Podrške i pomoći majke nije manjkalo. Kasnije ni od Janje, također *jake, gazdačke* žene. Od Pekanovićevih je bila. Konjima je i ona orala. Od drugih pomoć nije stizala. Samom odmoć, *no vrimenom* se zemlje *nastačilo*.

Opet je Grga bio na svom. Dovoljno je imao posjeda za slobodu i nezavisnost od *vlasti i svita*. Tomu je, na koncu, i težio. Kao, uostalom, i svi njegovi odvajkada.

Uvodio je i on s Janjom novine u *gazdovanju*. Sami su sve *porađivali*. Usavršili su tovljenje svinja. Prvi su na Nenadićima odbacili *mangulice* i druge domaće *fele* i *prišli na tov landrasa*. Nije im *u tom* bilo *ravnog* ne samo *u kraju*, no priznanja *od svita* su izostajala.

– *Jedared kad je čovik skrajnut, teško opet mož bit privaćen* – znao je reći.

Jozefinu nije bilo teško *iškulovat*. Imalo se. *Doktoricom* je postala u somborskoj bolnici. Otudila se nakon što se udala. I s *dicom joj* bilo isto.

– *Rasap je to varoši i novog vrimena*, često je pomišljao Grga. Boljelo ga je to, napose nakon smrti Janje, ali se mijenjati nije dalo.

– *Ne budne u životu ono što se oće, već ono što mora bit* – govorio je tako za ono u životu *neželjeno*.

Ostao je, na koncu, *u svom* Grga sam. Zemlju je dao *pod arendu*. *Marve* nije imao. Tek je malo *pileža* držao *čerez* sebe. Još jedno je samo htio u životu. *Bit nikako priznat* i to za ono za što se za života držao. Što je bio i što

jest! On i njegovi od *pamtivika*, a što je bilo nijekano i zabranjivano, što je uvećavalo nesreću i donosilo nevolje, zbog čega se onda moralo *trpiti i patiti*... Želio je, naime, zadovoljštinu za dio nepravdi i poniženja.

Kiša je toga predvečerja rominjala. Nekako svečano. Jesen je kasna bila. Salaš je krasilo žuto lišće od velikoga *duda*. *Komšijin deran* Vladimir došao je iz Koprivnice. Rat se već završio. Sa suzom u oku, presavio je Grga, pažljivo se okrenuvši lijevo i desno kako bi se uvjerio da ga nitko ne promatra, bijelu kuvertu s vodenim žigom i stavio u unutarnji džep kaputa.

– *Vridilo je! Makar to i sad bilo kad se kraj života bliži* – tiho je i pomalo zagonetno rekao, zagledan u šumu u daljinu, znanu mu šumu kraj Dunava.

Odložio ju je kasnije pažljivo u *šifunjer*. Bila je brižno čuvana, ali ne na *vidnom mistu*, već ispod *čisti, izroljani košulja*. Pokazivao domovnicu nije više nikome. Ne iz straha. Čuvao ju je ljubomorno sebe radi. Drugi takav dobitak ionako ne bi mogli razumjeti. *Osvistio je to pogledom na šifunjer* i ove zimske večeri prije nego li je zaspao. *Nikako utišen*, sâm, dok je hladan sjeverac i dalje snažno puhao.

Tomislav Žigmanov

Križ i ja

Pra sitan.

Vitar sam.

Križ,
Čikerija,
strija i ja.

Pir *piska*.

Vitar jak.

Stiska, plam,
pisak i ja sam.

Pustoš graji!

Križ stoji sam.

Miris nade plamti...

Tomislav Žigmanov

Svjetlost je trajna

Želim da znaš da znam da znaš
da gelegunje u mom gradu listaju
pločnici blistaju poslije kiše
da sveti Ivan Nepomuk na svojemu je mjestu
u niši, tek ubranim cvijećem okićen
i da sam dio ovih zgrada i klinker kocki
i da drugačije ne mogu više

Želim da znaš da znam da znaš
da isprazne riječi bujicom teku
pravednici ne pobjeđuju baš uvijek
i dano se ne vraća danim
da neprolaznost je u dobrom trajna
u trajanju djela učinjenog
u tajni postanja tvogega bića

Želim da znaš da znam da znaš
da fale mi sada riječi, za reći
da svjetlost je trajna
trud, kruna našeg bitisanja
zrno u veličanstvu svemira
na tragu traga traženog tek malog
neprolaznog, vječnog, ljudskog

Mirko Kopunović

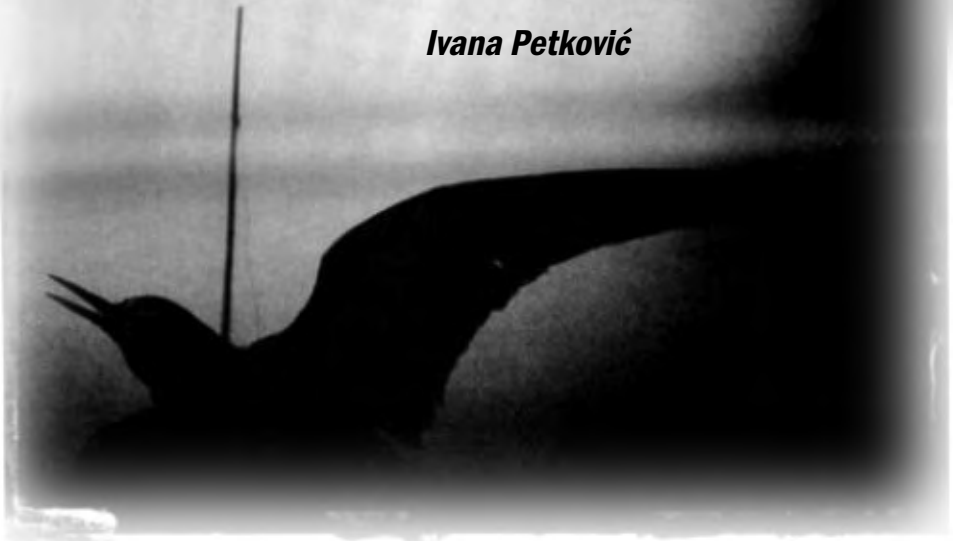
MLADI SUBOTIČKE BISKUPIJE

MUZI

Znam, to si ti, duše tihog prosvjetljenja,
poznajem ti šapat, dah tik iza uha,
kad utihnu druga nijema prividenja,
ja osjetim dodir tvoga sjetnog duha.
Kad zanijemi pjesma i osmijeh se sledi
u grč vječnog straha, što očaje niže,
tvoj duh tada, muzo, pored mene sjedi,
dok pakleni oganj tabane mi liže.
Ko da sreća krotka okove ti veže,
pa ne možeš k meni, ophrvana jadom,
kad mi misli lude zatrovane bježe,
pred tom iskrom svijetlom i posljednjom nadom.
Tvoja vjernost, muzo, mjeri se po sjeti,
jer bol uvijek stvara za vječnosti djela,
k tebi hode oni od svijeta prokleti,
da im šapneš riječi bez lica i tijela.

Ivana Petković

Neizmjerna je ljubav Božja

Ova priča je možda na prvi pogled kao i sve druge priče. Istinita je kao i mnoge druge, a ja je ipak pišem sa željom da ukažem na to da je samo jedna ljubav prava, ona koja dolazi od Gospodina Boga. Pripovijest je doduše prava ljubavna, ali je namijenjena svima.

Luka, jedan sasvim običan i prosječan mladić, veoma lijep, odrastao je u klasičnoj kršćanskoj obitelji kao treće dijete. Imao je dvije starije sestre koje su ga baš voljele. Imao je i divne roditelje koji su ga od male na odgajali u katoličkom duhu. Kako su godine prolazile, Luka je odgoj svojih roditelja sve više doživljavao kao Božji poziv. S djevojkama kao da nije imao sreće. Jedini smisao života je vidio u tome da predano radi na zemlji i da se sve češće i temeljitije druži s Božjom riječi.

Iva je bila nešto sasvim drugo. Nakon mučnog razvoda građanskog braka svojih roditelja ostala je kao mala djevojčica sama s majkom. Život joj je već tada krenuo nizbrdo. Skoro punih dvadeset godina traje borba u njenoj duši zbog prevelike ljubavi prema samoj i požrtvovanoj majci. Pri tome je strahovala od uglavnom pijanog i bijesnog oca. Bojala se i same sebe da ne ponovi pogrešku svojih roditelja. Neizmjerna je bila njezina bol zbog nedostatka oca. A kad bi se s njim susrela, teškoće su bivale sve veće. Ono jedino što je Ivu u njezinom životu tješilo i snažilo bio je odlazak na misu. Još je sretnija bila kad se mogla i pričestiti. U posljednjih par godina se osjećala nedostojnom svete Pričesti. To je bio još jedan uzrok njezinih patnji. Promatrajući je, nitko joj ništa nije mogao zamjeriti. Uostalom, ponašala se kao i druge djevojke u njenom okruženju, u školi ili na poslu. A njezina ljubav i odanost prema Bogu se očitovala i u tome što je Iva uvijek bila okrenuta popravku svoga ponašanja. Govorilo se da je dobra djevojka, a Iva je osjećala da ipak nije dovoljno dobra za Gospodina. Padala je. Izlazila je, zaljubljujivala se. Momci su je ostavljali. Osjećala se ostavljenom i neprimijećenom. Patila je, a onda, iz neke pobude, Iva je počela živjeti samo za ljudi provod. Uostalom, posao joj nije najbolje išao. Više nije vidjela smisla za život. Bila je lijepa. Dotjerala bi se, izlazila je, plesala i pjevala kao da joj zabava može dati smisao životu. A muški svijet joj je do tada nudio samo neobavezne veze. Prinčevi ne postoje – bio je zaključak nakon svega. Stanje se još više pogoršalo kad se Ivi zgadio noćni život.

S kajanjem je prišla Gospodinu. I Gospodin joj je dao snage da opet podigne glavu i da u život krene sigurnijim koracima. Bavila se rekreacijom i čitanjem i s još je većom radošću odlazila u crkvu. Bog joj je bio najvažniji. Tako je milosrdni Gospodin svojom riječju poveo istim putem i Luku i Ivu. Luka se nije previše zanio kada je upoznao Ivu. Očekivao je

da će ga Bog uputiti i pokazati onu pravu. A Iva je ponovno gubila tlo pod nogama. Počela je prezirati sebe. U njoj je sve jasnije rasla čežnja za Lukom. Željela je nasloniti glavu na njegovo rame i zauvijek ostati kraj njega. Neprestano je sebe korila. Ipak, Božja ljubav je djelovala polako, ali sigurno. Iva i Luka su se družili. Iva je odjednom postala sramežljiva – kao mala djevojčica. I baš se to svidjelo Luki. Dok je njeno srce drhtalo od straha da će se opet dogoditi nešto loše, Luka ju je tješio i govorio da će Gospodin raspršiti njezin strah. Ako je Gospodinova volja, on će je voljeti. Iva se još više zaljubila kad joj je Luka izjavio da s njom želi živjeti u čistoći do braka. Sretna je bila Iva što je našla Luku. S njim će živjeti u skladu s Gospodinovom voljom. A društvo se čudilo. Društvo je pokušavalo srušiti Lukin i Ivin svijet, a njihova je ljubav postajala sve jača.

Iva se odjednom prestrašila. Naumila je ostaviti Luku, jer je smatrala da nije dovoljno dobra za njega. Silno ga je voljela, ali i puno patila. Kao da je naslućivala neku nevolju. Na nevolje i nesreće je navikla. Strah i tjeskoba bili su uporni, ali je Gospodin bio daleko uporniji. Gospodin je Ivi govorio preko Luke. U najtežem trenutku njenog života, Luka je izveo Ivu u šetnju. Snijeg je napadao. Studen je grizla. Dvadeset stupnjeva ispod ništice! U Ivinj duši je bila neka teška, neobjašnjiva tuga. I osjetila je da Luka nešto smjera, ali nije znala ni naslutiti što će se dogoditi. Šećući, zastali su pokraj križa pred crkvom. Tu je Luka prvi put rekao Ivi da je voli. A onda je izvadio prsten i pitao Ivu: „Hoćeš li mi biti žena?“. Ta će slika ostati zauvijek u njenom srcu. Njegove nestrpljive oči, raspeti Gospodin iznad Lukine glave i ono drhtanje koje je osjetila. Činilo joj se kao da sanja, ali je ipak odgovorila. Pomislila je čak i da sanja, ali odgovor je bio „Da“. Zaplakala je od radosti. Luka ju je pomilovao. Ljubio ju. O njihovoj sreći nisu znali ni roditelji. A Gospodin je bio s Ivom i Lukom.

Zaista, Gospodinova je ljubav neizmjerana. On nam grijehe oprašta. On nas voli i kad smo slabi i kad padnemo. On čini čuda u našem životu. Jedino što nam pred Gospodinom može nedostajati – to je da mu se posve prepustimo. Upravo to je učinila Iva. Onako slaba i izgubljena se predala Gospodinu. Iva je dočekala lijepo vjenčanje. U dušu joj je opet unišila nada koja joj je vratila osmijeh na pragu novoga života. Žarko je molila Boga da uvijek ostane prisutan u njezinom braku. A Ivina i Lukina sreća je dobila novi zamah. Nakon bračnog putovanja čuli su kako prionova kuca na njihovo srce. Sada svakodnevno oboje zahvaljuju Bogu za život i ljubav koju im daruje.

Nataša Firanj
Sombor

Dičja ljubav

Voljila sam ti,
ti to nisi primetijo.
Kad bi ti vidila,
osićala bi se najsrćinija.
Tvoj nežni pogled bi
mi istopijo jel sam
samo tebe voljila.
Prošo si pored mene
onako ladno, a nisi mi
ni tijo reć zdravo.
Dugo si mi se ti
urizivo u srce i misli
ti mene voljijo nisi,
ja to dobro znam.
Polako puca i slike ram.
Moje srce je
samo za te znalo
i ništa mi drugo nije zanimalo.
Onda jednoga kišnoga dana
sam svatila i sama
po ve lipe sitne kiše
da je to bila samo
jedna dičja ljubav
i ništa više!

Maja Andrašić

Tko to gradi mostove?

Za *Genfest* sam čula na kršćanskoj tribini za mlade koja se održava jedanput mjesečno u Subotici već duži niz godina unatrag. Grupa mladih i veselih djevojaka i momaka je pjevala i oduševljeno pričala o nadolazećem susretu u Budimpešti. Djelovali su neizmjereno sigurni da će to o čemu govore biti dobro, iako nikada nisu sami bili na *Genfestu*. Mene su u to i uvjerali. Prijavila sam se, naime, bez društva i računala sam kako mi neće biti problem ako zaista i budem sama tijekom susreta (s obzirom da poznajem samo jednog momka koji je u ovom pokretu) – iskreno, najviše sam se pouzdavala u umjetnički dio programa koji je i bio presudan da se prijavim i ne odjavim s popisa, kao i činjenica da nikada nisam bila u Budimpešti koju sam oduvijek htjela posjetiti.

I dobro je što stvari ne ispadnu uvijek onako kako ih mi zamislimo i isplaniramo – nekako Bog uvijek ima mnogo bolji (najbolji) scenarij za naše živote i nikako se ne umori od priređivanja prijatnih nam iznenađenja.

Zaista smo vidjeli nešto malo od Budimpešte (pogled s Lančanog mosta za punog mjeseca je nešto što se pamti cijeloga života), a umjetnički dio programa je bio fantastičan (osobito koreografije koje su izvodili momci i djevojke). Međutim, to nije ono o čemu govorim kada me pitaju kako mi je bilo na *Genfestu*.

Kada me pitaju kako je bilo u Budimpešti, ja kažem *nagyon szép* (iako inače ne znam mađarski). I nema to mnogo veze s time što je susret održavan u Mađarskoj, nego s time što sam bila u autobusu sa zemljacima Mađarima koji nisu štedjeli na svom znanju, a još manje na dobroj volji, lijepom raspoloženju, društvu i otvorenosti.

I još kažem, odnosno, ponovim ono što je Miši rekao pri povratku na razglas u busu, a to je da smo mi gradili mostove među nama samima. Jer, ukoliko se mi sami ne povežemo, ukoliko stalno ne pružamo šanse jedni drugima za međusobno upoznavanje, uzalud je ako nas i cijeli svijet objeručke čeka – nećemo znati prepoz-

navati, prihvaćati, a kamoli cijeniti sve te blagoslove koji teku s ruku, usana i iz pogleda bližnjih. Nije bilo važno jesi li si Srbin, Mađar, Hrvat ili neka kombinacija, jesi li pravoslavac ili katolik, jesi li sa sjevera ili s juga, navijaš li za Zvezdu ili Partizan, imaš li 25, 19 ili 16 godina – važno je da si čovjek! Tada slike vlakića (vozića) iz sportske dvorane, sastavljenog od velikog broja različitih zastava koje se gegaju u ritmu glazbe, svjedočanstva momaka iz Egipta i Argentine, uključenja mladih iz Indonezije i Švedske dobivaju svoj potpuni smisao. Jer to nisu neki tamo, daleki ljudi koje promatraš, nego to postaje svaka osoba koja se našla i koja u svakodnevici živi pored mene.

Kažem ja još štošta, čini mi se ponekad da se ne mogu zaustaviti kada počnem pričati o Genfestu. Ovo je samo jedan mali isječak iz mojih sjećanja i iz mog srca. Zahvalna sam dragom Bogu što mi je omogućio doživjeti ovako krasno iskustvo, sklopiti divna, nova prijateljstva i obogaćena, ohrabrena i radosna nastaviti graditi mostove s ljudima gdje god se nalazim.

Nevena Mlinko

Učimo ljubav

„Ljubav čovjeka prema čovjeku: to je zacijelo naš najteži zadatak, posljednji ispit i proba, posao za koji su svi ostali poslovi tek priprema.

Stoga mladi ljudi, početnici u svemu, nisu dorasli ljubavi: ljubav treba učiti. Učiti čitavim bićem, svim snagama, sabrano u svom samotnom, plašljivom, nadobudnom srcu. Vrijeme učenja vrlo je dugo i neodređeno razdoblje, zato je ljubav dugo vremena, često veliki dio života, za onoga koji ljubi plemenita samoća, oduhovljeno i produbljeno samovanje. Ljubav naposljetku nije nešto što niče, što se daje, što se s nekim drugim sjedinjuje (ta što bi značilo sjedinjenje nečega nerazjašnjenog i nedovršenog, te uza sve to i podređenog?), ljubav je uzvišena mogućnost pojedinca da dozrijeva, da stvori nešto od sebe, da postane svijet, zaseban svijet poradi nekog drugog bića.“

Rainer Maria Rilke

VLAK VJERE

tgdm-tgdm-tgdm hu-huuuuuuu!

S povodom proglašenja Godine vjere, mladi su se organizirali učiniti nešto za svoju i vjeru bližnjih. Pouzdajući se u Božje brižno oko i uho, potporu i snagu, odlučili su kroz cijelih narednih godinu dana moliti i živjeti u *Vlaku vjere*.

O čemu je točno riječ i kako da se priključiš? Evo uputa:

1. odaberi jednu osobu – uz pomoć Duha Svetoga i svoga srca izaberi jednog od svojih prijatelja ili neprijatelja, uspavanog vjernika ili žustrog nevjernika, osobu za koju bi više od svega volio da joj Bog podari milosni dar vjere;

2. moli „Vjerovanje“ – svaki dan budno, koncentrirano i pobožno, stojeći ili na koljenima, izmoli molitvu vjerovanja i prikaži je za odabranu osobu;

3. post i žrtva – najmanje jedan dan u tjednu posti ili prikaži neku žrtvu na nakanu buđenja i jačanja vjere u tvoga i Božjeg „izabranika“;

4. živi svoju vjeru – radosno i nasmijano, dostojanstveno i nekompromisno nastoj živjeti kao pravi kršćanin.

Prikaži i ti svoj vagon s putnikom za Isusa! Krećemo!

Bolji dani

Srce gleda tamo gdje oči nemaju hrabrosti.

Ponovno mi razum mutiš...

kao i prvi put.

Sakrili smo se ispod zvuka tihe pjesme i
ostali tamo do kraja večeri.

Kašmirski šal na koji si se prislonila postidio se
mekoćom tvog dodira...

Odsjaj pahulja s kapuljače osvjetljava ti oči
kao nikada do sad.

Da te makar poljubiti mogu...

ali...

dat će Bog i bolje dane.

Pahulja

Zbog tebe opet volim

snijeg, pahulje...

Čudno je to malo, jer znaš,
ne volim hladnoću.

Ali, što se ja bunim,

pored tebe mi nije ni bilo hladno.

Dala si mi i ruku,

savršeno.

pjesme Ivana Ušumovića

Kradljivci sjena

U mraku sobe kroz prozor ulaze sjene. Pomiču se likovi, automobili, svjetla i grane. Ulaze sa svojim zvukovima, svojom žurbom i ostavljaju svoje sjene tu, u sobi po zidovima kojima gospodari nesanica. Ne znaju da kamo god pošli i kud god stigli usput nekome ostavljaju bio sebe. Svoj nejasan oblik, neuhvatljiv i hitar. Što više on bježi, to ga je lakše uhvatiti, više je ranjiv. Nakratko uleti i ode, a onda dopusti bez prigovora da mu se pridaje sve. Dopušta da dobije značenja koja mu ne pripadaju. I na kraju, gdje god pravi lik sada bio, u sobi njegova sjena već nosi drugo ime. Na zidovima su se sreli obrisi, profili koji se nigdje drugdje ne dodiruju. Nigdje osim u jednom oku koje za tren stvara svoje priče uzimajući likove sa svih strana, ni ne pitajući ih za pristanak. Ovdje su uhvaćeni na prepad i zauvijek ostali zarobljeni u svijetu u kom ne igraju vlastite uloge.

Lako se igrati s tuđom sjenom. Lako je povjerovati da je prava i gledati je onako kako to oko želi. Jer likovi odlaze ni ne mareći za svoje sjene. Ni ne znaju da ih je netko ukrao, da ih je izobličio i igra se s njima. Hodaju tako gradom, a ni ne pomišljaju da je onaj nemir što im se ponekad javlja samo trzaj nestale sjene. Protežu nove sjene, kratke po podnevnom suncu i elegantno izdužene pred suton, i ne primjećuju da i one nekuda izmiču iza uglova raskršća ili u granama krošnja. Svugdje vrebaju kradljivci, zanese-njaci koji uvijek žele vidjeti više od onoga što vide ostali. Svojim sjajnim očima grabe oblike u prolazu. Stvaraju sebi novi svijet. Možda ljepši. Onakav kakav samo oni mogu razumjeti. Od pokušaja stvaraju prave poteze. Ništa ne izmiče kontroli, svaki pokret dobiva smisao puno dublji od onog kako ga vide oči koje ne znaju krasti sjene. Takvi se pogledi razlikuju od svih drugih. Kradljivci sjena pravi su umjetnici. I nepravedno ih je zvati kradljivcima. Oni samo uzimaju ono što nikome ne treba, ono za čim nitko ne mari, a kolika bi šteta bila da propadne, misle oni. Koliko bi se sjena vuklo za svojim prilikama koji se nikada ne bi osvrnule na njih. Oni ih primaju k sebi. Uzimaju ih i uvode u svoje carstvo svjetla i tame u kome i jedno i drugo daju smisao i jedno bez drugog ne mogu činiti sliku.

Dok sjene hitaju po mjesecini i suncu, uvijek će biti onih koji ih zadržavaju za sebe. Dok god ima njih nećije će sjene biti uplitane u tuđe igre i postajat će dijelovi drugih svjetova daleko od svojih pravih oblika. Jedino što će ih podsjetiti na njih jest onaj nejasni nemir koji kao da im šapće da je jedan njihov dio negdje gdje oni nisu. Tamo između upornog pokušaja sjene da slijedi svoj lik i njegovog izmicanja kradljivci stvaraju svoj svijet u koji se upliće sve nespojivo pod suncem, a nerazdvojivo u igri sjene.

Ana Ivković

Mladi u 2012. .2102 idalM

Seminar o teologiji tijela „LJUBAV i SEXualnost u BOŽJEM naumu“, 3. 03.

Prvi puta u Subotici je održan seminar o teologiji tijela na temu „LJUBAV i SEXualnost u BOŽJEM naumu“. Predavač don Damir Stojić izazvao je veliko zanimanje mladih, te se na cjelodnevnom seminaru okupilo njih više od 300. Kako je don Damir stigao već 2. ožujka, sudjelovao je na sv. misi u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilске i pobožnosti prvog petka. U amfiteatru Otvorenog sveučilišta održan je u subotu, 3. ožujka cjelodnevni seminar, uz glazbeno animiranje VIS-a „Proroci“, koji je privukao mnoštvo mladih katolika, kao i mladih ljudi drugih vjeroispovijesti. Seminar je otvorio povjerenik za pastoral mladih Subotičke biskupije vlč. Marijan Vukov. Predavač don Damir je na vrlo zanimljiv i otvoren način pristupio mladima na ovu često izbjegavanu temu u crkvenim krugovima. U predavanju je o teologiji tijela govorio služeći se mislima bl. Ivana Pavla II., koji je dao odgovore na mnoga pitanja s kojima se i sam suočavao u radu s mladima: „Zašto je grijeh spavati s curom prije braka? Zašto je samozadovoljavanje grijeh?“.

Zadnji dio seminara bio je posvećen konkretnima pitanjima i odgovorima, na koje je predavač s oduševljenjem odgovarao. Povjerenstvo za pastoral mladih Subotičke biskupije je na zanimljiv način predstavilo ovu, još uvijek novu u ovim krajevima, temu o teologiji tijela, putem billboardova i različitih medija.

Križni put mladih, 31. 03.

Deseti po redu Hodočasnički križni put održan je simbolički, obilaskom subotičkih gradskih križeva. Križni put je ove godine kraći zbog mnogo radnih subota u školskoj godini. Večer prije je organiziran Križni put pod svijećama, koji su organizirali mladi župe Isusova Uskrsnuća.

Bdijenje mladih, 31. 03.

Tradicionalno bdijenje mladih održano je u sjemeništu Paulinum. Večer je glazbeno pratio VIS „Proroci“. Biskup mons. Ivan Pénzes je na kraju bdijenja mladima podijelio blagoslov i maslinove grančice.

Proletna duhovna obnova, 11.-13. 04.

Duhovna obnova za mlade Subotičke biskupije održana je u Domus Pacisu u Horgošu. Predavač Katarina Rablovsky je održala niz predavanja na temu „Ljubav – kako romantična, tako i ona ljubav u zajednici“. Četrdesetak mladih je od petka navečer do nedjelje poslijepodne slušalo, molilo, raslo u vjeri.

Susret hrvatske katoličke mladeži u Sisku, 5.-06. 05.

Oko 30.000 mladih okupilo se na prostoru ispred crkve sv. Kvirina u Sisku na Susretu hrvatske katoličke mladeži pod geslom „U svjetlosti hodi-mo“. Iz Subotičke biskupije hodočastilo je 110 mladih u organizaciji

Pastorala mladih i vlač. Marijana Vukova. Drugi dio susreta se odigrao po župnim zajednicama u centru i okolici Siska, pa su naši mladi osim u centru Siska, bili u Popovači.

Susret mladih Subotičke biskupije, 12. 05.

Tradicionalni Dan mladih Subotičke biskupije održan je u drevnoj župi Bač, a počeo je prije podne okupljanjem u župnoj crkvi svetoga Pavla. Nakon predstavljanja župa, uslijedilo je predavanje vlač. Dragana Muharema na temu Papine poruke za Svjetski dan mladih 2012. „Radujte se u Gospodinu uvijek“ (Fil 4,4). Oko tri stotine radilo je nakon predavanja u grupama. S krizmanicima je i ove godine bio mons. Stjepan Beretić koji im je u svom majstorskom stilu približio kršćanske vrednote mladoga katolika. Poslije okrjepe i sportskoga dijela na staroj bačkoj tvrđavi, održan je u kino dvorani plenum i kulturni program susreta. U okviru plenuma predstavljen je plod rada u grupama različitim kreativnim izvedbama: pjevanjem, glumom i plesom. U ovoj točki, kao i na misi, sudjelovali su udruženi VIS-ovi: Ritam vjere, Markovi lavovi, Apostoli Radio Marije te mladi iz župe Isusova Uskrsnuća. Ispovijed i sveta misa bili su na završetku susreta. Svetu misu je predvodio subotički biskup mons. dr. Ivan Pénez. U homiliji je jasno istaknuo kako kršćanin mora biti čovjek vjere i povjerenja u Boga. Svaka osoba je pozvana odgovoriti na izbor koji se pred nju stavlja. Ovo je lakše izvršiti ako je naša vjera povezana s iskustvom razuma. Susret u Baču organizirali su, osim domaćina vlač. Josipa Štefkovića, i animatori Pastoral mladih. Vrijednost ovoga susreta je osobito u tome što su idejni nositelji projekta sami sudionici susreta tj. mladi.

Duhovna obnova „Spasi dušu svoju“ Subotica – Tekije, 10.-12. 06.

Na inicijativu mladih, po prvi puta je održana duhovna obnova u obliku hodočašća – obnove. Kako se javio veliki broj krizmanika zainteresiranih za obnovu tijekom ljetnih ferja, Pastoral mladih Subotičke biskupije organizirao je upravo hodočašće – obnovu, od 10. do 12. lipnja, koje je započelo u Subotici, a završilo u svetištu na Tekijama. Hodočasnici su iz Subotice krenuli prema Somboru gdje su u karmelskoj crkvi slavili sv. misu, a potom su se pomolili na grobu SB oca Gerarda Tome Stantića. Potom ih je put vodio u crkvu u Odžake, a nakon toga u marijansko svetište Doroslovo gdje je bila prigodna molitva krunice. Centralni dio programa je bio u marijanskom svetištu na Tekijama u kojem su mladi ostali naredna dva dana. Duhovnu obnovu je predvodio vlač. Dušan Milekić, dok je predavanje bilo u vidu video snimka predavanja don Damira Stojića. Mladi su tijekom duhovne obnove imali razne radionice, rad po grupama, kao i klanjanja i zajedničke molitve. Na povratku za Suboticu, posjetili su još crkve u Srijemskim Karlovcima i Bečeju.

Gerardovo, 24. 06.

Spomendan o. Gerarda Tome Stantića je kao i prošle godine bio vrlo bogat programom, a održan je pod geslom „Ljubav nema stanice, ljubav nema granice!“ Molitvu krunice prije mise glazbeno su animirali subotički VIS-ovi „Proroci“ i „Ritam vjere“, kao i Marija Jaramazović, te somborski „Antunići“ pjevajući pjesme posvećene o. Gerardu.

Čikerijada, 29. 08.

Dvanaesta Čikerijada po redu, održana je i ove godine kod križa na Čikeriji. Čikerijada ima za cilj „hodočastiti“ biciklima od Subotice do križa kod Čikerije i natrag. Predvoditelj misnog slavlja vlč. Ivica Radak, koji se nakon doktorata vratio u Suboticu, poručio je mladima da obnove svoje povjerenje u Gospodina, koji je uvijek uz nas. Nakon sv. mise i okrjepe uslijedio je sportsko-zabavni program, koji su organizirali članovi Pastoralna mladih Subotičke biskupije, kao i animatori koji rade pri raznim župama u Subotici.

Hosanafest, 22. i 23. 09.

„Jer kada sam slab, onda sam jak!“ (2 Kor 12,10) geslo je sedmog po redu Hosanafesta, koji se održao u Subotici u Dvorani sportova. Pred oko 2300 gledatelja izvedeno je ukupno 15 pjesama, a nagrađeni su: VIS „Matheus“ (Bizovac) za pobjedničku pjesmu „Uzdam se u Tebe“; nagrada za najbolji tekst pripala je Josipi Dević za pjesmu „Glasnici Božji“ koju je izveo VIS „Apostoli mira“ (Madžarevo); stručno povjerenstvo izabralo je za najbolju pjesmu „Nek Mu pjeva svijet“ koju je izveo AID BAND „Glasnici“ (Vrpolje-Vukovar-Subotica), dok je po mišljenju publike najbolja pjesma „Ljubi Boga svoga“ VIS-a „Ritam vjere“ (Subotica). Nagrada štíćenika Zajednice Hosana otišla je u ruke VIS-a „Imakulata“ (Gromiljak/Sarajevo) za pjesmu „Kristov mir“. Skupina mladih iz Subotice s okolicom je izvela melodramu „Bojne čete Boga živoga“.

Tribine i mise za mlade

Tradicionalne tribine mladih su okupljale lijep broj mladih. Na tribinama su mladi imali priliku slušati predavače na razne aktualne teme, od pitanja o vjeri do mladima vrlo bliskim temama. Ove godine je uspostavljen novi upravni odbor Tribine mladih. Mise za mlade se služe svakog prvog petka u mjesecu u čast Srcu Isusovu, na kojima se okuplja značajan broj mladih, nakon kojih redovito slijedi druženje na župama.

Petar Gaković

S A L A Š

**Gle, kako tiho snijeg miluje zemlju,
slušam lepet krila grlice u letu,
pod nogom mi škripe stepenice trošne,
čini mi se mir je po cijelome svijetu.
Smrzlo okno šuti u napuklom ramu,
nad njime se vije paučina gusta,
i tako u miru dočekuje tamu,
i cijela slika nekako je pusta.
Korov svuda niče na pustom balkonu,
smrzla zemlja puca jalova i trula,
suvo granje leži u mokrom najlonu,
jesu li i moja obamrla čula?
I više nikad ovdje neću čuti
galamu i pjesmu roditelja mojih,
moja duša samo neki nemir sluti,
zatrpana bolom osjećanja svojih.
O, što se ne sruši, da ga nema više,
bijedan i jadan u svojoj samoći,
u trenu kad stara lipa zamiriše,
da mu nikad više ne poželim doći.**

Ivana Petković

MALA DANICA

Uredila: Katarina Čeliković

mali bandaš Emil Cvijin i mala bandašica Josipa Kujundžić

PISMO MAJKE

Dijete moje!

Kada ti zatreba prijatelj imaš mene.

Kada ti zatreba utjeha, imaš Boga. Kada misliš da nema puta dalje, neka ti živa vjera pokaže put.

Kada te budu teško pritisle kušnje života, potraži utjehu u Kristu koji je nosio križ kako bi bilo lakše i bolje tebi i meni i svima nama.

Ja se u tvome životu nalazim od trenutka kada je Bog odlučio da počneš postojati. Bole me tvoje patnje, satire me tvoja bol, peku me tvoje suze i tu sam da ti pomognem kada ti je potrebno.

Uz tebe sam .... molim za tebe. Moje te misli prate na svim putovima tvojim. Želim ti pomoći da se riješiš strepnje svoje. Da pokorno pogneš glavu kada griješiš .... da je visoko uzdigneš kad te optuže krivo jer ja sam ti život dala.

I.... samo da ti ovo još kažem: milo mi je kad si sretan (sretna) .... uživam kad si veseo (vesela) i .... drago mi je kad napreduješ u dobru.

Ah, da .... i ne moraš mi nizašto reći hvala! Samo zahvali Bogu. I moli i moli jer samo te Bog od mame više voli. On je odlučio prije mene da ti dođeš na ovaj svijet.

Zato kreni prema Svjetlu koje vječni život znači. Vjera će ti pomoći da iskoristiš darove koje ti je Otac dao. Molitva će ti pomoći da budeš jači (jača) na putu do Njega!

Neka te On blagoslovi!!!

Tvoja mama

*Uz Godinu vjere
(listopad 2012. – studeni 2013.)*

APOSTOLSKO VJEROVANJE

VJERUJEM U BOGA, OCA SVEMOGUĆEGA,
STVORITELJA NEBA I ZEMLJE.
I U ISUSA KRISTA, SINA NJEGOVA JEDINOGA,
GOSPODINA NAŠEGA,
KOJI JE ZAČET PO DUHU SVETOM,
ROĐEN OD MARIJE DJEVICE,
MUČEN POD PONCIJEM PILATOM,
RASPET, UMRO I POKOPAN;
SAŠAO NAD PAKAO,
TREĆI DAN USKRSNUO OD MRTVIH;
UZAŠAO NA NEBESA,
SJEDI O DESNU BOGA OCA SVEMOGUĆEGA;
ODONUD ĆE DOĆI SUDITI ŽIVE I MRTVE.
VJERUJEM U DUHA SVETOGA,
SVETU CRKVU KATOLIČKU,
OPĆINSTVO SVETIH, OPROŠTENJE GRIJEHA,
USKRSNUĆE TIJELA I ŽIVOT VJEČNI.
AMEN.

Riječi pjesnika

Josipa Dumendžića Meštra

USKRŠNJE GNIZDO

Za Uskrs je
zeko bijo,
u baščici
ostavijo
u dnu gnizda
dara mala
po kojem je
rosa pala.
Na veliku
sriću moju
sva čitava
jaja stoju,
a uz nji se
maramica
bili ko što j'
golubica.
Pitam sebe
da l' je baka
ustajala
još za mraka
il je zeko
nosić briso
pa rad bake
friško zbriso.

BOŽIĆ U SRCU

Pahulje bile
pokrile striju,
nove sa neba
još jače viju.

Ponoć se bliži
u zimskoj noći,
zvona se glase
da triba poći.

Čeljad sokakom
prtine prati,
u crkvi svitlo,
Isus i Mati.

Kad krene pisma
šire se grudi,
Božansko dite
odagna studi.

Božić već kroči
u moj skromni dom,
a ja sam sritan
što j' u srcu mom.

Djeca – sveci

Sveci se ne rađaju, svecem se postaje,

poruka je koju svakodnevno u eter odašilje Hrvatski katolički radio najavljujući emisiju „Svetac dana“.

I djeca mogu postati sveta. Stotinjak djece je već proglašeno svetima, a mnoge od njih častimo tijekom godine.

Upravo su oni najmlađi i prvi su mučenici u dvijetisućljetnoj povijesti Crkve. Nevina su to dječica čiji blagdan slavimo 28. prosinca. Mučenici su obilježili i prva stoljeća kršćanstva. Svetice poput Janje (III./IV. st.), Agate (235.?-251.) i sv. Tarzicije (III. st.) u dječjoj dobi su postali mučenici. I kasnije sve do XX. st. nalazimo djecu koja su ili braneći svoje djevičanstvo ili ne želeći se odreći vjere podnijeli mučeništvo.

I među djecom imamo onih koji su bili sveci euharistije poput petogodišnjakinje, bl. Male Terezije od Djeteta (1622.–1627.) ili pak sveci koji su na poseban način ljubili Boga od kojih je jedan sv. Dominik (1842.–1857.), „običan dječak s iznimnom ljubavi prema Bogu“.

Iščitavajući životopise posebice djece svjedoka koji su preminuli na glasu svetosti, osobito onih „naših dana“, treba primijetiti da je velik broj njih bio povezan s duhovnošću Don Bosca.

Sv. Ivan Bosco ili Don Bosco je zaštitnik, učitelj, odgojitelj, prijatelj i apostol mladih, čiji blagdan Crkva slavi 31. siječnja. Osnovao je družbu i dao joj ime po svetom Franji Saleškom – salezijanci. Sav svoj život posvetio je rubnima, siromašnima, ugroženima, bijednima i nesretnima među mladima. Od njih nije samo uspio načiniti poštene građane i dobre vjernike, nego i svece – poput Dominika Savija.

Neka nam djeca sveci budu uzor – kako velikima, tako i malima jer sveci postajemo svakodnevno oživotvorujući onu: „Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim... a bližnjega svoga kao sebe samoga.“

Pratio nas sve zagovor svih svetaca, i onih na putu prema oltaru!

/Prema tekstu Marije Belošević/

Upoznajmo svece – djecu

Sv. Janja, djevica i mučenica, III./IV. st. – 21. siječnja

Ovo je jedna od najmiljenijih djevica i mučenica ranoga kršćanstva.

Bila je kći odlične patricijske obitelji, odrasla u bogatstvu i raskoši. Već kao dijete postala je kršćanka i učinila zavjet djevičanstva. Kako je bila bogata i lijepa, zaprosio ju je za svog sina sam prefekt grada Rima. Kako je odlučila život posvetiti Kristu

u djevičanstvu, Janja odbije ovu ponudu što je proscu bilo čudno. Malo se raspitivao i doznao da je Janja kršćanka što je u to doba bio zločin protiv državnog poretka. Janja je izvedena pred sud, osuđena i oko 304. godine pogubljena mačem. U dobi od samo 12 godina bila je toliko hrabra da je tješila sve koji su za njom žalili i bez straha pošla u smrt.

Sv. Terezija (Mala) od Djeteta Isusa – 1. listopada

Zaštitnica misija i misionara, cvjećara i uzgajatelja cvijeća jer joj i ime dolazi od lijepoga cvijeća. Živjela je od 1873. do 1897. Zaštitnica je cvjećara jer je poznata kao „Mali Cvijet“. Kao cvijet u nezreloj dobi ušla je u samostan – s posebnim papinim odobrenjem na njeno ustrajno nastojanje – i kao mladi cvijet je umrla i postala naučiteljicom Crkve i zaštitnicom misija... Njena starija sestra je bila također časna sestra. Rođena je u pobožnoj obitelji s pet sestara i veoma rano ostaje bez majke. Kao dijete od devet godina je htjela ući u strogi i zatvoreni Carmel. Dočekala je svoju šesnaestu godinu i ušla u samostan.

Ona se već ranije pripremila na strogi i teški život u zatvorenom samostanu. Sama je priznala da prvo vrijeme u samostanu je bilo više trnje nego ruže, ali je trebalo tako biti i taj križni put proći. Umrla je u svojoj 24. godini. Napisala je veoma vrijednu knjigu „Povijest jedne duše“ koja je tiskana i prodavana u stotinama tisuća kopija. Zaštitnica je misija zajedno sa sv. Franjom Ksaverskim. Ta joj zasluga pripada jer je neprestano molila za misije i misionare.

Sv. Dominik Savio (1842.–1857.) – 9. ožujka

Dominik Savio jedan je od najmlađih svetica Crkve. Bijaše najdraži učenik sv. Ivana Bosca. Rodio se 1842. u Italiji u obitelji s desetero braće i sestara, a Dominik je bio najstariji. Već od svoje pete godine gorljivi je ministrant, a u 7. godini primio je Svetu Pričest uz ispovijed. Na dan sv. Pričesti stvorio je odluke kojih se držao kroz čitav život:

1. Ispovijedat ću se često i ići na pričest svaki put kad mi ispovjednik dopusti.
2. Slavit ću svečano blagdane.
3. Moji će prijatelji biti Isus i Marija.
4. Radije umrijeti, nego sagriješiti.

Kao dvanaestogodišnjak susreo se sa sv. Ivanom Boscom i ušao u don Boscov oratorij, gdje je ostao tri godine. Susret s don Boscom donio mu je novo prijateljstvo i povjerljivost.

Cijelog života mislio je samo na svetost. Bijaše veliki štovatelj Blažene Djevice Marije i Presvetog Oltarskog Sakramenta. Za imendan don Bosca, Dominik je na papiriću napisao samo pet riječi: „Pomozite mi da postanem svet“.

Recept za svetost

Don Bosco je ozbiljno shvatio Dominikovu želju te mu rekao: „Kad tvoja mama pravi tortu, potreban joj je recept u kojem su zapisani razni sastojci. Za svetost je također potreban recept i to je ono što ti želim pokloniti. U recept ulaze tri sastojka koja valja promiješati:

1. Radost – sve ono što te uzrujava i što ti oduzima mir, nije od Gospodina. Odagnaj to od sebe.
2. Tvoje školske dužnosti i molitva – u školi budi pažljiv, marljivo piši zadaće i rado moli kad je vrijeme molitve.
3. Dobročinstvo – Pomozi svojim vršnjacima kada trebaju pomoć, pa i onda kada to od tebe zahtijeva trud i kad ti je teško. To je recept kako se postaje svet“.

Godine 1856. Dominik utemeljuje Družbicu Bezgrešne. Do kraja njegovog života ostalo mu je svega devet mjeseci, ali njegova je Družbica trajala više od sto godina. Pogoršana zdravlja, otišao je svojim roditeljima. Umro je od upale pluća 9. ožujka 1857. svetom smrću u petnaestoj godini govoreći: „Kako lijepe stvari vidim“. Promatrajući tužnu majku, počeo ju je hrabriti govoreći: „Mama, nemoj plakati, ja idem u raj“.

Molitva za prijatelje

Predobri Bože, molim te, iskaži svoju dobrotu svima koji me zbog tebe ljube, koji se za mene žrtvuju i zbog mene trpe tjelesne i duševne boli.

Udijeli snage svima kojima je potrebna tvoja pomoć, usliši želje onih kojima sam obećao da ću se za njih moliti ili za koje sam dužan moliti.

Ja ih sve ljubim nebeski Oče, jer ih Ti ljubiš.

Ti si mi ih dao kao braću i sestre u Kristu i hoćeš da ih ljubim kao što ih ti ljubiš.

Pošalji nam svima svoga Svetoga Duha ljubavi, da bismo u slozi ispunili tvoju svetu volju. Amen.

Božji poslovi

Osmogodišnji Danny Sutton napisao je ovo kad mu je učitelj u trećoj godini učenja vjeronauka zadao zadaću da objasni što je Bog.

Jedan od najvažnijih Božjih poslova je da stvori ljude. On to radi da bi popunio mjesta onih koji umiru kako bi na zemlji bilo dovoljno ljudi da se za sve pobrinu. On ne stvara odrasle već samo djecu. Mislim da je to zato jer su ona manja pa ih je lakše stvoriti. Tako ne treba trošiti svoje dragocjeno vrijeme da ih uči hodati i govoriti.

To jednostavno može ostaviti majkama i očevima. Mislim da to sasvim dobro radi.

Drugi najvažniji Božji posao je slušati molitve.

Toga ima jako mnogo jer neki ljudi, poput svećenika i njima sličnih, ne mole samo prije spavanja, a djed i baka mole i prije jela, osim kad idu nešto malo pregristi. Zbog toga Bog nema vremena slušati radio i gledati televiziju. Bog sve čuje pa je u njegovim ušima strašna buka ukoliko nije smislio način kako da je stiša.

Bog vidi i čuje sve, on je svugdje i zato je jako zaposlen. Stoga ne bi trebali tratiti njegovo vrijeme moleći ga nevažne stvari, ili zaobilaziti roditelje i moliti ga ono što su oni rekli da ne možete dobit.

To vam ionako neće koristiti.

Dean Sutton

Zekina uskrсна jaja

Proljeće stiže, čuje se graja,
mali zeko čeka da raznosi jaja.
Nabrao je puno cvijeća,
procvjetat će dječja sreća.
Nafarbat će jaje,
da ih djeci daje.
Dok mališani još spavaju
i uskrсна jaja sanjaju
zeko će im napuniti gnijezda
ko što na nebu ima zvijezda.

Lucija Buza
OŠ „Matija Gubec“ Tavankut

Dolazi Uskrs!

Dolazi nam proljeće
Uskrs nam dolijeće,
Uskrsu se raduju svi
I mali i veliki.
Za Uskrs ima puno boja
I bude se osjetila moja.
Mali zeko veselo skakuće
Darove u gnijezda ostavljat će.
Za Uskrs se priroda rađa
I sve se najljepše događa.
Volim taj blagdan ja
Neka svak to zna!

Marko Zlatar
OŠ „Ivan Goran Kovačić“
Sonta

Značajni događaji u životu djece u 2012. godini

26. Zlatna harfa

Više od pet stotina djece pjevalo je u jedanaest dječjih župnih zborova na 26. Zlatnoj harfi Subotičke biskupije, u subotu, 24. ožujka u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske.

„Kerske kraljice“

Misa zahvalnica za uspješnu školsku godinu

Oko 1.000 djece predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta iz Subotice s okolnim mjestima sudjelovalo je u subotu, 2. lipnja na Misi zahvalnici u katedrali svete Terezije Avilske.

Zaziv Duha Svetoga

Najljepši početak školske i vjeronaučne godine je uvijek uz Duha Svetoga. Tako se i 15. rujna 2012. godine, u subotičkoj katedrali, na svečanoj svetoj misi okupilo više od 1000 djece, učitelja, nastavnika, profesora, vjeroučitelja, ravnatelja škola, odgojiteljica, roditelja i svećenika.

Dužijanca i Tijelovo 2012.

Godišnji susret ministranata u Tavankutu

*Gerardovo u Somboru okupilo vjerne hodočasnike
iz subotičke katedralne župe*

Biseri i još ponešto...

***

Vjeroučitelj na satu vjeronauka pokušava protumačiti djeci smak svijeta.
– Taj dan biti će prepun grmljavine, munja, potresa.

Djeca prestrašena počnu plakati. Samo mali Ivica, zadovoljno trlja ruke.

Upita ga vjeroučitelj: A zašto se ti raduješ?

Ivica odgovori: Zato što taj dan sigurno nećemo morati ići u školu!

* * *

Došao mali Ivica prvi puta na ispovijed. Nakon što je ispovjedio svoje grijehe, počne jako plakati.

Župnik upita Ivicu: Zar si tako jako svoje grijehe uzeo k srcu?

Ivica plačući odgovara: Ne, nipošto! Zaglavio mi se prst u rešetki i sada ga ne mogu izvući.

***

Na satu vjeronauka vjeroučiteljica priča kako je Bog svugdje.

Ivica upita:

– Je li i u mom podrumu?

– Da – odgovara vjeroučiteljica.

– Jesam Vas zafrknuo, ja nemam podrum.

Ovo vrijedi pročitati i upamtiti

* * *

☞ Ono što ti možeš učiniti samo je kap u oceanu, ali to daje smisao tvom životu. (*A. Schweitzer*)

☞ Ljubav bližnjemu zla ne čini. (*Rim 13,10*)

☞ Ljude oko tebe ne obasjava samo sunce već i nevidljive zrake ljubavi što isijavaju iz tvog bića.

☞ Ovo je jedino što sam ikada znao sa sigurnošću: Bog je ljubav. Čak i ako sam u krivu što se tiče drugih stvari ipak sigurno znam da je Bog ljubav. (*S. Kierkegaard*)

☞ Prijatelji su anđeli koji nas dižu na noge kada naša krila zaborave kako letjeti.

☞ Ljubav je kao vatra. Ako se ne podržava – gasi se.

☞ Radost je poslije ljubavi nešto najljepše što je Bog stvorio.
(*don Ivan Bosco*)

☞ Stvoreni smo za velike stvari - stvoreni smo da volimo i budemo voljeni. (*Majka Tereza*)

Copyright © 2008 Creators Syndicate, Inc.

Malo se šalimo

Pitalica 1:

Zašto Ivica nosi kariranu košulju?

Da može reći Perici: Počeši me – drugi stupac, treći redak.

Pitalica 2:

Što je to: crveno malo ide gore dolje?

Odgovor: Rajčica u liftu.

A što je to crveno malo, ide gore dolje, a počinje sa „n“?

Odgovor: Nećeš vjerovati, opet rajčica!

Kukuruz

Umislio jedan bolesnik sebi da je zrno kukuruza.

Kad god bi naišla kokoš, on bi jadan bježio ko oparen.

I tako danima.

Odluče njegovi odvesti ga na liječenje.

Konačno ustanove da je izliječen.

Ide on opet vani, kad naiđe kokoš... a on – bježi!

Čude se njegovi. Što mu je?

Pitaju ga:

– Zar te nije doktor uvjerio da nisi zrno kukuruza?!

– Je mene... al nek uvjeri nju!

Zanimljivosti i biseri sa sata vjeronauka!

Ivice, nabroji Deset zapovijedi, ne moraš po redu.

– Osmu, prvu, petu, desetu, treću, četvrtu, devetu, drugu, sedmu, šestu.

***

– Jesi li čuo, izabran je novi papa?

– Da, ali opet katolik.

***

Na satu vjeronauka vjeroučiteljica pita učenike: Tko želi doći u nebo, neka digne ruku.

Svi dignuše ruku, osim Ivice.

– Što je Ivice? Ti ne želiš doći u nebo?

– Ne, mama mi je rekla da iz škole moram ravno kući!

***

Zašto se apostoli ne igraju skrivača? Zato jer bi ih izdao Juda.

Obitelj

Uredila: obitelj Huska

obiteljski razgovori

Obiteljski život uz glazbu i molitvu

Obitelj Antunić čine Emil Antunić, sin Ljudevita i Ane, rođen 15. 04. 1969. u Somboru, Janja Antunić (djevojačko Matin, kćer Antuna i Kate, sestra Dejanu) rođena 29. 10. 1968. u Somboru i njihova djeca Ivana (rođ. 03. 03. 1988.), Marina (rođ. 15. 08. 1989.) i David (rođ. 24. 03. 2002.). Iz ovih kratkih podataka ne može se vidjeti ni toplina njihove obitelji, kao ni sav rad i trud koji oni ulažu nesebično se darujući svojim župama, sugrađanima, a i šire. Otkrijmo i upoznajmo ih skupa!

Molimo Vas da obitelj Antunić malo detaljnije predstavite našim čitateljima.

EMIL: Emil, otac obitelji. Po struci sam elektrotehničar, ali obitelj izdržavam baveći se svojim hobijem – glazbom. Još

od 1984. godine bavim se profesionalno glazbom svirajući rock koncerte, a zatim i narodnom: za svadbe, krštenja, rođenja i ostale vesele prigode. Drugi hobi mi je rad u HKUD-u „Vladimir Nazor“ u Somboru, gdje vodim sekciju tambure, i član sam Upravnog odbora. Moja Janja, majka obitelji Antunić, rodom je iz Berega, po struci je tehničar u obučarstvu, gdje je i dobila posao odmah poslije školovanja. Poslije 16 godina prelazi raditi kao kurirka u privatnoj tvrtki, gdje i danas radi. Pored odgoja djece i ostalih obveza, nalazi vremena da u HKUD-u „Vladimir Nazor“ svesrdno pomaže i sudjeluje u organiziranju događanja u društvu. Još jedan hobi, pored gajenja cvijeća, joj je i rad prekrasnih „Vilerovih goblena“.

JANJA: Ivana, naša najstarija kćer je završila Glazbenu akademiju i sada radi kao predavač solfeđa i teorije u glazbenoj školi. Glazba joj je i hobi, te u Karmelićanskoj crkvi vodi zbor, pjeva na župi Presvetog Trojstva i organizira koncerte povodom blagdana. Marina, naša mlađa kćer, pohađa master studije na Glazbenoj akademiji u Novom Sadu, a hobi joj je sviranje orgulja, koje prakticira nedjeljom i blagdanima u Karmelićanskoj crkvi u Somboru. Orgulje ju je učio svirati veliki somborski orguljaš dr. Đurka Tabori. David, naš sin, osvježjenje i centar veselja obitelji, učenik je četvrtog razreda osnovne škole i pohađa osnovnu glazbenu školu, odsjek tambure. U HKUD-u „Vladimir Nazor“ aktivan je u folklornoj sekciji, a tri puta tjedno trenira plivanje. U crkvi Presvetoga Trojstva pjeva psalme u dječjem zboru, a u Karmelićanskoj crkvi ministira.

Kako je počela vaša ljubav i brak?

EMIL: Janja i ja smo se upoznali na dočeku 1987. godine, „hodali“ smo 10 mjeseci i odlučili se za „veliki korak“ – vjenčanje. Vjenčao nas je moj

krizmani kum, otac Mato Miloš, i uz njegov blagoslov i podršku cijele obitelji i prijatelja, krenuli smo u novo i nepoznato. Budući da smo bili vrlo mladi, uslijedilo je obostrano „vaspitavanje“. Moje životne navike i navike moje supruge bile su drugačije, ona s razvijenim radnim navikama, ja svirač, školarac, četvrta godina srednje škole. Teško je bilo uskladiti se, no poslije dolaska Ivane na svijet sve se promijenilo. Ljubav prema tome malom biću je izbrisala sve razlike među nama, sretni, sve je krenulo pravim putem.

JANJA: Kako smo mladi ušli u brak, nije bilo lako. Emil i ja smo se mladi odlučili za brak, sa svega 19 godina. U mom rodnom selu, ljudi nisu vjerovali u naš brak, jer, govorili su, jako smo mladi, a prevelika je to odgovornost. Ipak, mi smo dokazali da to što si mlad ne znači da ne možeš živjeti dobro u braku sklopljenom iz ljubavi. Prihvatili smo svoje dužnosti i obveze kao suprug i supruga, kasnije kao otac i majka.

Na samom početku, pojavile su se neke teškoće. Kako ste ih nadvladali?

EMIL: U lipnju sam otišao u vojsku, bilo nam je teško, razdvojeni. Janja je s Ivanom ostala u mojoj obiteljskoj kući sa svekrom i svekrvom, i uz Božju i njihovu pomoć i to je prošlo. Po mom povratku, sagradili smo našu kuću i odvojili se od roditelja. U međuvremenu smo dobili Marinu. Naši roditelji su nam s velikom radošću pomagali oko čuvanja djece. U to su bili uključeni i njihove prabake i pradjedovi. Ivana i Marina su zapamtile i dvije čukunbake iz Monoštora i Lipika.

JANJA: Živjeti kao žena glazbenika ni malo nije lako. U mnogim prilikama, proslavama, naročito vikendima, ja sam sama, jer muž u to vrijeme zarađuje svirajući... i nije lako, ali navikla sam. U početku je bilo teže, bili smo mladi, a jedini način da se nadvladaju svađe i prigovaranja je povjerenje jednog u drugo. Gradili smo to povjerenje godinama, postepeno...

Kazete kako su vaše troje djece vaše veselje, ali i osvježenje za vaš brak?

EMIL: Velika radost nam se dogodila 2002. godine, kada se rodio David. Budući da je bio 14 godina mlađi od Ivane, mnogi su nas pitali kako to da smo se odlučili za treće dijete. Božja volja. Nismo se mi odlučivali, znao je Svevišnji da će nam uskoro kćeri otići na školovanje, i to na devet godina u Suboticu i Novi Sad, pa nam je darovao Davida da ne ostanemo odjednom sami u kući.

JANJA: Svaka nedjelja nam je praznik, obitelj na okupu... Prije podne u crkvi za Očevim stolom, sviramo, pjevamo, čitamo, molimo... Obitelj Antunić ispuni cijelu klupu, a poslije za obiteljskim stolom. Uz molitvu i vjeru sve je išlo lako, uvijek je bilo dosta za školu, za obuču se, ugrijati, a išli smo i na more i izlete, hodočašća, sve u zdravlju i veselju.

Do prekrasnih plodova o kojima nam svjedočite ne dolazi se ni lako ni brzo. Jeste li imali nekih teškoća u odgoju djece?

JANJA: Danas, kao roditelju, jedino što mi nedostaje je to što sam malo vremena provela sa svojim roditeljima. Bili su na radu u Njemačkoj, pa sam odrasla s „majkom“ i „starim“, kako smo ih mi zvali. Kada su se vratili kući, ubrzo sam se udala i preselila u Sombor. Kad god prilike i obaveze dozvole, posjetimo ih u Bačkom Bregu. Nerijetko su i oni naši gosti u Somboru. Drago mi je što su naša djeca rasla i uz roditelje i uz djedove i bake. Ivana, Marina, i David – kasnije, veliki dio svog djetinjstva su proveli s nanom i didom u Somboru, kao i s bakom, didom i ujom u Bačkome Bregu. Kao jako male, čuvali su ih njihovi dida i majka – pradjed i prabaka iz Sombora, s kojom su svaki dan išli u Karmelićansku crkvu Boga moliti. Svi oni su bili velika podrška i pomoć u odgoju naše djece.

EMIL: Godine 2003. , sa samo 14 godina, Ivana odlazi u Novi Sad, u srednju Glazbenu školu. Odlazak u nepoznato bio je težak i za nas, kao roditelje, ali i za nju. Godine 2004. Marina odlazi u srednju glazbenu školu u Suboticu, a nakon završene srednje, u Novi Sad, na Glazbenu akademiju. Obje sestre bile su na akademiji, Ivana 2., a Marina 1. godina. Bile su cimerice u studentskom domu, dijelile radosti i poteškoće studentskog života. Ipak, sve ono što smo ih mi učili, odgoj kakav su kod kuće imale, urodio je plodom i obje su završile srednju školu i fakultet „u roku“ s odličnim prosjekom, primale brojne stipendije i dobile priznanja kao odlični studenti.

Kaže se: mala djeca – mala briga, velika djeca – velika briga. Što vi kažete?

JANJA: Ivana 2004. godine upoznaje svog momka – Ivana, također Somborca, glazbenika. Njih dvoje su zajedno prošli srednju školu, nakon srednje i fakultet. I danas, nakon 9 godina „zabavljanja“, i povratka u svoje rodno mjesto, planiraju zajedničku budućnost. I nju čeka ista poteškoća, budući da i Ivan često svira, ali će joj svakako biti lakše, jer je u takvoj obitelji odrasla. Marina se tri godine zabavlja također s Ivanom, rodnom iz Bačkog Monoštoru. S te strane, nama kao roditeljima, bilo je lakše, jer smo uvijek znali u kakvom su nam kćeri društvu, kad nisu kod kuće. Sada imamo dva „Ivana“.

EMIL: Ostaje nam da na pravi put izvedemo i Davida... U današnje vrijeme je teško odgajati dijete, tako da ono usvoji i zadrži prave vrednote obiteljskog života, da ne posustane i ne padne pred onim što današnje društvo nudi.

JANJA: O izabiranju pravog životnog puta, o prihvaćanju Isusa ili o stapanju s današnjim društvenim pravilima i normama, Emil je napisao pjesmu, i zajedno s Marinom i Ivanom otpjevao je na HosanaFestu u Subotici. Na HF ukupno su nastupili četiri puta. Sada, u nastupima koje organiziraju, pridružuje im se i David, svojom pjesmom ili svirkom. Ja sam kod

nastupa njihov najveći kritičar i savjetnik☺.

„Živeći u svijetu, ali ne od svijeta“ – nije uvijek lako niti jednostavno. Kako živite svoju vjeru sve ove godine, osobito u teškoćama?

EMIL: U vrijeme kada smo Janja i ja bili mladi nije bilo lako živjeti vjernički život, jer mnogi tada nisu išli u crkvu. Još je vladao komunizam, pa je često bilo ruganja. Danas je lako, ima dosta vjernika, ljudi su upoznati s religijom, a naši prijatelji i poznanici bilo koje vjeroispovijesti, vide kako suživot s Bogom donosi blagoslov u svakom smislu. Svaki problem se može riješiti molitvom, razgovorom sa svećenikom i svojom obitelji. Uzdamo se u Gospodina i molimo da sve obitelji utvrde u miru i međusobnoj ljubavi.

JANJA: Ove godine proslavili smo 25. obljetnicu našega braka... Skupila se naša djeca, naši roditelji, rodbina i prijatelji da, u veselju, proslavimo 25 godina našeg zajedničkog života. I danas, kao i na početku braka, sve važne odluke donosimo zajedno, kroz razgovor. Sve poteškoće podnosimo zajedno, svakodnevno dijelimo i dobro i loše, i međusobno se potičemo i podržavamo. To je jedina „tajna našeg uspjeha“.

Kako u današnje vrijeme – kada se stalno govori o mnogim krizama, osobito o krizi braka i obitelji – vi uspijevate tako divno živjeti, da vas mnogi uzimaju za primjer?

JANJA: Volim putovati, i kad mogu odem na sajam cvijeća, ponekad odemo obiteljski na odmor... Ovog ljeta smo svi zajedno bili u posjetu Budimpešti. Emil nije zaljubljenik u putovanja, ali uvijek nađemo kompromis da oboje budemo ispunjeni i zadovoljni.

EMIL: Kad je teško, kad nevolje „stisnu“, zazivamo oca Gerarda, molimo na njegovom grobu, za njegov zagovor. Kad je sreća i radost, opet Bogu zahvaljujemo... Svaka molitva ocu Gerardu upućena bila nam je od Boga uslišena.

Od srca zahvaljujemo na razgovoru! Neka vas i sve vaše obilje Božjeg blagoslova prati sav život, te još dugo ovako radosno možete svjedočiti ljepote kršćanskog braka i obitelji!

Razgovarali: Vesna i Ladislav Huska

naši zlatni jubileji

Vira u srcu, blago u šlingu

Blaženka, rođena 14. travnja 1943., Cvijanov, trinaesto je dijete Elizabete (rođene Gabrić) i Stipana Dulića. Blaženkinje sestre i braća su: Manda – s. M. Cecilija, Terezija, Antun, Ruža, Mira, Justina – s. M. Ignacija, Julijana, Marija – s. M. Jasna, zatim ona i najmlađi – Stipan (Braco).

Blaško je rođen 2. veljače 1932., sin Gize (rođene Tumbas Loketić) i Paje Cvijanov. Blaškova braća su: Geza, Pere, Grgo, Blaško, Dančo (on i Blaško su braća blizanci), Joso i Đuro (i jedna sestra, koja je umrla kao dijete).

Njihovo blago su pet kćeri. Prva djevojčica je živjela tek nekoliko dana. Gordana (1964.) u braku je s Petrom Stantićem (1959.) i imaju tri kćeri: Đurđicu, Mariju i Karolinu. Đurđica (1985.) i Mario Tikvicki (1984.) imaju Martinu (2010.) i početkom sljedeće godine očekuju drugo dijete. Marija (1986.) je udana za vlč. Igora Vorontsova (1981.), svećenika Grkokatoličke crkve i imaju Anastasiju (2011.). Karolina (1991.) je studentica.

Nevenka (1968.) je u braku s Vladimirom Tumbasom (1966.) i imaju troje djece: studenticu Antoniju (1993.), Marka (1994.) i Anamariju (2002.).

Anđelka (1969.) u braku je sa Željkom Nađ Kanasom (1969.) i imaju studenticu Elizabetu (1992.), Antuna (1996.) i Kristinu (2000.)

Željka (1981.) je u braku s Tomislavom Vukovim (1971.) i imaju Luciju (2005.), Martina (2007.) i Jakova (2011.)

Draga Blaženka i Blaško, od srca vam čestitamo prekrasan jubilej koji ste skupa s Vašim najmilijima slavili ove godine – 50 godina sretnog, skladnog, pravog kršćanskog braka! Vratimo se skupa malo na vaše početke: iz kojih Vi obitelji dolazite i kako je počela Vaša ljubav, koja je vidljiva, svijetli i zrači iz Vas i oko Vas evo već pol stoljeća?

Blaženka: Dolazim iz velike obitelji, kao i moji: u obitelji mog oca je bilo deset djece, a i kod nas – četrnaest rođenih, a deset je ostalo živih. Bog se poštivo, Boga se moralo moliti, nikad se nije smilo kazat: „Ja neću“, jel štogod. U crkvu se uvijek išlo redovno, iako smo stajali dalje od crkve više od kilometera – od našeg salaša na Đurđinu do crkve. Svako jutro misa zornica – ujutru smo znali ustati, nakljukat šezdeset gusaka i ajd na zornicu – došli kući. Iz naše obitelji su tri časne sestre i mi što smo se pouđavale. Ima onih koji nemaju djece, al ima nas koji imamo. Moja pokojna sestra Terezija, udana isto Dulić, je rodila šestero, ja pet – prvo dite nam je umrlo – a četvero živih, tako da svi imamo, a mi najviše. Uglavnom, Bog se moro poštivat – nije se smilo kazat ni neću, ni ne možem. Kad je mama kazala, „bačo“ (tako smo zvali tatu) pogledo, sve je bilo riješeno. Iako sam bila malo mlada kad sam se udala, sve je bilo dobro. Moja mama pokojna je kazala: „Curo moja, imaš još kada, ne moraš se udati, ne moraš ić od kuće. Al, ako si smislila, ja ti neću branit, al mi na prag doć plakati nemoj!“ To je kazala kad sam polazila, a eto – fala Bogu – nisam!

Blaško: Upoznali smo se na svetom mjestu, Bunariću...

Blaženka: (uz osmijeh) Ne, na Dužijanci...

Blaško: Na Dužijanci i na Bunariću. I ja sam iz velike obitelji s Ljutova – nas sedam braće i jedna sestra, koja je umrla. Evo dvi godine je prošlo kako su mi tri brata najstarija umrla za mjesec dana, u tri nedjelje. Sad sam ja od mojih najstarijih, osamdeset i prva, tako da – fala Bogu! Kolina me bole, išo sam na poso motorom po zimi, istrošena su. Fala Bogu, možem otić u crkvu, al eto sa štapom idem već. Ja sam zadovoljan i možem bit zadovoljan – lipe godine. Fala Bogu, žena mi je dobra! Ja sam nju uvijek poštivo i ona mene, zato smo i doživili

ovako lipih 50 godina. Zahvaljujemo vlč. Beli Stantiću, vlč. Marku Forgiću i vlč. Igoru Vorontsovu, grkokatoličkom svećeniku, zetu naše Gordane za kojeg je udana naša unuka Marija, koji su služili misu za nas. Bila je stvarno svečana misa, svi smo morali bit na oltaru, i mi i čeri i zetovi i unuke, svi smo bili tamo. Kažem fala Bogu sto puta – to je stvarno bio doživljaj.

Blaženka: Mnogi su nam prigovorili – šta to triba slaviti? Pa, reko – triba to dočekati i da smo zajedno i da smo živi, da se nismo nikad razilazili i ne znam ti ja što.

Blaško: Jako je lipu propovid vlč. Bela kazo – kaže da smo uzor mladima, da vide da može izdržati pedeset godina.

Blaženka: Dobro, ne možmo sad kazati da kod nas u braku baš nikad nije bilo ... – to ima svudan... To kad mi kogod kaže da nije nikad – nemojte pričati. Bilo je i dan-danas ima da se priričimo što god. On malo slabije čuje, pa onda čuje što nisam ja kazala, onda ja njemu odgovorim. Al Bože moj, triba oprostiti, pa idemo dalje. Ako idemo svake nedilje u crkvu, ispo vidamo se, onda moramo i oprostiti. Sve je to išlo uz pomoć Božju i uz virovanje u Boga da će Bog to nekako razgaliti. Bez Boga ne možemo ništa. Krunica je uvijek sa mnom – noćom mi pod jastukom, danjom u ruki il u džepu.

Blaško: Kad smo se vinčali, ja sam bio 31 godinu, a Blaženka ni 19. Ne možem kazati da nikad nisam otpratio koju curu u deset godina, al ni mi se ženilo dok nije došlo suđeno – dočekao sam nju.

Blaženka: ... čekao me je da narastem.

Prve godine navikavanja i prilagođavanja, dok djeca nisu stigla – kako ste gradili Vaš brak?

Blaženka: Čujte, prvo smo bili kod svekrve i još dvi jetrove i njegova dva brata. Bilo je malo trzavica oko toga, ali brzo smo mi kupili tu jednu staru kuću, popravili je, otišli, odvojili se i onda smo nastavili život. Prvo dite nam je, eto, umrlo, ali posli, eto, hvala dragom Bogu, došla je Gordana, pa onda opet bolest, pa Nevenka, pa Anđelka i Željka. Daleko od tog da nema trzavica, ali ne može se na to gledat – to ima svudan. I svećenici i časne sestre se žackaju, a ne mi: ja mlada, sa salaša došla u varoš, on stariji. Ja uvijek kažem – bez Božje pomoći ne može se ništa. Ako se ne uzda čovik u Boga, ništa neće bit.

Blaško: Ja možem zafalit njoj što smo kupili kuću. Kad smo bili zajedno u kući, imali smo jednu sobu, a nas puno dice bilo. Tu sobu sam, onako s patosom, ja napravio još ko momak. Ona je oma kazla – gledat ćemo da kupimo kuću. Pa, reko, dobro, razumim te, ali, nismo imali novaca – kako ćemo kupit kuću? I kupili mi bašču, ovaj plac, bila je tu stara kuća... Uspio sam dobit malo povoljnog kredita, Blaženka prodala 2 lanca zemlje i nekako eto napravili! Izborili smo se i s problemima oko dozvole za gradnju nove kuće, ali smo sad čak uspjeli i legalizirat bez problema – i to smo uspjeli, s mirovinom, koja nije velika. Sve smo krize uz Božju pomoć prošli.

Živjeti vjeru u braku i u obitelji, s djecom, jest lijepo, ali nije uvijek lako i jednostavno. Kako ste ih odgajali u vjeri, u kojoj ste i sami rasli?

Blaženka: Kod mojih roditelja – puno nas je bilo, mala dica, ja najmlađa – morali smo klečat kroz čitavu kronicu, nije se moglo drukčije molit. Kad su naši došli, ja sam uvijek to kazala – izmolimo svi zajedničku večernju molitvu i onda je svako dite kazalo šta želi svojim ričima. Jedno je molilo da bude sve dobro u školi, ovaj bi da mama i tata kupe ovo... Svaki je svojim ričima molio, sad zafalimo Bogu, jer – ako bude Božja volja, biće. Dok god se nisu počele razilaziti, tata radio noću – uvijek smo molili zajednički. Dok god smo molili zajedno, ja sam ih puštala i pozivala da sami kažu – ne sad, ja im kažem što da mole. Izmolili smo zajedničko i sad svaki nek svoje kaže. Vidim da tako i ovi naši danas rade – Želja (Željka, op. a.) pogotovo sa svojim malima. Bez Boga ne mož i nikad nismo ni mislili da mož. U crkvu se i s dicom svake nedjelje išlo redovno. Išli smo puno puta u Obiteljsku škulu u Zagreb, na Jordanovac. Kad su dica poskočila, nit se moglo, nit se išlo...

Blaško: Došlo je teže vrime, nismo više mogli putovati – financijski i – gotovo je.

Blaženka: Puno smo naučili od patra Vajsbergera, zatim Jure Bosančića – takve stvari koje nikad nismo ni čuli. Puno smo se sprijateljili s Mariom Živkovićem – oni su isto imali šestero dice. Zbilja su to bili prekrasni doživljaji, ali kad su dica porasla – ne možeš ovo, ne možeš ono... On

je uvijek sam radio, ja sam radila godinu i po dana u državnoj firmi „Željezničaru“. I onda sve ostavila.

Blaško: Ipak, ona je jako puno doprinela, ima još uvijek mašinu za štrikanje, pa je štrikala i šila kostime, poslije je prišla na ručni rad, to sve sama, a puno je pomoglo. Kupovale su cure i žene iz firme di sam ja radio. Puno je radila i sad radi. Pravi divne stolnjake za oltare. Svoj dicit i unucima je svu opravu išlingovala, za bebe sve. Imamo na zidu ove lipe rame šlingovane u kojima su slike svijetu naših. Sad se već jako zamara i bole je oči, ali još jako želi i voli i dobro zna to raditi, to svi kažemo.

Blaženka: Centralno grijanje i grobnicu smo napravili iz šlingeraja. Imala sam uštedeno, malo pozajmili i – napravili. Sad bi bilo jako teško da moramo ko kadgod ložit na četiri-pet mista. Uvijek to kažem: dico moja, uzdajte se u Božju pomoć. Bog svoje nikad ne ostavlja – to sigurno. Al treba se zbilja uzdat i treba virovat u ono što moliš, a ne samo – molit, molit, molit, a nema rezultata. Ne mož imat rezultata ako ne viruješ!

Blaško: Sa dicom je bilo svakako. Ja radio noću, evo tu je bio zid i nuz njegov kauč di sam lego spavat. Dicu baš tad uvati smijanje. Blaženka stalno kaže: „Dico, tišina! Čutite dico, tata spava!“, a ni ne spavam, ne možem, sve čujem... (*smijeh*). Izbacili smo poslije taj zid pregradni, pa sad možemo stat nas dvadeset šestero, kad se skupimo na večeru. Ne znam očel dotec uskoro mista za sve, il će tribat još jedan astal. Probali smo cripanu peć stavit, ali nije mogla zagrijat, tako da smo morali napravit ovo. Moja žena navalila i uspila. Imamo već i kuću u groblju.

Blaženka: Puno smo bolesnika imali, koje je tribalo dvorit... Gordana, Željka, on, ja, i oca sam dvorila devet godina. Nije sve bilo lako, ali da nismo virovati, ne znam kako bi uspili.

Blaško: Moja Blaženka je bila i jako bolesna prije nego što se Željka rodila. Nije mi bilo svejedno, ja sa troje male dice, a žena bolesna. Doktorica je kazala: „Kad bi vi donijeli još jedno dijete na svijet, vi bi ozdravili!“ I dade Bog! Tako je i bilo – od kad se Željka rodila, moja žena ozdravila. Vidite da tu postoji Bog? Kako bi ja s troje malih sam? Jednom je Anđelka, mala je bila, kad smo došli iz crkve kazala mami: „Mama, tata je plako u crkvi!“

Vas je dijete izlječilo?

Blaženka: Prvo su mi kazali da imam tumor. Kazali su – ne bojte se, to je laka operacija. Otkrila sam da sam trudna, jer je sestra koju sam poznavala posumnjala. Gordana mi je išla po rezultate i došla kući – skače po kauču ko nenormalna: „Ja ću imat brata ili sestru! Mama, pozitivno je, ti si trudna! Ja ću bit kuma i zvaće se Željka!“ Odma je ona to kazala i tako je i bilo. Dvorila me je poslije teškog porođaja tri-četiri nedilje dok ja nisam mogla sidit, kuhala i pekla, prala bebi pelene, ne na mašini, sve rukom, i peglala i sve. Poslušala sam doktora, jer je kazo da moram ležat. Ove dvi

manje su se dok su mi jutrom luftirale sobu tako svađale koja će držat Željku, jer Gordana nema kada – mora i kuvat i radit sve. Ona je bila tada već 17 godina. Ozdravila sam, a i danas me dica pomlađuju, dica i unučad ne mogu smetat. Ako je kogod radio, radila je moja mama. Uvik kažem: rad i dica nisu nikog uništili. Uništile su ih trzavice, živci, bolest – tko je čemu sklon. Imali smo i mi stresa, možda sam i ja zato dobila šečer – Gordanina bolest, onda kad je Željka nastradala (*prometna nezgoda, op. au.*), ali, eto, ona je prohodala, a mogla je ostat u kolicima. Ustala je na noge na svetog Martina – zato je i sinu dala ime Martin.

Jeste li bili strogi roditelji i kakvi ste sad dida i majka?

Blaženka: Bila sam stroga, ja priznajem Ja sam od moje mame dobila batina, od svog oca možda svega jedno dvaput. Sigurno će i Blaško kazat – ja sam samo „grajila“. Al ako sam štogod kazala, to je moralo bit. Ako sam kazala – neš ić u tim, nije išla. Nije da ih ne volim, nego hoću da budu ljudi. Nije Isus kazo – rodite, pa ih pustite da idu ko prasici, nego da budu ljudi. To smo naučili još u Zagrebu na Obiteljskoj školi: moraju znati dica što je slobodno, a što nije. Tukla ih nisam, to je tata ponekad, ali – morate bit strogi. Kad su nam cure došle kući iz crkve, morale su ispričat što je velečasni pripovido. Mala unuka Anamaria sad kad Nevenka to od nje traži i kaže da je tako i majka radila, pita: „Šta, majka nije bila u crkvi kad nije znala što je velečasni divanio?“ Ona joj odgovori: „Bila je, al je tila da vidi jesmo mi pazi-

li!“ Blaško je kazo: „Ti samo grajiš!“ Majka sam takva da moje ćeri kažu, kad im prijateljice kažu da ću im razmazit dicu: „Ako će ih razmazit tako kako je nas razmazila, neka samo to učini...“.

Blaško: Bilo je kad su dobili (po turu, ne da ih povridim), kad su jednom kazali da baš neće molit. Posli su slušali – nikad više nisu kazali da neće molit. Ne smi se dat dicit na volju, mora se bit strog.

Ima li molitva i danas mjesto u Vašem životu, kad lagano i starost stiže k Vama?

Blaženka: Molim časoslov koji mole svećenici i časne sestre, u četiri knjige. Svaki dan, ne zaboravim, nađem vrime i za jutarnju i srednji čas i večernju – jedino ako nisam kod kuće, iako sam molila i u bolnici. Koliko puta sam se pravila da spavam, a molila – da imam mira za molitvu. Ako dignem glavu, svi bi tili divanit sa mnom. Slušam Radio Mariju, kad god je ima, a jako je malo ima. Ti koji imaju kompjutor mogu, ali mi nemamo. Meni ne smeta ekumenizam, niti Slavoslavlje, ali dajte i nama nešto, našoj Crkvi, nama Hrvatima. Mi nemamo Internet, a mislim da oni koji imaju Internet, malo slušaju. Ja molim za sve moje – samo da budu svi živi i zdravi. Kažu mi unuci studenti da moram živit dok ne završe fakultete, a ja kažem: „Ne budite sebični – ne vidite koliko još ima unuka iza vas za koje moram molit?“ Virovali ili ne, Gordanina ćer Marija je u Zagrebu završila master studije teologije tako lako. Kazala je: „Mama, brzo javi majki da sam položila. Ja sam na ispit išla tako hladno i dobila peticu, uopće ne znam zašto ni kako – to su samo majkine molitve!“ Za Karolinu molim Isusa Božansko Milosrđe, za Elizabetu zagovor oca Gerarda, za Antoniju bl. Alojzija Stepinca, za Marka ćemo sad vidit. I oni tako svi polože ispite. Kad su nam dolazili, dida uvik dao jabuku na tašku, da ima đak što poist. Meni kažu: „Majko, moli malo za mene!“ Ja ću molit, a ti lipo do škole, do Gimnazije moli Duha Svetog i u sebi se premišljaj da ti Bog pomogne. Ne mogu ja samo molit, a ti da ne radiš! To je ko onaj što je čamac imo sa dva

vesla – jedan „Moli!“, drugi „Radi!“, pa jedno tio bacit. Fala dragom Bogu, svi polažu redovno, nijedno nije palo godinu.

Blaško: Nećete virovat, al od kad se dogodio onaj tsunami, ja svaki dan molim sto Očenaša, sto Zdravo Marija i deset Slava Ocu za njihove pokojnike i za ovo što se u Americi dogodilo. Kaže naš župnik – samo molite za pokojne i žive – braću, rodbinu. Svako veče molim, ne možem da ne izmolim to – nisam miran ako moje ne izmolim. Volim ja i televiziju, to mi žena malo prigovara. Malo sporta volim gledat, onda se osjećam mlađi. (*smijeh*)

Kako sretno živjeti u kršćanskom braku? Što je najvažnije, osim vjere?

Blaženka: Znete kako je kazo moj pokojni svekar, Blaškov otac? Nije kazo „sporazum“, već „porazum“: „Dico, najvažniji je porazum.“ Ali – sporazum i ljubav i znat praštat – bez tog nema braka. Bez tog, mogli bi se svađat od ujutru do uveče. Uvik se nađe štogod što ćemo jedno drugom kazat, jel ovo, jel ono, jel zbog dice. Više puta mi kaže: „A ti niš drugo ne znaš, samo vikat!“ Mora se u braku znat i ovo, što sam ja kazala mojim curama kad su se udavale: „Svoje „ja“ ostavite prid crkvenim vrati – sad smo „mi“, nema više „ja“. Jer, ako ćeš ti držat samo da „ja, ja, pa ja“... nisi se tribala ni udavat.“ Tako je. Mora se i oprostiti, i prećutiti puno puta, i proplakat puno puta, ali opet – naprid ustat, Bože pomози i tiraj dalje. Uveče – Bože, oprostite mi što sam te uvridio i dalje...

Blaško: U braku je bitno zajedništvo kad je neka veća odluka – kad smo počeli gradit kuću i sve, zajednički smo rješavali. Nije: „Ja, kako ja kažem!“ Sve smo zajedno odlučivali. Zajedno smo dobro smislili i napravili i grijanje – imamo veći šporet s kotlom i radijatore, tako da ložiona na jednom mistu, a i kuvat se mož. To je sad i kujna i ložiona, malo ima gari, ali tako mora. Ovako je ipak puno lakše. Ona je od šlingeraja spremila i uspili smo dodat i napravit. Ni to nije ona sama nego smo zajedno – najvažnije je sve u braku dogovarati, čovik i žena zajedno! Nikad veće stvari nije kupila da me nije prvo pitala. Uvik se dogovaramo.

Koje su vrednote koje ste uvijek željeli prenijeti svojoj djeci, danas unucima i praunucima?

Blaženka: Da budu ljudi, da budu poštteni, da u svakom čovjeku gledaju brata čovjeka, pomognu ako je u nevolji, vire da se ne ostave. I otvoreno ću kazat – od Željkinog rođenja, pošto su svi „zinili“ kad sam rodila u 38. godini – molim da postane časna sestra. Dan-danas na klanjanju molim za duhovna zvanja. Uvik sam molila: Bože, tvoji su putevi drugi od mojih, nisu ko moji, ali pozovi nekog u duhovno zvanje. Kad već nisam „uspila“ sa Željkom, možda će koje unuča otić. To bi mi bila najveća želja, ali se nikad ne zna. Uvik sam samo to kazla - nek ostanu dobri i nek Boga ne zaborave, ni ne pomisle da ga zaborave! One su uvik bile i dobre i odlični đaci, među

najboljima. Prozivali ih u vrime komunizma što nisu „raskrstile s virom“, pa sam poručila razrednici da ću doći ja i pitati otvoreno: „Ako su tako dobre, predsjednik razreda bila Nevenka, nagrađivana, izvrsna iz matematike i puna pohvalnica tapete na zidu da mož napravit, što vama smeta što nisu raskrstile s vjerom?“

Blaško: Kažu na televiziji da se danas svaki treći brak rastavi. Fala Bogu, kod nas u obitelji ima brakova, ali ni jedan se nije rasto.

Koji su vam najdraži momenti s Vašom velikom obitelji?

Blaženka: Nedjeljom ja idem na jutarnju misu i onda dođem kući, poslušam i misu i propovid na televiziji i dalje zgotovljam užnu, dok Blaško ne dođe s mise. Čorba se već kuha, al ja volim da je do podne, nekad i prije, sve gotovo. Za blagdane – koji su mi najdraži – dica mi kažu: Mama, nemoj ništa pripravljat pečeno, svi imamo kod kuće, nemoj toliko radit. Prošlog Božića sam napravila probu – ja pripravila, i sve je prošlo, ostalo samo čorbe. Dakle, ipak triba. Materice su mi najdraže... Kad ja pripravim stolove s kime od unučadi već u subotu – to već mora bit gotovo onda u subotu. Stolnjaci i sve dotirano. Pitaju me kako mogu – kako ne bi mogla? Znete vi kakav je to osičaj? Stolovi postavljeni za ovih mojih, fala dragom Bogu, dvadeset i šestero. Znam da nitko ne ruča prija mise, svi dođu gladni. Znam isto tako da su se svi, sem ovih malih „mačića“, pričestili na misi. Svi pričešćeni – znate kakav je to osičaj? Posli mise, oni svi došli čestitat majki Materice. Pa šta ne bih za njih pripremila! Ovaj voli rižu, ovaj varivo, ovaj kuvano, ovaj pečeno, ovaj pohano... Sve mora bit. Onda svi užnamo, dica se odu sigrat u drugu sobu, zajedno smo do večeri. Onda dica u polak jedanaest počnu plakat – zašto već moramo ić kući? Za svake Materice pod ovim mojim šlingovanim ramama za slike majka mora sist na kauč i slikaju me sa svim našim unucima, tako svake godine. Još samo da jednom i vidim te slike! (*smijeh*)

Najteže i najljepše u životu – što biste za nas izdvojili?

Blaženka: Jednoj materi je najteže kad odbije dite od sise – to znači da dite mož samo, može bit s njim bilo ko, ne mora više mama, i kad se kćer udaje, kad odlazi. To je valjda najteže, za mene bilo uvijek. Ja sam moje otplakala i prije i posli. Ipak, fala dragom Bogu, ja imam četiri ćeri i četiri sina, ja nemam zeta. Oni su svi dobri! Ja sam sad operirana i svi su me redom nosili i iz bolnice i u bolnicu, zbilja bih Boga srdila kad bi kazla nešto na njih, ali je nekako teško: odlazi ti, znači, živice, bez tebe, nećeš više ti bit tu. Teške su bolesti. Eto kad Blašku nisu znali šta mu je, hitna pomoć dolazila četiri puta, kažu nije mu ništa... Cilu noć smo mu skidali temperaturu i kad su ga konačno unijeli u bolnicu na ispitivanje jer gubi krv – hitna operacija, vade mu 2,5 litre krvi iz trbuha i puknutu slezenu. Ja sam operirana više puta – žuč, kamen u žuči, ali to mi nikad nije tako opasno nekako. Al ipak –

kako nije opasno, kad si ti „pod nožom doktora“? Nisam nikom naglas, ali ja sam otvoreno dragom Bogu kazala: ako Ti vidiš da tribam mojoj dici i moji- ma, ostavi me, ako više tribam Tebi, uzmi me. Al sam zato ipak, kad su me sve spremili za operaciju i sve, kazala: „Bože, drž doktoru ruke!“ Ipak je sve dobro prošlo, nije maligno i – fala Bogu na svemu, i na ovom i na onom!

Blaško: U braku je bitno da se istrošite za dicu, kako kaže i naš velečasni.

Vaša poruka čitateljima Subotičke Danice?

Blaženka: Sloga, ljubav, vira u Boga. Odraniti od dice ljude, a ne – svakako. Da budu dica otvorena jedni prema drugima, siromašnima. Ako imam i malo, a vidim da imam – daću i drugom. Svašta se događa kad roditelji ne znaju di su im dica. Triba poštovat dicu, ali ih triba i naučit sve, jer nisi ti tu dicu dao sebi, Bog ih je dao. Triba ih poštivati, ali i napraviti od njih ljude.

Toplo zahvaljujemo i želimo obilje Božjeg blagoslova, zdravlja i radosti na Vas i sve Vaše – Vi svi skupa znate kako ih širiti po cijelom svijetu, pa neka vas sam dragi Bog i dalje vodi!

Razgovarali: Vesna i Ladislav Huska

Moji majka i dida

Moji majka i dida se zovu Blaženka i Blaško Cvijanov. Kod svojih majke i dide najviše volim ići za Božić, Materice i Oce. Tada se cijela obitelj okupi, pa se družimo. Kod majke najviše volim to što super kuha i uvijek nam pravi baš što mi volimo. Dok nam priča nove i poučne priče, šlinguje bluzice, nošnju i stolnjake. Dida i ja se volimo kartati sedmica, a ponekad pošto imaju u bašti trešnju tiramo ptice.

Ima nas puno unučadi, pa čak i praunučadi. Uvijek čekamo da se nađemo zato da se možemo igrati. Majka i dida puno mole Boga za nas i raduju se svakom našem uspjehu. Ali stvarno, virujte mi da je najbolje imati ovakvu majku i ovakvog didu. Zato zahvaljujem Bogu što imam baš ovaku majku i didu jer ih mnogi nemaju!

Anamaria Tumbas

Lucija Vukov, 7 godina

Naši roditelji su ove godine 2012., obilježili veliki jubilej koji je važan ne samo za njih nego i za nas, njihovu djecu. 50 godina braka nije mala stvar, osobito u današnje vrijeme, ali mi s ponosom možemo reći da su to naši mama i tata. Isto tako oni danas s ponosom mogu reći i govore kako imaju četiri kćeri, četiri sina (zeta), 12 unučadi i očekuju treće praunuče.

O našim roditeljima, o zajedništvu, ljubavi, viri koju su nam usadili, moralnim vrednostima i mnogo čemu drugome mogli bismo napisati cilu knjigu, no možda neki drugi put. Ono čega se osobito sićam, kada dođu blagdani, jest kako je to bilo kada sam ja bila mala, kako je to bilo u našoj obitelji. Sada sam ja mama i imam naših troje koji se isto tako „motaju“ oko nogu, kao što sam se i ja motala, i često mi dođe da ih pošaljem u sobu ili negdi dalje da ne smetaju, no onda pomislim kako ni mene nije mama poslala dalje, nego sam se „motala“, gledala, upijala i učila, i upravo zbog tog imam danas što pokazati mojoj dici. I ja danas s ponosom pripremam sve kao mama nekad, i ne samo ja, nego sve četiri sestre. Kad dođe Badnji dan (meni najdraži), onda i ja moram kao mama ustati prva, zakuvati krup – kolač, pripremati sve po običaju u kujni. I ne samo u kujni, nego svudan u cijeloj kući se mora znat da je Badnji dan i ne samo mi veliki nego i dica. Uh, samo kad se sitim. Svi smo imali svoje obveze i svako je moro uraditi svoje, kako bi pridveče uživali u svemu, radosti, veselju, iščekivanju, Božiću. Danas, na Badnji dan, iako svi žurimo i pripremamo, najviše volim nazvati mamu i sestre, čestitat Badnji dan, pitat ih šta rade (iako znam šta rade) i onako usput se pofalit da i ja kao najmlađa radim isto što i one, „velike“. Da mi je lipo ispo božićnjak, da se sve kuva, peče, sprema... da je okićena grana, betlem (onako mali) spreman, da su dica sritna.

I navečer, poslije večere se opet čujemo da čestitamo jedni drugima Badnju večer, i sutra opet da poželimo sretan Božić, iako ćemo se pridveče svi nać zajedno kod mame i tate.

To zajedništvo i ta radost koju smo dobili od naših roditelja je neprocjenjivo blago, na koje možemo biti ponosni. Upravo zbog tih malih stvari, koje drugi ljudi niti ne vide, možemo Bogu zahvaljivati što imamo ove roditelje.

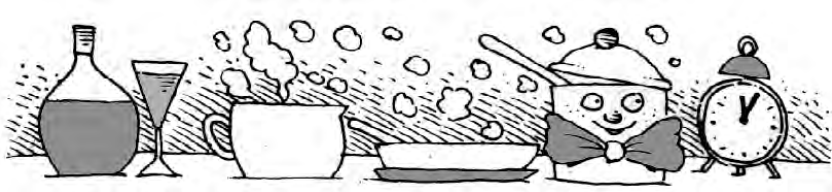
„najmlađa“

DŽABE SNIGOVI VIJU

Uzalud trneš svitlo moji sićanja.
Uzalud mi vraćaš otete snove.
Sad ko da gledam mojega dida Cagu,
koji je imo najlipše u selu konje.
Zima kad dojde i snig zabili,
dida upregne vrance pa sonama
kroz selo nas provoza svud naokolo,
priko čitava dana, sve do upodol
do sv. Ivana...
I onda došla druga vrimenta. Sve je odno vrag.
Prodali vrance, došli dugi „konji”.
Danima je dida Caga sidio pod orim,
najerio bi šešir, da mu ne vidu
žalosne suze trag.
Nije više zate posov, ostario si kažu!
Al njegovi vrance stalno, priko bila
svita na kapiju dolazu.
Taj lipi svit moje mladosti i sad
još tinja u srcu.
Da pokriju staze, džabe snigovi viju.
Džabe dušu vitrovi, što zaborav siju.
O, nebo rodnoga kraja, spušći se
na uzglavlje moje!
Ondesi mi tamo di moje sve počiva,
d i još rič materina pribiva,
do klasova žuti, vinograda plavi,
d i je svaku džombu, svaki grumen zemlje
dotakla ruka šokca, paora težaka.
Ej, da mi se još jedamput provozat
sonama mojega dida Caga!
Starca, sluge na svete zemlje, čije
siromaštvo i patnje sakrile su bore.
Dida Caga što je virom, očenašom
I frakličom pozdravljo zore!

/pobjednička pjesma na Šokačkoj večeri u Sonti/

Marica Mikrut

K o r i s n o

VAŠA KUHINJA

Loš miris u hladnjaku. Što učiniti da ga se riješite?

- Odsjeći dio najlonske čarape,
- Nasuti 4 žlice kave i zavezati čarapu,
- staviti u hladnjak i svi neugodni mirisi će nestati.

Miris luka i ribe

- Neugodan miris luka ili ribe s ruku, s daske ili s noža ćete ukloniti slanom vodom u koju ćete uliti malo octa.

Starije meso omekšati

- U vodi razmutite sodubikarbonu i s tom otopinom natopite pamučnu krpu, a zatim omotate oko mesa i ostavite da prenoći.

Meso prati

- Treba ga prati na brzinu, pod tekućom vodom,
- nikada ga ne treba držati u vodi, jer će izgubiti veliko dio važnih sastojaka.

Hrskava korica pilećeg mesa

- Tijekom pečenja prelijete meso limunovim sokom razblaženim u malo vode.

Da sol ne ovlaži

- Na dno slanika stavite par zrna riže.

Kuhate tijesto

- U vodu u kojoj ćete kuhati tijesto ukapajte par kapljica ulja. Tijesto se neće slijepiti.

Kamenac se nataložio u posudi

- U posudu nalijte malo mineralne vode,
- u vodu stavite dva sirova krumpira, pa sve to dobro prokuhajte.

Kada želite koristiti jaja

- Prije nego ih upotrijebite očistite ih spužvom natopljenom sredstvom za pranje,
- ne razbijajte jaja direktno u posudu,
- svako jaje razbijte nad šalicom, da ne biste pokvarenim jajetom upropastili ona dobra.

Sočan omlet – Želite, da omlet bude sočniji...

- Prilikom razmućivanja, na svako jaje dodajte po žličicu vode i po žličicu mlijeka,
- zatim pržite na tihoj vatri. Lijepo će narasti.

Kada pečete na ulju

- Otvorite prozor kad pečete na puno ulja i napravite propuh.

Ostatak bjelanjka

- Može se dugo čuvati u hladnjaku, pa se može upotrijebiti kad pripravljamo kolače i za lagani omlet.

Kuhati jaja

- Jaja kuhajte u slanoj vodi, pa ih stavite u hladnu vodu. Ljusku ćete tako posve lako moći odstraniti.

Ulje u tavi neće prskati

- Stavite u tavu malo soli, pa onda nalijte ulje. Neće prskati.

Ocat

- Kada za pripremu jela trebate ocat, nemojte ocat lijevati iz boce, već iz žlice, da ne biste odjednom previše ulili.

Kako skuhati rižu?

- Kada počnete kuhati rižu, u vodu nakapajte nekoliko kapi limuna. Zrna riže se neće slijepiti.

Luk neugodan za oči

- Prije nego počnete rezati jako ljut luk, držite ga u hladnoj vodi. Manje će vam peći oči.

Da vam mlijeko ne zagori

– U posudu u kojoj ćete kuhati mlijeko ulijte malo vode ili posudu oblijte hladnom vodom.

Začini

– Začine dodajte pri kraju kuhanja. Tako će sačuvati svoju aromu.

Kuhate kiseli kupus...

– Kod kuhanja kiselog kupusa dodajte nekoliko kriški jabuka. Ukus će biti izuzetan.

Povrće u hladnjaku – kako mu sačuvati svježinu?

– Plastik u kojoj ga držite obložite kuhinjskim papirom i stavite spužvu pokvašenu vodom. Ona će povrću davati potrebnu vlažnost i činiti ga svježim.

Limun u kuhinji

– Budite oprezni kad želite naribati limunovu koru za kolače ili za kakvu drugu slasticu. Pazite da kod ribanja ne zahvatite i onaj bijeli dio limunove kore. Ako zahvatite taj bijeli dio kore – zagorčat će vam kolač.

– Ako naribanoj kori limuna dodate malo šećera, možete je ostaviti u zamrzivaču, pa će se izmiješana s malo šećera dugo sačuvati njezina svježina. I praktično je, jer ako nam iznenada zatreba, bit će nam pri ruci.

– Razrezali ste limun, a treba vam samo polovica. Ostatak umočite u sol ili šećer, umotajte ga u alufoliju i stavite u hladnjak.

Kako čistiti mlad krumpir?

– Prije čišćenja mlad krumpir dobro osoliti, pa će se lakše očistiti.

Voće i povrće neće pljesniviti

– Staklenke prije punjenja operite u salicilnoj kiselini ili alkoholu,
– mokre staklenke iskrenite na čistu krpu da se ocijede, ili ih bez brisanja osušite u vrućoj pećnici.

Kako peći jabuke

– Prije pečenja premažite jabuku maslacem, pa se neće smežurati.

Jabuke u kolaču ostale tvrde

Pita već pečena, a jabuke u kolaču tvrde:
– pošćropite jabuke s malo ruma,
– stavite par komadića maslaca,
– pokrijte alufolijom i prepecite još kojih 5 min. Tada će jabuke sasvim omekšati.

Voćni žele

– Brže će se stvrdnuti ako mu za vrijeme kuhanja dodate malo soka od limuna.

Žele

– Žele ćete lako izvaditi iz oblika (modle), samo ga pokrijete mokrom ali vrućom krpom pa ga kratko držite nad vodenom parom.

Jabuke pečene

– Svaku jabuku zamotajte u alufoliju.
– Stavite ih u pećnicu ili na roštilj i jabuke će biti meke za kojih deset minuta a zadržat će izvrstan ukus.

Jabuke uvenule

– Na časak ih uronite u ključalu vodu – lakše će se guliti.

Jabuke nakon ljuštenja

– Neće požutjeti ako ih oguljene odmah stavite u hladnu vodu kojoj ste dodali par kapi limuna ili octa.

Jabuke za zimu

– Složite ih na policu drškom prema gore,
– ili ih posložite na suhu piljevinu.
– Ostavljajte samo svježe ubrane, zdrave i kiselkaste jabuke.

Škare otupjele

– Vaše škare bit će ponovno oštre ako uzmete jedan komad aluminijske folije i presiječete je par puta tim škarama.

Naušnica se otkotrljala pod ormar

Ne morate pomicati namještaj.

– Na vrh usisivača stavite žensku čarapu, pa je pričvrstite gumicom ili konopčićem.
– Uključite usisivač. Na vrhu ćete pronaći traženi predmet.

Mikrovalna pećnica

– Masnoću u mikrovalnoj pećnici ćete očistiti tako da u jednu posudu nalijete vode,

– izrežete dosta limuna te pustite da se zagrije na najvišoj temperaturi nekoliko minuta.

– Ne samo da će se masnoća očistiti, nego će imati i lijep svjež miris limuna.

U VRTU

Zalijevanje cvijeća

– Kada niste kod kuće – staklenku od soka ili vode napunite vodom, zatvorite krpicom i okrenite ju okomito te vrh zakopajte u zemlju. Cvijeće će imati vodu i samo će se zalijevati dok ste vi na godišnjem odmoru.

Talog kave

Talog kave je izuzetno koristan u vrtu.

- Hranjiv je za tlo zato što obiluje mineralima, pa će bilje bolje rasti.
- Nepoželjni kukci će pobjeći od mjesta gdje se odlaže talog kave.

Staklenka se ne da otvoriti.

– Staklenku ćete najlakše otvoriti ako je okrenete tako da je poklopac okrenut prema dolje i uronite ga u vruću vodu. Kratko pričekajte i bez problema ćete otvoriti staklenku.

ZDRAVLJE

Kad Vas muči vas migrena

– Napravite obloge od limunova soka i stavite ih na čelo i sljepoočnice.

Mučnina u automobilu

– Prije nego krenete, pojedite komadić čokolade.

Boli vas grlo

– U mlijeku skuhajte list kelja, zasladite i popijte što toplije.

Nervoza i napetost

– Ne znate što biste sa sobom? Najbolje će vas umiriti žličica meda u čaju od kamilice.

Reumatski bolovi

– U pećnici zagrijte platnenu vrećicu punu soli i njome na pola sata obložite bolno mjesto.

Otečeni gležnjevi

– U vodu s octom namočite ručnik, a onda zamotajte u takav ručnik svoje gležnjeve.

ZIMNICA

Celofanski papir na staklenkama

– Za ukuhavanje voća i povrća celofan će se lako primiti i lako odlijepiti, ako ga prije umočite u alkohol ili rakiju.

Staklenke za ukuhavanje

Neće puknuti dok u njih ulijevamo vruću tekućinu:

- vruće ih isperite,
- ili ih zagrijte u pećnici,
- za vrijeme ulijevanja neka ispod njih bude vlažna krpa.

Priredio: Stjepan Beretić

POZDRAV BANDAŠA

Pozdrav za ove klasove žita,
pozdrav za mlada srca zbita,
pozdrav za ravnicu koja nam dala
punu korpu zlatnih običaja.
Pozdrav za one što je vole,
što čuvaju lipe običaje ove.
Pozdravljam vinac od zlatnog žita
što nam ga podario milostivi dragi Bog,
pozdravljam sve koji viruju
da od Boga sve nam je dato
pozdravljam svo ravničarsko blago.
Božju dicu što ponizno mole:
„O Bože, kruva nam daj, da ne znamo šta je glad“.

Mariška Pravdić

Piše: Davor Bašić Palković

Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata 2011.-2012.

U prikazu knjiške produkcije vojvođanskih Hrvata između dvaju Dana Balinta Vujkova (listopad 2011. – listopad 2012.), najprije dajem pregled objavljenih djela po određenim područjima (književnost, znanost i publicistika te periodika), a potom i kratka kvantitativna i kvalitativna obilježja istih, pokušavajući na taj način sumirati sve ono što je obilježilo nakladništvo Hrvata s ovih prostora, bilo da su knjige tiskane u Vojvodini ili pak u Republici Hrvatskoj.

I. Književnost

a) poezija

1. Stipan Bešlin, *Tajanstvenosti trag*, UG „Urbani Šokci“, Sombor 2011., str. 117.
2. Mila Markov Španović, *Libertas mea*, MaximaGraf, Petrovaradin 2011., str. 231.
3. Ante Jakšić, *Duše zemlje : lirika zavičaja*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU „Hrvatska riječ“, 2012., Subotica, str. 87.
4. Ante Evetović Miroljub, *Vječnosti doba*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU „Hrvatska riječ“, Subotica 2012., str. 105.
5. Lira naiva 2012. : izabrane pjesme, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ i Hrvatska čitaonica, Subotica 2012., str. 159.
6. *Preprekovo proljeće 2012 : zbirka pjesama*, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, Novi Sad 2012., str. 120.
7. Matija Molcer, *Označena tišina*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica 2012., str. 86.

8. Mirko Kopunović, *Ljestve za panonsko nebo*, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica 2012., str. 118.

b) kratka proza

9. Ruža Silađev, *Šokica pripovida*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica 2011., str. 232.

10. Mila Markov-Španović, *Maxima minimis : najkraće latinske i francuske maxime, sentence, izrazi, poslovice i refleksija u hrvatskom i srpskome jeziku*, Maxima graf, Petrovaradin 2011., str. 124.

11. Vojislav Sekelj, *Kako se branilo dostojanstvo*, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica 2011., str. 267.

12. Balint Vujkov, *Šta u oca to u dice : Hrvatske narodne pripovijetke (bunjevačke)*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata : „Hrvatska riječ“, 2012., str. 126.

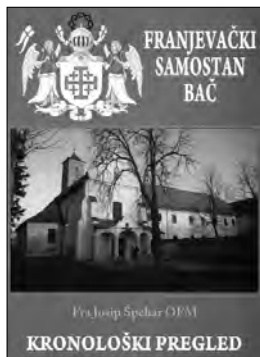
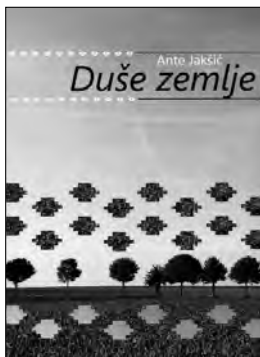
13. Balint Vujkov, *Gradišćanske povijeske priče*, Panonski institut, Pinkovac, 2012., str. 56.

14. Neven Ušumović, *Rajske ptice*, Profil knjiga, Zagreb 2012., str. 121.

15. Lazar Francišković, *Eseji*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2012., str. 102.

c) književnost za djecu

16. Katarina Čeliković, *Ljestve za nebo*, Vicepostulatura o. Gerarda Tome Stantića u Zagrebu i Karmelski samostan u Somboru, 2012., str. 16.

17. Josip Dumendžić Meštar, *Čudan ovaj bili svijet*, Hrvatska čitaonica, Subotica 2012., str. 103.

d) memoari

18. Ivan Bonus, *Moj voljeni i kićeni Srijem*, Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb 2011., str. 356.

e) prijevodi

19. Dražen Prčić, *Wild Card*, Grad Umag, Umag, 2012., str. 158.

II. Znanost i publicistika

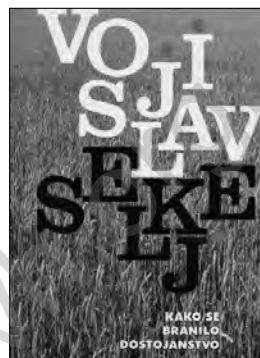
a) povijest i leksikografija

20. *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, XI, I, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica 2011., str. 121.

21. *Biografski leksikon Hrvata istočnog Srijema*, 1, A-Fur, Libera editio d. o. o. i Hrvatsko akademsko društvo, Zagreb - Subotica 2011., str. 211.

22. Đuro Rajković, *Prilozi za istoriju bibliotekarstva Petrovaradina*, Gradska biblioteka, Novi Sad 2011., str. 204.

23. Josip Špehar, *Tko su Šokci : naziv, podrijetlo i pripadnost*, Franjevački samostan svete Marije u Baču, Bač 2011., str. 27.

b) književna znanost

24. Jasna Melvinger, *O Iliji Okrugiću Srijemcu : književnopovijesni i jezikoslovni članci i rasprave*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica 2011., str. 166.

25. Ilija Okrugić, *Narodne pjesme iz književnih djela i sakupljačke ostavštine Ilije Okrugića Srijemca*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica 2012., str. 84.

26. Tomislav Žigmanov, *Izazovi – sabiranja, sumjeravanja, tumačenja : Studije i ogledi o knjiškim i književnim temama hrvatskoga istočnog zagraničja*, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj; Oksimoron ; Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Pečuh-Osijek-Subotica 2012., str. 255.

c) kulturno-crkvena povijest

27. Josip Andrić, *Hrvatstvo i katolička kulturna obnova : članci i studije*, Glas koncila, Zagreb 2011., str. 327.

28. Josip Špehar, *Franjevački samostan Bač : kronološki pregled*, Franjevački samostan Bač, Bač 2012., str. 60.

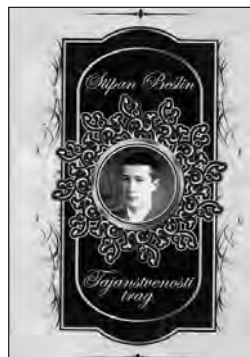
29. Josip Vojnić Hajduk, *Odgovor na mnogobrojne novinske članke*, samizdat, Subotica 2012, str. 29.

d) etnografija

30. Naco Zelić, *Slikovali smo se : stare fotografije : izvor podataka o bunjevačkoj narodnoj nošnji*, Naklada Stih, Zagreb 2011., str. 211.

31. *Tradicijsko ruho Hrvata u Vojvodini*, ur. Josip Forjan, Hrvatska matica iseljenika, Zagreb 2011., str. 23.

32. Zvonko Tadijan, *Šokačke narodne nošnje u Bačkoj*, KPZH „Šokadija“, Sonta 2011., str. 67.

g) obrazovanje (kateheza)

33. *Isus, naš život*, Srijemska biskupija, Petrovaradin 2012., str. 151.

h) monografije

34. *Prognanik iz svijeta svjetlosti : Život i djelo Stanislava Prepreka*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica 2012., str. 618.

i) fotomonografije

35. Ivan Ivković Ivandekić, *Klapim*, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica 2012., str. 224.

III. Periodika

1. *Subotička Danica (nova): Kalendar za 2012.*, godišnjak, Župni ured sv. Terezije, Subotica 2011., str. 286;

2. *Klasje naših ravni*, dvomjesečnik, Matica hrvatska Subotica i NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, obujam oko 120 stranica;

3. *Hrvatska riječ*, tjednik, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 56;

4. *Zvonik*, mjesečnik, Rimokatolički ured sv. Roka, Subotica, redovito izlazio, str. 52;

5. *Otac Gerard*, povremenik, Hrvatska karmelska provincija Svetog oca Josipa, Sombor,

Glasilo Vicepostulature za upoznavanje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, str. 48;

6. *Glas ravnice*, mjesečnik, List Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, Subotica, neredovito izlazio, str. 16;

7. *Glasnik pučke kasine*, mjesečnik, glasilo Pučke kasine 1878., NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 32;

8. *Miroљub*, tromjesečnik, glasilo Hrvatskog kulturno umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora, NIU „Hrvatska riječ“, Sombor, redovito izlazio, str. 28;

9. *Zov Srijema*, tromjesečnik, Glasilo Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb, izašlo četiri broja, str. 80;

10. *Hrcko*, mjesečnik, dječji podlistak „Hrvatske riječi“, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24;

11. *Kužiš*, mjesečnik, list za mladež, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24;

12. *Gupčeva lipa*, godišnjak, Kronika HKPD „Matija Gubec“ Tavankut, Tavankut 2011., str. 20;

13. *Dunav*, godišnjak, Interno glasilo Zavičajnog kluba Beščana, Zagreb, str. 40;

14. *Hosana*, tromjesečnik, List Humanitarno-terapijske zajednice za pomoć ovisnicima „Hosana“, Stari Žednik, str. 15;

15. *Hrvatski majur*, povremenik, podlistak „Glasa ravnice“, Glasilo Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, Subotica, str. 8;

16. *Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata br. 3*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica 2012., str. 384.

V. Analiza i zaključak

Kvantitativno gledano, knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata između posljednjih dvaju *Dana Balinta Vujkova* (listopad 2011. – listopad 2012.) broji ukupno 35 naslova. Navedeni podatak protekle godine čini vrlo dobrom buduću da ona po brojnosti tiskanih knjiga dijeli drugo mjesto s 2007. godinom istoga zbira u razdoblju od dva protekla desetljeća, a od kada su Hrvati u Vojvodini počeli živjeti granicom odvojeni od države svojega matičnog naroda – Republike Hrvatske. Najplodnija dosad, podsjetimo, bila je prošla godina s rekordnih 46 naslova. Treba se podsjetiti i toga da je početnih godina kada se književna scena vojvođanskih Hrvata, kao manjinska, počela ustrojavati, zahvaljujući među ostalim i samim *Danima Balinta Vujkova*, godišnje tiskano do desetak ili upola manje naslova.

U segmentu književnosti imamo ukupno 19 objavljenih naslova. Analizirano po književnim vrstama, kao i lani, ponovno nema niti jednog

romana (izuzev talijanskog prijevoda romana *Wild Card* Dražena Prčića originalno objavljenog prije nekoliko godina), a također nema nijednog objavljenog dramskog teksta. U ovom segmentu prisutna je dominacija knjiga poezije (9 naslova), dok se može zapaziti i povećanje broja knjiga kratke proze (7 naslova), među kojom se svakako ističe zbirka priča *Rajske ptice* Nevena Ušumovića, hrvatskog književnika koji je odrastao u Vojvodini, preciznije u Subotici, a u čijim su djelima prisutne teme i motivi bačkog zavičaja.

Značajno je ipak da se, kao i lani, pojavilo nekoliko knjiga namijenjenih djeci (5 naslova), što bi se moglo iščitavati i kao svojevrsan doprinos obražovanju na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji.

Područje znanosti i publicistike, iako se ostvarenja u ovom segmentu značajno razlikuju po obujmu i kvaliteti obrade zadane teme, donosi nam 15 naslova, među kojima treba posebno naglasiti pojavu prvog od četiri najavljena sveska *Biografskog leksikona Hrvata istočnog Srijema*, kapitalnog projekta dijela ovdašnje zajednice koji se u određenom smislu nadovezuje na već poznati i strukovno prepoznati *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevac i Šokaca*. Isto tako uočljiv je nešto veći broj naslova koji spadaju u područje književne znanosti (3 naslova, od čega dva za temu imaju književna djela i sakupljačku ostavštinu Ilije Okrugića Srijemca, a potpisuje ih čuvena književnica i jezikoslovka Jasna Melvinger), što svakako ide u prilog nastojanjima vojvođanskih Hrvata da vlastite književne uratke iz prošlosti i sadašnjosti sagledavaju i vrjednuju iz stručno-znanstvenog aspekta.

S obzirom na mjesto objavljivanja, Subotica se i dalje javlja kao nakladničko središte sa 16 naslova. Dobili smo i jednog novog nakladnika – hrvatsku udrugu KPZH „Šokadija“ iz Sonte koja je nakladnik *Šokačkih narodnih nošnji u Bačkoj* Zvonka Tadijana, dok je primjetna slabija aktivnost jednog, ranijih godina mnogo aktivnijeg nakladnika, a to je Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ iz Subotice, koji je objavio samo jednu knjigu – *Lira naiva 2012. : izabrane pjesme* i to u sunakladi s Hrvatskom čitaonicom. Zanimljivo je i da je povećani broj knjiga (oko 20 %) objavljen u Republici Hrvatskoj (6 naslova), a jedna nam knjiga stiže iz Austrije (*Gradišćanske povijeske Balinta Vujkova*). No, glede same strukture nakladništva, vidljiva je veća prisutnost prakse sunakladništva (6 naslova), kako među samim ovdašnjim nakladnicima tako i one prekograničnog karaktera. S tim u svezi, valja istaknuti izdavačku aktivnost Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, koji je od ukupno svojih 5, četiri knjige tiskao u ovakvom aranžmanu, a od toga tri naslova u sunakladništvu s NIU „Hrvatska riječ“ što govori o dobroj i, prije svega, planskoj suradnji jedine dvije profesionalne institucije Hrvata u Srbiji.

Naklada knjiga se kreće od 100 do 1000 primjeraka, u prosjeku oko 500 po naslovu.

Valja ukazati i kako se, posve razumljivo, projekt „Godine hrvatskih velikana“ odrazio i na nakladništvo, rezultiravši dosad s pet knjiga od kojih se posebno ističe monografija (618 stranica) o životu i djelu petrovaradinskog književnika i skladatelja Stanislava Prepreka *Prognanik iz svijeta svijetlosti*.

Novih autora, osim već spomenutog Zvonka Tadijana, nema, a posebice, kako je to konstatirano i na ranijim izdanjima Dana Balinta Vujkova, nedostaje mlađih autora. Doduše vidljiva su neka nova imena, zasad samo u ulozi priređivača, a to su mladi kroatisti Marina Balažev i Vladan Čutura, te knjižničarka Bernadica Ivanković.

Vidljivost književnih djela nastalih u produkciji vojvođanskih Hrvata i dalje je slaba izvan same zajednice, kako u srbijanskom tako i u kulturnom prostoru matične države (osim činjenice da se u Hrvatskoj tiskaju knjige ovdašnjih Hrvata koji tamo žive i stvaraju).

Periodika je stabilna i uz manje zastoje u pojedinim slučajevima izlazi redovito. Iako je odlikuje stabilnost, i dalje ostaje upitna količina njezine konzumacije, premda tu treba dodati i to da pitanje broja prodanih primjeka više govori o specifičnostima medijske klime – kao što su primjerice hiperprodukcija i senzacionalizam – i ne odražava nužno vrijednost ovih tiskovina. Ovu napomenu bih slobodno pridodao i onom dijelu analize koji se odnosi na književnost.

Imajući u vidu loše ekonomske prilike zemlje u kojoj živimo, te status kulture, pa tako i onog dijela vezanog za knjigu i književnost, moj osobni sud je kako je godina iza nas – sasvim pristojna. Nedvojbeno nam je zadaća u budućnosti zajedničkim snagama raditi na povećanju kvalitete produkcije (primjera radi, „mali“ bi nakladnici trebali više surađivati s većima u službi uspostavljanja standarda čime bi se eventualno amortizirale pojedine još uvijek prisutne manjkavosti – od tehničkih i likovnih do onih vezanih za katalogizaciju, budući da su tri od navedenih knjiga objavljene bez CIP-a) te osnaživanju mladih snaga u čemu bi važnu ulogu mogao odigrati naš jedini književni časopis *Klasje naših ravni*. Neznatnije, po mom mišljenju, ali ipak veoma važno je i pitanje financijske potpore domicilne, ali i matične države, koje hrvatskoj zajednici u Vojvodini, u svim pa tako i u sferi kulture, kronično manjka.

Mjesto ikavice i važnost njezina očuvanja

Piše: Katarina Čeliković

Kada dio nekog naroda živi odvojeno od svoje matice, jezik mu postaje jedno od najpotrebnijih i ponekad najteže dostupnih sredstava za očuvanje nacionalnog identiteta. Najpotrebnije – na što nas podsjeća izreka koju su mnogi hrvatski velikani spominjali – jer narod u jeziku živi (B. Rajić, B. Vujkov), a teže dostupno napose kada se nalazi u okruženju dominantnog većinskog jezika koji je po mnogo čemu sličan te se svoj materinji govor ne doživljava kao autentičan, a još manje ravnopravnim. Kakvo je mjesto narodnog govora u sklopu jezika jednog naroda i treba li ga i kako čuvati, pitanja su na koja bismo morali dati odgovore kako nas budućnost ne bi tražila kao „zamrle“ i „zaboravljene“ u prošlom, 20. stoljeću.

Standardni jezik prema narječju i govorima

Poznato je da hrvatski jezik dijelimo na tri narječja – štokavsko, kajkavsko i čakavsko te na više dijalekata i na brojne govore. Hrvatski je standardni jezik zasnovan na štokavskom narječju, a potreban je kako bi se jednim jezikom sporazumijevali pripadnici istoga, hrvatskoga naroda budući da je hrvatska dijalektološka mapa vrlo šarolika i često su zavičajni govori različiti do nerazumljivosti. Važno je stoga imati jedan jezik – koji je dogovoren i kojim ćemo se svi moći sporazumjeti. Jesu li na ovaj način narodni govori manje vrijedni od standardnoga jezika? Iako bi lingvisti morali stati

u obranu zavičajnih govora, prečesto se prešućuje potreba njihova očuvanja te se stječe dojam kako u javnosti prevladava stav kako su dijalekti manje vrijedni od standardnog jezika. Mjesni ili zavičajni govor koriste stanovnici pojedinog mjesta i on ima obilježja dijalekta i narječja kojemu pripada. Više takvih govora čini skupinu zavičajnih govora, više skupina zavičajnih govora čini dijalekt, a više dijalekata čini narječje. Ovo je gradacija kojom dolazimo do standardnog jezika kojim se služimo kao općim sredstvom sporazumijevanja. Često čujemo i izraz „književni“ jezik, kojim se služi književnost, ali u novije vrijeme prevladava naziv „standardni“ jezik čime se naglašava njegova uređenost i određenost pravilima koja važe za sve govornike hrvatskoga jezika. Stoga se standardni jezik mora učiti kako bismo se svi pridržavali dogovorenih pravila, dok se, što je opće poznato, narodni govori odlikuju svojim različitostima po čemu su specifični i što ih čini narodnim blagom.

Ikavski govor

Što je to ikavski govor i tko se njime koristi? Ikavski govor je nazvan po izgovoru jata kao glasa **i** i najčešći je tip materinskog govora kod **zapadnog novoštokavskog dijalekta te slavonskog šćakavskog dijalekta**, koje većinom govore Hrvati. Kako nam to opisuje dr. sc. Josip Lisac, ikavski se govor prostire „na području zapadne Hercegovine, dijelu južne Bosne sve do područja Jajca i zone sjeverno od Travnika i Zenice; u taj je dijalekt uključeno i područje zapadno od Livna, teren oko Dervente i Bihaća. Zapadno od rijeke Bosne i zapadno od Neretve, Hrvati su i Bošnjaci ikavci“. Na jugu novoštokavskim se ikavskim dijalektom govori od Opuzena i Metkovića prema sjeverozapadu sve do Omiša. Iako je obala uglavnom čakavska, na mnoga su područja doprli štokavci i izmijenili postojeću čakavštinu. Takvo je stanje u Splitu, podvelebitskom području, na otocima Korčuli (Račišće), Hvaru (Sućuraj), Braču (Sumartin), Šolti (Maslinica), Pagu, osobito u Dinjiški i Vlašićima. U Lici su ikavci novoštokavci koncentrirani oko Gospića, u blizini Senja, oko Lovinca i Svetog Roka, u zoni prema Kordunu. U Gorskom kotaru ikavci su u Liču i okolici, Mrkoplju i u Sungeru. U Slavoniji su novoštokavci u Vuki, Širokom Polju, Punitovcu i Dragotinu. Taj je idiom zabilježen i u nekim mjestima u Bačkoj, Madžarskoj, Austriji, u okolici Budimpešte te u Italiji (Molise). /Dr. sc. Josip Lisac, *Hrvatska dijalektologija 1 - Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*, Zagreb 2003./

Primjer (ne)očuvanja ikavice

Izvan Hrvatske i Bosne i Hercegovine, ikavicom govore i bunjevački Hrvati na sjeveru Bačke, gdje je u stalnom procesu nestajanja. Usprkos

nastojanjima brojnih pojedinaca i udruga, ona nema svoje mjesto, ne samo kakvo zaslužuje, već ni približno onakvo kakvo je aktualno u Hrvatskoj. Dok se, primjerice, Dalmatinci ikavicom svakodnevno služe kako u običnom životu, tako i u medijima, među bačkim Bunjevcima se govori još u pojedinim ruralnim sredinama, a u gradovima je ona doista u tragovima. Nerijetko ćemo u komunikaciji s govornicima ikavskog govora u Bačkoj čuti priče o tome kako su i zašto prestali govoriti ikavicom još njihovi roditelji pa onda nije čudo što ni mlađi naraštaji ne znaju „divaniti“. Evo jedne tipske priče.

Djevojka je u kući kao dijete, s roditeljima naučila govoriti ikavski. No, dolaskom u školu, na satu srpskoga jezika, profesorica „materinjeg“ jezika (!) je na satu ovu djevojku opomenula da treba govoriti književnim jezikom – što znači ne smije reći „lipo ću napisat“ već „lepo ću da napišem“. Jasno je da poslije toga dotična učenica ne samo da je prestala govoriti „lipo“ već je potpuno usvojila srpski standardni jezik kako ne bi odskakala od ostalih, odnosno važećeg i poželjnog obrasca. Jasno je da se ovakvo ponašanje u školi nikako ne smije dopustiti, a kamoli bi se to trebalo očekivati od profesora materinjeg jezika (sic!); tada, naravno, nije za nas bilo hrvatskoga jezika.

Ovakvih, negativnih primjera bilo je previše koji su utjecali na to da danas prevladava stav kako su dijalekti manje vrijedni od standardnoga jezika, jer su oni „nepravilni“. Zbog toga se na dijalekte prečesto gleda posprdno i prezrivo, a na one koji govore dijalektom kao na neuke „seljačine“. Velika je odgovornost i na lingvistima, na profesorima i onima koji se jezikom bave kao živim tkivom i koji su vrlo malo poduzeli kako bi ljudima objasnili da njihovi materinji govori nisu „nepravilni“ i da nisu manje vrijedni od standarda.

Zašto očuvati dijalekte?

Običan čovjek može postaviti pitanje – zašto očuvati dijalekte? Ako nam za komunikaciju služi standard, što dobivamo dijalektom?

Dijalekt je **narodno blago**. Tradicija i tradicijska kultura su nedvojbeno blago naroda a velik dio čuva se u govoru, pa bio to govor i najmanjeg mjesta. Poput narodnih običaja, različitih spomenika, kulturnih vrednota, i narodni govori čuvaju starinu te čine veliko bogatstvo i pojedinih naroda i cijeloga čovječanstva. Svaki je govor na svoj način poseban i zanimljiv te je nestanak, odnosno smrt bilo kojeg dijalekta, kao i jezika, prava katastrofa. Između smrti dijalekata i smrti jezika zapravo nema apsolutno nikakve razlike.

Drugi važan razlog za očuvanje dijalekata je **identitet**. Ikavica je u slučaju bačkih Hrvata, i kod Bunjevaca i kod Šokaca, bila i ostala identitetska odrednica budući da žive povijesno odsječeni od matičnog naroda. Nestanak dijalekta mijenja i čovjekovu psihu koji se tako nalazi u brisanom prostoru te prima jezik i identitet onih s kojima živi. Ima primjera kada djeca roditelja koji su napustili svoj govor i prešli na neki drugi, najčešće jezik, osjećaju poslije određen gubitak identiteta a time i kulturnoga naslijeđa. Svi možemo potvrditi kako negativan odnos profesora u školama pridonosi istom takvom, negativnom odnosu prema dijalektima i kod samih učenika. I sami vidimo kako dosta mladih ljudi napušta svoj materinski govor, usvaja jezik većinskog naroda i ne osjeća pripadnost svome narodu.

Kako očuvati ikavicu?

Od najveće je važnosti **prosvjećivanje javnosti** ponajprije javljanjem lingvistâ i drugih stručnjaka koji se bave jezikom i književnošću, na televiziji, na radiju, u novinama, na javnim tribinama itd. Oni trebaju promicati ljubav prema dijalektima, toleranciju i prihvaćanje svih dijalekata kao jednakih, ali i jednaku vrijednost standarda i dijalekata. Dijalekti se ne smiju proglašavati „seljačkima“ i „smiješnima“.

Ulijevanje poštovanja prema svojem vlastitu dijalektu je također važan cilj, napose imamo li u vidu kako se mnogi govornici srame svoga govora. Stoga treba javno propagirati uporabu dijalekata pokazujući kada i gdje je dijalekt poželjniji od standarda.

Dijalekte treba na velika vrata zvanično **uvesti u razrede**. Podučavanje se u osnovnim školama treba zasnivati na uporabi dijalekta, koristeći se pri tom tradicijskom kulturom (obilježavanje blagdana, narodni običaji) kao osnovom na kojoj se ujedno gradi nacionalna svijest djece.

Ikavica mora biti sredstvo za **oživljavanje tradicijske kulture**. Neoprebno je bilo koji od običaja Hrvata Bunjevaca i Šokaca u javnosti pred-

stavljeni na standardnom jeziku kada je ikavica imanentna upravo tradicijskoj kulturi (Dužijanica, tute, šokačko veče i sl.).

Važno je na što više **kulturnih priredbi** uvesti ravnopravno uz standardni jezik i ikavicu svih mjesta u kojima se ona govori (Lira naiva, Smotra recitatora, dramsko stvaralaštvo, festivali pučkog pjevanja i dr.).

Ne manje važno je **promicanje ikavice kroz medije**. Bunjevačke i šokačke ikavice je premalo u medijima. Bilo bi, recimo, poželjno kako na lokalnim TV postajama tako i na državnoj televiziji uvesti program u kojem će se na ikavici čuti pjesme poznatih pjesnika, u kojem će narod „divanit“ o svojim običajima i o životu koji živi.

I **javni bi natpisi** (putokazâ, imena ulicâ, i dr. – Bajmak, Mirgeš i dr.) trebali biti na mjesnom govoru čime bi se pripadnici hrvatskog naroda osjećali sigurnijima i u svom govoru pred drugima.

Zaključak

Primjetna su nastojanja intelektualaca i aktivista u ponekim udrugama kulture u svezi s oživljavanjem aktivnog korištenja dijalekta. No unatoč tomu, još se može naići na mnogo više negativnih pojava, kao što je nekorisćenje ikavice u školi, u medijima, pa i u trgovinama, inzistiranje na standardu i to većinskog naroda, pa se ljudi srame svojega materinskoga jezika.

Potrebno je na svim razinama širiti svijest o ljepoti narodnoga govora – ikavice među Hrvatima u Vojvodini – istupanjem u javnosti na manifesta-

cijama vezanim uz tradiciju, hrabriti djecu da međusobno govore svojim materinskim govorom, pjesnike da pišu na ikavici, objavljivati tekstove u tiskovinama na ikavici, proučavati ikavicu (Dani Balinta Vujkova). Tako ćemo javnim istupanjem stvarati pozitivne stavove prema ikavici.

Večer ikavice u Stanišiću je na tom tragu: inicira nove forme okupljanja i djelovanja, uključujući pripadnike različitih mjesnih govora te tako radi na očuvanju kulturne baštine našeg naroda posebno kada je u pitanju očuvanje narodnog govora – ikavice.

/Predavanje održano na večeri ikavice u Stanišiću, u organizaciji Hrvatskog kulturnog društva „Vladimir Nazor“, listopada 2012./

MOSTONGA

Noćima smo Dunovu pivali
U pisme, talasma plave boje,
Al još davno, dok sam bijo mali,
Kraj Mostonge bilo srce moje.

Bogato Mostonga zaljivala
Rodna polja, plave vinograde,
Kadgod se i narogušit znala
I poplavit sve paorcke nade.

Mostonga je vikovima bila
Raniteljka roda šokačkoga,
Dok se nije sasvim izgubila
U voda Kanala Velikoga.

I sinoć smo Dunovu pivali
Ko kadgoda, dok smo bili mladi,
A u srcu sakriti ostali
Mostonga i plavi vinogradi.

Ivan Andrašić

POSJETNICA

Zdravo, dragi prijatelju,
doći ću ti u nedjelju.
U nedjelju nakon Posta
ti očekuj dragog gosta.

Tu nedjelju svi zovemo
„Uskrsnuće Isusovo“.
Znaj da sada mnogo želim
s tobom sreću da podijelim.

Kad se sreća s drugim dijeli,
tad se svatko njoj veseli.
Moja ljubav nek te prati
i blagoslov obogatiti!

Franjo Ivanković, stariji

ČISTILIŠTE

Tio bi mir ositit dok odam kroz maglovite sokake.
Liščem se prikrit, izać iz rake i leniju novu utrt.

Ta nije život smrt.

Smrt je privid i pripovid samo

U ovim mioljskim večerima

Kad se čežnjom nebo z dušom veže,

Kad kerski lavež noćom para,

Kad noge olovne do kolina tonu,

Kad mi je teže i teže...

Tio bi mir ositit,

Otrgnit se od korova,

I it dalje putem kroz lišće,

Opalo, sveže.

U ovom mraku, ko da svitla nikad bilo nije.

I sviće na vr stupova ćutu

U trudu da prospu svitlost žutu.

Ničeg nema...

Prolazu kuće i ispid pruće

I zidovi i cigle...

Bojim se.

Moje korake kogod čuće.

Al ko?

Nema ljudi...

I ovo selo čeka uskrснуće.

Slab je vitar da bi zvono u zvoniku pomerio.

Slabe su nade da bi se žamor čo,

Da bi opet dan došo...

Tu je križanje.

Staze ko raspelo.
Zatvorite kapije.
Nema ji ko kitit
U tišine gluve pune stra...
Tio bi mir ositit,
Otrć se od zla
Koje napast lažnu u ime mi plete.
I bio bi dite,
Nevino,
Sa suncem u kose,
Dite u trku kroz jutarnje rose...

Šta još živote od mene išćeš?
Bičevi dušu krvaru mi stalno.
Dokle da odam kroz ovo sveže lišće
I mislim na vrime nestalo davno?

Ovo je samo moje čistilište.
Jesen je crtež u pepelu mekanom.
Mojeg srca izvor i ranilište.
Otiću kući i pokrit se dekom...

Tio bi mir ositit posli koraka i dubokog sna.
A nada nek bude moje piće.
Ta, tio bi mir ositit
I gledat kako novo jutro sviće...
Zauvik miran... daleko od zla...

/2. mjesto na Šokačkoj večeri u Sonti/

Zlatko Gorjanac

Povijesni kutak

Piše: Stjepan Beretić

Župna crkva u Plavni stara 200 godina (1813.-2013.)

Njegovana i čuvana crkva

Prva crkva u Plavni je bila podignuta 1721. godine. Bila je to skromna građevina, pletena prućem i oblijepljena blatom. Poznate su njezine dimenzije. Bila je duga 13, a široka 8 metara. Da je ostala, bile bi joj danas 292 godine. Ova današnja crkva je građena od 1809. do 1813. godine za župnika Alojzija Grabantića. Grabantić je od 1801. do 1807. godine bio kapelan u Novom Sadu, a 1808. godine je došao u Plavnu za župnika. Crkva je bila više puta obnavljana. Za vrijeme župnika Lazara Beretića je obnovljena 1958. i 1968. godine. Župnu crkvu je lijepo obnavljao i održavao i župnik Stipan Bošnjak. Župnik Josip Štefković je crkvu lijepo uredio izvana i iznutra. Za vrijeme unutrašnje obnove crkve otkriveno je nekoliko zidnih slika koje je župnik dao lijepo obnoviti te predstavljaju

obogaćenje dva stoljeća stare crkve. Obnovljene su i povijesne orgulje. Crkva je posvećena svetome Jakovu apostolu. Proštenje se slavi u nedjelju poslije 25. srpnja. Na 480. stranici 10. sveska mađarskog katoličkog leksikona (*Magyar katolikus lexikon*, Budapest, 2005.) čitamo kako su dragocjene orgulje u Plavni bile sagrađene za župnu crkvu u Bačkom Novom Selu, a od 1859. godine sviraju u Plavni. Župne su matice počeli voditi franjevci 1756. godine. U crkvi se 1880. godine propovijedalo hrvatski, mađarski i njemački, a 1940. godine hrvatski, njemački i mađarski. Godine 1940. živio je u Plavni 2171 rimokatolik, 10 grkokatolika i 153 pravoslavna vjernika. Šematizam Kalačke i Bačke nadbiskupije iz 1942. godine na 117. stranici spominje današnju župnu crkvu i njezine dimenzije: 37 metara duga, 12,5 metara široka, lađa crkve je visoka 12 metara, a zvonik 29 metara. Tada je župa brojala 2202 rimokatolika, 9 grkokatolika i 142 pravoslavna vjernika. Propovijedalo se hrvatski, njemački i mađarski, a župnik je bio Marijan Beretić.

Selo na lijepom mjestu

Kako piše povjesničar István Iványi na 158. stranici drugog sveska svoga djela *Bács-Bodrog vármegye földrajzi és történeti helynévtára* (Subotica 1909.), Plavna se prvi put spominje 1522. godine u poreznim knjigama Bačke županije, a nalazi se kraj Dunava, 11 kilometara jugozapadno od Bača. Od Vukovara i granice s Hrvatskom je dijeli tek nekoliko kilometara. Plavnu su poslije Turaka najprije nastavali šokački Hrvati. Kasnije su im se pridružili Nijemci i Mađari. Svoje su selo Nijemci zvali Plawingen ili Plawing, a Mađari Palona. Obličnje selo su Bođani. Plavna je nekad bila značajno gospodarski povezana s Vukovarom. U 19. stoljeću su mještani Plavne redovito odlazili u Vukovar na tjedni sajam. U Vukovaru su prodavali i kupovali. Broj stanovnika od 1961. godine pokazuje stalno opadanje. Te je godine još bilo 2.662, deset godina kasnije 2.033 stanovnika, da bi 2002. godine broj stanovnika pao na 1.392. Do Drugoga svjetskog rata u Plavni su živjeli Hrvati, Nijemci i Mađari, pa se tako i propovijedalo u crkvi. Nakon tog rata su iz Plavne protjerani Nijemci, pa su u njihove kuće nastanjeni mahom pravoslavni Srbi. Broj katolika se tada jako smanjio. U Plavni je 2002. godine bilo 607 Srba, 312 Hrvata, 145 Mađara i 112 Jugoslavena, dok su ostale narodnosti činile 5,53% stanovništva.

Plavna je dala velike ljude

U Plavni je živio kao učitelj otac najvećeg bunjevačkog hrvatskog pisca Antuna Gustava Matoša. U Plavni je rođena mati velikog hrvatskog muzikologa, skladatelja i sakupljača šokačkih i bunjevačkih narodnih pjesama, Josipa Andrića. U tom je selu rođen i današnji predsjednik Hrvatskog sabo-

ra Josip Leko. Po Plavni se zove mađarski general, kapetan utvrde Fonyód i veliki borac protiv Turaka Bálint Magyar de Palona (+ 1573.). Neki misle, da je rođen u Plavni. Samo u Plavni je Josip Andrić zapisao više od 300 šokačkih pučkih napjeva.

Župa

Spočetka je Plavna pripadala župi Bač kao njezina filijala. Franjevci iz bačkog franjevačkog samostana su opsluživali tamošnje vjernike. Godine 1761. Plavna je postala samostalna župa, a njezin župnik fra Matej Bunjevac je dobio još Bođane i Vajsku kao filijale. Prva župna crkva je tada bila stara već 40 godina. Broj vjernika nije pokazivao stalni rast. Tako je 1748. godine u Plavni bilo 599 katolika. Godine 1756. bilo je 388 sposobnih za svetu ispovijed. Godine 1762. je bilo 440 sposobnih za ispovijed i 136 ostalih, a 1767. godine župa je brojala svega 544 katolika. Pri kraju 18. stoljeća, 1791. godine bilo je već 806 katolika, i svi su bili Hrvati. Broj katolika je za par godina nešto porastao, tako da je za vrijeme župnika Mártona Zsuffe, 1798. godine župa brojala 869 vjernika. Na 266. stranice svoje knjige *A Kalocsa-bácsi főegyházmege történeti sematizmusa* (Kalača, 2002.) Lakatos navodi podatke o broju vjernika. Tako je 1803. godine u Plavni bilo 1032, 1825. godine 1160, 1855. godine 1383, 1885. godine 1755, a 1915. godine 2030 katolika. Broj pravoslavnih se kreće od 3 do 47. Šematizam Subotičke biskupije iz 1998. godine bilježi još 822 vjernika u Plavni. Prema popisu stanovništva iz 2002. godine u župi nije moglo biti puno više od 600 katolika.

Župnici u Plavni

1. Kad je, nakon oslobođenja od Turaka 1756. godine ponovno uspostavljena župa u Plavni, o tamošnjim katolicima su se starali bački franjevci. Zabilježeno je da je fra Matej Bunjevac stajao na čelu župe od 1761. do 1769. godine.

2. Prvi župnik iz redova svjetovnih svećenika je bio Bazilije Ikotić, koji je u Plavnu došao 1769. godine. Prije toga Bazilije Ikotić je s dr. Stipanom Ranićem i Györgyem Tamásijem kao mjesni kapelan 1766. godine od franjevacu preuzeo župu Bač. U Plavni je djelovao od 1769. do 1774. godine. Iste je godine preuzeo župu Gara gdje je ostao do 1782. godine. (O tome piše Lakatos na 135. i 198. str. svoje knjige *A Kalocsa-bácsi főegyházmege történeti sematizmusa 1777-1923* (Kalača, 2002.).

3. Naslijedio ga je 1774. godine župnik Franjo Gašljević. Župnik Gašljević je rođen u Požegi 1730. godine. On je 1765. godine položio četvrti isusovački zavjet. Kao isusovac bio je propovjednik i upravitelj župe u Petrovaradinu. Kad je Družba Isusova raspuštena, prešao je u Kalačko-bačku nadbiskupiju. Župom Plavna upravljao je od 1774. do 1781. godine,

kad je preuzeo župu Bač. Bio je začasni kanonik, a obavljao je i dekansku dužnost. Umro je 8. ožujka 1799. godine te je sahranjen u Baču.

– O kapelanu Georgu Matthesu nisam našao ni jedan podatak, osim da je, prema nalazima župnika Josipa Štefkovića, u Plavni boravio od 1777. do 1778. godine. Godine 1783. je bio kapelan u Bregu.

– Župnik Štefković je zabilježio i da je u isto vrijeme u Plavni djelovao i jedan franjevac kao kapelan. Ime mu nije zabilježeno, a u Plavni je ostao do 1781. godine.

4. Godine 1781. je za župnika u Plavnu došao István Erdélyi, koji je 1774. godine bio subotički kapelan, 1799. godine bački, 1780. kapelan u Dušnoku, da bi 1781. godine postao župnik u Plavni. Umro je naglom smrću u Plavni 29. ožujka 1795. godine. (Podaci su uzeti sa 265. stranice mađarskog prijevoda 2. sveska knjige Istvána Katone *A Kalocsai érseki egyház története* (Kalača, 2003.). U Lakatosevoj knjizi stoji da je 1781. godine bio upravitelj župe u Dušnoku (str. 185.), te da je Erdélyi od 1777. do 1778. godine bio subotički kapelan (str. 278.).

5. Župnik Márton Zsuffa je rođen u slovačkoj županiji Orava u pretežno evangeličkom selu Veličná (Nagyfalu) u okolici grada Žiline. Povijesni ga izvori spominju pod imenom Lukács i pod imenom Mátyás. U Plavni je župnikovao od 1796. do 1804. godine, a onda je od 1805. do 1829. godine bio župnik u Dušnoku, gdje je obnašao službu tajnika tamošnjeg dekanata. Bio je i dekan. Umro je u Dušnoku 18. siječnja 1829. godine. (Podaci su sa 301. stranice drugog sveska Katonine knjige *A kalocsai érseki egyház története*).

6. Ján Honkó je bio župnik u Plavni od 1805. do 1807. godine. Na 286. stranici drugog dijela Katonine knjige čitamo, da je svećenik Honkó rođen 1770. godine u selu Frivald koje danas nosi ime Rajecká Lesná u današnjoj Žilinskoj biskupiji u Slovačkoj. U nekadašnjem Frivaldu se nalazi glasovito proštenišće Gospe Frivaldske. Ján Honkó je u Kalačko-bačku nadbiskupiju došao nakon studija filozofije u Pečuhu. Godine 1798. je bio kapelan u Dušnoku, 1799. godine je bio kapelan u Santovu, od 1800. do 1804. ja kapelanovao u Bačkom Monoštoru. Iz Monoštora je došao za upravitelja župe u Plavnu gdje je bio od 1805. do 1807. godine. Zatim je upravljao župom Selenča od 1808. do 1817. godine. Tamo je umro 17. prosinca 1817. godine (Katona, str. 286).

7. Župnik Alojzije Grabantić je u Plavni župnikovao od 1808. do 1822. godine. Grabantić je rođen u Požegi 1772. godine. Filozofiju je studirao u Pečuhu, a teologiju u Kalači. Od 1799. do 1807. godine je bio kapelan u Novom Sadu, odakle je došao za upravitelja župe i za župnika u Plavnu. U Plavni je ostao do svoje smrti 1822. godine. U njegovo je vrijeme porušena stara i podignuta nova, današnja župna crkva u Plavni (Katona, str. 285).

8. Marko Zomborčević je bio župnik u Plavni od 1823. do 1825. godine. Godine 1806. je bio kapelan u Bečeju, od 1807. do 1809. s Subotici, a 1810. je bio kapelan u Baji. Od 1811. do 1813. je bio kapelan u Aljmašu, pa upra-

vitelj župe u Baškutu od 1814. do 1821. godine. Na 229. stranici Lakatosove knjige nalazimo da je Zomborčević od 1817. do 1822. godine bio upravitelj župe Kucura. Od 1826. do 1837. je bio župnik u Beregu. Podaci su iz Lakatosove knjige. Podaci se – eto ne slažu.

9. István Tamásy je u Plavni bio župnik od 1826. do 1835. godine. Godine 1811. je bio bački kapelan, od 1812 do 1817. kapelan u Novom Sadu, 1820. godine je bio kapelan u Beregu, od 1821. do 1822. kapelan u Vancagi, 1823. u Bajmoku, 1824. u Santovu, potom 1825. upravitelj župe u Beregu, odakle je premješten u Plavnu (podaci su iz Lakatosove knjige).

10. Ignacije Vidaković je bio upravitelj župe Plavna 1836. godine. Od 1801. do 1804. godine je bio kapelan u Čavolju. U Lakatosovoj knjizi stoji da je Ignacije Vidaković bio župnik u Žablju od 1805. do 1853, a nalazimo ga i među umirovljenim svećenicima u Kalači od 1826. do 1835. godine. Godine 1836. je bio u Plavni, a od 1837. do 1853. opet u Kalači. I ti su podaci nepouzdan.

11. Imre Krajačić je bio župnik u Plavni od 1837. do 1855. godine. U Lakatosovoj knjizi se nalaze dva svećenika pod imenom Imre Krajačić, pa je teško složiti godine njihove službe. U Plavnu je Imre Krajačić možda došao iz Borsoda, gdje je bio župnik od 1820. do 1836. godine.

12. Marko Palić je rođen 1814. godine. Upravljao župom Plavna od 1856. do 1868. godine. Prema Lakatosovoj knjizi, Marko Palić je ostatak života proveo u Kalači, od 1869. do 1871. godine. Od 1838. do 1841. je bio

Izgled crkve 1942. godine

kapelan u župi Akasztó. U Čonoplji je bio kapelan od 1845. do 1854. godine, kad je preuzeo upravu župe. Godine 1855. je bio kapelan u Gornjem Svetom Ivanu. Nakon umirovljenja je ostao u Plavni.

– Godine 1865. u Plavni je bio kapelan Béla Nagy, koji je rođen 1839. godine. Je li to isti onaj župnik Béla Nagy, koji je od 1866. do 1915. godine bio župnik u Bačkom Monoštoru, gdje je u čast svetom Adalbertu, svome zaštitniku, 1907. godine podigao lijepu kapelu? O tome kod Lakatosa na 246. i 247. stranici njegove knjige.

13. Ferenc Horváth je upravljao župom u Plavni od 1866. do 1869. godine. Prije toga je godine 1847. bio kapelan u Palanci, 1848. godine je bio bezdanski kapelan i od 1851. do 1865. je bio kapelan u Aljmašu, odakle je došao u Plavnu.

14. József Hollenecz je rođen 1825. godine, zaređen je 1849., a upravljao župom u Plavni od 1870. do 1887. Godine 1851. je bio kapelan u Bajmoku, od 1852. do 1856. kapelan u Gari, od 1857. do 1859. kapelan u Čonoplji. Od 1860. do 1864. u Subotici u župi svetoga Roka, a od 1865. do 1869. kapelan u Subotici, u crkvi sv. Terezije.

15. Josip Peanić je rođen 1825. godine, a upravljao župom Plavna od 1888. do 1889. Godine 1859. ga nalazimo među studentima filozofije u Pečuhu. Kapelan u Bačkom Monoštoru bio je 1864. Od 1865. do 1866. godine je bio kapelan u subotičkoj župi svetoga Jurja. Od 1867. do 1868. je bio kapelan u Kačmaru. Godine 1869. je bio kapelan u Aljmašu. Od 1872. do 1887. je bio župnik u Titelu, a 1888. godine je došao za župnika u Plavnu. Iz Plavne je otišao u Titel gdje je započeo bolovanje 1889. godine. Od 1900. do 1914. godine ga nalazimo ga među umirovljenim svećenicima u Kalači.

16. Andrija Parčetić je rođen 1849. godine. Upravljao župom Plavna od 1890. do 1892. godine. Bio je kapelan u Dušniku od 1874. do 1875. godine. Kapelan je bio i u Subotici, sveti Juraj od 1876. do 1883. godine. Godine 1893. je bio upravitelj župe u Santovu. U Subotici je bio kapelan od 1884. do 1886. godine. Od 1887. do 1889. je bio kapelan u Somboru. Naredne godine je došao za župnika u Plavnu.

17. József Firány je došao u Plavnu iz Subotice gdje je bio kapelan, te je u Plavni bio župnik od 1893. do 1923. godine, odnosno do 1926., kako je zapisao župnik Josip Štefković. Proživio je u Plavni više od 30 godina. Firány je godine 1879. bio kapelan u Gari, od 1880. do 1883. u Bačkom Monoštoru, od 1884. do 1885. u Somboru, a u Lemešu 1886. godine. Bio je kapelan u Aljmašu od 1887. do 1888. godine i od 1889. do 1892. godine u Subotici sveta Terezija.

18. Pál Hegyi je od 26. veljače 1925. godine bio kapelanu Plavni, a od 15. travnja do 10. prosinca 1926. godine privremeni upravitelj župe. Pál Hegyi je rođen 1. kolovoza 1900. godine u Bogojevu. Teologiju je započeo u Kalači, a završio u Đakovu, gdje je zaređen 15. kolovoza 1923. godine. Bio je kapelan u Čantaviru, u Kupusini, Plavni, Doroslovu, Bačkom Novom

Selu, opet u Doroslovu, gdje je kratko vrijeme bio i upravitelj župe, bio je kapelan i u subotičkoj župi svete Terezije, upravljao je subotičkom vikarijom svete Marije, kapelan u Temerinu, u Bačkom Petrovom Selu, u bečejskoj središnjoj župi, u Adi, u Horgošu, u Bačkoj Topoli, u Bačkom Gradištu i u Senti Sveti Stjepan, vikar u vikariji Kevi, upravitelj župe Gunaroš. U Bačkom Petrovom Selu je djelovao od 7. veljače 1945. kao upravitelj župe, a od 20. svibnja iste godine kao župnik. Od 12. ožujka 1947. do 5. siječnja 1953. je bio u tamnici. Župnikom konzultorom je imenovan 1960. godine. Župničku dužnost u Bačkom Petrovom Selu je obavljao do svoje smrti 1. travnja 1975. godine.

19. Prema podacima sa 246. stranice Šematizma Kalačke i Bačke nadbiskupije iz 1942. godine Marijan Beretić je rođen 1. veljače 1885. godine u Čonoplji. Gimnaziju je završio kod kalačkih isusovaca 1903. godine, a nakon završenog studija bogoslovlja tamo je zaređen za svećenika 1. srpnja 1907. godine. Dužnost župnog vikara je obavljao u Aljmašu, Kačmaru, Sonti, Dušnoku. Godine 1916. je bolovao u Dušnoku, a 1919. je bio kapelan u župi Miske, pa u Lemešu, u Bačkom Monoštoru i konačno u Somboru 1926. godine, gdje je ostao do 10. rujna, kad je preuzeo župu Plavna kao upravitelj župe. Župom je upravljao do smrti 24. travnja 1954. godine. Sahranjen je u mjesnom groblju u Plavni 26. travnja iste godine. Podatak o njegovu župnikovanju u Plavni je iz pismohrane Biskupskog ordinarijata u Subotici. Prvi šematizam Subotičke biskupije iz 1968. godine spominje njegovu smrt navodeći samo godinu 1954. Marijan Beretić je na čelu župe u Plavni stajao 28 godina.

* Josip Pašić je 1939. i 1940. godine bio kapelan u Plavni. Prema šematizmu Kalačke i Bačke nadbiskupije iz 1942. godine, Josip Pašić je rođen je 29. prosinca 1913. godine u Bačkom Monoštoru. Gimnaziju je pohađao u Somboru i Travniku. Tada je već počeo pisati. Bogoslovni fakultet završio je u Zagrebu. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1939. u Subotici. Prve dvije godine svećeništva je proveo u Plavni, zatim je bio vikar u Bođanima, i kapelan u Bajmoku. Bio je i kateheta. Kad su vlasti zabranile vjeronauk u školi, Pašić je prešao u Zagrebačku nadbiskupiju. Najdulje vremena je proveo kao pakrački župnik od 1955. godine do umirovljenja 1983. godine. Od tada je živio u Zagrebu i bio katedralni ispovjednik. Umro je 22. svibnja 2010. u Zagrebu, a pokopan 26. svibnja 2010. na mjesnom groblju u Pakracu. Pašić je hrvatski književnik. Pisao je prozu: pripovijetke i romane. Piše o tematici i problematici iz društvenog i obiteljskog života bačkih Bunjevaca i Šokaca, na ponekim mjestima s istaknutom vjerskom inspiracijom. Svojim djelima je ušao u antologiju proze bunjevačkih Hrvata iz 1971., sastavljača Geze Kikića, u izdanju Matice hrvatske. Godine 1998. je odlikovan pečatom grada Pakraca. Neka njegova djela: *Krv se suši*, Subotica, 1946. *Tuđe suze*, Zagreb, 1977. *Najobičniji muškarac*, Zagreb, 1977. *Dida Fenjer i druge priče koje je život ispričao*, Zagreb, 1981.

* Kapelan Marko Palić je rođen 1916. godine, za svećenika je zaređen 1941. Dužnost kapelana obavljao je u Plavni 1941. godine. Umro je kao sončanški župnik, 1958. godine.

* Kapelan Josip Novotny je svoju dužnost obavljao u Plavni od 1943. godine do svoje smrti 1944. godine. Novotny je prema Šematizmu Bačke apostolske administrature iz 1941. godine bio kapelan u Bajmoku, a prema Šematizmu Kalačke i Bačke nadbiskupije iz 1942. godine (279. str.) rođen je 30. travnja 1908. godine u Varešu u Bosni i Hercegovini. Gimnaziju je započeo u Rumi a završio u Travniku. Prve dvije godine bogoslovije je studirao u Đakovu, a druge dvije u Zagrebu, za svećenika je zaređen u Subotici 1. srpnja 1934. godine, kad je imenovan kapelanom u subotičkoj župi svetoga Roka, gdje mu je bila povjerena vikarija svetoga Aleksandra u subotičkom predgrađu Aleksandrovo. Godine 1936. je kratko vrijeme bio bački kapelan, a od 1936. do 1941. kapelan u Bajmoku, odakle je premješten za kapelana u Bikić. U Bikiću je bio kapelan od 1941-1943. godine. Iste je godine kratko bio u Tavankutu, a od 1. rujna 1943. do studenog 1944. godine kapelan u Plavni. Iz Plavne su ga odveli partizani i ubili u Baču, u mjesecu studenom iste godine. U biskupskoj pismohrani stoji: „Occasione perturbationum bellicarum vitam perdidit in Bač 1944.“ („Za vrijeme ratnih nereda život izgubio u Baču 1944.“).

20. Lazar Beretić je stajao na čelu župe u Plavni od 1954. do 1973. godine. Devetnaest godina je bio župnik u Plavni. Rođen je 4. siječnja 1915. godine u Bajmoku. Gimnaziju je pohađao u Somboru, a završio u Travniku u Bosni. Nakon u Splitu i Zagrebu završenog studija teologije, 15. lipnja 1941. godine je zaređen za svećenika u Kalači. Kao župni vikar djelovao je u Aljmašu, Žedniku i Molu. (Ti podaci o Lazaru Beretiću se nalaze na 246. stranici Kalačkog i Bačkog šematizma iz 1942. godine). Prvi šematizam Subotičke biskupije, izdan u Subotici 1968. godine, spominje da je Lazar Beretić kao župni vikar još djelovao i u Čikeriji, Bajmoku i Bačkom Monoštoru. Godine 1947. je upravljao župom Stanišić, a 1948. godine je upravljao subotičkom vikarijom Svete Marije. Od 1948. do 1954. godine je upravljao vikarijom Šebešić (danas župa Mala Bosna). Godine 1954. imenovan je upraviteljem župe Plavna. Prema Subotičkoj Danici iz 2012. godine (str. 219.) u Plavni je ostao do 1973. godine, kad se nakon liječenja u novosadskoj bolnici nastanio u svećeničkom domu Josephinum u Subotici, gdje je nakon teške bolesti 11. srpnja 1976. godine. Sahranjen je u Čonoplji.

21. Josip Leist je upravljao župom u Plavni od 1973. do 1975. godine. Josip Leist je rođen u Baču 6. ožujka 1947. godine. Gimnaziju je pohađao u Zagrebu, a maturirao je u subotičkom Paulinumu. Teologiju je studirao u Đakovu. Za svećenika je zaređen 19. ožujka 1972. godine. Iste godine je bio je kapelan u Adi, odakle je premješten za kapelana u subotičku župu svetoga Roka. Tamo je ostao 28. ožujka 1973. godine, kada je imenovan upraviteljem župe Plavna. Od 22. kolovoza 1975. godine upravlja župom Palić.

Obnašao je i dužnost sjemenišnog ekonoma. Obavlja i dužnost dekana dekanata Subotica – Novi grad. Od 2011. godine upravlja vikarijom svete Obitelji na Radanovcu, gdje je 2012. godine započeo gradnju nove crkve.

22. Stipan Bošnjak je župom Plavna upravljao od 1975. do 2005. godine. I on je 30 godina stajao na čelu župe. Rođen je u Vajskoj 27. svibnja 1946. godine. Osnovnu školu je završio u Vajskoj, a gimnaziju u Interdijecezanskom sjemeništu u Zagrebu i u subotičkom Paulinumu. Godine 1972. je završio višu bogoslovnu školu u Đakovu. Te godine je 2. srpnja zaređen za svećenika u rodnom selu. Dužnost kapelana je obavljao u Čantaviru, do 1973. godine, kad je premješten za kapelana u stolnu župu svete Terezije, gdje je ostao do 22. kolovoza 1975. godine, kad mu je povjerena župa u Plavni. Od 2000. godine je obnašao i dužnost dekana Bačkog dekanata. Subotičku biskupiju je napustio 5. lipnja 2005. godine, te od tada djeluje u hrvatskoj biskupiji Poreč-Pula.

23. Mr. František Gašparovský je upravljao župom u Plavni 2005. i 2006. godine. Rođen je u Selenči 23. siječnja 1977. godine. Završio je sjemenišnu gimnaziju Paulinum u Subotici. Godine 2002. je diplomirao na teološkom fakultetu u Banskoj Bystrici. Za svećenika je zaređen u subotičkoj stolnoj bazilici 29. lipnja 2002. godine. Najprije je bio kapelan u Bačkoj Topoli, zatim u stolnoj župi u Subotici. Premješten je za upravitelja župe u

Bačkoj Palanci, odakle je 2005. i 2006. godine upravljao i župom Plavna.

24. Josip Štefković je rođen u Subotici 17. srpnja 1976. godine. Ispit zrelosti je položio u sjemenišnoj gimnaziji Paulinum. Teološki studij je završio u Zagrebu 2002. godine. Za svećenika je zaređen u Subotici 29. lipnja 2002. godine. Nakon ređenja bio je kapelan u Adi do 2004. godine, kad je imenovan kapelanom u Novom Sadu. Na toj službi je ostao do 11. srpnja 2006. godine kad je imenovan upraviteljem župe Bač, Plavna, Bačko Novo Selo, Deronje i Tovariševo.

Ándor Lakatos u knjizi *A Kalocsa-Bácsi főegyházmegye történetei sematizmus 1777-1923* (Kalača, 2002.; str. 265-266.) nabraja župnike i upravitelje župe u Plavni. Istaknutim slovima su ubilježeni župnici. Sadašnji župnik u Plavni, Josip Štefković mi je poslao svoj popis dušobrižnika, koji se razlikuje od Lakatoševog. Ti su podaci uneseni sa znakom *.

1. * Fra Matej Bunjevac (1761-1769)
2. **Bazilije Ikočić (1769-1774)**
3. **Franjo Ksaverski Gašljević (1774-1781)**
  - * kapelan fra Georg Mathhes (1777-1778)
  - * NN kapelan fra... (1777-1781)
4. **István Erdélyi (1782-1795)**
5. Márton Zsuffa (1769-1804)
6. Ján Honkó (1805-1807)
7. **Alojzije Grabantić (1808-1822)**
8. **Marko Zomborčević (1823-1825)**
9. **István Tamásy (1826-1835)**
10. Ignacije Vidaković (1836)
11. **Imre Krajačić (1837-1855)**
12. **Marko Palić (1856-1868)**
  - * kapelan Béla Nagy (1865)
13. Ferenc Horváth (1866-1869)
14. **József Hollenecz (1870-1887)**
15. Josip Peanić (1888-1889)
16. **Andrija Parčetić (1890-1892)**
17. **József Firány (1893-1923) - * 1926**
18. *Pál Hegyi (1926)
19. **Marijan Beretić (1926-1954)**
  - * kapelan Josip Pašić (1939-1940)
  - * kapelan Marko Palić (1941)
  - * kapelan Josip Novotny (1943-1944)
20. **Lazar Beretić (1954-1973)**
21. József Leist (1973-1975)
22. **Stipan Bošnjak (1975-2005)**
23. František Gašparovský (2005-2006)
24. **Josip Štefković (2006-)**

Piše: Stjepan Beretić

Bratovština svetog škapulara u Subotici

*Škapular je najukusnije ruho jer je od Majke darovano,
koje krasí dušu, i pomaže joj da bude rumena, tj. puna ljubavi,
plava tj. pokorna, zelena tj. puna nade i pouzdanja.*

(Sluga Božji Gerard Stantić)

Prije 99 godina u Subotici je ubilježeno ime prvoga člana Bratovštine svetoga škapulara. Na 56. stranici običajnika Subotičke stolne bazilike svete Terezije čitamo kako je Hrvatska bratovština škapulara Blažene Djevice Marije svake godine na dan Karmelske Gospe imala zakladnu svetu misu. Ta je sveta misa bila s hrvatskim pjevanjem, a poslije svete mise se propovijedalo hrvatski i mađarski. Onda bi ovlašteni svećenik blagoslovio i podijelio vjernicima škapulare. Imena vjernika koji su primili sveti škapular vođena su u posebnoj bilježnici. U subotičkoj stolnici se i danas čuva slika Karmelske Gospe, koja je do obnove stolnice bila na jednom oltaru stalno izložena vjernicima na štovanje, a od tada se izlaže samo za devetnicu uoči blagdana Karmelske Gospe.

Biskup i svećenici među članovima bratovštine

U arhivu župnog ureda Stolne bazilike svete Terezije u Subotici čuva se bilježnica u koju su se od 6. rujna 1914. do 2. kolovoza 1959. godine bilježila imena vjernika koji su primili Gospin škapular. Evo prvih deset imena: Margit Galambos, Nikola Budinčević, Šime Stantić, Mijo Merković, Luka

Skenderović, József Ilka, Cecilija Vojnić Purčar, Šime Stantić, Ivan Tumbas Loketić i Tome Brajko.

Svake godine je bilo novih članova

U bilježnici subotičke bratovštine se do 17. srpnja 1916. nalazi 123 imena, nažalost, ne znamo točno koje je godine koliko ljudi primljeno, ali je sigurno da se gotovo svake godine Bratovština obnavljala novim članovima. Primjerice, 21. veljače 1919. godine je sveti škapular primila samo Marija Vojnić Hajduk, a 24. veljače 1920. godine u bilježnici se nalazi podatak da je župni vikar subotičke župe svete Terezije, Anton Dobler dostavio popise svih vjernika koji su do toga dana primili sveti škapular. Od 1922. godine u bilježnici se pojavljuju i imena svećenika koji su vjernicima davali škapular: Josip Zvekan, Lajos Nacsas, Anton Dobler. Od 1914. do 1926. godine sveti je škapular primilo 275 vjernika, odnosno, u prosjeku 22 vjernika godišnje.

Biskup Budanović je nosio škapular

Posebno je plodna bila 1927. godina, kada su od 7. siječnja do 7. prosinca 44 vjernika primila sveti škapular. Godine 1929. škapular je primilo još 14 vjernika. Među njima su bili Franjo Vujković, kasniji katedralni župnik, i tri godine mlađi, budući svećenik i glazbenik, Albe Vidaković. Oni su 12. kolovoza 1929. godine primili sveti škapular. Među 20 novih članova u 1931. godini se nalazi i vjerni vozač i radnik biskupa Lajče Budanovića i

kasnije Matije Zvekanovića, Tamás Márton. Među 5 vjernika u 1932. godini se nalazi i ime dugogodišnjeg sakristana subotičke stolnice Blaška Kopilovića, koga je svetim škapularom zaodjenuo župni vikar Haltmayer. Ordinarij Bačke apostolske administrature, biskup Lajčo Budanović je sveti škapular primio 17. prosinca 1945. Posljednja je primila škapular iz biskupove ruke 2. kolovoza 1959. Monika Matković. Od 1927. do 1959. škapular je primilo 179 osoba. Tih je godina jako opalo zanimanje za sveti škapular budući da je godišnje od 1927. do 1959. godine u prosjeku tek po jedna osoba primila škapular.

Bratovštine nema, ali je ostala devetnica

Premda se Bratovština ugasila, u katedrali je do danas ostala devetnica Karmelskoj Gospi. Za vrijeme devetnice se u subotičkoj katedrali na jutranjoj svetoj misi na hrvatskom jeziku okuplja i po tridesetak vjernika, a tako isto i na večernjoj svetoj misi na mađarskom jeziku. Na blagdan Karmelske Gospe u Subotici se uvijek služi po jedna sveta misa na hrvatskom i na mađarskom jeziku. Taj blagdan okuplja isto toliko vjernika koliko ih se okuplja i na devetnicu, a mnogi vjernici hodočaste na svetkovinu Gospe Karmelske u Sombor. (*Prema Zvoniku 2005. godine.*)

Što je škapular?

Škapular je u srednjem vijeku bio posebni dio kratke gornje odjeće, bez rukava, otvoren s obje strane, koji je osim ramena pokrivao sprijeda prsa, a straga leđa sve do bubrega. Radi zaštite od nevremena znali su mu dodati i kapuljaču. Ime je škapular dobio od latinskog naziva za ramena *scapulae*, jer se preko ramena nosio (*s web stranice Hrvatskoga karmela*). Latinski *scapulare* znači naplečak ili kapuljača. Danas je škapular uzak i duguljast komad tkanine koji se prebacuje preko ramena i prsa te sprijeda i otraga seže do ruba redovničke odjeće (*habita*). On je sastavni dio mnogih monaških *habita*. Među ostalima nose ga benediktinci, karmelićani, dominikanci i još neki drugi redovnici. Škapular označava jaram Kristov. Škapular u umanjenom obliku sastoji se od dva komada tkanine četverokutna oblika, spojena vrpcom, a nose ga članovi Karmelićanskog svjetovnog reda (*trećoreci*). Najčešći škapular za članove Bratovštine svetog škapulara ima oblik medaljice, na kojoj je s jedne strane lik Karmelske Gospe, a s druge strane lik Presvetog Srca Isusova.

Unosan sveti znak

Škapular je vanjski znak želje da se vlastiti život posveti sluzenju Kristu i Mariji. On je znak pripadnosti Mariji i zalog njene zaštite. Škapular je i

izvanjski pokazatelj ljubavi prema Mariji, sinovskog pouzdanja u nju i nasljedovanja njezinog života. Oni koji nose škapular mogu se nadati posebnoj Marijinoj pomoći za spasenje u zajedništvu s Bogom. Nekad se govorilo, tko nosi škapular ima unaprijed osiguranu Gospinu pomoć za „što brži izlazak iz čistilišta“.

Bratovština karmelskog škapulara

Bratovština karmelskog škapulara je udruženje vjernika koji teže savršenstvu ljubavi u ovom svijetu u duhu karmelskog reda te sudjeluju u njegovom životu i duhovnim milostima, u prisnom zajedništvu misli, ideala i djela s Marijom. Bratovština se može osnovati jedino uz biskupovo dopuštenje. Primanje u Bratovštinu vrši se po obredu odobrenom od Svete Stolice: stavljanjem škapulara koji je, kako je gore opisano, sastavljen od dvaju komadića smeđeg ili tamnog platna, spojenih u jedno dvjema vrpčama. Po pristupu u Bratovštinu, upisuje se ime novoga člana, kao i dan kad je primio škapular. U tu svrhu se vodi posebna knjiga, a svećenik komu je povjerena briga za bratovštinu može vjerniku izdati i potvrdu s oznakom bratovštine ili crkve. Nakon što je primio škapular, vjernik može nositi škapular u obliku medaljice. Članovi bratovštine uvijek i pobožno nose škapular ili medaljicu, kao vidljivi znak njihove pripadnosti Mariji i bratstvu Karmela.

Vrijednost i značenje škapulara

Škapular je prema predaji Karmelićanskoga reda znak Marijine majčinske zaštite. Nositi škapular je vanjski znak nastojanja oko nasljedovanja Isusa, kako je to činila Marija. Marija nas primjerom i zagovorom zove da budemo otvoreni za Boga i njegovu volju, da slušamo riječ Božju u Bibliji i životu, i da molimo tako da neprestano otkrivamo Božju prisutnost u svim okolnostima. Škapular je vanjski znak naše volje da budemo blizi i solidarni s našom braćom koja su u potrebi. Škapular je znak da je vjernik odlučio da će u svijetu živjeti, nastojeći poput karmelićana, provoditi intimno prijateljstvo s Bogom u molitvi. Na svome duhovnome putu takav vjernik je okružen prijateljstvom karmelićanskih svetaca, ali i braće i sestara koji sada žive u redu. Škapular je znak naše vjere u susret s Bogom u vječnom životu, a po Marijinu zagovoru i zaštiti. Škapular vjernici nose u nadi da će Blažena Djevica pomoći dušama vjernika koji su za života nosili njeno odijelo... svojim stalnim prošnjama, svojim molitvama i zaslugama, i posebnom zaštitom, nakon njihova prijelaza...

Praktične odredbe

* Škapular se samo prvi put prima od svećenika ili autorizirane osobe.

* Može se zamijeniti medaljicom koja s jedne strane nosi lik Presvetog Srca Isusova, a s druge strane lik Blažene Djevice Marije.

* Škapular obvezuje kršćanina na život vjere u skladu s evanđeoskim zahtjevima, na sakramentalni život i na posebnu pobožnost prema Presvetoj Djevici, koja se očituje tako da dnevno izmoli barem tri Zdravomarije.

Bratovština nije treći red

Kao što postoji Franjevački svjetovni red, tako postoji i Svjetovni red karmelićana. Svjetovni red karmelićana nije isto što je Bratovština svetog škapulara. Članovi svjetovnoga reda se obvezuju zavjetima, a članovi bratovštine žive ublaženi oblik redovničkog života. U srednjom vijeku želja mnogih kršćana bila je pridružiti se redovničkim zajednicama koje su se u ono doba osnivale: franjevcima, dominikancima, augustinijancima, karmelićanima. Tako je nikao laikat pridružen tim zajednicama u bratovštinama. Svaka je redovnička zajednica željela sa svoje strane dati laicima kakav znak pridruženosti i sudionitva u istome duhu i u istome apostolatu. Uobičajeno je bilo da taj znak bude dio redovničkog odijela: kod franjevaca pojas, a kod karmelićana škapular.

Piše: Stjepan Beretić

100 godina Karmelskog svjetovnog (Trećeg) reda u Somboru

(1913.-2013.)

Treći red

Katoličke redovničke zajednice, koje su nastajale od 13. stoljeća obično imaju tri reda: prvi red obuhvaća mušku granu reda, drugi red je ženska grana određenog reda i čine ga žene u samostanima, a treći red čine vjernici laici, koji živeći u svijetu nastoje ostvariti ideale reda. Želja mnogih kršćana da se bar malo pridruže redovničkom životu poput franjevaca, dominikaca ili karmelićana, ima svoje korijene u srednjem vijeku, kada su polagano nicali zajednice laika koji su, ostajući u svijetu, nastojali ostvariti ideale svetih utemeljitelja različitih redova. Redovničke su zajednice davale i danas svojim pridruženim članovima u svijetu daju vanjske znakove njihove pripadnosti. Franjevci svojim svjetovnim članovima daju pojas, a karmelićani škapular, prilagođen potrebama članova u svijetu. Ne može se biti trećoredac u više redovničkih zajednica, ali se može biti član koje druge vjerničke bratovštine. Među najpoznatije svjetovne redove u Subotičkoj biskupiji spada Franjevački svjetovni red, koji je u Somboru bio vrlo aktivan, a u Subotici, Baču, Novom Sadu i u Sonti djeluje i danas.

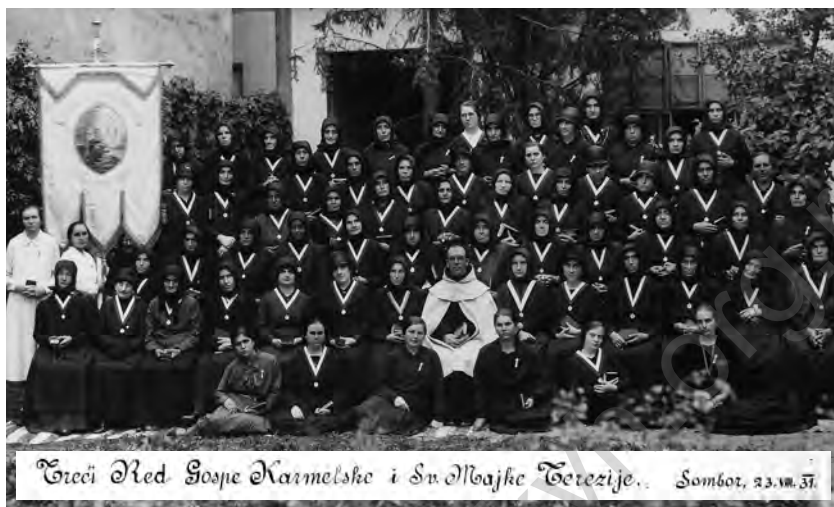
Svjetovni red bosonogih karmelićana

Karmelskoj bratovštini pripadaju svi vjernici koji su primili škapular, a Svjetovni red bosonogih karmelićana je udruženje vjernika koji se nadahnjuju duhovnošću i vodstvom Terezijanskog Karmela, kako bi postigli evanđeosku savršenost. Članovi Svjetovnog reda bosonogih karmelićana su zagledani u karizme i nauk utemeljitelja Reda bosonogih karmelićana. Nastoje da karmelska karizma i nauk budu njihovo osobno opredjeljenje. Karmelićanin u Svjetovnom redu vjeruje u Božju ljubav, vjeran je nutarnjoj molitvi. Iz toga proistječe odricanje od materijalnih dobara, živa bratska ljubav, apostolski žar, a sve pod Gospinom zaštitom. Svjetovne karmelićanke i karmelićani proživljavaju Isusov poziv da neprestano mole, nastojeći stalno živjeti u Božjoj prisutnosti, i uvijek u skladu s Božjom voljom. Za članove svjetovnog reda škapular je i znak pripadnosti i izraz duhovnosti. Do 1983. godine pojedine su redovničke zajednice mogle dopuštenjem Svete Stolice

organizirati treći red. Nutarnja pravila trećeg reda je određivala redovnička zajednica, a vanjsku stegu mjesni biskup. Članovi trećega reda mogu biti vjernici laici i svećenici. Redovnici iz kojeg drugog reda ne mogu biti članovi trećeg reda. Članovi trećega reda uživaju u blagodatima redovničkog života.

Karmelićanski svjetovni red u Somboru

Kad su 2004. godine somborski karmelićani proslavili svoju stoljetnicu, Karmelski svjetovni red u Somboru je brojao 38 članova. Samostan je osnovan 1904. godine, a te su godine karmelićani započeli svoj apostolat. Karmelski treći red se počeo okupljati istom 1912. godine. Kapitul Karmelićanskog reda je 19. srpnja 1913. godine odobrio osnutak trećeg reda u Somboru. Kalačko-bačka nadbiskupija ga je odobrila 22. srpnja 1913. godine, a dan kasnije i poglavar Mađarske karmelićanske provincije. Uslijedilo je i odobrenje generala Karmelićanskoga reda, koji je 8. kolovoza 1913. godine odobrio osnutak somborskog Trećeg reda. Konačno je somborski Treći red Karmelske Gospe i Svete Male Terezije službeno uspostavljen na Malu Gospu 1913. godine. Rad oko Trećeg reda je započeo sluga Božji otac Gerard Stantić. Najprije se javilo 12 Hrvatica, kojima su se 28. rujna 1913. godine pridružile još četiri kandidatice. Istom devet godina nakon osnutka somborskog samostana, kad su se Somborci i katolici iz okolnih naselja već bolje upoznali s redovnicima, oblikovao se treći red. Osim Karmelskog svjetovnog reda kod somborskih karmelićana su djelovale Bratovština svetoga škapulara i Bratovština Praškog Djeteta Isusa.

Karmelski svjetovni red u Somboru

Treći red Blažene Djevice Marije od Gore Karmela, ili Karmelski svjetovni red je zaživio u Somboru na Malu Gospu 1913. godine, a na svetkovinu Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije te godine trinaest Somborkinja je slavilo oblačenje. U to je vrijeme član Trećega reda bio tri mjeseca novak, pa tri mjeseca kandidat, i već su slijedili zavjeti. Danas od oblačenja prođe godinu dana novicijata, pa se polažu prvi zavjeti na tri godine, pa tek onda slijede vječni zavjeti. U Treći red mogu stupiti vjernici stariji od 24 godine. Trećoreci nose škapular u obliku medaljice, a kad je svečana procesija u somborskoj karmelskoj crkvi, nose službeno propisani oblik suknenog škapulara. Zavjete su somborski trećoreci polagali u sakristiji pred slikom Karmelske Gospe. U današnje vrijeme se zavjeti polažu u crkvi. Svetkovina Bezgrješnog začeca je bila svetkovina kad se stupalo u Treći red. Onda je 8. prosinca 1914. godine Trećem redu pristupilo još dvanaest kandidatica, koje su nakon nagovora na mađarskom i na hrvatskom jeziku položile prve zavjete. Godine 1932. somborski Treći red je brojio već 32 člana, od kojih je bilo 13 muževa. Oni su činili posebnu mušku skupinu trećoredaca. Od tada do danas Treći red broji oko 30 članova. Godine 2004. imao je treći red 38 članova: 5 muževa i 33 gospođe. Od toga je bilo njih 27 iz Sombora, a 11 izvan Sombora. Iz Subotice ih je bilo 2, iz Sente 5, iz Bora 2, a po 1 iz Bezdana i iz Niša. Vječne zavjete su imali 22 člana, a 11 privremene. Bilo je još 3 novaka i 2 kandidata. Članove su činile 33 sestre i 5 braće. Po zanimanju somborski su trećoreci službenici, profesori, ljudi iz srednjeg staleža. Najmlađi trećoredac je rođen 1966., a najstariji 1916. godine. Danas je Somborski treći red uglavnom zajednica starijih gospođa iz srednjeg staleža.

Brojevi i običaji

Od 1913. do 2004. godine Karmelski svjetovni red u Somboru je brojio 245 članova, od kojih su 100 bili Somborci, dok su ostali bili iz bližih ili daljih naselja, kao što su Bački Monoštor, Plavna, Bezdani, ali ih je bilo i iz Budimpešte, iz Niša, Sarajeva, iz Bora i Osijeka. Ravnatelj Karmelskog svjetovnog reda je jedan od somborskih karmelićana, a svjetovni predstojnik Svjetovnog reda je poglavarica, priora. Njezina zamjenica je učiteljica novakinja. Red ima blagajnicu, a imao je i bolničarku i zapisničarku. U vrijeme kad su se sprovodi vodili od kuće, trećoreci su su s crnim barjakom pratili svoga umrlog člana od kuće do groba, a sada svoje članove prate od mrtvačnice. Taj je običaj danas već izumro. Karmelski svjetovni red ima svoj barjak, na kojem je s jedne strane slika Karmelske Gospe, a s druge svetoga Ilije. Taj se barjak nosio u ophodu po crkvi svaki mjesec poslije njihove

skupštine, a nosi se i u tijelovskoj procesiji. Treći red od 1913. godine posjeduje i svoju knjižnicu s 632 knjige na mađarskom i 202 knjige na hrvatskom jeziku. Članovi Trećeg reda su do 1960. godine od svećenika ravnatelja dobivali redovničko ime, a danas ga sami sebi mogu izabrati. Oni koji se danas opredjeljuju za treći red, čine to iz ljubavi prema presvetoj Bogorodici, ili zbog bolesti, zbog udovištva.

Trećoreci su dužni moliti dijelove časoslova, a ako to ne mogu, mole dnevno 25 puta molitvu Gospodnju ili Gospinu kronicu. Svaki su dan dužni razmatrati. Pokojni karmelićanin otac Vilko Dorotić je 1939. godine s mađarskog jezika na hrvatski preveo molitvenik *Zvijezda Karmela*, kojim se i danas služe karmelićanski trećoreci.

/Prema predavanju, koje je na međunarodnom znanstvenom simpoziju o stoljetnici somborskog Karmela 2004. godine održao u Somboru dr. Gábor Barna iz Budimpešte. Tekst je objavljen u zborniku radova „Baština za budućnost“ – Zagreb-Sombor, 2005. pod naslovom „A Kármelita Harmadrend Zomborban és a Skapuláré Társulat“, str. 155-165/

Majko i Kraljice Karmela, najsvetija Djevice: ojačaj nas u našem karmelskom pozivu, ponudi nam užitak duhovnih vrednota; izmoli nam darove svetih i teških uspona, kako bismo došli do božanskih spoznaja, do neiscrpljivih iskustava tamnih noćiju i svjetlom obasjanih dana; ulij nam čežnju za Kraljevstvom nebeskim; učini nas primjerima i braćom u Crkvi Božjoj; i napokon, kad dođe čas, uvedi nas u posjed Krista i njegove slave, za čime naš posvećeni život sada cjelovito žudi.

Molitva pape Pavla IV.

Čovjek

Čovjek bez sjenke
Tek je raspuklina
Između neba i zemlje
Neslana so

Ponosan

Kad vidim
Kako se druge sjene
Prosjački
Vuku
Ponosan sam
Na tebe
Mada s notom gađenja
Remeto jedna

U Tavankutu

Gvozdenu kapiju
Ni rajber bravom
Nije zaključo
Sjeno
Mogao nas je netko
Ukrasti
Samo kome trebamo
Pa još u Tavankutu

*/Iz neobjavljene
zbirke Životopis jedne
sjene/*

Vojislav Sekelj

Da ih ne zaboravimo

Piše: Tomislav Žigmanov

Deset godina od smrti dominikanca Tome Vereša

(Subotica, 24. veljače 1930. – Zagreb, 9. prosinca 2002.)

Sredinom prosinca 2002. godine u Zagrebu je, nakon duge i teške bolesti, u 72. godini života preminuo vjerojatno jedan od najumnijih ljudi koje su imali vojvođanski Hrvati u XX. stoljeću, vrli član Hrvatske dominikanske provincije, vrsni filozofski i teološki pisac, odličan prevoditelj, osobito s latinskog, marni istraživač i istinoljubivi vrednovatelj zavičajne mu, bačke kulturne i crkvene povijesti, te gorljivi propovjednik, „posljednji subotički bili fratar“ otac Tome Vereš. Umro je, što zacijelo jest simbolično, u vrijeme Došašća, Adventa naš „pater Tome“, oslavljam ga ovdje jednostavno

tako kao uostalom i mnogo puta prije „licem u lice“, budući da je tako, kao „pater Tome“ naime, najviše znan u rodnom mu gradu, njegovoj Subotici, kojoj se svake godine vraćao tijekom ljetnjih ferija, kojoj je ostao toliko vjerran da je prije smrti poželio i zemne ostatke svojega tijela pohraniti u voljenu bačku zemlju. Njegovoj su želji crkvene i redovničke vlasti udovoljile, te je lijes s njegovim umrlim tijelom, uz najveće crkvene počasti i u nazočnosti velikog broja njegove redovničke dominikanske subraće i susestara, ko-

lega profesora s Filozoskog fakulteta Družbe Isusove i Katoličkog bogoslovnog fakulteta iz Zagreba, svećenstva i redovništva Subotičke biskupije, predstavnika rodnog mu grada, hrvatskih institucija i organizacija, rodbine, njegovih prijatelja i poštovatelja, ovdje i sahranjen, u obiteljsku grobnicu na Bajskom groblju, pred sam kraj 2002.

Kratki životopis

Svjetlo dana Tome Vereš ugledao je 24. veljače 1930. godine u Subotici. Naime, takvim je imenom i toga datuma zabilježeno rođenje djeteta Ivana i Franciške Vereš, rođene Bata, u Matici krštenih subotičke katedralne župe sv. Terezije Avilske. No, kao *Toma* zabilježen je u Matici rođenih općine Subotica, a kao dan rođenja ovdje je naveden 25. veljače 1930. I premda su ovi posljednji bili službeni podaci, Tome Vereš je kao vrijeme svojega rođenja uvijek navodio ono „crkveno“, dok je vremenom ime mu, istina pomalo i čudnovato, preraslo u *Tomo*, što će on, istina nevoljno, i morati prihvatiti, te se njime uvijek služiti i u javnosti predstavljati.

U Subotici Tome završava pučku školu, a nešto prije II. svjetskog rata upisuje ovdje i gimnaziju, koju uspješno završava u poraću – 1949. godine. I to je poratno vrijeme bilo od presudnog značaja za njegovu ne samo školsku već i ukupnu, životnu budućnost. Naime, odmah nakon II. svjetskog rata na poziv biskupa Budanovića u Suboticu, točnije u crkvu Uskrsnuće Isusovo (tzv. Mala crkva, na Somborskom putu), dolaze pripomoći u pastoralnom radu Katoličkoj crkvi u Bačkoj „bili fratri“, dominikanci, članovi Hrvatske dominikanske provincije. Istina, to nije bila Tomina župa, no kako je ona ipak bila blizu mjesta njegova stanovanja, a tik preko puta igrališta Nogometnog kluba „Bačka“ gdje je on često s vršnjacima igrao i počeo trenirati nogomet i tako postao vatreni navijač „crvenih sa somborske kapije“ sve do kraja života, mladi Tome ih uočava, približava im se te počinje odlaziti kod njih, prvo na bogoslužnja, kasnije na vjerske poduke, da bi na koncu, oduševljen redovničkom jednostavnošću života i njihovim svesrdnim nastojanjima u služenju Istini, donio odluku u svojoj 18. godini da želi postati „isti taki bili fratar“, to jest članom Reda propovjednika.

U tom smislu, koncem ljeta 1949. Tome dragovoljno stupa u Dubrovniku u novicijat Hrvatske dominikanske provincije, te u istom gradu nastavlja školovanje: ovdje je na Dominikanskoj visokoj bogoslovnoj školi počeo iste godine studirati filozofiju. Kao izuzetno nadarena studenta, uprava ga škole šalje u Francusku, na glasovito Papinsko dominikansko sveučilište La Saulchoir kraj Pariza, gdje i završava u Dubrovniku započeti dvogodišnji studij filozofije, polaže ondje i redovničke zavjete, te na istome upisuje i diplomira teologiju 1956. Iste godine, točnije 8. srpnja, Tome je Vereš u Parizu bio zaređen za svećenika, da bi već na jesen počeo pohađati i poslijediplomski studij iz filozofije na spomenutom sveučilištu. I tako godine

1958. Vereš na Filozofsko-teološkom institutu sveučilišta La Saulchoir brani na latinskome radnju: *Aspectus ontologicus problematis de existentia Dei apud Thomam de Aquino* („Ontološki vid problema o Božjem postojanju kod Tome Akvinskog“), te dobiva, to jest stječe zvanje lektora teologije i licencijata filozofije.

Nakon toga se vraća u Dubrovnik, gdje je sedam godina (1958.-1965.) tajnik Dominikanske visoke bogoslovne škole, a ujedno u istoj školi i predavač nekoliko filozofskih predmeta: uvoda u filozofiju, logike, marksizma te hermeneutike tekstova Aristotela i Tome Akvinskog. Sljedeće dvije godine ponovno je u inozemstvu na stručnome usavršavanju. Ovoga puta odlazi, osim u La Saulchoir, i u Njemačku, na glasovito sveučilište u Freiburgu im Brisgau. Nakon povratka iz Njemačke, dolazi u Zagreb, gdje marljivo priprema, a 1970. godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu i uspješno brani svoju doktorsku disertaciju. Ona je imala naslov *Misao i praksa u Karla Marxa*, a u vidu knjige, s naslovom *Filozofsko-teološki dijalog s Marxom*, objavljena je dva puta (u Zagrebu, 1973. i 1981.). Od toga je vremena, točnije od 1974., pa sve do odlaska u mirovinu (2000.), predavao na Filozofsko-teološkom institutu, a potom i Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu desetak filozofskih predmeta, prvo kao docent, a od 1989. kao redoviti profesor. Mnogim će generacijama studenata ostati u sjećanju njegova predanost pozivu te znanstveno poštenje. Ujedno, Tome Vereš je bio pozivan da kao gostujući predavač drži predavanja i seminare i na mnogim europskim sveučilištima.

No, pater Tome nije bio samo vrsni fakultetski predavač, nego je jedan značajni dio svojega vremena posvetio i filozofskim istraživanjima, te pisanju znanstvenih radova iz domena filozofije, teologije, povijesti, napose crkvene i zavičajne..., koje objavljuje u najuglednijim časopisima u zemlji i inozemstvu, a neki od njih su onda završavali u Verešovim knjigama. Također, s tim svojim uradcima sudjeluje na brojnim filozofskim i teološkim simpozijima, znanstvenim skupovima i kolokvijima diljem svijeta.

Osim tih svojih profesionalnih, predavačkih znanstveno-istraživačkih obveza, Tome Vereš je bio i ostao vjeran i temeljnom poslanju svojega Reda – držao je gorljive propovijedi na prostorima gdje žive katolici diljem bivše SFRJ. Naviještao je tako Božju riječ, osim na redovitim bogoslužjima, i u trinaest pučkih misija te kroza dvadeset i četiri korizmene propovijedi. Govori koje je držao na pučkim misijama u Širokome Brijegu 1961. odveli su ga i do samice dubrovačkog zatvora. S druge strane, neke od propovijedi imale su takvu vrijednost da su bile objavljene i u knjizi (npr. *Sveti Vlaho i Dubrovnik*).

Kao redovnik Katoličke crkve Vereš je obnašao i niz odgovornih dužnosti kako u svojem Redu, tako i u nekim drugim tijelima Crkve. Tu posebno treba izdvojiti gotovo desetogodišnje (1976.-1985.) predsjednikovanje Tajništvom Biskupske konferencije (bivše) Jugoslavije za one koji ne vje-

ruju, a s te se dužnosti morao povući zbog narušena zdravlja. Isto tako, Tome Vereš je bio članom desetak kulturnih udruga i strukovnih organizacija kako u Hrvatskoj i Bačkoj, tako i u Europi (Hrvatskog filozofskog društva, Matice hrvatske, Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Hrvatskog književnog društva sv. Ćirila i Metoda, zatim Societa internazionale Tomaso d' Aquino (Rim), Institut international Jacques Maritain (Rim)...). Na kraju ćemo ovdje navesti kako je uvijek nastojao biti na različite načine prisutan i u životu mjesne Crkve u Bačkoj, te u kulturnom životu njegovih suzavičajnika, osobito u Subotici.

Naravno, takva profesionalna postignuća, sustavnost i upornost, a ujedno i smjerno i čestito vođenje života, moralo je biti još i za života nagrađeno... Uopće, dakle, ne treba čuditi to što je na temelju njegovih ukupnih neprijepornih prinosa, a u povodu 70 godina života i 50 godina vjernosti Redu propovjednika, učitelj dominikanskog reda Timothy Radcliffe u Rimu 10. lipnja 2000. promaknuo patera Tomu Vereša u „učitelja svete teologije“ (*magister in sacra theologia*). Taj je visoki naslov sveučilišnih profesora teologije u srednjem vijeku ostao i do danas najveće odlikovanje u dominikanskome redu, koje se dodjeljuje ljudima za osobite zasluge glede unapređenja znanosti, napose teoloških i filozofskih.

O Verešovoj bibliografiji

Otac Tome Vereš je bio više nego plodan pisac. Pisao je, rekosmo već, znanstvene radove na filozofske i teološke teme, zatim radnje o povijesnoj problematici te na zavičajne teme, objavljivao je napise iz domene vjerske publicistike, a znan je i kao vrstan prevoditelj, osobito s latinskoga. Svoje je radove pisao na hrvatskom, mađarskom, njemačkom i francuskom, a djela su mu prevedena na engleski, slovenski, španjolski i talijanski. Također, kao pisac odrednica, bio je suradnikom u nekoliko enciklopedijskih u leksikografskih projekata. Svoju je prvu radnju objavio u 21. godini: bio je to članak *Moj Bog*, koji je tiskan 1951. u Dubrovniku, u tamošnjem školsko-vjerskom listu *Akvinac*. Do kraja, pak, svojega života objavit će više od 500, što duljih što kraćih, napisa u zemlji i inozemstvu, u više od stotinu časopisa i listova.

Naravno, zbog obima, ovdje ne možemo donijeti popis svih njegovih objavljenih radova, niti skripti ili ciklostatikom umnoženih radova ili prijevoda,¹ već ćemo nabrojati kronologijskim redosljedom samo knjige, koje on, kao autor ili priređivač, potpisuje, ne bi li na taj način, čini se, pregledno prikazali najznačajnija djela iz Verešova obimna opusa, nego ukazali i na širinu njegova znanstvena interesa. Takvih je djela bilo ukupno dvanaest: 1.) *Filozofsko-teološki dijalog s Marxom*, Zagreb 1973.; 2.) *Iskonski mistilac*, Zagreb 1978.; 3.) *Neoklerikalizam i pučki katolicizam*, (koautor) Zagreb 1978.; 4.) Toma Akvinski, *Izabrano djelo*, (uvodna studija, priredio i preveo), Zagreb 1981.; 5.) *Filozofsko-teološki dijalog s Marxom*, drugo znatno prošireno izdanje, Zagreb 1981.; 6.) *Pružene ruke – prilozi za dijalog između marksista i kršćana*, Zagreb 1989.; 7.) Toma Akvinski *Država*, (uvodna studija, priredio i preveo), Zagreb 1990.; 8.) Albertus Magnus, *Philosophia realis*, (uvodna studija, priredio i preveo), Zagreb 1994.; 9.) *Dominikansko opće učilište u Zadru (1396-1807) – prvo hrvatsko sveučilište*, Zagreb 1996.; 10.) *Bunjevačko pitanje danas*, Institut Ivan Antunović i NIP Subotičke novine, Subotica 1997.; 11.) *Sveti Vlaho i Dubrovnik*, Zagreb 1998.; te 12.) *Razmišljanja jednog kršćanina*, Zagreb 2000. Posthumno je u Zagrebu objavljeno drugo, prošireno izdanje njegove kapitalne knjige *Izabrano djelo* Tome Akvinskog, koju je priredio dominikanac Anto Gavrić, inače zakonski nasljednik Verešovih autorskih prava.

---

¹ Najcjelovitiju bibliografiju Verešovih radova imamo u članku Petra Marije Radelja *Bibliografija fr. Petra Tome Vereša O.P. (1951.-2000.)*, koji je objavljen u već spomenutoj knjizi *Ljubav prema istini – Zbornik u čast Tome Vereša o.p.*, priredio Anto Gavrić o.p., Dominikanska naklada *Istina*, Zagreb 2000., str. 21-67. Na određene manjkavosti ove bibliografije ukazao je Slaven Bačić, te donio 50-ak novih bibliografskih jedinica Tome Vereša u svojoj radnji koja je objavljena u *Subotičkoj Danici* za 2004. godinu *Tome Vereš – zavičajni pisac*, str. 185-190.

Kratka i načelna prosudba Verešova djela

Napomenuli smo već da je Verešov znanstveni i filozofijski interes rijetko *mногоstruk* – iz njegova djela, naime, zrcali širina spoznajnog interesa koju ne susrećemo često. I ne samo da je Vereš znan po širini, nego je još više cijenjen, uvažavan i, na koncu, priznat u stručnim krugovima zbog sveukupne vrijednosti svojega djela. Među njima se posebice, čini se, ističu sljedeće značajke: temeljni pristup u recepciji problema, kvalitetno razumijevanje njegove biti, sukladni interpretativni zahvat, jasnoća u izlaganju, rafinirani i jednostavni stil...

Premda je bio svestrani intelektualac, Vereš je bio vjerojatno najpoznatiji na prostoru bivše Jugoslavije kao jedan od ponajboljih znalaca filozofije sv. Tome Akvinskog i njegova učitelja sv. Alberta Velikog. Najuže povezano s tim je i Verešov sustavni rad na prevođenju njihovih djela u nas, što je na koncu onda i rezultiralo odličnim prijevodima na hrvatski najznačajnijih dijelova Akvinčeva i Albertova, inače ogromna, opusa. Drugim riječima, Vereš je kao prevoditelj s latinskog na hrvatski izvrsno preveo najteže dijelove filozofskih i teoloških tekstova sv. Tome Akvinskog i sv. Alberta Velikog, te isto tako odlično pisao o problemima njihovih filozofskih paradigmi. Općenito promatrano, ti Verešovi prevodilački pothvati drže se i prvim ozbiljnijim na tome, inače vrlo zahtjevnome, planu u nas, a njegovi

uvodni tekstovi o Akvincu i Albertu, koji su objavljeni u knjigama prijevoda, i danas se u filozofskim krugovima toplo preporučaju ne samo studentima filozofije, nego i mnogo boljim upućenicima u filozofiju.

S druge strane, nije manje poznat ni njegov, premda je bio prije svega katolički redovnik i mislilac, odlični i značajni „upliv“ u Marxovu filozofiju, koju je dakako motrio i teorijski iskušavao te interpretirao sa stajališta kršćanskog učenja. Prisjetimo se ovdje još jednom: tko Tomu Vereša ne poznaje kao jednog od najgorljivijih zagovornika i

zauzimatelja za otvoreni dijalog između kršćana i marksista, i to još u vrijeme „željeznog“ socijalizma u bivšoj Jugoslaviji, kao što je bio onaj početkom sedamdesetih. A takvo, javno zalaganje i s tih i takvih idejnih pozicija, koje je uz to bilo i kompetentno, bilo je izuzetno rijetko tada u nas. Za to je bilo potrebno dosta smionosti, to jest hrabrosti... Blisko povezano s tematiziranjem Marxova učenja je i Verešov općeniti interes za katoličku društvenu znanost, njezinu povijest te, osobito, socijalni nauk Katoličke crkve. I tu je Vereš uveliko na sebe preuzeo pionirsku ulogu. Jer, to je područje bilo gotovo apsolutno nepoznato u tadašnjoj „socijalističkoj“ sociologiji, tako da se njegovi radovi o ovoj temi i danas smatraju prvim glasovima „rano-kukuriknutoga pijetla“.

I posljednja velika oblast njegova znanstvena interesa bile su „crkveno-povijesne i zavičajne teme“ – kulturna i crkvena povijest, prije svega, dominikanskoga reda i bačkih Hrvata. Verešovi prilozi iz ovih oblasti bili su najčešće objavljeni u glasilima Katoličke crkve te u ovdašnjoj periodici (npr. *Subotička Danica* ili *Klasje naših ravni*), kao i u listovima (*Glas ravnice*, *Žig*, *Zvonik* i *Subotičke novine*). Što se tiče njegovih napisa na zavičajne teme, većina je relevantnih objavljena u knjizi *Bunjevačko pitanje danas*, u kojoj Tome Vereš poduzima višestranu i temeljito osvjetljavanje problema tzv. bunjevačkog pitanja. U njoj se, naime, *svremeno*, sa stajališta načela *znanosti*, bitno *dijaloški* elaborira nametnuta i već dulje vremena prisutna problematika nacionalne pripadnosti Bunjevaca. Pri tomu je *narav* Verešova govora ovdje ne ideološka, deklarativna ili deklamativna, ostrašćena..., nego svemu tomu suprotno: znanstveno utemeljena. Ujedno, izneseni sadržaji članaka ovdje ne počivaju na proizvoljnostima nego su stavovi potkrijepljeni dokumentima, a svaki je i kritički provjeren, što kazuje da se istine u knjizi temelje na argumentiranim dokazima. I premda za Vereša nije dvojbena pitanje tko su Bunjevci i Šokci, jer su oni po njegovu mišljenju pripadnici hrvatskog naroda, sadržaj knjige ipak nije isključiv i zatvoren već bitno otvoren za drugu, moguće različitu stranu, te čitatelja tako nuka na razgovor.

Bio je tražitelj istine i dobar čovjek dijaloga

Zaključno, a istinito čini se, možemo ponovno ustvrditi sljedeće: prema onomu što je, *kako* je i *koliko* je sve za svojega zemaljskoga života uradio pater Tome Vereš vjerojatno je jedan od najblistavijih umova koji su imali bački Hrvati u XX. stoljeću. Ujedno, a što posebno ističemo, takva impozantna intelektualna i uopće profesionalna postignuća nisu ga nimalo udaljila od življenja u jednostavnosti i skromnosti te, a što je i važnije, ljudske čestitosti i poštenja. Kao ilustraciju, uzgred ćemo spomenuti kako pater Tome nikada nije položio vozački ispit za auto zato što je smatrao da to uopće ne priliči zavjetu siromaštva koji je kao dominikanski redovnik dao.

Stoga je za dulje relacije koristio usluge javnog prijevoza a za one kraće – svoje bicikle: jedan je imao u Zagrebu, a jedan u Subotici, kojim je po nekoliko puta odlazio do Tise, svoje najviše voljene vode u Bačkoj.

Nastupao je, kako je često znao reći, i u životu i u području znanosti ne kao čvrsti i nadmeni posjednik istine, nego tek kao njezin tražitelj, skrhan ljudskim ograničenostima. A traženje se odvija u razgovoru, to jest dijalogu s onima koji nešto više znaju... Drugim riječima, Tomo Vereš je bio neumorni tražitelj istine, mislitelj mnogo toga značajnoga za čovjeka, koji je tražio istinu zajedno s drugima i promišljao zbilju otvorena i čista srca putem dijaloga, u razgovoru.

I još nešto ga je krasilo: bio je izuzetno širokogrud – jedan je od rijetkih Bunjevaca u Zagrebu koji je sustavno radio ne samo na promicanju ovdašnjih tema u, za to nimalo zainteresiranoj hrvatskoj kulturi, već je nesebično i djelatno pomagao, često ulažući i svoj autoritet, ovdašnjim poslenicima pisane riječi da u Hrvatskoj budu prisutni, to jest da objavljuju svoje radove... Riječju, marno je radio da ovdašnji ljudi od pera budu prisutni u hrvatskom kulturnom i znanstvenom životu.

Odlaskom Tome Vereša iz ovoga zemaljskoga života mnogi su, očito je, štošta izgubili. I ovdje u zavičaju mu, ali i u Zagrebu, to jest u cijeloj Hrvatskoj. Osobito oni koji su bili spremni, svjesni vlastitih ograničenosti, ući kroz razgovor u traganje za istinom. A s Tomom Verešom bilo je uvijek ugodno u razgovoru tragati za istinom... Jer, u razgovoru je bio srdačan i iskren. Istinoljubiv i pravedan. Mudar i jasan. Dobrohotan, ali i oštar.

I zbog svega toga, njegovi su suzavičajnici u Bačkoj ostali bez svoje, po svemu sudeći, „najumnije glave“, koju su često znali prizivati u pomoć kao autoritetnu u rješavanju vlastitih ne malih prijepora.

Piše: Stjepan Beretić

Mons. Matija Zvekanović

(* 17. veljače 1913. + 24. travnja 1991.)

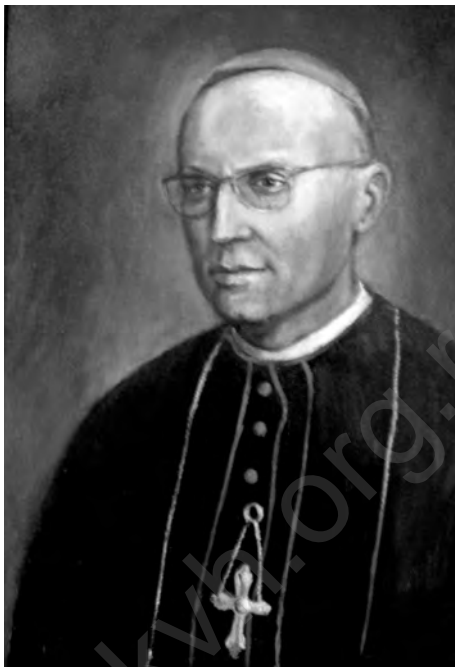
Uz stotu obljetnicu rođenja

U mladosti nije ni mislio na svećeničko zvanje

U svojoj oporuci biskup Matija Zvekanović je napisao: „Prije svega zahvaljujem Gospodinu što sam dobrotom svojih roditelja, odmah krštenjem u ime presvetoga Trojstva primio svetu vjeru. Božjom milošću, u raznim zgodbama i nezgodama tu sam vjeru i sačuvao. U mladosti prvoj na svećeničko zvanje nisam ni mislio“. U matici krštenih, pod brojem 256, stolne župe svete Terezije u Subotici, 18. veljače 1913. upisano je krštenje dan prije rođenja Matije, zakonitog sina nadničara Josipa Zvekanovića i Ane r. Tikvicki. Matijin krstitelj, župni vikar Béla Mészáros je prezime Matijinog oca ubilježio kao Zvekan, a Matijino ime kao MÁTÉ – tj. Matej. I Matijina krsna kuma, Lucija Đuranović je bila udana za nadničara. Matija je rođen kao treće, najmlađe dijete u svojoj siromašnoj obitelji. Imao je još brata Felu i sestru Katu. Rodna mu se kuća nalazila subotičkim Bajskim vinogradima pod brojem 247. U to je vrijeme župnik župe svete Terezije bio Dezső Bajsai Vojnich.

Zvanje

Matija je osnovno školovanje započeo u subotičkoj „Bajskoj školi“. Prvu svetu Pričest je primio u subotičkoj franjevačkoj crkvi. U svojoj oporuci

spominje kako je svećeničko zvanje dobio posve iznenada „pri kraju četvrtog razreda gimnazije“. Konkurirao je za sjemenište, ali piše dalje u oporuci: „Nisam primljen. A kasnije me ipak biskup preko pokojne teta Kate pozvao i dalje je išlo sve redovitim tokom...! Uz svoju majku uživao je stalnu potporu i pomoć svoje tete Kate. Biskup Lajčo Budanović ga je nakon osnovnog školovanja zajedno s drugim svećeničkim kandidatima poslao isusovcima u Travnik. U glasovitoj travničkoj gimnaziji se Matija dokazao kao pobožan i vrlo marljiv gojenac. Uvijek je bio izvrstan đak. Od svoje obitelji nije mogao očekivati materijalnu potporu. O tome piše u svojoj oporuci: „1928. godine u jesen pošao sam u sjemenište. Od toga vremena Crkva i dobre duše brinule su se za mene i u školovanju i u bolesti... siromašan sam rođen, siromašno živio...“.

Bolest ga umalo nije pomela

Pet godina je, od 1932. do 1937. godine studirao bogoslovne znanosti u Sarajevu. Bio je izvrstan student. Za vrijeme bogoslovskih dana, poslije izleta na Trebević, Matija Zvekanović se teško razbolio. Dobio je tada neizlječivu bolest, tuberkulozu pluća. Liječio se na Golniku u Sloveniji, gdje je bio podvrgnut opasnoj operaciji, ali je čudom prizdravio od svoje bolesti, pa je opet mogao prionuti uz studij. Diplomirao je na Bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Dvije godine prije završetka studija umrla mu je mati, te se od tada o njemu još više starala teta Kata. Nikad nije bio kape-lan.

Kao dan svećeničkog ređenja u matici krštenih subotičke župe svete Terezije je ubilježeno Petrovo 1937. godine. Svećeničko služenje je započeo kao vikar vikarije Đurđin, a u isto je vrijeme bio i upravitelj računarskog ureda Bačke apostolske administrature. Obavljao je i dužnost upravitelja biskupskih dobara u Baču. Na tim je dužnostima bio 1937. i 1938. godine. U dva maha je bio vikar vikarije Aleksandrovo, najprije od 1938. do 1939. godine i od 1941. do 1942. godine. Upravitelj biskupskih dobara u Baču je bio i od 1939. do 1941. godine.

Župnik

Od 1942. do 1948. godine je upravljao župom Bački Monoštor. Uvijek se rado sjećao svojih župničkih dana u Monoštoru. U danima ratnog vihora zavjetovao se sa svojim župljanima da će svake godine na dan fatimskih ukazanja Blažene Djevice Marije slaviti svetu misu u podne. Gospinim zagovorom selo je sačuvano od ratnih razaranja, a zavjetni dan su Monoštorci sačuvali do danas. I Monoštorci su gospodina Matišu upamtili i uvijek voljeli, a za njega je Monoštor bio jedna od najdražih župa. Godine 1948. je

postao najprije vikar subotičke vikarije Isusova Uskrsnuća, a 1955. godine i župnik novonastale župe. Obnašao je dužnost bilježnika Biskupskog zbornog sudišta, a od 23. srpnja 1954. godine počeo je obnašati i dužnost generalnog vikara Bačke apostolske administrature. Iste je godine dobio ovlast da smije podjeljivati sakrament svete Potvrde. Godine 1955. je imenovan biskupijskim savjetnikom.

Pomoćni biskup

Naslovnim biskupom burcenskim i pomoćnim biskupom biskupa Lajče Budanovića je imenovan 13. studenog 1955. godine. Biskupsko posvećenje primio je 25. veljače 1956. u subotičkoj stolnoj bazilici. Posvetitelji su bili beogradski nadbiskup dr. Josip Ujčić, pomoćni zagrebački biskup Franjo Šeper i đakovački biskup Stjepan Bäuerlein. U to je vrijeme administrator Bačke apostolske administrature bio biskup Lajčo Budanović. Za Bačku apostolsku administraturu su bile teške ratne godine, a poratne su Božjem narodu donijele još više križeva. Mnogi su vjernici njemačkog jezika bili protjerani iz svojih kuća, pa su morali u logore. U logorima su ljudi gladovali, bolovali, smrzavali su se. Bili su tučeni, mučeni i zlostavljani. U logorima se umiralo. Među logorašima je bilo i puno svećenika. Progonstvo je pogodilo i vjernike mađarskoga jezika. Mnoge su župe posve opustjele. Zajedno sa svojim narodom trpjeli su i svećenici. Nekoliko je svećenika okrutno mučeno i ubijeno.

U tamnicama su poslije rata bili ne samo svećenici njemačkoga, već i svećenici mađarskoga i hrvatskoga jezika. Neki su svećenici napustili Bačku apostolsku administraturu tek u poratnim godinama. Otišli su u Mađarsku, Austriju ili Njemačku. A ono malo vjernika njemačkog jezika koji su preživjeli, logore nije se moglo vratiti u svoje kuće budući da su tamo već stanovali kolonizirani doseljenici. Val iseljavanja je trajao još pedesetih i šezdesetih godina. Progonstvo je pogodilo i biskupa Lajču Budanovića, koji je u subotičkoj katedralnoj župi obavljao dužnost župnika od 1920. do 1958. godine. Njega su organizirani mladi pretukli u župnom domu u Somboru 1952. godine. Te godine su Somborci ostali bez svete krizme. Na biskupovu grobu piše da je umro više shrvan radom nego starošću. Veliki progoni vjernika i umorstva svećenstva, njegovo vlastito mučenje u Somboru – sve je to doprinijelo njegovoj smrti. U poratnim godinama se nova komunistička vlast žestoko okrenula protiv vjernika. Dokinut je vjeronauk u školama. Izvan crkve se nije smjelo držati vjeronauk. Učitelji, i ne samo oni, gubili su posao samo zato što su dali krstiti dijete, što su sklopili sakrament ženidbe. Neki su izgubili posao zato što su bili na nedjeljnoj svetoj misi. Bila su to desetljeća patnje i vjerničkog svjedočenja, kako laika tako i svećenika. Takvu je biskupiju preuzeo biskup Zvekanović.

Katedralni župnik

Upraviteljem župe svete Terezije u Subotici biskup Zvekanović je imenovan 17. ožujka 1958. godine. Dva dana kasnije je imenovan administratorom Bačke apostolske administrature. Njega je 24. srpnja 1958. posebnim dokumentom imenovao župnikom i sam papa Pio XII. Od 1958. do 1968. godine Zvekanović je obnašao dužnost župnika katedralne župe. Toj je župi posvećivao posebnu pozornost. Unatoč oskudnim materijalnim prilikama, 1966. godine mu je pošlo za rukom obnoviti svetište katedrale prema propisima Drugoga vatikanskog sabora. Kad je bio imenovan subotičkim biskupom, 1968. godine, župu je predao dotadašnjem žedničkom župniku Franji Vujkoviću. Zahvaljujući biskupovoj marljivosti, upornosti i izdašnoj pomoći, koju je pružao župniku Vujkoviću, unutrašnjost katedrale je obnovljena, uspio je restaurirati i orgulje. Za subotičku stolnu crkvu je uspio dobiti naslov Manje bazilike. Godine 1973. je zajedno sa župnikom organizirao proslavu dvjestote obljetnice katedrale. Za tu je zgodu bila dovršena njezina potpuna obnova. Ostala je još obnova krova.

Kada je župu 1985. godine povjerio sadašnjem župniku Stjepanu Beretiću, upravo je privodio kraju pokrivanje zvonika i krova katedrale bakarnim limom. Kada je 16. svibnja 1989. godine za subotičkog biskupa izabran mons. János Pénczes, biskup Zvekanović je upravljao Subotičkom biskupijom kao administrator dok 18. lipnja 1989. nije posvećen novi biskup. Tada se biskup Zvekanović povukao u mirovinu. Spočetka je stanovao u domu biskupije dok 27. listopada 1989. godine nije prešao u svećenički dom Josephinum u Subotici. Živeći u domu biskupije još je dolazio svaki dan ispovijedati u katedralu. Tako je nastavio i kad se nastanio u svećeničkom domu. A onda se sve rjeđe pojavljivao u katedrali, a sve je svoje pobožnosti obavljao u kapeli svećeničkog doma. Pratio je zbivanja u biskupiji. Preporučivao se u molitve svojim posjetiteljima.

Biskup

Premda je sve pripreme za osamostaljenje i ustrojstvo Subotičke biskupije učinio njezin prvi apostolski administrator biskup Lajčo Budanović, ipak je zahvaljujući nastojanju biskupa Matije Zvekanovića, papa Pavao VI. 25. siječnja 1968. godine bulom *Praeclarissima Pauli* u granicama Bačke apostolske administrature ustanovio Subotičku biskupiju. Prvim subotičkim biskupom je 8. veljače 1968. godine imenovan Matija Zvekanović. S velikim je žarom sudjelovao na Drugom vatikanskom saboru i s velikim je žarom provodio odluke sabora u biskupiji. Vremenom se pokazala i njegova velika privrženost katehezi. Za svaki je razred osnovne škole izdan vjeronaučni priručnik na hrvatskom i na mađarskom jeziku. Mnogi su hrvat-

ski biskupi baš iz Subotičke biskupije naručivali katekizme. Veliku je brigu posvećivao crkvama koje su ostale ostavljene, kad su iz Bačke protjerani Nijemci.

Otok svetoga Jurja

Za odmor svećenicima je 1962. godine osigurao otok svetoga Jurja kod Perasta u Kotorskoj biskupiji. Otok je u starini bio posjed benediktinaca. Te je godine s tamošnjim apostolskim administratorom Gracijom Ivanovićem biskup Zvekanović potpisao ugovor prema kojem je otok prešao na stalno korištenje i u stalni posjed Bačke apostolske administrature. Kad je otok preuzet, crkva i zgrade na otoku su bile ruševine bez krova. Bačku apostolsku administraturu je taj otočić stajao puno novaca i još više rada, dok konačno crkva i nekadašnji samostan nisu postali prikladni za stanovanje. Pod nadzorom stručnjaka radove su izvodili mahom bogoslovi. Već prve godine je osposobljena crkva, te u nekadašnjem samostanu nekoliko sobica za svećenike i jedna veća za bogoslove. Podignuta je i cisterna za vodu.

Paulinum – biskupovo veliko djelo

Biskup Matija Zvekanović je s najvećim žarom promovirao duhovna zvanja. Bačka apostolska administratura nikada nije imala svoje bogoslovno sjemenište. Dječjačko sjemenište je ustanovio biskup Lajčo Budanović 1924. godine. Sjemenište je bilo u Subotici, a sjemeništari su stanovali po kućama u gradu, dok su školu pohađali u gradskoj gimnaziji. Dio sjemeništaraća je stanovao u župnom domu svetoga Stjepana u Senti. Školske 1925./26. godine je otvoreno sjemenište u nekadašnjem nadbiskupskom sirotištu u Baču. Sjemeništari su imali privatne pouke, a 3. i 4. razred gimnazije su polagali u subotičkoj gimnaziji. Školske 1928./29. godine su sjemeništari svoj odgoj i obrazovanje nastavili kod isusovaca u gimnaziji Vrhbosanske nadbiskupije u Travniku. To se stanje zadržalo do 1938. godine, kad je u Subotici kupljena velika zgrada za sjemenište Paulinum. Predavanja za 110 tadašnjih sjemeništaraća su bila u gimnaziji. Kada je izbio Drugi svjetski rat, sjemenište je pretvoreno u đачki dom, gdje su s budućim bogoslovima stanovali i drugi đaci. Malo sjemenište je preneseno u Kalaču. Godine 1944. zgradu sjemeništa Paulinum je zauzela vojska za vojnu bolnicu. Poslije su se smjenjivale različite ustanove sve do 1958. godine, kad je zgrada nacionalizirana. Bačka apostolska administratura nikada nije prestala tražiti povrat svoga sjemeništa. No, sve je bilo uzaludno.

Biskup Zvekanović je ipak riješio pitanje sjemeništa. Godine 1962. je u domu biskupije osnovao sjemenište Paulinum, koje je u dva prva razreda imalo 42 sjemeništaraća. Spavaonica i umivaonik je bio u potkrovlju, blagovaonica u podrumu biskupskog doma. Sjemeništari su učili u biskupskoj

knjižnici, koja je stajala na mjestu današnjeg pastoralnog centra Augustinianum. Za gimnaziju je poslužila zgrada Katoličkog kruga. Kako je broj sjemeništaraca porastao, narednih godina su sjemeništarci stanovali i po kućama vjernika. Kamen temeljac za sjemenište Paulinum je biskup posvetio 1. rujna 1963. godine, a 30. lipnja 1965. godine je posvećena potpuno dovršena zgrada sjemeništa.

Skrb za bogoslove

Biskup Matija Zvekanović je bio veliki pomoćnik Bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U svome brzojavi povodom biskupove smrti tadašnji dekan fakulteta fra Tomislav Šagi-Bunić je, između ostalog, 4. svibnja 1991. godine napisao biskupu Jánosu Pénzesu: „sasvim osobitim načinom moram mu izreći zahvalnost za njegovo zdušno i neutrudivo pomaganje ovog fakulteta u njegovim kriznim vremenima. U ovom času mogu samo požaliti što Fakultet nije pravovremeno dostojno počastio toga svoga čuvara i sigurnog podržavatelja u danima mračnim“. U godini svoga osnutka Subotička biskupija je imala 53 bogoslova, koji su studirali u Hrvatskoj, Italiji i u Austriji. Od toga je u Zagrebu bilo 20, u Đakovu 18, na Rijeci 5, u Rimu i u Innsbrucku po 2 bogoslova. U vojsci je bilo još 6 bogoslova. Te 1968. godine od 115 sjemeništaraca u subotičkom sjemeništu Paulinum Subotička biskupija je imala 60 sjemeništaraca, iz Banata je bilo 6, iz Beogradske nadbiskupije 7, iz Skopske 2, iz Vrhbosanske nadbiskupije 19, iz Mostarske i Banjalučke po 10, dok je iz Križevačke biskupije bio 1 sjemeništarac.

Svećenički dom

Matiša Zvekanović je osjetio potrebu starati se i o svećenicima koji zbog starosti ili bolesti ne mogu obavljati svoje pastoralne dužnosti. Zato je od 1970. do 1971. godine podigao svećenički dom Josephinum u Subotici. U domu je sada desetak svećenika, a do sada je u domu živjelo pedesetak svećenika iz Subotičke i Zrenjaninske biskupije. U domu je živio i jedan svećenik iz Đakovačko-Osječke nadbiskupije, te jedan redovnik asumpcionista.

Želio je biti svima sve

U svojoj homiliji na pogrebnoj misi biskupa Zvekanovića zagrebački nadbiskup, kardinal Kuharić je posebno istaknuo, kako je on „bio biskup biskupije u kojoj se susretao s toliko različitosti u jeziku, u narodnostima... te „je zaista morao izabrati geslo ‘Biti svima sve’. Biti svima sve može samo čovjek prožet vjerom, koji zaista živi od vjere. Ta vjera je nadahnuće njegova srca da ljubi. Jer ljubi Boga, ljubi svakog čovjeka. Ta vjera mu je nadah-

njivala mudrost i strpljivost... Što bi nam poručio, i braći Hrvatima i braći Mađarima i Slovacima i Nijemcima i sinovima i kćerima Crkve bilo koje narodnosti: Budite jedno srce i jedna duša. Zakonite razlike koje izražavaju identitet svakog čovjeka i svakog naroda ne smiju biti razlog sukoba nego poziv na suživot u poštovanju, u pravednosti, u slobodi, u ravnopravnosti i konačno u ljubavi“.

Biskup ponizan i svjestan svojih slabosti

Matija Zvekanović je bio dobar pastir vjernicima ali i svećenicima. Nije se pozivao na svoju bolest. Nije se pozivao ni na tuberkulozu, ni na šećernu bolest. Priznao je da ga je mučila „neukročena narav“. U svojoj oporuci moli: „Ne sudite i ne osuđujte ništa. Ni dobro ni zlo! Dobro, jer ga nema. Jedini je Bog dobar. A ukoliko nekoga stvarno ili samo prividno povrijedih, oprostite! Ne sudite i neće vam se suditi. Nikoga nisam želio povrijediti. Ali moja tvrda, neukročena narav, možda je kada i tako izgledala. Svu sam braću i sestre, pa i sve ljude želio i nastojao poštovati, ljubiti. A ako je netko drugo što mislio ili osjetio, molim ga za oprostjenje i izmjenju mišljenja“. Bio je svjestan svoje teške naravi, pa je i zbog toga, kako stoji u oporuci, više puta molio Svetu Stolicu da ga razriješi dužnosti.

Ispovjednik

Bio je svjestan svoje slabosti, ali je do kraja ostao vjeran ispovjednik. Imao je svoje stalne penitente. Volio ih je. I oni su ga tražili. Samo su se kod njega ispovijedali. Svakog jutra je već u pola 6 sati bio u svojoj ispovjedaonici. Ispovijedao je, ako se tko našao. Nedjeljom je u katedrali služio svetu misu u 6 sati, a onda bi, poslije doručka, opet došao u ispovjedaonicu, gdje je ostajao do pola 12. Tu je ljubav prema svetoj Ispovijedi njegovao i nakon umirovljenja.

Zajedno sa svojim nasljednikom, biskupom Jánosom dr. Péntzesom osnovao je Institut „Ivan Antunović“.

Biskup Matija Zvekanović je umro kao umirovljeni subotički biskup 24. travnja 1991. godine. Bio je u 79. godini života, 54. godini svećeništva i u 36. godini biskupske službe. Tijelo je pokojnika na Markovo u 17 sati bilo izloženo u katedrali, a sutradan, 26. travnja 1991. godine u 10 sati je započela sveta misa i nakon nje pogrebni obredi. Svetu misu i pogreb je vodio predsjednik Biskupske konferencije Jugoslavije, zagrebački nadbiskup, kardinal Franjo Kuharić. U slavlju su sudjelovali brojni biskupi, 75 svećenika iz Subotičke biskupije. Na svetoj misi su bili i mnogi svećenici iz susjednih biskupija. Biskup Zvekanović je sahranjen ispred nekadašnjeg oltara svetoga Josipa u subotičkoj stolnoj crkvi.

Bolest

Cijeli ga je život pratila bolest. Od bogoslovskih dana morao je biskup Zvekanović svake godine na kontrolu pluća. Šezdesetih godina ga je počela mučiti šećerna bolest. Kada se nastanio u svećeničkom domu, sve je više patio i od skleroze. Svoje je bolesti pred smrt strpljivo podnosio. Jednoga dana je prestao služiti svetu misu zato što je sveta misa previše sveta, a on je tako bolestan ne bi bio kadar slaviti. Nekoliko je tjedana bio prikovan za krevet. Više nije prepoznavao svoje posjetitelje. Ipak je bio zahvalan za svaki posjet. U posljednji dan života je prevezen u bolnicu, kako bi mu se intenzivnijom njegovom produljio život. Kako je njegovo liječenje bilo bezizgledno, odmah je vraćen u svećenički dom. Umro je na stepeništu, dok su ga nosili u njegovu sobu.

Biskup Zvekanović je ostao čovjek koji beskrajno voli Suboticu i Bačku, a iznad svega Crkvu. Zato ga se Bačka rado sjeća, a njegov zagovor neka prati biskupiju, kojoj je on bio prvi biskup.

Literatura

1. *Schematismus primus Dioecesis Suboticanae*, Subotica, 1968, str. 152-153.
2. ---, Životni put biskupa Matije Zvekanovića, *Litterae circulares*, br. 3, 1991, str. 3-13.
3. Zoltán Rokay, Szabadka, *Magyar Katolikus Lexikon*, sv. 12., Budapest, 2007, str. 443-444.
4. Andrija Kopilović, Sprovod Matije Zvekanovića, *Bačko klasje*, br. 63, 15. VI. 1991., str. 16-17.

Novi đakon Subotičke biskupije

Vinko Cvijin, rodom sa Bikova, a župljanin Marije Majke Crkve iz Aleksandrova, nakon marljivog i plodnog petogodišnjeg studija teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu, zaređen je 20. listopada 2012. za đakona u đakovačkoj bazilici sv. Petra, rukopoložanjem đakovačko-osječkog nadbiskupa Marina Srakića.

Na misnom slavlju u đakovačkoj katedrali, koje je predslavio nadbiskup Srakić, koncelebrirao je veliki broj svećenika, među kojima je bilo i nekoliko svećenika iz Vojvodine, zajedno sa župnikom našega ređenika, mons. Slavkom Večerinom. Oko osamdeset hodočasnika kako iz crkve Marija Majke Crkve, tako i iz drugih subotičkih župa, nazočili su ovome misnom slavlju i na taj način su sudjelovali u radosti Vinka i njegove obitelji i iskazali zahvalnost Bogu zbog milosti poziva kojim je darovao našu biskupiju.

U nedjelju, 21. listopada, na svečanoj prijedodnevnoj misi u crkvi u Aleksandrovu, Vinko Cvijin je služio prvi puta pri svetome oltaru kao đakon. Vinko Cvijin će svoj praktikum od godinu dana vršiti kao pastoralni asistent u župi u Čantaviru.

NAŠA PISMA

Ko jutarnji cvrkut
pisma se prosu
na dvorove i sokake
ravnicu i vrbake.

Glasovi ko biseri
natecu se u sjaju,
jedan drugog miluju,
slovu se svakom raduju.

Grla ječu pismu slažu,
nadaleko miru nemu,
srca iz duše pivu životu
moj svite slušaj tu divotu.

Uzdignita vedra čela,
prkosnoga, jasnog oka,
Šokci pismom živu,
njom se ranu i umivu.

U nje je snaga zemlje teške,
u nje je vična želja i nada,
u nju su vikovi stali,
u nje je i naš život mali.

Ona je istina i tajna,
ona je od sriće i nesriće,
ona je od krvi vrile,
ona je od duše čiste bile.

I svaka pisma kaže
da smo isti ko i prija,
da još cvita naša grana,
grana mala al odabrana.

Željko Šeremešić

SNOVI

Još uvijek mi u san dođe
onaj život na salašu,
Često sanjam lipe snove,
Sanjam prošlost našu.

A snovi su jako kratki,
sve proleti u jednome trenu.
Jedva uspem da zapamtim,
i poneku vratim uspomenu.

Kad se trgnem, ni svejedno
nigdi onog što sam sanjo,
i dođe mi načas krivo.
Onda tišim samog sebe,
bar u snu sam se nauživio.

Boro Karadža

Kronika

Zabilježila: Bernadica Ivanković

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događaja u Subotičkoj biskupiji/

* * * 2011. * * *

Proslavljene desete obljetnice djelovanja župnika preč. **Željka Šipeka** i službe kantora **Nikole Ostrogonca** u Starom Žedniku
Župljani župe sv. Marka u Starom Žedniku zahvalili su 6. studenog Bogu za darove zemlje – jesenje plodove te za 10 godina djelovanja župnika preč. **Željka Šipeka** u ovoj župi, kao i desetu obljetnicu službe kantora **Nikole Ostrogonca**, svetom misom koju je predslavio župnik župe sv. Roka u Subotici **mons. Andrija Anišić** u koncelebraciji domaćeg župnika preč. **Šipeka**.

Podjela službe akolita u Starom Žedniku

U nedjelju Krista Kralja, 20. studenog, u župi sv. Marka evanđelista u Starom Žedniku slavljena je svečana sveta misa koju je predslavio subotički biskup **Ivan Péntzes**, a osmorici bogoslova četvrte godine podijeljena je služba akolita. Za Đakovačko-osječku nadbiskupiju u službu su postavljeni: **Ivan Benaković** (Županja 1), **Ivan Čulo** (Vinkovci 2), **Dario Hrga** (Đakovo 1), **Pavao Mikulčić** (Podvinje), **Davor Senjan** (Jarmina), a za Požešku biskupiju kandidati: **Ivan Popić** (Podravska Moslavina), **Mario Večerić** (Međurić), te kandidat Subotičke biskupije **Dražen Dulić** (Stari Žednik). U koncelebraciji su bili poglavari đakovačkog sjemeništa: rektor **Ivan Čurić**, duhovnik **Bože Radoš**, vicerektor **Ivan Andrić** i ekonom **Matej Glavica**, prefekt sjemeništa u Subotici **Dragan Muharem**, tajnik Subotičke biskupije **mr. Mirko Štefković** te domaći župnik preč. **Željko Šipek**.

Proštenje u subotičkoj katedrali

U subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske po 160. put obavljena je od 29. studenog do 8. prosinca tradicionalna duhovna obnova u čast

Prečistom Srcu Marijinom. Okvirna tema ovogodišnjih propovijedi bila je „Dostojanstvo Božje Riječi“. Predvoditelji euharistijskoga slavlja i propovjednici bili su svećenici Subotičke biskupije. Završno Euharistijsko slavlje na svetkovinu Bezgrješne predvodio je subotički biskup **mons. dr. Ivan Péntzes**.

Izložba božićnjaka - obiteljskih „betlema“

U organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Likovno-slamarskog odjela HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta i Likovnog odjela HKC „Bunjevačko kolo“ 1. prosinca je u predvorju glavnog ulaza u subotičku Gradsku kuću otvorena 13. po redu izložba božićnjaka. Izloženo je više od 40 božićnjaka, koje su načinili djeca i vjernici župa Isusova Uskrsnuća i svetoga Roka kao i članice pojedinih gradskih župa.

Priredba za Materice i Oce u Subotici

Priredba za Materice i Oce župe svetoga Roka u Subotici održana je u subotu navečer uoči Materica, 10. prosinca, u dvorani sportova OŠ „Ivan Milutinović“. U programu su sudjelovala djeca iz Vrtića „Marija Petković“, vjeroučenici župe sv. Roka, učenici hrvatskih odjela osnovne škole „Ivan Milutinović“, učenici koji pohađaju katolički vjeronauk u toj školi, **Marija Jaramazović**, VIS „Proroci“ kao i članovi Pastoralnog vijeća župe svetoga Roka, skupa sa župnikom **vlač. Andrijom Anišićem**.

Božićni koncert HKC-a „Bunjevačko kolo“ u Subotici

Folklorne skupine članova Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ iz Subotice su održale Božićni koncert, 16. prosinca, u Velikoj dvorani HKC-a.

U Beogradu otvoren studio Radio Marije

Novi produkcijski studio Radio Marije Srbije otvoren je 17. prosinca u Beogradu. Novi studio je blagoslovio **mons. Stanislav Hočevar**, nadbiskup i metropolita beogradski, a slušateljima Radio Marije su se obratili i predsjednik Udruge Marija, **g. Ivan Perković** i urednici programa: **vlč. dr. Ivica Čatić** i **vlč. István Palatinús**.

„Božićnica“ za učenike i studente

U prostorijama zavičajne kuće Bele Gabrića 17. prosinca, dodijeljena je božićna pomoć Hrvatskog društva za pomoć učenicima „Bela Gabrić“. Božićnu pomoć je dobilo 37 srednjoškolaca i 21 student. Pored toga posebnu materijalnu pomoć dobila su 4 srednjoškolca, od kojih je jedan poseban talent, a troje su u teškoj financijskoj situaciji.

Božićni koncert u HKUD-u „Vladimir Nazor“ u Somboru

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ održalo je božićni koncert 18. prosinca. U programu su, osim članova društva, sudjelovali i brojni gosti. Godišnji koncert pratila je i tradicionalna izložba božićnih kolača.

Proslava 170 godina od osnutka župe sv. Jurja

Župljani svetog Jurja na čelu sa župnikom **Istvánom Palatinusom** proslavili su 170. obljetnicu župe u prepunoj crkvi 19. prosinca 2011. godine. Tom je prigodom najavljena Godina misija 2012. Svetu misu predvodio je subotički biskup **Ivan Péntzes**, uz koncelebraciju zrenjaninskoga biskupa u mirovini **Lászlóa Huzsvára** te nekoliko svećenika Subotičke biskupije.

Koncert Katedralnog zbora i STO-a

Tradicionalno, 22. put, u Subotici je 22. prosinca održan Božićni koncert Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ i Subotičkog tamburaškog orkestra. Uz zbor i tamburaše nastupili su vokalni solisti: **Franjo Vojnić Hajduk**, **Antonija Piuković**, **Tamara Štricki**, **Marija Jaramazović** te mladi **Josip Jaramazović**.

* * * 2012. * * *

Koncert VIS-a „Damjan“ za zajednicu „Hosana“

Pobjednici Hosanafesta 2011., Vokalno-instrumentalni sastav „Damjan“ iz Vukovara, održali su humanitarni koncert u nedjelju, 8. siječnja, u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće, a prihod je namijenjen štitičenicima humanitarno-terapijske zajednice „Hosana“ u Žedniku.

Dvadeseti „Razgovor“ Instituta „Ivan Antunović“

Dvadeseti „Razgovor“ Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ održan je 12. siječnja u vjeronaučnoj dvorani župe sv. Roka u Subotici. Okvirna tema ovogodišnjeg „Razgovora“ bila je „Izlazak iz duhovne i materijalne krize“ a uvodničar je bio **mr. Mirko Štefković**, tajnik Subotičke biskupije.

Misa za biskupa Antunovića

U okviru Dana biskupa Ivana Antunovića, koji se održavaju u povodu obljetnice njegove smrti (13. siječnja 1888.) 15. siječnja u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske svečanu svetu misu za biskupa Ivana Antunovića predvodio je i propovijedao **mr. sc. Andrija Anišić**.

Kršćani u Subotici molili za jedinstvo

U subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije kršćani grada Subotice okupili su se 24. siječnja na molitvu za jedinstvo. Molitvu su predvodili subotički biskup **Ivan Péntzes** u zajedništvu s desetak svećenika, zatim episkop **Porfirije**, pomoćnik episkopa bačkoga Irineja, u pratnji dvaju svećenika SPC, biskup Slovačke evangeličke Crkve u Srbiji **dr. Samuel Vrbovsky** te biskup Mađarske evangeličke Crkve u Srbiji **Árpád Dolinsky**.

Jubilarna 50. obljetnica postojanja sjemeništa „Paulinum“

Na blagdan Obraćanja sv. Pavla, 25. siječnja, proslavljen je Dan sjemeništa i gimnazije „Paulinum“ u Subotici. Ovogodišnje slavlje bilo je u znaku proslave zlatnog jubileja, 50. obljetnice postojanja te ustanove. Svečano misno slavlje predvodio je beogradski nadbiskup **Stanislav Hočevar**, a koncelebrirali su domaći biskup **Ivan Péntzes**, srijemski biskup **Đuro Gašparović**, koji je propovijedao na hrvatskom jeziku, zrenjaninski biskup

Ladislav Német, propovjednik na mađarskom jeziku, apostolski egzarh u Vojvodini **Đuro Džudžar**, tajnik Apostolske nuncijature u Beogradu **mons. Jose Nogueira** te rektor sjemeništa **mons. Josip Miocs**.

Proslavljena svetkovina zaštitnika Subotičke biskupije

Euharistijskim slavljem u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije proslavljena je 25. siječnja svetkovina obraćenja sv. Pavla, zaštitnika Subotičke biskupije. Slavlje je u zajedništvu s biskupima metropolije te dvadesetak svećenika, predvodio subotički biskup **Ivan Péntzes**. Prigodne propovijedi održali su grkokatolički biskup **Đuro Džudžar** na hrvatskom jeziku i zrenjaninski biskup **Ladislav Német** na mađarskom jeziku.

Veliko prelo

Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ organizirao je 28. siječnja tradicionalno „Veliko prelo“ u Velikoj dvorani HKC-a na kojem se okupilo oko 200 gostiju. U izboru za „najlipču prelju“ sudjelovalo je desetak djevojaka, a titula je pripala **Mariji Kujundžić**.

Devetnica Gospi Lurdskoj

Tradicionalna desetnica Gospi Lurdskoj održana je u subotičkoj Franjevačkoj crkvi na hrvatskom jeziku od 3. do 11. veljače. Na desetnici je propovijedao **fra Zdenko Gruber**, mladomisnik. Misno slavlje, početak desetnice, Dan posvećenog života ujedno i Prikazanje Gospodinovo predvodio je i propovijedao biskup subotički **mons. Ivan Péntzes**.

HKPD-u „Matija Gubec“ uručena Povelja Republike Hrvatske

Povelja Republike Hrvatske, koju je HKPD-u „Matija Gubec“ iz Tavan-kuta dodijelio hrvatski predsjednik dr. Ivo Josipović, u povodu 65 godina rada

i 50 godina od nastanka prve slike od slame i organiziranog rada u umjetnosti u tehnicu slame, svečano je uručena Društvu okviru Gupčevog bala, 11. veljače, na svečanoj akademiji održanoj u sportskoj dvorani Osnovne škole „Matija Gubec“ u Donjem Tavankutu.

Duhovna obnova na temu braka i obitelji

U subotičkoj župi sv. Roka 15. i 16. veljače održana je duhovna obnova za bračne parove i obitelji. Okvirna tema susreta bila je „Ima li nade za brak i obitelj?“ Duhovnu obnovu organizirali su animatori Hagioterapijskih susreta te župe a voditeljica duhovne obnove bila je **Katarina Ralbovsky**, teologinja i odgajateljica s dugogodišnjim iskustvom rada u Centru za duhovnu pomoć u Zagrebu.

Koncert pravoslavnog i katoličkog zbora u Subotici

U Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće, 18. veljače upriličen je koncert duhovne glazbe. Nastupili su zbor Srpske pravoslavne crkvene općine u Subotici, Sv. Roman Melod, pod ravnanjem **prof. Dragane Nikolić**, zatim komorni ansambl Collegium Musicum Catholicum, koji djeluje u okviru Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, pod ravnanjem **Miroslava Stantića**, kao i članovi orkestra subotičke srednje Muzičke škole uz pratnju pijanista **mr. Kornelija Vizina**, te sopranistica **Alenka Ponjavić**.

Deset godina Hrvatske čitaonice u znaku knjige i riječi

Na Književnom prelu održanom 20. veljače u Velikoj dvorani HKC „Bunjevačko kolo“ obilježena je 10. obljetnice Hrvatske čitaonice. Posjetitelji su imali priliku uživati u programu koji su izveli recitatori i tamburaši, a glum-

ci Male scene Hrvatske čitaonice odigrali su predstavu **Marjana Kiša** „Tamburaški oproštaj“.

Duhovna obnova svećenika

U somborskom Karmelu 21. veljače održana je tradicionalna predkorizmena duhovna obnova svećenika Subotičke biskupije pod zaštitom Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, na kojoj se okupilo šezdesetak svećenika i nekoliko stalnih đakona na čelu s **biskupom Ivanom Pénzesom**. Predavanje na hrvatskom jeziku održao provincijal Hrvatske karmelske provincije o. **Vinko Mamić** a na mađarskom jeziku karmelićanin o. **Endre Nagy**.

Jedanaesto hodočašće pod „Jurićev križ“

Jedanaestu godinu za redom, skupina vjernih hodočasnika, hodočastila je na Čistu srijedu 22. veljače, pod Jurićev križ na Bikovu, koji je od biko-vačke crkve udaljen tri kilometra. Križ su na slavu Božju 20. prosinca 1911. godine podignuli **Stipan Jurić** i njegova supruga **Manda Halasević**, a obnovili su ga 2000. godine **Marija** i **Lazo Brejar**. Misno slavlje u povodu početka korizmenoga posta predslavio je u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije župnik **Julije Bašić**. Nakon misnoga slavlja vjerni hodočasnici hodočastili su po dubokom snijegu do Jurićevog križa, moleći svetu kronicu i časteći Isusa i sv. Mariju, kako bi se ljubav prema ovom običaju prenijela i na mlađe naraštaje.

Prikazan film „Vrijeme otkupa“

Dokumentarni film **Rajka Ljubića** „Vrijeme otkupa“ premijerno je prikazan 23. veljače, u prepunoj Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici.

Proslava blagdana sv. Josipa u Subotici

Svetkovina sv. Josipa 19. ožujka i ove je godine svečano proslavljena u subotičkoj župi sv. Roka. Već sedmu godinu blagdan su zajedno s vjernicima grada slavili i brojni članovi različitih hrvatskih udruga na čelu s Hrvatskim nacionalnim vijećem, koje je u popis četiri blagdana hrvatske zajednice u Republici Srbiji uvrstilo i blagdan sv. Josipa, zaštitnika hrvatskog naroda i domovine Hrvatske. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je **mons. Stjepan Beretić**, vikar za pastoral Subotičke biskupije i katedralni župnik, u zajedništvu s generalnim vikarom **mons. Slavkom Večerinom**, domaćim župnikom **mons. Andrijom Anišićem** i s još desetak svećenika. Ovom prigodom blagoslovljen je obnovljeni župni dvor, sredstvima Fonda za kapitalna ulaganja, uz nazočnost visokih predstavnika Autonomne Pokrajine Vojvodine i diplomacije.

Održana 26. Zlatna harfa

Više od pet stotina djece pjevalo je u jedanaest dječjih župnih zborova na 26. Zlatnoj harfi Subotičke biskupije, 24. ožujka u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske. Djeca su pjevala u čast Majci Božjoj i Majci Crkve.

Tradicionalna Uskrsna izložba

Likovno-slamarski odjel HKPD-a „Matija Gubec“ iz Tavankuta i Likovni odjel HKC-a „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, priredili su devetnaestu po redu Uskrsnu izložbu, koja je otvorena 27. ožujka u predvorju Gradske kuće. Svoje radove izložile su tavankutske slamarke, subotički slikari-amateri iz „Kola“, te članice kreativne sekcije MZ „Centar 3“.

Zaručnički vikend

Hrvatska zajednica bračnih susreta organizirala je od 30. ožujka do 1. travnja Zaručnički vikend u duhovnom centru Domus Pacis kod Horgoša.

Zaručnički susret vodili su tim parovi iz Zagreba, **Mirjana i Ivica Topčić** te **Zrinka i Zlatko Gregov** s p. **Josipom Sremićem**.

Uskrсна izložba u HKUD „Vladimir Nazor“ u Somboru

Klub ljubitelja cvijeća „Za sreću veću“ HKUD-a „Vladimir Nazor“ organizirao je u subotu 31. ožujka, Uskrсну izložbu i razmjenu cvijeća.

Praizveden *Bunjevački Put križa*

Molitveni tekst *Bunjevački Put križa* čiji je autor **Tomislav Žigmanov** praizveden je 4. travnja na Veliku srijedu u subotičkoj crkvi svetoga Roka.

Uskrсни koncert zbora „Albe Vidaković“

Katedralni zbor „Albe Vidaković“ je 8. travnja, u subotičkoj katedrali bazilici održao tradicionalni uskrсни koncert, koji je upriličen upravo na dan 48. obljetnice smrti Albe Vidakovića. U programu su nastupili Subotički tamburaški orkestar, poznati orguljaš **Alen Kopunović Legetin**, i solisti **Franjo Vujković Lamić**, **Antonija Piuković** i **Marija Jaramazović** te članovi Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ pod ravnanjem s. **Mirjam Pandžić**.

Preč. Jakob Pfeifer 35 godina župnik u Odžacima

Svečanom svetom misom preč. **Jakob Pfeifer** je 16. travnja obilježio 35 godina župnikovanja u župi sv. Mihovila u Odžacima.

Održana izborna skupština HKC-a „Bunjevačko kolo“

Na godišnjoj skupštini Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“, održanoj 21. travnja u dvorani Centra, izabrano je novo vodstvo ove udruge.

Za predsjednika ove ustanove izabran je **Josip Stipić** a izabran je i novi Upravni odbor s 12 članova, te nadzorno i disciplinsko povjerenstvo.

U Bregu proslavljena stoljetnica rođenja književnika Ante Jakšića

Svetom misom, molitvom na grobu i polaganjem vijenaca, izložbom knjiga, svečanom akademijom i predstavljanjem knjige poezije *Duše zemlje* Berežani su 22. travnja proslavili stotu obljetnicu rođenja književnika **Ante Jakšića**. Ovaj bogati program pripremile su udruge HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“ i Udruženje građana Hrvata Šokaca „Ante Jakšić“ u suradnji sa župnikom **vč. Davorom Kovačevićem** a uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU „Hrvatska riječ“.

Blagoslov žita na Markovo

Blagoslov mladoga, zelenog žita obavljen na blagdan sv. Marka evanđeliste 25. travnja na Verušiću, na salašu **Martina Gabrića** koji je ovogodišnji domaćin Natjecanja risara. Ovim blagoslovom započela je Dužijanica 2012. godine.

Pasijska baština povezala istu vjeru i istu kulturu

Na devetom po redu Međunarodnom znanstvenom simpoziju „Muka kao nepresušno nadahnuće kulture – Pasijska baština Hrvata u Podunavlju“, održanom od 10. do 13. svibnja u Gradskoj kući u Somboru okupilo se tridesetak eminentnih izlagača iz Hrvatske, Vojvodine, Mađarske i Bosne i Hercegovine. Organizatori simpozija su Udruga „Pasijska baština iz Zagreba i udruga „Urbani Šokci“ iz Sombora, a suorganizator je bio Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Uskrсни koncert zbora Collegium musicum catholicum

Na 6. vazmenu nedjelju, 13. svibnja, u subotičkoj prvostolnici upriličen je uskrсни koncert zbora Collegium musicum catholicum iz Subotice pod ravnanjem zborovođe **Miroslava Stantića** i orguljaša **mr. Kornelija Vizina**. Izvedena su sakralna djela suvremenih hrvatskih skladatelja, napose **Stanislava Prepreka**, u godini 30. obljetnice njegove smrti.

250 godina posvećenja crkve Presvetog Trojstva u Somboru

Svečano obilježavanje 250 godina posvećenja crkve Presvetog Trojstva u Somboru započelo je trodnevnicom, od 29. do 31. svibnja, nakon čega su uslijedile dvodnevne kulturno – glazbene manifestacije. Šestodnevno obilježavanje ove obljetnice završeno je svečanom svetom misom 3. lipnja, na svetkovinu Presvetog Trojstva, koja je ujedno i proštenje crkve. Misu je predvodio apostolski nuncij u Republici Srbiji **mons. dr. Orlando Antonini** uz koncelebraciju biskupa domaćina **mons. dr. Ivana Pénzesa** i velikog broja svećenika.

Obilježena 100. obljetnica rođenja Ivana Kujundžića

U povodu obilježavanja 100. obljetnice rođenja svećenika, književnika, bibliografa i prevoditelja Ivana Kujundžića, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata je u suradnji s Hrvatskom čitaonicom i župom sv. Roka u Subotici 1. lipnja 2012. godine priredio program u okviru Godine hrvatskih velikana u Vojvodini. Program je započeo molitvom i svečanim polaganjem vijenaca na Kerskom groblju u Subotici, mjestu gdje je Kujundžić pokopan. Nakon toga uslijedilo je svečano otvorenje obnovljene Bunjevačko-šokačke knjižnice Ivana Kujundžića te sv. misa u crkvi sv. Roka, u kojoj je djelovao i sam Kujundžić. Iste večeri u čitaonici Gradske biblioteke održana je spomen večer u čast Ivana Kujundžića na kojoj su o njegovu bibliografskom, sveće-

ničkom, književnom i knjižničarskom radu govorili **prof. Jasna Ivančić, vlč. Lazar Novaković, prof. Vladan Čutura i prof. Katarina Čeliković.**

Misa zahvalnica za uspješnu školsku godinu

Oko 1.000 djece predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta iz Subotice s okolnim mjestima sudjelovalo je 2. lipnja na Misi zahvalnici u katedrali svete Terezije Avilske. Ovaj događaj već sedmu godinu organizira Hrvatska glazbena udruga „Festival bunjevački pisama“ na čelu s **dr. Markom Senteom**, a od ove godine i u suradnji s Katehetskim vijećem Subotičke biskupije. Inače, po prvi puta sat i pol prije mise na hrvatskom jeziku koju je u zajedništvu s braćom svećenicima služio naš biskup **Ivan Pénzes**, održana je i misa zahvalnica i za djecu na mađarskom jeziku, kojih je bilo oko 700.

Godišnji susret ministranata

Susret ministranata Subotičke biskupije i ove godine bio je u Tavankutu, 9. lipnja na kojem se okupilo oko 100 ministranata. Nakon svete mise koju je predvodio **vlč. Josip Štefković** uslijedio je kviz, nogometni turnir i druženje.

Duhovne vježbe za djelatnike Radio Marije

U franjevačkom domu za duhovne vježbe „Domus Pacis“ kraj Horgoša, 10. lipnja održane su trodnevne duhovne vježbe za djelatnike Radio Marije iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije. Duhovne vježbe je predvodio **vlč. dr. Ivica Čatić**, direktor Radio Marije Srbije, pod geslom „Identitet Isusovih učenika“.

Obiljetnica rođenja Ante Evetovića Miroljuba u Subotici i Somboru

Obilježavanje stoljetnih obiljetnica rođenja hrvatskih velikana u Vojvodini nastavljeno je misom u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije

Avilske i polaganjem vijenaca na spomenik **Anti Evetoviću Miroljubu**, bačkom i hrvatskom književniku, pjesniku, svećeniku, franjevcu, profesoru filozofije, kateheti, publicistu i javnom djelatniku. U povodu obilježavanja 150. obljetnice rođenja Ante Evetovića Miroljuba, Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ priredilo je 15. lipnja spomen večer u velikoj dvorani Društva kao i izložbu lista „Miroljub“.

Jubilarna X. Lira naiva 2012. u Bačkom Bregu

Jubilarni deseti susret hrvatskih pučkih pjesnika „Lira naiva“ održan je u Bačkom Bregu 16. lipnja. Ovogodišnji susret organizirala je Hrvatska čitavnica a domaćin je bilo HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“.

Proslavljeno Gerardovo 2012.

U somborskoj karmelićanskoj crkvi 24. lipnja završena je proslava Gerardova o 56. obljetnici smrti Sluge Božjega o. **Gerarda Tome Stantića**. Za ovo slavlje karmelićani i vjernici grada Sombora pripremili su se posebnom Duhovnom pripravom, od 18. do 23. lipnja. Na dan smrti o. Gerarda, 24. lipnja, sat vremena prije mise bila je krunica uz meditacije na temelju njegovih tekstova uz pjesmu djece i mladih iz subotičkih VIS-ova „Proroci“ i „Ritam vjere“ te somborskog VIS-a „Antunići“. Euharistijsko slavlje predslavio je subotički biskup **mons. Ivan Péntes** s dvanaesticom svećenika dok ih je još nekoliko bilo na raspolaganju za svetu ispovijed. Prigodnu propovijed održao je **mons. Bela Stantić**, župnik subotičke župe Isusova Uskrsnuća.

Doživotni zavjeti u Franjevačkom svjetovnom redu

U samostanskoj crkvi sv. Mihaela u Subotici, 24. lipnja na svečanoj sv. misi u 9 sati pristupili su Franjevačkom svjetovnom redu položivši doživotne zavjete brat **Zoran Crvenković** i brat **Ivan Riman**.

DUŽIJANCA 2012.

Dužijanica malenih

U okviru žetvenih svečanosti Dužijance, svečanom svetom misom zahvalnicom u katedrali-bazilici sv. Terezije u Subotici, 8. srpnja proslavljena je „Dužijanica malenih“. U slavlju je sudjelovao veliki broj djece u narodnim nošnjama uz brojne druge vjernike. Euharistijsko slavlje predvodio je **mons. Andrija Anišić**, župnik župe sv. Roka. Nositelji Dužijance malenih bili su bandaš **Emil Cvijin** i bandašica **Josipa Kujundžić**. Program je završio svečanim i radosnim činom predaje blagoslovljenoga kruha koji su bandaš i bandašica ponijeli iz katedrale i predali dogradonačelniku. Program Dužijance malenih započeo je 7. srpnja u Đurđinu gdje je za sudionike Dužijance malenih organiziran bogat program. Navečer, istog dana na Gradskom trgu u Subotici priređena je folklorna večer.

27. Saziv prve kolonije naive u tehnicu slame u Tavankutu

Otvorenje 27. saziva Prve kolonije naive u tehnicu slame priređeno je 13. srpnja u prostorijama Galerije „Prve kolonije naive u tehnicu slame“. Zatvaranje kolonije upriličeno je 21. srpnja a u sklopu programa posjetitelji su imali priliku vidjeti izložbu radova s Radionice starih zanata, koja je prethodnog dana održana u Tavankutu, gdje su svoje umijeće u ručnoj izradi predmeta pokazali **Ivan Piuković** iz Subotice (izrada zvečki), Ekološki forum žena iz Starog Žednika (tradicionalni vez – šling), članice Slamarske sekcije HKPD-a „Matija Gubec“ iz Tavankuta (rad u tehnicu slame) te obučar **Vlado Kuntić** iz Sombora (izrada muških čizama i papuča od kože). Tijekom večeri upriličena je i projekcija filma redatelja **Branka Ištvanića** „Od zrna do slike“, koji je ovom prilikom premijerno prikazan u Tavankutu, gdje je i snimljen veliki dio ovoga dokumentarca o umjetnosti u tehnicu slame.

Natjecanje risara

Na salašu **Martina Gabrića** na Gornjem Verušiću, 14. srpnja održano je „Takmičenje risara“, tradicionalna manifestacija u okviru žetvenih svečanosti Dužijance. Tom su prilikom proglašeni najbolji risarski parovi, a predstavljen je i obnovljeni autentični bunjevački salaš. Tradiciju Bunjevaca-Hrvata u najboljem su oličili **Stipan Kujundžić** i **Ruža Juhas**, prvoplasirani risarski par.

Za njima su se plasirali **Mario Dulić** i **Suzana Kovačević**, te **Perica Tikvicki** i **Emera Poljaković**

Otvorena izložba kruna od slame **Jozefine Skenderović**

U organizaciji Gradskog Muzeja i HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta 27. srpnja u galeriji Gradske suvenirnice priređena je izložba dvadesetak kruna od slame autorice **Jozefine Skenderović**, te je na taj način odano priznanje ovoj slamarki čija je vještina i umijeće oblikovanja i stvaranja u tehnici slame obilježilo posljednjih tridesetak godina rada sa slamom.

Završna izložba 15. Bunaričke kolonije

Djela nastala na prošlogodišnjem jubilarnom sazivu likovne kolonije „Bunarić“ izložena su 7. kolovoza u dvorani „Bunjevačkog kola“. Na 15. međunarodnoj koloniji „Bunarić 2011.“ nastalo je 90 radova u različitim tehnikama, a sudjelovalo je 57 slikara.

Književna večer posvećena **Anti Jakšiću** i **Anti Evetoviću Miroljubu**

U organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ 9. kolovoza je održana književna večer posvećena **Anti Jakšiću** i **Anti Evetoviću Miroljubu**. Predavanje o ovoj dvojici hrvatskih velikana održao je **mons. Stjepan Beretić**.

Dodjela nagrade „Ivan Antunović“

Dvadesetu po redu nagradu „Ivan Antunović“ (do 2008. godine „Antušova nagrada“), nagrađenima je na književnoj večeri, koju je Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ upriličio 9. kolovoza u HKC „Bunjevčako kolo“, uručio tajnik Instituta **mons. Marko Forgić**, a obrazloženje istih dao je **mons. mr. Andrija Anišić**. U kategoriji pojedinaca ove godine nagradu je dobila slamarka **Jozefina Skenderović**. U kategoriji institucija, nagradu je ove godine dobio Vokalno-instrumentalni sastav „**Ritam vjere**“ iz Subotice. Treću nagradu koja se od 1999. godine dodjeljuje brojnoj obitelji, dobila je obitelj **Željka i Mire Pančić** s njihovo četvero djece.

Tamburaška večer, predstavljanje bandaša i bandašice i izbor njihovih pratioca

Na subotičkom gradskom trgu, 10. kolovoza održana je popularna Tamburaška večer, na kojoj su nastupili brojni tamburaški sastavi. Ove je večeri katedralni župnik **mons. Stjepan Beretić** predstavio gradskog bandaša **Marka Križana** i bandašicu **Snežanu Nović**. Posebno povjerenstvo izabralo je njihove pratitelje. Za „najlipči par“ koji će pratiti bandaša i bandašicu izabrani su **Senka Horvat** i **Vedran Korponajić**, prvi pratioci su **Gordana Balažević** i **Ante Čipak**, a drugi **Martina Stantić** i **Marko Kujundžić**.

Ove večeri uručene su i nagrade najuspješnijim aranžerima izloga. Prvu nagradu je osvojila je **Helena Štrbov** iz Đurđina, drugu **Marija Bošnjak** iz Male Bosne, a treću **Petar Gaković** iz Subotice.

Izložba slika u tehnici slame

Izložba slika od slame nastalih na 27. sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, otvorena je 10. kolovoza, u predvorju Gradske kuće.

Svečana Večernja

Svečana Večernja na kojoj je sudjelovao i varaždinski biskup **mons. Josip Mrzljak** sa svojim domaćinom biskupom **Ivanom Péntzesom** i braćom svećenicima, održana je 11. kolovoza u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije. Bandaš **Marko** i bandašica **Snežana** su na oltar prinijeli ovogodišnju krunu koju je i ove godine izradila **Jozefina Skenderović**.

Skupština risara i folklorna večer

Nakon Večernje u katedrali, na spomenik Blaška Rajića pred Gradskom kućom, risari su i ove godine položili vijenac od žita. Raspoloženi risari potom su na bini imali svoje predstavljanje brojnoj publici, a nakon toga je uslijedio nastup folklornih skupina.

Centralna proslava Dužijance

Ispraćaj bandaša i bandašice i euharistijsko slavlje

Rajićev nasljednik **mons. Andrija Anišić**, ispratio je 12. kolovoza iz kolijevke Dužijance župe sv. Roka predvoditelje ovogodišnje Dužijance, bandašicu **Snežanu Nović** i bandaša **Marka Križana**, malu bandašicu **Josipu Kujundžić** i malog bandaša **Emila Cvijina**, pratiocice bandaša i bandašice

kao i bandaše i bandašice iz Tavan-kuta, Žednika, Đurđina, Bajmoka, Male Bosne, Mirgeša, Sombora i Svezozara Miletića. Misno slavlje predslavio je gost ovogodišnje Dužijance, varaždinski biskup **mons. Josip Mrzljak** u zajedništvu s domaćim biskupom **mons. Ivanom Pénezom**, katedralnim župnikom **mons. Stjepanom Beretićem** te svećenicima Subotičke biskupije. U prinosu darova prinesena je, uz plodove zemlje i vino i kruh, i „kruna“ ovogodišnje Dužijance, a okolni bandaši i bandašice prinijeli su na oltar slike i simbole svojih dužijanaca.

Povorka i predaja kruha gradonačelniku

Nakon misnoga slavlja formirana je povorka. Nazočnima su svoje nošnje, ples i glazbu predstavila kako domaća tako i kulturno-umjetnička društva iz Hrvatske, Mađarske i Vojvodine. Bandašica Snežana uručila je potom gradonačelniku **Modes-tu Duliću** kruh ispečen od novoga žita.

Hvala Blašku Rajiću za Dužijancu

U poslijepodnevnim satima na „Kerskom groblju“ bandaš i bandašica su položili vijenac od pšenice i cvijeće na grob mons. Blaška Rajića.

Bandašicino kolo

Tradicionalno Bandašicino kolo, koje je petu godinu za redom priređeno na glavnom gradskom trgu, okupilo je mnoštvo zaljubljenika u narodnu glazbu i igru. Na početku se okupljenom mnoštvu obratio i biskup **Mrzljak** izražavajući radost što je bio sudionik ovogodišnje Dužijance. Potom su bandašica Snežana i bandaš Marko poznatim stihovima *Kolo igra tamburica svira* pozvali sve u kolo, a veselje je trajalo duboko u noć.

Dužijance u...

... Starom Žedniku

Tjedan uoči Dužijance bio je ispunjen bogatim duhovnim sadržajem. Dužijanca u Starom Žedniku, održana je 15. srpnja. Mnoštvo mladih odjevenih u narodnu nošnju, narod i svećenici sačekali su ovogodišnje nositelje Dužijance bandaša **Maria Vojnić Zelića**, bandašicu **Martinu Kopunović**, malog bandaša **Luku Beneša** i malu bandašicu **Marijanu Vojnić Hajduk**. Svetu misu je predvodio vlč. **Marijan Vukov**.

... Bajmaku

Svečanost dužijance u Bajmaku održana je 15. srpnja, u crkvi sv. Petra i Pavla. Predvoditelji risara i risaruša, bandašica **Ana Sabo Šipoš** i bandaš **Jasmin Blatnjak**, donijeli su sliku od slame, na kojoj su ove godine prikazani sveti po kojima bajmočka župa nosi ime. Svečanu svetu misu je predvodio mjesni župnik vlč. **Zsolt Bendei**.

... Lemešu

Dužijanca u Lemešu već je po tradiciji trajala četiri dana, a centralna proslava na svetoj misi bila je 19. srpnja. Organizator Dužijance je bio HBKUD „Lemeš“. Misno slavlje u crkvi Rođenja BDM predslavio je župnik iz Telečke **Arpad Pastor**, a koncelebrirali su župnik iz Berega **Davor Kovačević**, župnik iz Bacsbokoda **Gabor Pata**, đakon **Stipan Periškić** i domaći župnik **Antal Egedi**. Bandaš i bandašica Dužijance u Lemešu bili su mali bandaš **Mladen Brkić** i mala bandašica **Kristina Kemenj**, veliki bandaš **Dario Brkić** i velika bandašica **Marta Tošaki**.

... Tavankutu

Svečanost svršetka žetvenih radova obilježena je u Tavankutu 22. srpnja svečanim misnim slavljem u crkvi Srca Isusova gdje se okupilo mnoštvo vjer-

nika, kao i djece i mladih u narodnim nošnjama, predvođeni bandašem i bandašicom, **Anitom Kolar** i **Tomislavom Tumbasom**. Misno slavlje predvodio je **vlč. dr. Marinko Stantić**. Navečer je održano Bandašicino kolo.

... Somboru

Sedamdeset i osma po redu tradicionalna žetvena svečanost, zahvala Bogu za žito, kruh i plodove zemlje – Dužionica, u organizaciji HKUD-a „Vladimir Nazor“ iz Sombora, održana je u nedjelju, 29. srpnja. Nakon misnog slavlja u crkvi Presvetog Trojstva blagoslovljeni kruh su bandaš **Tomislav Firanj** iz Obzira i bandašica **Lidija Firanj** iz Nenadića potom ponijeli u Županiju. Uvod u centralnu proslavu bila je večer prije, u subotu 28. srpnja, kada je u Hrvatskom domu priređen kulturno-umjetnički program u kojem su sudjelovali domaćini i gosti, članovi KUD-a „Prigorski pajdaši“ iz Donje Glavnice.

... Maloj Bosni

Vjernici župe Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni u nedjelju 29. srpnja proslavili su svoju Dužijancu svečanom sv. misom koju je predslavio **vlč. Marijan Vukov**, župni vikar župe Imena Marijina u Novom Sadu, uz koncelebraciju mjesnog župnika **vlč. Lazara Novakovića**. U župnoj crkvi ukrašenom novim žitom, mladi u narodnim nošnjama, risari i risaruše, dočekali su bandaša i bandašicu **Ivana Pelhea** i **Jovanu Kovač**, te malene bandaša i bandašicu **Miroslava Stantića** i **Ivanu Poljaković**.

... Ljutovu

Dužijanca u Ljutovu, čiji su domaćini već tradicionalno, bračni par **Ruža i Antun Juhas**, održana je 5. kolovoza u Domu kulture. Mladi u narodnim nošnjama predvođeni bandašom i bandašicom **Stipanom Jurićem** i **Natalijom Prčić**, te malim risarima **Filipom Anišićem** i **Marijom Vuković**, uputili su se od domaćina k mjesnom Domu kulture na svečanu misu koju je predvodio **vlč. Dragan Muharem**, župnik u Maloj Bosni, uz koncelebraciju tavankutskog župnika **preč. Franje Ivankovića**.

... Đurđinu

Proslava dužijance u Đurđinu počela je u nedjelju, 5. kolovoza svečanom svetom misom u župnoj crkvi Svetog Josipa radnika, gdje je mnoštvo djece i mladeži obučenih u narodnu nošnju, dočekalo ovogodišnjeg bandaša **Dražena Dulića** i bandašicu **Andreu Dulić**, te malene bandaše – **Luku Crvenkovića** i **Luciju Horvatski**. Oni su kao zahvalu donijeli sliku od slame. Misno slavlje predvodio je **vlč. Josip Štefković**, zajedno s domaćim župnikom **vlč. Lazarom Novakovićem** i žedničkim župnikom **vlč. Željkom Šipekom**.

Devetnica u čast bl. Marije Petković

U subotičkoj župi sv. Roka, 9. srpnja svečano je proslavljen blagdan bl. Marije Petković. U povodu blagdana održana je devetnica njoj u čast. Svaku večer u 17 sati bila je pobožnost nadahnuta mislima bl. Marije Petković, a potom sv. misa i prigodna propovijed.

Održan „Festival marijanskog pučkog pivanja“ u Bačkom Monoštoru

U organizaciji Kulturno umjetničkog društva Hrvata „Bodrog“ 14. srpnja je u crkvi sv. Petra i Pavla u Bačkom Monoštoru održan VII. Festival marijanskog pučkog pivanja“. Na ovogodišnjem festivalu, pored domaćih „Kraljica Bodroga“, sudjelovala su i četiri pjevačka zbora iz Republike Hrvatske te tri iz Bačke.

Proslavljen blagdan Gospe Karmelske u Somboru

Vjernici Sombora i brojni hodočasnici, okupili su se 16. srpnja u karmelićanskoj crkvi sv. Stjepana u Somboru, kako bi proslavili blagdan Gospe Karmelske. Svetu misu predslavio je subotički biskup **Ivan Pénzes** uz koncelebraciju svećenika Subotičke biskupije, dok je propovijed održao provincijal o. **Vinko Mamić**.

Početak obilježavanja 200. obljetnice župne crkve sv. Jakova u Plavni

Svetkovina sv. Jakova proslavljena je u istoimenoj župnoj crkvi u Plavni, 25. srpnja. Svečanu svetu misu proštenja predslavio je podunavski arhiepiskop **Jakob Pfeifer**, župnik u Odžacima i Apatinu, u zajedništvu sa svećeni-

cima Bačkog dekanata, predstojnikom franjevačkog samostana u Baču te domaćim župnikom **vlač. Josipom Štefkovićem**.

Dan obitelji na Bunariću

U Marijinom svetištu Bunarić 18. kolovoza proslavljen je Dan obitelji Subotičke biskupije za vjernike Hrvate. Istoga dana svoj susret obitelji imali su i vjernici Mađari u Adi. Susret na Bunariću održan je pod geslom: Obitelj – zajednica vjere.

120 godina kapelice BDM Kraljice svijeta na Paliću

Na blagdan Blažene Djevice Marije Kraljice svijeta, 22. kolovoza, proslavljeno je proštenje u kapelici na Paliću koja je podignuta njoj u čast prije točno 120 godina. Svetu misu na sam blagdan predvodio je **preč. István Dobai**, direktor Caritasa Subotičke biskupije i župnik na Šupljaku u zajedništvu s umirovljenim župnikom **Imreom Sótijem**, uz asistenciju trajnog đakona **Józsefa Koleszára**.

Koncert duhovne glazbe u Radio Mariji

Pod geslom „Deus meus et omnia!“ 24. kolovoza održan je koncert kršćanske duhovne glazbe u Subotici, u organizaciji Radio Marije Srbije. Nastupili su: Apostoli Radio Marije, Trio Radio Marije i prijatelji s **Robertom Tilijem**, **Magdi Bošnjak** i grupa Ebredeš koji su pjevali na mađarskom jeziku, a glavni gosti su bili članovi benda Antonius iz Sarajeva.

Oblačenje novaka Filipa Čelikovića iz Subotice

U svetištu Majke Božje Trsatske, 25. kolovoza, na blagdan svetog Ljudevita, zaštitnika braće i sestara OFS-a, nakon provedene godine postulare u samostanu u Samoboru, jedanaestorica mladića koji žele ostvariti svoj duhovni poziv kao članovi Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, obukli su franjevački habit. Među njima je i **Filip Čeliković** iz Subotice, iz župe svetog Roka.

Bunaričko proštenje

Tradicionalno Bunaričko proštenje proslavljeno je 25. i 26. kolovoza. Bdijenje 25. kolovoza kao i misno slavlje na sam dan proštenja, 26. kolovoza predvodio je vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj, **mons. Juraj Jezerinac**, u zajedništvu sa zrenjanin-

skim biskupom **Lászlóm Németom** i domaćim biskupom **Ivanom Pénzesom**. Svetu misu nakon bdijenja u subotu navečer kao i svake godine predslavio je katedralni župnik **mons. Stjepan Beretić**.

Kardinal u Paulinumu

Kardinal **Erdő Péter**, primas Mađarske i nadbiskup ostrogonko-budimpeštanski, na poziv subotičkog biskupa pohodio je 7. rujna Suboticu.

Održana VIII. smotra dječjih pjevača i zborova „Tuđe poštuj, svojim se diči“

U organizaciji Hrvatske glazbene udruge „Festival bunjevački pisama“ u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici 7. rujna održana je VIII. Smotra dječjih pjevača i zborova pod poznatim geslom „Tuđe poštivaj – svojim se diči. Dvadesetak solista nastupilo je u pratnji dobro uvježbanog Dječjeg tamburaškog orkestra „Festival bunjevački pisama“ pod ravnanjem **prof. Mire Temunović**.

Seminar „Nove evangelizacije“ u Subotici vodio prof. dr. sc. Tomislav Ivančić iz Zagreba

Blizu osam stotina sudionika iz četrdesetak mjesta Srbije sudjelovalo je od 7. do 9. rujna na seminaru Nove evangelizacije na temu „Dođite k meni svi vi umorni i opterećeni (Isus iz Nazareta)“, kojega je u Subotici uoči Sinode biskupa o novoj evangelizaciji i početka Godine vjere organizirala Subotička biskupija, a vodio **prof. dr. sc. Tomislav Ivančić** iz Zagreba.

Posljednjega dana seminara, u nedjelju 9. rujna, misno slavlje kojim je ujedno završen seminar Nove evangelizacije, predslavio je subotički biskup **Ivan Pénzes** u zajedništvu s **prof. Tomislavom Ivančićem** i još nekoliko svećenika.

Zaziv Duha svetoga

Sveta misa za početak nove školske i vjeronaučne godine održana je u subotičkoj katedrali – bazilici sv. Terezije Avilske, 15. rujna na kojoj je sudjelovalo nešto više od 1.000 djece, učitelja, nastavnika, profesora, vjeroučitelja, ravnatelja škola, odgojiteljica, roditelja i svećenika. Svetu misu je predvodio biskup Ivan Pénzes u zajedništvu s braćom svećenicima.

Proslavljeno dvadeset godina rada Caritasa u Subotici

Svečanom sjednicom obilježen je 20. rujna jubilej dvadeset godina rada Caritasa u Subotici. Svečanu sjednicu kao i svetu misu zahvalnicu u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske predslavio je **mons. Stanislav Hočevar**, nadbiskup beogradski i predsjednik Caritasa Srbije. Svetu misu na mađarskom jeziku te propovijed održao je **preč. József Nagy**, župnik iz Sente.

Hosanafest 2012.

Sedmi po redu festival duhovne glazbe suvremenog glazbenog izričaja – Hosanafest, održan je 23. rujna pod geslom „Jer, kada sam slab, onda sam jak!“. VIS „Matheus“ iz Bizovca je pjesmom „Uzdam se u Tebe“ osvojio glavnu nagradu – nagradu izvođača, što je njihova druga pobjeda u povijesti festivala.

Održana sjednica Skupštine udruge Marija

Redovita sjednica Skupštine udruge Marija, koja upravlja projektom Radio Marije u Srbiji, održana je 25. rujna u Novom Sadu. Nakon svete mise, koju je predslavio **mons. Stanislav Hočevar**, nadbiskup i metropolita beogradski, održan je sastanak s više točaka dnevnog reda. Na čelu programskog dijela na mađarskom jeziku potvrđen je i dalje **vlč. István Palatinus**, dok je brigu za program na slavenskim jezicima preuzeo **preč. Jakob Pfeifer**, višegodišnji suradnik Radio Marije.

Seminar za stručno usavršavanje vjeroučitelja

Seminar za stručno usavršavanje vjeroučitelja pod nazivom „Živjeti vjeru, svjedočiti vjeru – kršćanski uzori kroz povijest“ održan je 5. i 6. listopada u Augustinianumu u Subotici. Sada već tradicionalni seminar niz godina održava se u ovom terminu uz pomoć kateheta iz Švicarske, a i ove godine je nazočila **Karin Flyri**. Dva uvodna predavanja održali su **preč. Josip Pekanović** na temu „U susret godini vjere“ i **mr. sc. Jelena Mlinko** na temu „Razlikovni elementi školskog vjeronauka i župne kateheze“.

Hodočašće „Verglaj za Radio Mariju“

Pod geslom „Verglaj za Radio Mariju“, Radio Marija Srbije organizirala je 6. listopada hodočašće biciklima od Subotice do Novog Sada. Hodočasnici su imali usputne susrete s članovima molitvenih skupina u mjestima kroz koja su prolazili. Sveta misa zahvalnica bila je u kapeli Radio Marije u Novom Sadu a predslavio ju je **vlč. András Hornyák**, župnik iz novosadske župe sv. Roka.

Gradi se crkva Sv. obitelji u Velikom Radanovcu

Subotički biskup **Ivan Péntzes** blagoslovio je 7. listopada kamen temeljac za crkvu Sv. obitelji na Velikom Radanovcu, uz sudjelovanje domaćeg žup-

nik **Josipa Leista** i desetak svećenika. Na misi je na mađarskom jeziku propovijedao **mons. István Koncz**, a na hrvatskome jeziku **mons. Andrija Anišić**.

Obilježena 30. obljetnica posvete crkve Marije Majka Crkve

Svečanom svetom misom obilježena je 11. listopada 30. obljetnica posvete crkve Marije Majke Crkve u Aleksandrovu. Misno slavlje predslavio je župnik **vlč. Slavko Večerin** uz koncelebraciju kapelana **vlč. Ivica Ivankovića Radaka**.

Zavitni dan u Monoštoru

Svetu misu u mjesnoj crkvi na Zavitni dan, 13. listopada predvodio je **vlč. dr. Marinko Stantić** iz Sombora a s njim je misio župnik **vlč. Goran Vilov**. Monoštorci su 68. Zavitni dan proslavili i kulturnim programom u školskoj dvorani u kojem su osim domaćina sudjelovali gosti iz Posavskog Brijega i Tenje iz Hrvatske te iz Tavankuta.

Blagoslov Rokinog križa

Obnovljeni Rokin križ, „Na čast Krista rassetoga ljudskog roda Spasitelja“, kako je na križu i zapisano, blagoslovljen je 14. listopada u Žedniku.

Blagoslov obnovljenih orgulja u Vajskoj

U župi sv. Jurja u Vajskoj upriličena je 16. listopada svečana sveta misa pod kojom su blagoslovljene obnovljene orgulje. Svetu misu i blagoslov predvodio je dekan bačkog dekanata **preč. Marijan Dej** u zajedništvu s nekolicinom svećenika. Misi su prisustvovali i gosti iz Austrije, iz biskupije Salzburg koji su financijski pomogli obnovu a koje je predvodio **vlč. Đuka Pejčić**, trajni đakon, porijeklom iz Vajske. Nakon mise i blagoslova uslijedio je prigodni koncert kojeg su održali udruženi zborovi „Neven“ iz Bača i „Zvony“ iz Selenče pod ravnanjem **prof. Juraja Suđija**.

Održani XI. Dani Balinta Vujkova - dani hrvatske knjige i riječi

U znaku Godine hrvatskih velikana u Vojvodini, a u organizaciji Hrvatske čitaonice, uz suorganizaciju Gradske knjižnice u Subotici te logističku potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata 18. i 19. listopada u Subotici održani su XI. Dani Balinta Vujkova. U radu stručnog skupa sudjelovalo je osamnaest uglednih gostiju iz Hrvatske, Mađarske, Austrije i Vojvodine koji su tematizirali djelo **Ante Evetovića Miroljuba**, **Ante Jakšića**, **Balinta Vujkova**, **Ivana Kujundžića** i **Stanislava Prepreka**. Program za djecu „Narodna književnost u školi“ okupio je više od 400 djece. Predstavljene su najnovije knjige s pripovijetkama koje je zapisao Balint Vujkov – „Gradišćanske povijestke“ i „Šta u oca to u dice“ te zbirka poezije za djecu „Čudan ovaj

bili svit“ **Josipa Dumendžića Meštra**, kao i nakladnička kuća „Teovizija“ iz Zagreba. U Velikoj vijećnici Gradske kuće 21. listopada održana je multimedijalna večer, na kojoj je Nagrada za životno djelo na području književnosti dodijeljena književniku **Milovanu Mikoviću**. Prvi puta je na završnoj večeri proglašena najbolja knjiga za 2011. godinu pod nazivom „Emerik Pavić“ koju dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Najbolja knjiga u 2011. je „Kako se branilo dostojanstvo“ **Vojislava Selke**lja.

Blagoslov žitne krune na 78. po redu Dužionici u Somboru u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva

Misao vjere

Tijekom *Godine vjere* morat ćemo neprestano svoj pogled upirati u Isusa Krista „Početnika i Dovršitelja vjere“ (*Heb 12,2*): u njemu sve boli i čežnje ljudskog srca nalaze ispunjenje. Radost ljubavi, odgovor na dramu trpljenja i boli, snaga opraštanja za primljene uvrede i pobjeda života nad prazninom smrti – sve to pronalazi svoje ispunjenje u otajstvu njegova utjelovljenja, u njegovu čovječstvu, u njegovu dijeljenju naše ljudske slabosti da je preobrazi snagom svoga uskrsnuća.

Benedikt XVI., Porta fidei – Vrata vjere

Vjera je temeljna stvarnost. Temelj spasa, pristupa Isusu, temelj svetosti, novoga života, obraćenja, čudesa, novoga neba i nove zemlje. Bez vjere se ne događa ništa ni u običnom životu. Vjera je skok...

Tomislav Ivančić

To što će biti s konačnicom čovjekovom nije nitko od nas izvojevao. Možemo samo vjerovati u Božje milosrđe, u Božju vjernost. I biti mu zahvalni. Mi koji si ne možemo protumačiti svoje vlastite ovozemaljske početke, ne možemo ni jedan trenutak svoga trajanja sebi objasniti i sebi zajamčiti. Vjerom znamo da smo dar sebi – taj dar će se ispuniti i vidjet ćemo što je to kad dođemo licem u lice u zajednicu s Bogom.

Josip Turčinović

Vjerovati znači izići iz vrtloga da bismo našli čvrsto tlo na kojemu možemo graditi kuću svog života koja se neće srušiti. Ako sam ustrajan u vjeri, tada mogu uspostaviti dobar odnos s Bogom, u kojemu jesam, ali i odnos sa sobom i s drugim ljudima.

Anselm Grün

SADRŽAJ

Kalendar	4
Astronomski i vremenski podaci za 2013. godinu	28
Pomrčine Sunca i Mjeseca tijekom 2013. godine	28
Kakvo će biti vrijeme u 2013. godini?	28
Vrijeme po mjesecima	28
Zapovjedni blagdani	30
Obvezatni post i nemrs	30
Katolička Crkva u svijetu	30
Katolička Crkva u Hrvatskoj	31
Crkva u Bosni i Hercegovini i Makedoniji	32
Crkva u Crnoj Gori	32
Crkva u Srbiji	33
Značajniji datumi u Subotičkoj biskupiji	34
Katoličke novine i časopisi	35

Stjepan Beretić: Dragi Štioče (Riječ urednika)	37
--	----

PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU

Andrija Anišić (priredio): Iz Papinih kateheza o vjeri	39
(*) Ana Feđver: Totus tuo	44

DUHOVNOST

Mr. Mato Miloš: Vjera koja pobjeđuje svijet	45
Dragan Muharem: Glazba u Bibliji	53
Andrija Anišić (priredio): Nova evangelizacija	61
Mr. Andrija Anišić: Poruka vjere biskupa Ivana Antunovića	70

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

o. Ante Stantić: Čovjek snuje, a Bog određuje 79

NARODNO BLAGO

Zvonimir Pelajić: Narodni običaji šokačkih Hrvata u Plavni	83
Zvonimir Pelajić: Šokačka narodna nošnja u Plavni	89
Katarina Firanj: Prelo somborski Bunjevaca	93
Ivan Andrašić: Korizma u Sonti	97
(*) Agata Rižanji: Poznajem ti	100
Aljozije Stantić: Hodočašće bunjevačkih Hrvata	101

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

Tomislav Žigmanov: Zadovoljština Grge Patarčića	125
(*) Tomislav Žigmanov: Križ i ja	127
(*) Mirko Kopunović: Svjetlost je trajna	128

MLADI (Uredila Nevena Mlinko)

(*) Ivana Petković: Muzi	130
Nataša Firanj: Neizmjerna je ljubav Božja	131
(*) Maja Andrašić: Dičja ljubav	134
Nevena Mlinko: Tko to gradi mostove?	135
Rainer Maria Rilke: Učimo ljubav	137
Vlak vjere	137
(*) Ivan Ušumović: Bolji dani	138
(*) Ivan Ušumović: Pahulja	138
Ana Ivković: Kradljivci sjena	139
Petar Gaković: Mladi u 2012.	140
(*) Ivana Petković: Salaš	144

MALA DANICA (Uredila Katarina Čeliković)

Pismo majke	146
Apostolsko vjerovanje	147
(*) Josip Dumendžić Meštar: Uskršnje gnizdo	148
(*) Josip Dumendžić Meštar: Božić u srcu	148

Marija Belošević: Djeca – sveci	149
Upoznajmo svece – djecu	150
Molitva za prijatelje	152
Dean Sutton: Božji poslovi	152
(*) Lucija Buza: Zekina uskrсна jaja	153
(*) Marko Zlatar: Dolazi Uskrs!	153
Značajni događaji u životu djece u 2012. godini	154
Biseri i još ponešto	158
Ovo vrijedi pročitati i upamtiti	159
Malo se šalimo	160

OBITELJ (Uredila obitelj Huska)

Vesna i Ladislav Huska (razgovarali): Obiteljski život uz glazbu i molitvu	161
Vesna i Ladislav Huska (razgovarali): Vira u srcu, blago u šlingu	166
Anamaria Tumbas: Moji majka i dida	176
(*) Marica Mikrut: Džabe snigovi viju	178

KORISNO

(Priredio) Stjepan Beretić: Vaša kuhinja	179
(*) Mariška Pravdić: Pozdrav bandaša	184

KULTURA

Davor Bašić Palković: Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata 2011.-2012.	185
Katarina Čeliković: Mjesto ikavice i važnost njezina očuvanja ...	193
(*) Ivan Andrašić: Mostonga	198
(*) Franjo Ivanković: Posjetnica	198
(*) Zlatko Gorjanac: Čistilište	199

POVIJESNI KUTAK

Stjepan Beretić: Župna crkva u Plavni stara 200 godina (1813.-2013.)	201
---	-----

Stjepan Beretić: Bratovština svetog škapulara u Subotici	211
Stjepan Beretić: 100 godina Karmelskog svjetovnog (Treceg) reda u Somboru	216
(*) Vojislav Sekelj: Čovjek; Ponosan; U Tavankutu	220

DA IH NE ZABORAVIMO

Tomislav Žigmanov: Deset godina od smrti dominikanca Tome Vereša	221
Stjepan Beretić: Mons. Matija Zvekanović – uz stotu obljetnicu rođenja	229
Novi đakon Subotičke biskupije	237
(*) Željko Šeremešić: Naša pisma	238
(*) Boro Karadža: Snovi	238

KRONIKA

Bernadica Ivanković: Od Danice do Danice	239
Misao vjere.....	266
Sadržaj	267

Znak * označava pjesme ili molitve

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA

Tomo Vereš: Razmišljanja jednog kršćanina

Dr. Tomo Vereš (1930. – 2002.), OP, među našim je teolozima jedan od najboljih poznavatelja djela Tome Akvinskoga i Alberta Velikoga, ali i Karla Marxa. Kao redovitom suradniku u svojim publikacijama, HKD sv. Jeronima objavilo mu je povodom njegova 70. rođendana (2000. god.) ovu knjigu kršćanskih razmišljanja, sastavljenu od tekstova prethodno objavljenih mahom u jeronimskoj „Danici” ili „Maruliću”. Pisani jasno i jednostavno (ne i simplicistički), zahvalno su štivo za svakog duhovno radoznalog čitatelja, a u knjizi se posebno izdvaja vrlo akribičan prikaz odjekâ enciklike „Rerum novarum” kod naših marksista i teologa u vrijeme komunizma, odnosno tzv. samoupravljanja.

Radovan Grgec: Odsjevi kršćanske kulture – II.

Ovaj II. dio „Odsjeva kršćanske kulture” nastavak je izbora kronikâ koje su izlazile kao urednički uvodnici u „Maruliću”, svojevrsnom glasilu HKD-a sv. Jeronima, naše najstarije kulturne ustanove vjerskog nadahnuća, koju je 1868. osnovao prvi nadbiskup zagrebački, kardinal *Haulik*. U skladu s načelima II. vatikanskoga koncila kršćanski laici ne razlikuju se od klerika dostojanstvom nego funkcijom, djelujući kao samostalne ličnosti na svojim specifičnim područjima, npr. u obiteljskom, društvenom, političkom i profesionalnom životu. Tim načelima ravnalo se i prije koncila Jeronimsko društvo, pa tako i njegova glasila. Karakterizirala ga je vjernost Crkvi i domovini, a ideal je bila slobodna Crkva u slobodnoj državi.

Gracijan Biršić: Marija – početak boljega svijeta (izd. 2005.)

Ovo mariološko djelo sastoji se od razmatranja prigodom marijanskih blagdana te od tumačenja sastavnih dijelova najpoznatije marijanske molitve – krunice. Posebna su odlika knjige pjesnički Očenaši i Zdravomarije velikih hrvatskih i svjetskih književnika (T. P. Marović, Izidor Poljak, Ujević, Nazor, Dizdar, T. Merton, Villon, Petrarca, Dante...), vrlo prikladno uklopljeni u razmatranja i znalački prokomentirani.

Georges Huber: Moj će anđeo ići pred tobom

Mogli bismo reći da su anđeli „zvijezde koje ne gasnu”, zvijezde o čijem sjaju svjedoče mnoga mjesta u Bibliji, kao i štovanje anđela kod nekih Božjih ugodnika, npr. sv. *Terezije od Maloga Isusa* ili biskupa *Langa*. Pobožnost prema anđelima, napose prema anđelima čuvarima i prema arkandelima *Mihaelu*, *Gabrijelu* i *Rafaelu*, stoga je itekako još živa među katoličkim vjernicima, pa nije čudno što je ubrzo bilo rasprodano prvo i

drugo izdanje ove popularno pisane knjige *Georgesa Hubera*, švicarskog katoličkog laika i novinara, koju je *Radovan Grgec* preveo na poticaj kard. *Kuharića*.

Gracijan Biršić: O sv. Antunu Padovanskom – drukčije

I *Antun Padovanski* po svojim je propovijedima postao legendaran, tako da njegov povijesni lik danas valja oslobađati nevjerodostojnih sastojaka kojima ga je opteretilo i nekadašnje i suvremeno praznovjerje. Upravo u tom smislu pristupa p. Gracijan Biršić u ovoj zbirci svojih propovijedi liku popularnog sveca „drukčije“, otisnuvši se od osnovnih, općepoznatih podataka o njemu u potragu za njegovom kompleksnom osobnošću te upućujući čitatelja i u bit svetosti uopće i u osobitost svetosti velikoga Padovanca.

Ivon Ćuk: Zvijezde koje ne zalaze

Ovo je drugo izdanje vrlo popularnog, 1976. godine prvi put objavljenog i ubrzo rasprodanog djela p. Ivona Ćuka, iliti „Yvesa Ivonidesa“, kako je prvo izdanje svoje knjige potpisao taj pionir našega vjerskog tiska.

„Zvijezde koje ne zalaze“ crkveni su velikani prvih pet stoljeća kršćanstva (Ignacije Antiohijski, Ciprijan, Hilarije, Bazilije, Ivan Zlatousti, Ambrozije, Augustin, Leon Veliki itd.), o čijim životima p. Ivon Ćuk piše uzbudljivo i zanosno, oduševljavajući čitatelja za svetost tih neugaslih zvijezda kršćanstva koje svojim primjerom nadahnjuju i današnje vjernike.

Narudžbe:

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO
DRUŠTVO SV. JERONIMA
10000 ZAGREB, Trg kralja Tomislava 21
tel/fax: +385 1 49 22 300
e-mail: hkd.danica@zg.t-com.hr

Ćirilometodska (Jeronimska) knjižara
ZAGREB, Kaptol 29; tel./fax: +385 1 48 14 709

Popis ostalih izdanja možete vidjeti u prošlogodišnjoj
Subotičkoj Danici i na web stranici: www.hkd-sv-jeronima.hr

**ZAHVALJUJEMO HRVATSKOM KNJIŽEVNOM DRUŠTVU
SV. JERONIMA NA SURADNJI, POMOĆI I PODRŠCI!**

200

Crkva sv. Jakova, apostola
Plavna (1813. - 2013.)